

232

วิวัฒนาการอักษรและอักขรวิธีไทย

Development of Thai Scripts and Orthography

สถาบันวิจัยบริการ

250

กองส่งเสริมมหาวิทยาลัย

ศูนย์หนังสือ
สำนักงานมหาวิทยาลัย
โทร. 2511361, 2513705-2
ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ

งานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉลอง ๗๐๐ ปี ลายสือไทย

ลำดับที่ ๗

รายงานผลการวิจัยทุนอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูน
และพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ

เรื่อง

วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย

โดย

อิงอร สุพันธุ์วณิช

12948421

ผู้วิจัย

อิงอร สุพันธุวานิช

Ing-orn Supanvanit

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ๒), อ.บ. ภาษาไทย
Diploma in Applied Linguistics (RECL)

ปก: ดนัย ธรรมจารุวัฒน์

รูปเล่ม: ไพฑูรย์ สนิถรัตน์

จัดพิมพ์โดย

โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย

ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิจัยเสร็จเมื่อ มกราคม ๒๕๒๗

จัดพิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม ๒๕๒๗

ลิขสิทธิ์เป็นของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

495.9141

C 4163

22 ส.ค. 2527

044819

คำนำ

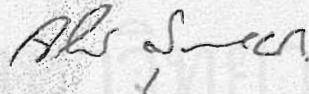
ตัวอักษรของไทย มีวิวัฒนาการมายาวนาน เริ่มแต่การคิดประดิษฐ์ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อ ๗๐๐ ปีมาแล้ว แต่การศึกษาค้นคว้าด้านวิวัฒนาการของตัวอักษรไทยนี้ยังมีไม่มากนัก

ในโอกาสเฉลิมฉลอง ๗๐๐ ปี ลายสือไทยนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ขึ้น โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรสุพันธ์ุณีช เป็นผู้ดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย" นี้เป็นงานค้นคว้าที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของอักษรและอักษรวิธีของไทยว่ามีความเปลี่ยนแปลงมาตามยุคสมัยอย่างไรบ้าง ผลของการวิจัยพบว่าทั้งด้านรูปอักษรและอักษรวิธีไทยมีบางส่วนที่พัฒนาไปและบางส่วนมีรูปและการใช้คงที่ บางสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปและอักษรวิธี การศึกษาครั้งนี้ทำให้พบรูปและการใช้อักษรบางตัวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเกี่ยวกับสระ และเครื่องหมายต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบหลักฐานใหม่ ๆ หลายประการ เช่น การใช้ไม้ยมก และเครื่องหมายไม้ไตคู่ เป็นต้น ผลงานวิจัยนี้จึงทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับอักษรและอักษรวิธีไทยมากขึ้น

หวังว่างานวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์กับผู้สนใจภาษาไทยตามสมควร

ในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอขอบคุณผู้วิจัยที่ได้อุทิศเวลาและเวลาดำเนินการวิจัยจนสำเร็จด้วยดี

(ศาสตราจารย์นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา)

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย

คำนำของผู้วิจัย

งานวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย" นี้ สำเร็จลุล่วงไปได้เพราะผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจและความช่วยเหลือจากหลาย ๆ ฝ่าย ผู้เขียนเห็นว่าภาษาไทยของเรามีวิวัฒนาการมาถึง ๗๐๐ ปีแล้ว น่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวอักษรและอักษรวิธีไทย เพื่อจะได้ทราบเรื่องเหล่านี้ให้ดีขึ้น จึงเริ่มศึกษาและค้นคว้าอย่างจริงจัง โดยที่ผู้เขียนได้รับเงินอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ ๒๕๒๖ ในวาระครบ ๗๐๐ ปีลายสีไทย จากฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงใคร่จะขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนใคร่จะขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร กรมศิลปากร ที่กรุณาให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือและให้ความสะดวกในการค้นคว้าจากจารึกและเอกสารต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขณะที่ผู้เขียนเรียบเรียงข้อมูลและเขียนงานวิจัยนี้อยู่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ อาจารย์ดุขมสิริ ขำนิโรศานต์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา นาคสกุล ได้กรุณาให้คำแนะนำอันทรงคุณค่า พร้อมทั้งตรวจแก้ไขปรับปรุงบางส่วนให้ดีขึ้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนหวังว่า "วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีไทย" คงจะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรและอักษรวิธีไทย และเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สนใจภาษาไทยค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ยิ่งอร สุพินธุวิช

สารบัญ

คำนำ	รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย	จ
คำนำของผู้วิจัย		ฉ
บทที่ ๑	บทนำ	๑
บทที่ ๒	วิวัฒนาการของอักษรไทยสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	๑๓
๒.๑	ประวัติอักษรไทย	๑๔
๒.๒	วิวัฒนาการอักษรไทย	๔๖
๒.๒.๑	พยัญชนะ	๔๗
๒.๒.๒	สระ	๓๐๔
๒.๒.๓	วรรณยุกต์	๔๔๑
๒.๒.๔	เครื่องหมายต่าง ๆ	๔๔๕
บทที่ ๓	วิวัฒนาการของอักษรวิธีไทยสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	๔๕๕
๓.๑	การใช้อักษร	๔๕๖
๓.๑.๑	การใช้พยัญชนะ	๔๕๖
๓.๑.๒	การใช้สระ	๔๗๘
๓.๑.๓	การใช้วรรณยุกต์	๕๕๐
๓.๑.๔	การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ	๕๕๗
๓.๒	การประกอบรูปคำ	๕๘๖
๓.๒.๑	การประกอบรูปคำไทย	๕๘๗
๓.๒.๒	การประกอบรูปคำภาษาต่างประเทศ	๕๘๘

บทที่ ๔	อักษรและอักษรวิธีเฉพาะแบบ	๖๐๔
	๔.๑ อักษรอริยกะ	๖๓๔
	๔.๒ อักษรวิธีแบบใหม่	๖๔๔
	๔.๓ อักษรวิธีสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม	๖๖๐
บทที่ ๕	บทสรุป	๖๗๓
	ภาคผนวก	๖๔๓-๗๘๒

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑

บทนำ

ชนชาติที่เจริญจะมีภาษาและอักษรเป็นเครื่องถ่ายทอดความคิด ภาษานับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะใช้ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันและมีต่าง ๆ กันไป แต่ที่สำคัญอาจจะแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาพูดคงจะมีมานานนับแต่มีมนุษย์เป็นต้นมา ส่วนภาษาเขียนนั้นคงจะมีวิวัฒนาการมาไม่ก็พันปีเอง การที่จะเกิดภาษาเขียนขึ้นได้ก็จะต้องมีตัวอักษรสำหรับใช้เขียนบันทึกข้อความต่าง ๆ ตัวอักษรเพนเซียเป็นตัวอักษรเก่าแก่ที่สุด และเป็นต้นแบบตัวอักษรของชาติต่าง ๆ ทั้งในเอเชียและยุโรป

แต่เดิมมาชนชาติไทยจะมีการใช้ตัวอักษรบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ บ้างหรือไม่ ไม่มีหลักฐาน ถ้ามีการบันทึกก็คงใช้ตัวอักษรของชาติอื่น ๆ หลักฐานที่แสดงว่าได้มีการใช้ตัวอักษรไทยเพื่อบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เป็นภาษาไทยครั้งแรกคือศิลาจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จารึกหลักนี้บ่งหลักฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นผู้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖ และอักษรไทยนี้ได้ใช้กันสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนับได้ ๗๐๐ ปีแล้ว โดยที่รูปอักษรได้มีการคิดแปลงไปบ้างและอักษรวิธีแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย แต่ก็ใช้สืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าจนถึงปัจจุบัน

หลังจากที่มีการค้นพบศิลาจารึกหลักที่ ๑ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ก็ได้มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตและผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตัวอักษรไทยหลายคนด้วยกัน เช่น

ยอร์ช เซเดส์ ได้กล่าวถึงตัวอักษรไทยไว้ในหนังสือ "ตำนานอักษรไทย"^๑ ว่าอักษรไทยได้วิวัฒนาการมาจากอักษรขอมโบราณ และอักษรขอมโบราณ และสันนิษฐานว่าพ่อขุนรามคำแหงทรงนำอักษรขอมหัวมาดัดแปลง

ฉำ ทงคำวรรณ ได้เขียนหนังสือเรื่อง "สันนิษฐานเทียบการเขียนอักษรไทยกับอักษรขอมในสมัยพ่อขุนรามคำแหง"^๒ โดยมีการเทียบลักษณะอักษรแต่ละตัว และมีความเห็นตรงกับความคิดของยอร์ช เซเดส์ ที่ว่าพ่อขุนรามคำแหงทรงดัดแปลงตัวอักษรไทยมาจากอักษรขอมหัว

ขจร สุขพานิช เขียนบทความเรื่อง "ลายสือไทย"^๓ แสดงความเห็นขัดแย้งกับยอร์ช เซเดส์ โดยมีความเห็นว่าตัวอักษรไทยน่าจะได้รับอิทธิพลจากอักษรอินเดีย

ไมเคิล ไรท์ เขียนบทความเรื่อง "ลายสือไทยลายสือที่ไหนกัน"^๔ "ลายสือไทย (อีกแล้ว)"^๕ สนับสนุนความคิดของขจร สุขพานิช โดยอ้าง

^๑ยอร์ช เซเดส์, ตำนานอักษรไทย (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๓)

^๒ฉำ ทงคำวรรณ, สันนิษฐานเทียบการเขียนอักษรไทยกับอักษรขอมในสมัยพ่อขุนรามคำแหง (พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๐๘)

^๓ขจร สุขพานิช, "ลายสือไทย", ใน ขจร สุขพานิช (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๑๑)

^๔ไมเคิล ไรท์, "ลายสือไทยลายสือที่ไหนกัน", ใน ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๔)

^๕ _____, "ลายสือไทย (อีกแล้ว)", ใน ศิลปวัฒนธรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๘ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕)

หลักฐานและเหตุผลว่า อักษรสมัยสุโขทัยน่าจะพัฒนามาจากอักษรปัลลวะสมัย
ทวาราวดีมากกว่าที่จะดัดแปลงมาจากอักษรขอมหวัด

ยุวดี ทองคำวรรณ เขียน "อักษรวิธีของพ่อขุนรามคำแหง"^๑ โดย
กล่าวถึงที่มาของตัวอักษรและอักษรวิธีในสมัยพ่อขุนรามคำแหง

เพ็ญศรี บ้านไกรทอง เขียน "วิวัฒนาการอักษรไทยสมัยพ่อขุนราม
คำแหงและพญาลิไท พ.ศ. ๑๙๐๐"^๒ โดยเปรียบเทียบตัวอักษรทั้ง ๒ สมัย

พิชัย สันตภิรมย์ เขียน "แผนภูมิศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง"^๓ โดย
คัดลอกศิลาจารึกพร้อมทั้งถอดเทียบเป็นภาษาปัจจุบัน

นอกจากจะมีการศึกษาเกี่ยวกับอักษรไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหงแล้ว ยัง
มีผู้สนใจที่ศึกษาเกี่ยวกับอักษรไทยสมัยต่าง ๆ อีกหลายคนด้วยกัน เช่น

นลินี เหมนิธิ เขียน "อักษรไทยในจารึกสมัยอยุธยาที่พบในประเทศไทย"^๔

^๑ยุวดี ทองคำวรรณ, "อักษรวิธีของพ่อขุนรามคำแหง" วิทยานิพนธ์
ศิลปบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๐.

^๒เพ็ญศรี บ้านไกรทอง, "วิวัฒนาการอักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหง
และพญาลิไท พ.ศ. ๑๙๐๐" วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต คณะโบราณคดี มหา
วิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๒.

^๓พิชัย สันตภิรมย์, แผนภูมิศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (พระนคร :
โรงพิมพ์พิมพ์มลศึกษาภรณ์, ๒๕๐๕).

^๔นลินี เหมนิธิ, "อักษรไทยในจารึกสมัยอยุธยาที่พบในประเทศไทย"
วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๒.

อภิวัน เชื้อไทย เขียน "วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีสมัยรัตนโก-
สินทร์ตอนต้น"^๑

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี
ได้จัดพิมพ์ประชุมจารึกภาคต่าง ๆ ขึ้นดังนี้

๑. ประชุมศิลาจารึกภาค ๑ (๒๕๒๑)^๒
๒. ประชุมศิลาจารึกภาค ๓ (๒๕๐๘)^๓
๓. ประชุมศิลาจารึกภาค ๔ (๒๕๑๓)^๔
๔. ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยาภาค ๑ (๒๕๑๐)^๕

อภิวัน เชื้อไทย, "วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.

^๒คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, ประชุมศิลาจารึก
ภาคที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑).

^๓_____, ประชุมศิลาจารึก
ภาคที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘).

^๔_____, ประชุมศิลาจารึก
ภาคที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓).

^๕_____, ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค ๑
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐).

นันทนา ด้านวิวัฒน์ เขียน "The Thai Writing System"^๑ และ
เขียนบทความ "อักษรและอักษรวิธีไทย"^๒

กำธร สนิทกุล เขียน "ลายสือไท ๗๐๐ ปี"^๓

สมาคมประวัติศาสตร์ จัดพิมพ์ "ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๒"^๔

กรมศิลปากร (หอสมุดแห่งชาติ) ได้จัดพิมพ์รายงานการสัมมนาศิลา
จารึกสุโขทัยหลักที่ ๒ ณ ห้องคอกไม้สด หอสมุดแห่งชาติ เดือนเมษายน ๒๕๒๓
(ยังไม่พิมพ์เผยแพร่)

กรมศิลปากร จัดพิมพ์ "ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๒ ภาษาและวรรณคดี
กรุงรัตนโกสินทร์"^๕

^๑นันทนา ด้านวิวัฒน์, "The Thai Writing System" วิทยา
นิพนธ์อุษุมภ์บัตติ มหาวิทยาลัยเอดินเบอเรอ, ๒๕๒๔.

^๒_____ , "อักษรและอักษรวิธีไทย" ในศิลปวัฒนธรรม
ฉบับวันที่ ๑๐ สิงหาคม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์,
๒๕๒๔).

^๓กำธร สนิทกุล, ลายสือไท ๗๐๐ ปี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
๒๕๒๖).

^๔สมาคมประวัติศาสตร์, ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๒ จารึกวัดศรีชุม
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอฟ.บี.ไอ, ๒๕๒๒).

^๕กรมศิลปากร, ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๒ ภาษาและวรรณคดีกรุงรัตน
โกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนส, ๒๕๒๕).

นิยม สุขรื่องแพ่ง เขียน "อักขรวิธีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๔"^๑ โดยได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับอักขรวิธีสมัยนั้นว่าเป็นอย่างไร

จะเห็นได้ว่าการศึกษาเรื่องอักษรและอักขรวิธีไทยนี้ ได้มีผู้ศึกษามาเป็นเวลานาน และได้ศึกษากันไปต่าง ๆ ทั้งเฉพาะสมัยใดสมัยหนึ่ง เช่น สมัยสุโขทัย ออยุธยา และรัตนโกสินทร์ และศึกษาอย่างกว้าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ แต่ไม่มีผู้ใดกล่าวถึงทั้งอักษรและอักขรวิธีอย่างละเอียด มีแต่เลือกกล่าวถึงเฉพาะเรื่อง เช่น การใช้คำหรือสำนวน หรือถ้ากล่าวถึงตัวอักษรก็จะเลือกเฉพาะสมัยที่เด่น ๆ เช่น สมัยพ่อขุนรามคำแหง สมัยพระยาสิทธิ สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมัยปัจจุบันเท่านั้น ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบตัวอักษรและอักขรวิธีในจารึกแต่ละหลักเท่าที่จะมีหลักฐานปรากฏว่าจะมีรูปร่างต่างกันหรือไม่อย่างไร และใครจะรวบรวมรูปอักษรทั้งพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ดูว่ามีวิวัฒนาการเป็นมาอย่างไร โดยได้ตั้งจุดประสงค์ใหญ่ ๆ ไว้ ๓ ประการคือ

- ๑. ศึกษาอักขรวิทยา (Paleography) คือศึกษารูปอักษรของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๑๘๓๔-๒๓๑๔) อย่างละเอียด
- ๒. ศึกษาอักขรวิธี (Orthography) ของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. ๑๘๓๔-๒๓๑๔)
- ๓. ศึกษาอักษรและอักขรวิธีเฉพาะแบบที่ปรากฏหลัง พ.ศ. ๒๓๑๔ ลงมา

^๑นิยม สุขรื่องแพ่ง, "อักขรวิธีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๔," ในศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๔).

จารึกและเอกสารสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาที่มีจำนวนน้อย ผู้เขียนจึงได้นำข้อมูลเท่าที่ค้นพบมาศึกษา ส่วนเอกสารสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีจำนวนมาก ผู้เขียนจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่างข้อมูล โดยจะมีข้อมูลและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

จารึกและเอกสารที่ใช้ในการศึกษา

๑.	จารึกหลักที่ ๑	ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	พ.ศ. ๑๘๓๕
๒.	จารึกหลักที่ ๑๐๗	ศิลาจารึกวัดบางสนุก	พ.ศ. ๑๘๘๒
๓.	จารึกหลักที่ ๓	ศิลาจารึกวัดศรีชุม	พ.ศ. ๑๙๐๐
๔.	จารึกหลักที่ ๒	ศิลาจารึกนครชุม	พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
๕.	จารึกหลักที่ ๕	ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง	พ.ศ. ๑๙๐๕
๖.	จารึกหลักที่ ๑๑ (ด้านที่ ๑)	ศิลาจารึกวัด เขากบ	พ.ศ. ๑๙๐๕
๗.	จารึกหลักที่ ๘	ศิลาจารึก เขาสุมนกูฏ	พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๙๑๑
๘.	จารึกหลักที่ ๗	ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง	พ.ศ. ๑๙๐๕
๙.	จารึกหลักที่ ๖๒	ศิลาจารึกวัดพระยืน	พ.ศ. ๑๙๑๓
๑๐.	จารึกหลักที่ ๔๔	จารึกบนลานเงินวัดล่องคบก	พ.ศ. ๑๙๑๖
๑๑.	จารึกหลักที่ ๔๒	จารึกแผ่นตีบุกภาษาไทย	พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐
๑๒.	จารึกลานทองสมเด็จพระมหาเถรจุฬามณี	ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	พ.ศ. ๑๙๑๔
๑๓.	จารึกหลักที่ ๑๐๒	ศิลาจารึกภูเขาไกรลาส	พ.ศ. ๑๙๒๒
๑๔.	จารึกหลักที่ ๑๐๖	ศิลาจารึกวัดช้างล้อม	พ.ศ. ๑๙๒๗
๑๕.	จารึกหลักที่ ๔๕	ศิลาจารึกภาษาไทย	จ.ศ. ๗๕๔ พ.ศ. ๑๙๓๕
๑๖.	จารึกหลักที่ ๖๔	ศิลาจารึกวัดช้างค้ำ	พ.ศ. ๑๙๓๕
๑๗.	จารึกหลักที่ ๓๘	ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร	พ.ศ. ๑๙๔๐
๑๘.	จารึกหลักที่ ๔๓	ศิลาจารึกวัดหอโศกการาม	พ.ศ. ๑๙๔๒
๑๙.	จารึกหลักที่ ๑๐	ศิลาจารึก	จ.ศ. ๗๖๖ พ.ศ. ๑๙๔๗
๒๐.	จารึกหลักที่ ๔๖	ศิลาจารึกวัดตาเถรชิงหมิง	พ.ศ. ๑๙๔๗

- ๒๑. จารึกหลักที่ ๔๙ ศิลาจารึกวัดสระศกดิ์ พ.ศ. ๑๙๕๕
- ๒๒. จารึกหลักที่ ๕๐ จารึกบนลานเงินวัดส่องคบ พ.ศ. ๑๙๕๖
- ๒๓. จารึกที่ฐานพระพุทธรูป วัดพญาญ จังหวัดน่าน พ.ศ. ๑๙๗๐
- ๒๔. จารึกหลักที่ ๑๕ จารึกวัดพระเสด็จ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘
- ๒๕. จารึกหลักที่ ๑๓ จารึกบนฐานพระอิศวร พ.ศ. ๒๐๕๓
- ๒๖. จารึกหลักที่ ๑๔ ศิลาจารึกวัดเขมา พ.ศ. ๒๐๗๙
- ๒๗. หนังสือออกญาไชยาฯ เมืองตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์คเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย จ.ศ. ๙๒๓ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๑๖๘
- ๒๘. หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา กรมการเมืองตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์คเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย จ.ศ. ๙๒๓ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๑๖๘
- ๒๙. จารึกหลักที่ ๑๑๔ จารึกบนขอบประชัน (อุ้ทอง) พ.ศ. ๒๑๘๑
- ๓๐. จารึกบนระฆังเหล็ก ที่พระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๒๒๐
- ๓๑. จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒
- ๓๒. พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
- ๓๓. จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๗๘
- ๓๔. หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
- ๓๕. หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๒๓๑
- ๓๖. หนังสือสนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑
- ๓๗. จารึกหลักที่ ๙๖ จารึกวัดโพธิหอม พ.ศ. ๒๒๓๒
- ๓๘. จารึกบนระฆังเหล็ก ที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอมืองจังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. ๒๒๗๐
- ๓๙. จารึกวัดป่าโมก พ.ศ. ๒๒๗๑

นำมาศึกษาเฉพาะอักษรวิธิต่มีได้นำมาศึกษารูปอักษรเพราะ ไม่เห็นชัด เจน

๔๐. จารึกหลักที่ ๔๑ จารึกวัดเทพจีน พ.ศ. ๒๒๗๗
๔๑. หนังสือบันทึบบันทึกสุนทรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔
๔๒. จารึกวัดคันธกุฎี (หลักจำลองที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร) พ.ศ. ๒๒๙๒
๔๓. จารึกบนแผ่นหิน ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๒๙๘
๔๔. จารึกหลักที่ ๔๒ จารึกพบที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๓๐๑
๔๕. จดหมายรายวันราชการที่พ จ.ศ. ๑๑๓๓ (พ.ศ. ๒๓๑๔)
๔๖. พระราชสาส์นและศุภอักษรโต้ตอบกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต
จ.ศ. ๑๑๓๓ (พ.ศ. ๒๓๑๔)
๔๗. ร่างตราถึงหัวเมือง จ.ศ. ๑๑๓๔ (พ.ศ. ๒๓๑๖)
๔๘. จดหมายเหตุกรุงธนบุรีร่างตราหัวเมือง จ.ศ. ๑๑๓๖ (พ.ศ. ๒๓๑๗)
๔๙. สำเนาพระราชโองการเรื่องให้ขยายรูปหุ่นปั้นที่จะหล่อใหม่จากแบบปั้นครุ
เดิม จ.ศ. ๑๑๓๖ (พ.ศ. ๒๓๑๗)
๕๐. ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗
(พ.ศ. ๒๓๑๗-๘)
๕๑. สำเนาสมณสาส์นกรุงธนบุรี ตอบกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๗
(พ.ศ. ๒๓๑๘)
๕๒. สมณสาส์นเรื่องระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุตเกี่ยวกับพระศาสนา
จ.ศ. ๑๑๓๗ (พ.ศ. ๒๓๑๘)
๕๓. ศุภอักษรมิไผ่มากับกรุงศรีสัตนาคนหุตว่าด้วยพระราชไมตรีปี จ.ศ. ๑๑๓๗
(พ.ศ. ๒๓๑๘)
๕๔. พระราชโองการประกาศเทพารักษ์ให้กำจัดปีศาจ จ.ศ. ๑๑๓๘
(พ.ศ. ๒๓๑๙)
๕๕. คำพระสงฆ์ถวายพระพรเรื่องเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
จ.ศ. ๑๑๔๑ (พ.ศ. ๒๓๒๒)

๕๖. สำเนาพระราชสาส์นไปกรุงปักกิ่ง จ.ศ. ๑๑๔๓ (พ.ศ. ๒๓๒๔)
๕๗. สำเนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕)
๕๘. เรื่องทรงพระสุบินนิมิตรและคำถวายพยากรณ์ของสมเด็จพระวันรัตฯ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕)
๕๙. พิธีว่าด้วยพิธีผูกศาสน์ จ.ศ. ๑๑๔๘ (พ.ศ. ๒๓๒๙)
๖๐. สำเนากราบบังคมทูลเรื่องพระราชอาณาเขตเปลี่ยนอักษร ๑๔ ตัว ซึ่งพวกกะเหรี่ยงถือมา จ.ศ. ๑๑๔๙ (พ.ศ. ๒๓๓๐)
๖๑. รายงานเรื่องสร้างวัดพระเชตุพน (จ.ศ. ๑๑๕๑) พ.ศ. ๒๓๓๒
๖๒. จดหมายเหตุกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ เรื่องเสกเจ้าประเทศราชไปครองเมืองต่าง ๆ จ.ศ. ๑๑๕๓-๑๑๗๒ (พ.ศ. ๒๓๓๔-๒๓๕๓)
๖๓. พระราชสาส์นถึงญวนว่าด้วยการเมืองเวียงจันทน์และเรื่ององเชียงสือ จ.ศ. ๑๑๕๖ (พ.ศ. ๒๓๓๗)
๖๔. รายงานเรื่องระยะทางเมืองหงษายังเมืองเมาะตะมะ จ.ศ. ๑๑๕๗ (พ.ศ. ๒๓๓๘)
๖๕. หนังสือพระยามหาโยธาถึงอุบากองผู้หลานว่าด้วยการส่วนตัวและเบ็ดเตล็ด จ.ศ. ๑๑๖๕ (พ.ศ. ๒๓๔๖)
๖๖. พระราชกำหนดเกล้า เล่ม ๕ (ฉบับตราสามดวงข้อ ๔๕-๖๕ จ.ศ. ๑๑๖๗) (พ.ศ. ๒๓๔๘)
๖๗. บัญชีจ่ายเงินเบี้ยหวัด จ.ศ. ๑๑๖๘ (พ.ศ. ๒๓๔๙)
๖๘. สารตราถึงพระยานครศรีธรรมราช จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)
๖๙. สารตราถึงพระยาอภัยราชาว่าด้วยการพระเมรุและเกณฑ์กองทัพหัวเมือง จ.ศ. ๑๑๗๒ (พ.ศ. ๒๓๕๓)
๗๐. ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)
๗๑. ห้องตรา จ.ศ. ๑๑๗๕ เลขที่ ๑๗ (พ.ศ. ๒๓๕๖)

๗๒. หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพเจ้ากรมฯ ถึงพระยานครฯ ต้องพระราชประสงค์
ไม้ระนาดและให้จัดส่งพระสงฆ์ซึ่งออกไปเมืองลังกา, ให้ชักลากไม้ท่าเรือ
มาด ๑๗ วา ลงมาถึงท่าน้ำ จ.ศ. ๑๑๗๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗)
๗๓. ท้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราชเมืองนครฯ ให้หาไม้แก้วลายงาม ๆ
สำหรับทำคันกะจับปี คันชักขอล่งเข้าไปกรุงเทพฯ จ.ศ. ๑๑๗๖
(พ.ศ. ๒๓๕๗)
๗๔. ท้องตราถึงหัวเมืองเรื่องปิดตราราชสิทธิ์ ซึ่งแกะใหม่ออกใช้ในราชการ
จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙)
๗๕. เรื่องพระสงฆ์ไปลังกา จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙)
๗๖. ใบบอกพระยาศรีสุรียรราชเมืองพิไชย เรื่องเมืองน่านส่งผ้าขาวและราช
การทัพเมืองหลวงพระบาง เมืองเชียงรุ่ง จ.ศ. ๑๑๘๔ (พ.ศ. ๒๓๖๕)
๗๗. ตำรายุทธศาสตร์ รัชกาลที่ ๓ ชื่อปืนใหญ่ ๒๗๗ กระบอก จ.ศ. ๑๑๘๗
(พ.ศ. ๒๓๖๘)
๗๘. จดหมายข้าหลวงเมืองยศโสทรถึงหลวงอัครสุนทร เรื่องส่งไม้เสาซึ่ง
พล หัวเจ้าท่านสั่งให้ซื้อ จ.ศ. ๑๑๘๕ (พ.ศ. ๒๓๖๖)
๗๙. ใบบอกเมืองพิไชยเรื่องส่งไม้รวม ๔ อย่าง จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)
๘๐. ใบบอกเมืองพิไชยเรื่องส่งไม้ขนลัก ๒๔ ต้น จ.ศ. ๑๑๘๘ (พ.ศ. ๒๓๖๙)
๘๑. ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวเมืองอังวะ
รบกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๕)
๘๒. ใบบอกเมืองพิไชยเรื่องส่งไม้ขนลัก จ.ศ. ๑๒๐๕ (พ.ศ. ๒๓๘๖)
๘๓. ใบบอกเมืองพิไชยเรื่องส่งไม้ขนลักส่วยกองขุนวิเศษชุมพล จ.ศ. ๑๒๐๕
(พ.ศ. ๒๓๘๖)
๘๔. เรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสินถึง
รัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒)

แหล่งข้อมูลในการศึกษา

๑. ทอสมุดแห่งชาติ ท้าวasukรี
๒. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร
๓. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัด เชียงใหม่
๔. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดกำแพงเพชร
๕. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดสุโขทัย
๖. พิพิธภัณฑสถานในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดพิษณุโลก
๗. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชยจังหวัดลำพูน
๘. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสามพระยาจังหวัดอยุธยา
๙. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระราชวังจันทร์เกษมจังหวัดอยุธยา
๑๐. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี
๑๑. วัดหน้าพระเมรุ อำเภอมือง จังหวัดอยุธยา
๑๒. วัดพระยืน อำเภอมือง จังหวัดลำพูน
๑๓. วัดจุฬามณี อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก
๑๔. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก
๑๕. วัดเชียงมั่น อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่
๑๖. วัดป่าโมก อำเภอมืองวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
๑๗. หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๘. หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร
๑๙. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
๒๐. หอสมุดสยามสมาคม
๒๑. หอสมุดภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๒

วิวัฒนาการของอักษรไทย สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้พูดถึงอักษรไว้ว่า

"อักษร แปลเอาความว่า ตัวหนังสือ คือ เครื่องหมายที่เขียนแทน
ถ้อยคำที่พูดจากัน"^๑

กำชัย ทองหล่อ ได้พูดถึงอักษรไว้ว่า

"อักษร แปลว่า เครื่องหมายสำหรับใช้บันทึกเสียงคำพูดไว้มิให้สูญ...
อักษร แปลตามรูปพยัญชนะว่าไม่รู้จักสูญสิ้น และไม่แข็งกระด้าง... ตาม
อรรถรส ย่อมหมายความถึงเสียงและตัวหนังสือด้วย"^๒

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ ให้คำจำกัดความอักษร
ไว้ว่า

"อักษร น. ตัวหนังสือ, วิชาหนังสือ, คำ, เสียง, สระพยัญชนะ"^๓

^๑อุปกิตศิลปสาร, พระยา. หลักภาษาไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๔๑๑), หน้า ๑.

^๒กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น, ๒๔๑๔),
หน้า ๑๗.

^๓พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๑๔) หน้า ๑๐๐๖.

อักษรที่จะนำมาศึกษาในงานนี้หมายถึงตัวหนังสือและเครื่องหมายที่ใช้สำหรับบันทึกถ้อยคำไว้มิให้สูญ

ในการกล่าวถึงอักษรไทย ผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องสำคัญ ๒ เรื่องคือ

๒.๑ ประวัติอักษรไทย

๒.๒ วิวัฒนาการอักษรไทย

2.1 ประวัติอักษรไทย

อักษรไทยที่เก่าที่สุดเท่าที่ค้นพบในปัจจุบันคืออักษรไทยในศิลาจารึก หลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕^๑ หรือที่เรียกกันว่าอักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงดั่งมีข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ด้านที่ ๔ บรรทัดที่ ๙-๑๑ ดังนี้

"เมื่อก่อนลายสีไทนั้บมี ๑๒๐๕ สกปิมแมพ่ขุนรามคำแหงหาใครใจในใจแล้วไ้ลายสีไทนั้ลายสีไทนั้จึงมีเพื่อขุนผู้มันนไ้ไ้"

อักษรสมัยนี้จะมีพยัญชนะ ๓๙ ตัว และสระ ๒๐ ตัวดังนี้

^๑ศิลาจารึกหลักนี้จารึกในปี พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่มีข้อความกล่าวไว้ว่าได้มีการประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๒๖

พัญชนะ พ.ศ. ๑๙๓๕

ฅ	ฉ	ช	ค	ต
ซ	ง	จ	ฉ	ช
ฉ		ล	ว	ง
๒๒			ฅ	ด
ต	ด	ท	ธ	ฒ
บ	ป	ผ	พ	ภ
พ	น	ม	ย	ร
น	ว	ด	ช	ซ
ท		ธ		

ဇယား ၈.၈. ခေတ်ခဏ

၃၁	၅	၀	၀
	၀	၅	၁
	၆	၆-၃	၆
	၆		၆
	၆ ၀၆ ၀-၆၆		၆-၆ ၆-၆၆
	၁၁ ၁		၆-၆
၁	၃	၃	၆-၁

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๒

...

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ด้านที่ ๔

...

ต่อมาจะพบหลักฐานอักษรไทยในจารึกหลักที่ ๑๐๗ (พ.ศ. ๑๘๘๒) จารึกหลักนี้จะมีตัวพยัญชนะและสระน้อยกว่าจารึกหลักที่ ๑ (พ.ศ. ๑๘๓๕) คือ พยัญชนะ ๓๐ ตัว สระ ๑๗ ตัว ดังนี้

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๙๒

ค ค	ข ข	ฅ ฅ	ด ด	ต
ฆ ฆ	ง ง	จ จ		ฉ
ช		ฉ ฉ		
				ฉ
ด	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ		พ
ฝ		ม	ย	ร
ล	ว			ฬ
ห		ฮ ฮ		

ဇယား ၅.၄. ၁၉၈၂

၁	၂	၃	
		၂	၃
	၄		၅
၆			၇
	၈		၉
	၁၀		၁၁
၁၂	၁၃	၁၄	၁၅

ตัวอักษรสมัยนี้จะมีลักษณะ เป็นเหลี่ยม ตัวพยัญชนะและสระจะมีขนาดต่างกัน สระ ใ, ไ, โ จะอยู่สูงกว่าพยัญชนะหรือสระอื่น สระเขียนได้รอบพยัญชนะ คืออาจจะอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน หรือข้างล่างก็ได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้

เทียบอักษร

กมกมกบุนธรรม เป็นขุนผู้ใจดีชาวลูกเจ้า
 ลูกขุนมนายไพร่ไทยทั้งชาวแม่ชาวเจ้า
 (งง) ทลายพิมพ์รูปพระด้วยเหล็กด้วยดินโด
 (หมี) นพนร้อยแปดอนนพระธาตอนนนิ่ง
 ... คสองพระงาสองทองขนนทมาก เจ

คำอ่านปัจจุบัน

กมิกมมมธรรม เป็นขุนผู้ใจดีชาวลูกเจ้า
 ลูกขุนมนายไพร่ไทยทั้งชาวแม่ชาวเจ้า
 งหลายพิมพ์รูปพระด้วยเหล็กด้วยดินโด
 หมีนพันร้อยแปดอันพระธาตอันหนึ่ง
 ... คสองพระงาสองทั้งขนนทมาก เจ

๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐
 ๑๐๑
 ๑๐๒
 ๑๐๓
 ๑๐๔
 ๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐

จารึกอักษรไทยที่มีความสำคัญอีกหลักหนึ่งคือจารึกหลักที่ ๓ (พ.ศ. ๑๙๐๐)
ตรงกับสมัยพระเจ้าลิไท จารึกหลักที่ ๓ นี้มี ๒ ด้าน ตัวอักษรชัดเจนมี
พยัญชนะ ๓๘ ตัว และสระ ๒๒ ตัว ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ

ศาลากลางกรุงเทพมหานคร

ပထမဇယား ပ.က. ၁၆၀၀

ဂ ဂ	ဃ	င	စ	တ
ဆ	ဗ	ဈ	ည	ဋ ဌ
ဉ		ဍ	ဎ	ဏ
တ			လ	ဝ
ထ	၎	ဟ	ဓ	ဗ
ပ	ဖ	မ	ဎ	ဏ
ဘ	ဂ	ဃ င	ဇ	တ
လ	၎	ဓ		ဏ
ဘ		ဇ		

ဗုဒ္ဓ ဖ.က. ၁၈၀၀

၅၅	၂	၀ ၀ ၀	၀ ၀ ၀
	၀	၂	၂
	၆		၆၆
၆၆	၆		၆
	၆၆		၆-၆
	၆၆		၆-၆
	၆		၆
၆	၆	၆	၆-

ตัวอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ นี้จะมีลักษณะกลมมนมากขึ้น สระจะเขียนได้
รอบพยัญชนะ^๑ ดังที่

ผู้ศรัทธา-๗๑๒๓ ฐาภิระาเดียนเดียดชคบทำก่อนนลุดรทนไทดดลลตบ
รพบผลคณินกกดตตรเมือยามอนนสถานานนนั้นเป็นทกคำแลพรรยา
ฎไทยราชผู้เป็นลูกพรรยาเลือไทยเป็นหลานแก่พรรยารามราชเมือได้
เสวยราชย์ในเมืองศรีสขชนาลัยสุโขไทยไคราชาก็เสกอนนผุงท้าว
พรรยาทงหลายอนนเป็นมิตรสหายอนนมีในลีสณินแต่งกรยาตงว่า

เทียบอักษร

ศกราช ๑๑๒๓๔ ปีระ (ก) ๑ เดือนแปดออกหากำววนนสุทรทนไทกกดเรานู
รพบผลคณินกกดตตรเมือยามอนนสถานานนนั้นเป็นทกคำแลพรรยา
ฎไทยราชผู้เป็นลูกพรรยาเลือไทยเป็นหลานแก่พรรยารามราชเมือได้
เสวยราชย์ในเมืองศรีสขชนาลัยสุโขไทยไคราชาก็เสกอนนผุงท้าว
พรรยาทงหลายอนนเป็นมิตรสหายอนนมีในลีสณินแต่งกรยาตงว่า

คำอ่านปัจจุบัน

ศกราช ๑๒๓๔ ปีระกา เดือน ๘ ออก ๔ คำ วันศุกร์ทนไทกกดเรานู
รพบผลคณินกกดตตรเมือยามอนนสถานานนนั้นเป็น ๖ คำและพระยา
ลือไทยราชผู้เป็นลูกพระยาเลือไทย เป็นหลานแก่พระยารามราชเมือได้
เสวยราชย์ในเมืองศรีสขชนาลัยสุโขไทยไคราชาก็เสกอันผุงท้าว
พระยาทงหลายอันเป็นมิตรสหายอันมีในลีสณินแต่งกรยาตงว่า

^๑ตัวอักษรไทยที่ค้นพบหลังจาก พ.ศ. ๑๙๐๐ ลงมาจนถึงปัจจุบันจะเขียน
สระได้รอบพยัญชนะคือจะวางอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง ข้างบน และ ข้างล่าง
ก็ได้

นอกจากจารึกหลักที่ ๓ (พ.ศ. ๑๕๐๐) แล้ว มีหลักฐานตัวอักษรในจารึกต่าง ๆ อีกคือ

จารึกหลักที่ ๒ - จารึกวัดศรีชุม (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐)

จารึกหลักที่ ๕ - จารึกวัดป่ามะม่วง (พ.ศ. ๑๕๐๔)

จารึกหลักที่ ๗ - จารึกวัดป่ามะม่วง (พ.ศ. ๑๕๐๕)

จารึกหลักที่ ๑๑ - จารึกวัดเขากบตันที่ ๑ (พ.ศ. ๑๕๐๔)

จารึกหลักที่ ๘ - จารึกเขาสุนทรภู (พ.ศ. ๑๕๐๒-๑๑)

จารึกหลักที่ ๖๒ - จารึกวัดพระยีน (พ.ศ. ๑๕๑๓)

จารึกเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพบที่จังหวัดสุโขทัย (ยกเว้นจารึกหลักที่ ๑๑ พบที่ จังหวัดนครสวรรค์ จารึกหลักที่ ๖๒ พบที่จังหวัดลำพูน) และจะมีลักษณะตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๕๐๐

ตัวอักษรระยะ พ.ศ. ๑๘๓๕-๑๘๑๓ นี้มีลักษณะตรงค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ส่วนกว้างและส่วนสูงของอักษรใกล้เคียงกัน

จารึกหลักที่ ๑๑ (ด้านที่ ๑) ประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๔

จารึกหลักที่ ๑๑ (ด้านที่ ๑) ประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๔
ข้อความจารึกในหลักศิลาจารึกนี้ เป็นภาษาไทยธรรม
เขียนด้วยอักษรขอมโบราณ มีลักษณะคล้ายอักษร
ขอมแต่มีเสียงวรรณยุกต์กำกับอยู่ด้วย คำใน
จารึกนี้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
ของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งตรงกับรัชกาลของพระเจ้า
อู่ทององค์ที่ ๖ หรือ พระเจ้าลิขิตวิสุทธิมหาราช
ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๐๓ - ๑๕๑๖
จารึกนี้กล่าวถึงพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
ของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งตรงกับรัชกาลของพระเจ้า
อู่ทององค์ที่ ๖ หรือ พระเจ้าลิขิตวิสุทธิมหาราช
ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๑๕๐๓ - ๑๕๑๖

ต่อจากจารึกหลักที่ ๖๒ (พ.ศ. ๑๔๑๓) มีหลักฐานตัวอักษรไทยที่พบในจารึกที่จังหวัดชัยนาทคือจารึกหลักที่ ๔๔ (พ.ศ. ๑๔๑๖) ซึ่งเป็นจารึกอักษรไทยแถบภาคกลางที่เก่าที่สุดเท่าที่ปรากฏหลักฐานในปัจจุบัน จารึกนี้เป็นจารึกบนแผ่นลานเงินอักษรและภาษาไทย พบที่เจดีย์วัดสองคบ จังหวัดชัยนาท ปัจจุบันอยู่ในท้องมหาราชวัง ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร จารึกนี้ระบุวัน เดือน ปี ที่จารึกไว้ว่า พ.ศ. ๑๔๑๖ ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ ตัวอักษรสมัยนี้ต่างไปจากเดิมเล็กน้อย ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างอักษรไทยที่พบที่จังหวัดลพบุรีคือจารึกของพระมหาเถรจุฬามณี (พ.ศ. ๑๔๑๔) ซึ่งจารึกในระยะเวลาใกล้เคียงกันมาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่าง^๑ ดังนี้

๑. อักษร ก พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลพบุรี) ๑๔๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะเป็นเหลี่ยม ประกอบไปด้วยเส้น ๒ เส้นเป็นรูป ๑) ส่วนอักษร พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) มีลักษณะเรียวและกลมมนกว่า และการลากเส้นในจะลากติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน และมีปากแหลมชัดเจนเป็นรูป ๒) ๓)

๒. อักษร ข พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลพบุรี) มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม หัวอักษรค่อนข้างใหญ่ เป็นรูป ๔) ส่วนอักษร ข พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) มีลักษณะตัวเรียวตั้งตรงมากขึ้นเป็นรูป ๕) ๖)

^๑ จะเห็นได้ว่าอักษร พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลพบุรี) และอักษร พ.ศ. ๑๔๑๔ (สุโขทัย) จะมีลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนอักษร พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) จะมีลักษณะต่างออกไปเล็กน้อย

๓. อักษร ค พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) มีลักษณะเป็นเหลี่ยมแต่เส้นในของอักษรที่มาต่อกับเส้นนอกจะโค้งมนเป็นรูป ๑) ส่วนอักษร ค พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) เส้นของอักษรที่ต่อกับเส้นนอกจะทำมุมแหลมเป็นรูป ๑)

๔. อักษร ง พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีหัวอักษรใหญ่และหยักเป็นรูป ๒) ส่วนอักษร ง พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีหัวอักษรกลมมนเป็นรูป ๒)

๕. อักษร ฉ พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) มีรูปคล้ายปัจจุบันคือมีการขมวดเส้นที่ด้านล่างขวาเป็นรูป ๓) ส่วนอักษร ฉ พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) จะขมวดเส้นที่ด้านล่างซ้ายเป็นรูป ๓)

๖. อักษร ด พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะกลมมนเป็นรูป ๔) ส่วนอักษร ด พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีทั้งลักษณะกลมมนและมีมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๕) ๖)

๗. อักษร ถ พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะกลมมนเป็นรูป ๗) หรือ ๘) ส่วนอักษร ถ พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีลักษณะแหลมที่ด้านบนเป็นรูป ๘)

๘. อักษร ท พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะเหลี่ยมเป็นรูป ๙) ส่วนอักษร ท พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๙)

๙. อักษร ธ พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะเหมือนเลขแปดอารบิกเป็นรูป ๑๐) ส่วนอักษร ธ พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท)

มีลักษณะต่างออกไปคือจะมีหัวยกด้านบน ด้านล่างมน และปลายด้านซ้ายชี้ขึ้น
เป็นรูป ๘

๑๐. อักษร ผ พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลำพูน) มีลักษณะคล้ายอักษรปัจจุบัน
เป็นรูป ๘ ส่วนอักษร ผ พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) มีลักษณะเอนและเส้นหลัง
จะยาวเป็นรูป ๘

๑๑. อักษร พ พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลำพูน) ๑๔๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะ
ค่อนข้างเป็นเหลี่ยมดังนี้ ๘ ส่วนอักษร พ พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) มีมุม
แหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๘

๑๒. อักษร ร พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลำพูน) ๑๔๑๔ (สุโขทัย) มีรอยหัก
ที่ด้านบนเป็นรูป ๘ ส่วนอักษร ร พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท) มีรูปคล้าย
ปัจจุบันเป็นรูป ๘

๑๓. อักษร ล พ.ศ. ๑๔๑๓ (ลำพูน) ๑๔๑๔ (สุโขทัย) ปลายหาง
ของอักษรจะช้อออกด้านข้างเป็นรูป ๘ ส่วนอักษร ล พ.ศ. ๑๔๑๖ (ชัยนาท)
หางของอักษรจะชี้ขึ้นด้านบนเป็นรูป ๘

รูป ร นี้ จะปรากฏใช้แล้วในสมัยสุโขทัยคือจะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๒
ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐.

๑๔. อักษร ท พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีลักษณะ
 เหลี่ยมเป็นรูป ๒ ส่วนอักษร ท พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีมุมแหลมที่
 ด้านล่างเป็นรูป ๓

๑๕. อักษร อ พ.ศ. ๑๙๑๓ (ลำพูน) ๑๙๑๔ (สุโขทัย) มีรอยหยัก
 เป็นรูป ๒ และ ๒ ส่วนอักษร อ พ.ศ. ๑๙๑๖ (ชัยนาท) มีลักษณะ
 กลมมนเป็นรูป ๐

สถาบันวิจัยประชากร

ศาลากลางกรมมหาดไทย

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะคำพูน-ชั้นนาท-สุโขทัย

พ.ศ. ๑๘๑๓-๑๘๑๖-๑๘๑๘

๑๘๑๓	๑๘๑๖	๑๘๑๘	๑๘๑๓	๑๘๑๖	๑๘๑๘	๑๘๑๓	๑๘๑๖	๑๘๑๘	๑๘๑๓	๑๘๑๖	๑๘๑๘
๑	ก	๑				๒	๓	๒	๔	๕	๔
๓	ง		๖	๗		๘	๙	๘	๑๐	๑๑	๑๐
						๑๒	๑๓	๑๒	๑๔	๑๕	๑๔
๑๓	ค					๑๖	๑๗	๑๖	๑๘	๑๙	๑๘
๑๓		๑๓				๑๙	๒๐	๑๙			
๑๖						๒๑	๒๒				
๑๗	๑	๑				๒๓			๒๔	๒๕	๒๔
๑๗	๒	๒	๒๖		๒๗	๒๘	๒๙	๒๘	๓๐	๓๑	๓๐
๒๑	๓		๓๒	๓๓	๓๒	๓๔					
๒๓	๔	๔	๓๕	๓๖		๓๗			๓๘	๓๙	๓๘
			๓๙	๔๐	๔๐	๔๑	๔๒	๔๑			

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๕๑๖ (จารึกหลักที่ ๔๔)

ก ก	ข ข		ค ค	
	ง	จ	ฉ	ช
		ฎ		
				ต ต
ด	ด	น	ถ	ฒ ฒ
บ	ป	ผ ผ		พ พ
		ฝ ฝ	ฬ	ร
ล	ว			ร
ฬ		ธ		

สระ พ.ศ. ๑๘๑๖ (จารึกหลักที่ ๔๔)

๑	๗	๗๗ ๗๗	๗ ๗
		๗	๗
	๗		๗๗
	๗๗		๗ ๗
	๗๗		๗-๗ ๗-๗
	๗		๗-๗
๗	๗	๗	๗-๗

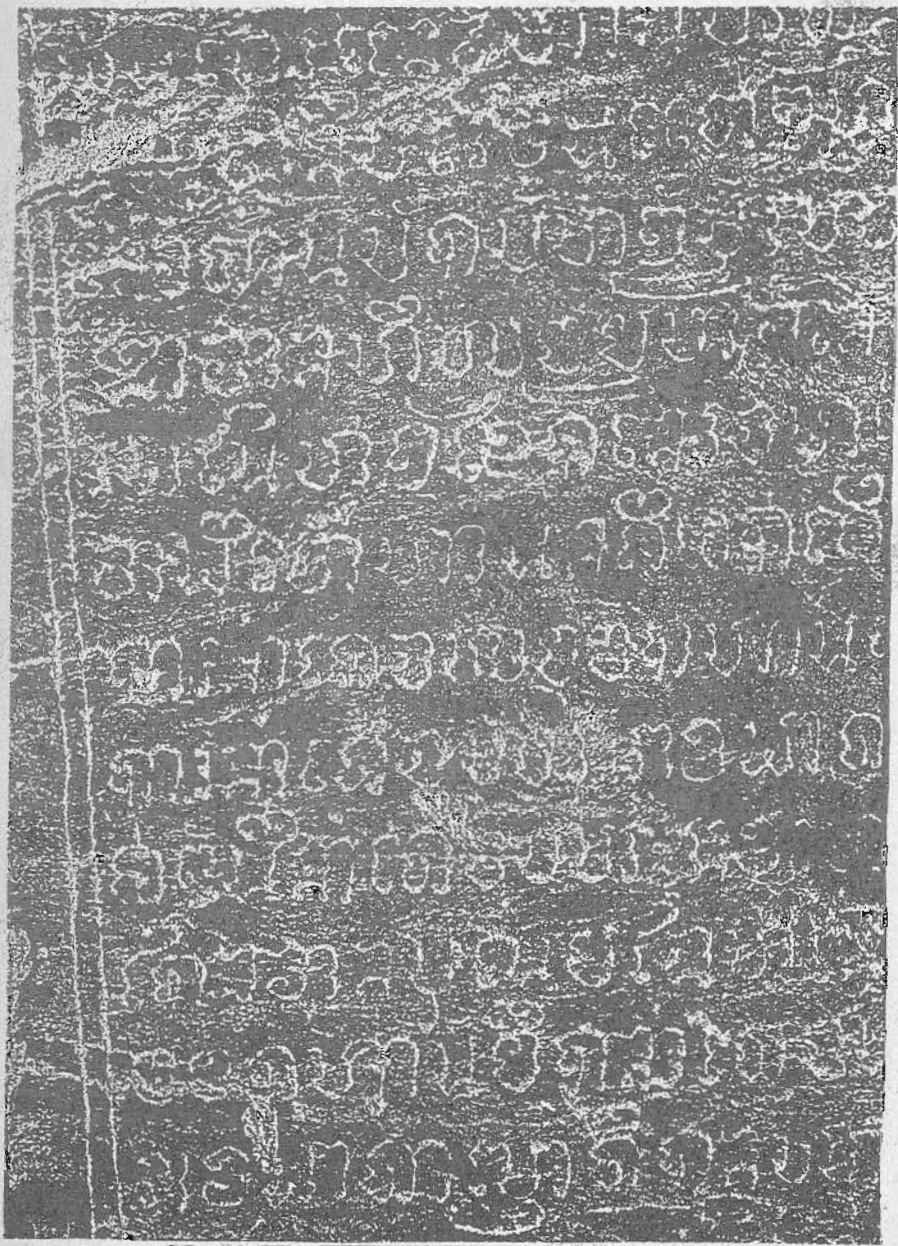
เมื่อเปรียบเทียบตัวอักษรกันแล้วจะเห็นได้ว่ามีตัวอักษรที่ต่างกันหลายตัว โดยอักษรที่พบที่ลำพูนและสุโขทัยมีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมและตรง ส่วนอักษรที่พบที่ชียนาพมีลักษณะกลมมน ตัวเอนหรือมีมุมแหลม แทนที่จะเหลี่ยมเหมือนอักษรที่พบที่ลำพูนและสุโขทัย จึงเป็นไปได้ว่าเมื่ออยุธยารับเอาอักษรจากสุโขทัยไปใช้ก็จะมีการดัดแปลงอักษรบางตัวให้มีลักษณะต่างออกไปเล็กน้อย โดยมีเค้าอักษรเดิมและจะใช้กันในแถบภาคกลาง เช่น ชียนาพ และจะมีตัวอักษรบางตัวที่มีลักษณะคล้ายของเดิมมากคือ น บ ม ล ว เป็นต้น

ต่อจากจารึกหลักที่ ๔๔ (พ.ศ. ๑๙๑๖) ได้พบหลักฐานตัวอักษรไทยในจารึกหลักต่าง ๆ คือ

จารึกพระมหาเถรจุฬามณี	- จารึกลานทองคำ ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร (พ.ศ. ๑๙๑๙)
จารึกหลักที่ ๔๒	- จารึกอักษรและภาษาไทย (ประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐)
จารึกหลักที่ ๑๐๒	- จารึกภูเขาไกรลาส (พ.ศ. ๑๙๒๒)
จารึกหลักที่ ๑๐๖	- จารึกวัดช้างล้อม (พ.ศ. ๑๙๒๗)
จารึกหลักที่ ๔๕	- จารึกภาษาไทย จ.ศ. ๗๕๔ (พ.ศ. ๑๙๓๕)
จารึกหลักที่ ๖๔	- จารึกวัดช้างค้ำ (พ.ศ. ๑๙๓๕)
จารึกหลักที่ ๓๘	- จารึกกฎหมายลักษณะโจร (พ.ศ. ๑๙๔๐)
จารึกหลักที่ ๔๐ และ ๔๐ พิเศษ	ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๐
จารึกหลักที่ ๙๗	- จารึกวัดอโศการาม (พ.ศ. ๑๙๔๒)
จารึกหลักที่ ๑๐	- จารึกภาษาไทย จ.ศ. ๗๖๖ (พ.ศ. ๑๙๔๗)
จารึกหลักที่ ๔๖	- จารึกวัดดาเถรซึ่งหนึ่ง (พ.ศ. ๑๙๔๗)
จารึกหลักที่ ๔๘	- จารึกวัดสุรศักดิ์ (พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐)
จารึกหลักที่ ๔๐	- จารึกลานเงินวัดสองคน (พ.ศ. ๑๙๕๖)
จารึก วัดพญาภู	- (พ.ศ. ๑๙๗๐)
จารึกหลักที่ ๑๕	- จารึกวัดพระเลิศจี (พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘)

๑๖ ๕๐๐ ๖๐๐ ๗๐๐ ๘๐๐ ๙๐๐ ๑๐๐๐ ๑๑๐๐ ๑๒๐๐ ๑๓๐๐ ๑๔๐๐ ๑๕๐๐ ๑๖๐๐ ๑๗๐๐ ๑๘๐๐ ๑๙๐๐ ๒๐๐๐ ๒๑๐๐ ๒๒๐๐ ๒๓๐๐ ๒๔๐๐ ๒๕๐๐ ๒๖๐๐ ๒๗๐๐ ๒๘๐๐ ๒๙๐๐ ๓๐๐๐ ๓๑๐๐ ๓๒๐๐ ๓๓๐๐ ๓๔๐๐ ๓๕๐๐ ๓๖๐๐ ๓๗๐๐ ๓๘๐๐ ๓๙๐๐ ๔๐๐๐ ๔๑๐๐ ๔๒๐๐ ๔๓๐๐ ๔๔๐๐ ๔๕๐๐ ๔๖๐๐ ๔๗๐๐ ๔๘๐๐ ๔๙๐๐ ๕๐๐๐ ๕๑๐๐ ๕๒๐๐ ๕๓๐๐ ๕๔๐๐ ๕๕๐๐ ๕๖๐๐ ๕๗๐๐ ๕๘๐๐ ๕๙๐๐ ๖๐๐๐ ๖๑๐๐ ๖๒๐๐ ๖๓๐๐ ๖๔๐๐ ๖๕๐๐ ๖๖๐๐ ๖๗๐๐ ๖๘๐๐ ๖๙๐๐ ๗๐๐๐ ๗๑๐๐ ๗๒๐๐ ๗๓๐๐ ๗๔๐๐ ๗๕๐๐ ๗๖๐๐ ๗๗๐๐ ๗๘๐๐ ๗๙๐๐ ๘๐๐๐ ๘๑๐๐ ๘๒๐๐ ๘๓๐๐ ๘๔๐๐ ๘๕๐๐ ๘๖๐๐ ๘๗๐๐ ๘๘๐๐ ๘๙๐๐ ๙๐๐๐ ๙๑๐๐ ๙๒๐๐ ๙๓๐๐ ๙๔๐๐ ๙๕๐๐ ๙๖๐๐ ๙๗๐๐ ๙๘๐๐ ๙๙๐๐ ๑๐๐๐๐

จารึกหลักที่ ๕๓ (ด้านที่ ๑) พ.ศ. ๑๘๔๒

จำลองอักษรจารึกฐานพระอิศวร กพ./๒
อักษรไทย ภาษาไทย ม.ศ. ๑๔๓๒ (พ.ศ. ๒๐๕๓)
ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ฯ กำแพงเพชร อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

นายเทิ้ม มีเต็ม เขียนจำลอง
นายประसार บุญประคอง ตรวจ

จารึกด้านขวา

๑. สำนวนกษัตริย์ สำนวนแลไสย สำนวนแลพระ
เทพกรรมมโหฬารมโหฬารมโหฬาร

๒. มโหฬารมโหฬารมโหฬารมโหฬารมโหฬาร
มโหฬารมโหฬารมโหฬารมโหฬารมโหฬาร
มโหฬาร

๓. ราชกุศลแลสิริเดชขัตติยพระแก้วอยู่ชว
ชวสิริอพระอวค

จารึกหลักที่ ๑๓

- จารึกที่ฐานพระอิศวร (พ.ศ. ๒๐๕๓)

จารึกหลักที่ ๑๔

- จารึกวัดเขมา (พ.ศ. ๒๐๗๙)

จารึกพระมหาเถรจุฬามณี, จารึกหลักที่ ๑๐๒, ๑๐๖, ๔๕, ๓๘, ๔๐, ๔๓, ๑๐, ๔๖, จารึกวัดพญาภู และจารึกหลักที่ ๑๔ จะมีรูปอักษรคล้ายอักษรในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐

ส่วนจารึกหลักที่ ๔๐ และ ๔๐ พิเศษ, ๖๔, ๔๙, ๕๐, ๑๕, ๑๓, จะมีรูปอักษรคล้ายอักษรในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖

หลังจากจารึกหลักที่ ๑๔ (พ.ศ. ๒๐๗๙) แล้ว ไม่ปรากฏหลักฐานอื่น ๆ อีก จนกระทั่งถึงเอกสารหนังสือออกพระจอมเมืองฯ (พ.ศ. ๒๑๖๔) ตัวอักษรที่ปรากฏในจารึกและเอกสารตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔ ลงมาจะมีอักษรธรรมตาและอักษรไทยย่อ

อักษรธรรมตา^๑ จะปรากฏในหนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา กรมการตะนาวศรี อนุญาตให้พ่อค้าชาวเคนมาร์คเข้ามาค้าขายยังประเทศไทย พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉบับที่ ๒) ตัวอักษรจะมีลักษณะที่พัฒนามาจากตัวอักษรในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรจะมีลักษณะเรียวยาวมีพยัญชนะ ๓๒ ตัว สระ ๑๔ ตัว ดังนี้

^๑อักษรธรรมตาในที่นี้ ผู้เขียนรวมทั้งอักษรบรรจงและอักษรหวัด

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉบับที่ ๒)

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ฅ		ฉ	๗	
			๘ ๙	๐
๑	๒	๓		๔
๕	๖	๗	๘	๙
	๑	๒	๓	๔
๕	๖	๗	๘	๙
๑		๒		

สระ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉบับที่ ๒)

๑	๒	๐	๒
	๕	๑	๖
	๖		๖๖
			๐
	๖-๕ ๖-๕		๖-๐ ๖-๐
	๖-๖ ๖		๖-๖ ๖-๖
	๖		
๖-๖	๖	๖	๖-๖

ตัวอักษรธรรมดานี้จะปรากฏในจารึกและเอกสารต่าง ๆ คือ

หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา (ฉบับที่ ๒ และ ๓)	พ.ศ. ๒๑๖๔
จารึกบนระฆังเหล็กที่พระราชวังจันทร์เกษม (อยุธยา)	(พ.ศ. ๒๒๒๐)
พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	(พ.ศ. ๒๒๒๓)
จารึกหลักที่ ๑๑๕	(พ.ศ. ๒๒๒๔)
หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต ฉบับที่ ๒	(พ.ศ. ๒๒๓๑)
จารึกหลักที่ ๔๖ - จารึกวัดโพธิหอม	(พ.ศ. ๒๒๓๒)
จารึกบนระฆังเหล็กที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ (พิษณุโลก)	(พ.ศ. ๒๒๓๐)
จารึกวัดป่าโมก	(พ.ศ. ๒๒๓๑)
จารึกหลักที่ ๔๑ - จารึกวัดเทพจีน	(พ.ศ. ๒๒๓๗)
จารึกวัดคันธภูมิ	(พ.ศ. ๒๒๔๒)
จารึกบนแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษม	(พ.ศ. ๒๒๔๘)
จารึกหลักที่ ๔๒	(พ.ศ. ๒๓๐๑)

ตัวอักษรธรรมดาที่ปรากฏในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ มีลักษณะใกล้เคียงกับอักษรปัจจุบันมาก และตัวอักษรธรรมดาที่ปรากฏในจารึกและเอกสารต่าง ๆ หลังจาก พ.ศ. ๒๒๒๓ ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังนี้

สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๒๓

ก ก	ข	ช	ค	
ฅ	ง	จ	ฉ	ช
ซ		ฌ	ฎ	
			ฒ	ด
ต ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

၁၃၃၂ ဘ.ဂ. ၂၀၂၀

၀၀ ၀၀	၇	၇	၇
၇	၇	၇	၇
	၆		၆၆
	၆		၆
	၆-၆		၆-၆ ၆-၆
	၆-၆ ၆		၆-၆ ၆-၆
၇	၇		
၇	၇	၇	၇-၇

ลุกยกพลมาเอาเมืองสุโขทัย จึงสมเดจพรรบไตรโลกเจาแลส่มเดจ
 พงอินทราชาเสด็จไปกัณเมือง แลส่มเดจพ.รช.าเจาตีทัพพญากษัตริย์
 แตก แลทัพทหารรบทัพหนีมานคร แลทมนโคชมของควยหม่มมกนคร
 แลครวมณเฒ่าโกลาทัม แลท.เสียดสารทางสีหริราชรบเอาหัวพช
 มังของเดชี่วหม่ม ครวมม.ก.ก.จ.พ.อินทกักรเจาครองปิ่นมพภักการแล
 ทัพบัทภชหม่มเล็กกลับคืนไป ๗ ๗ กักรช ๘๖๖ ออกสักร ส่มเดจ
 พพรรบไตรโลกเจาสงพ.วิฑารวิฑารสามมี ๗ ๗ กักรช ๘๖๗ ร
 กักรช ส่มเดจพ.พรรบไตรโลกเจาทรงพพิทหมอด ณวิฑารสามมีไคแปด

ภายทางสกลมากร อึ่งเมื่อไครจะรอด ๒ คัมหมเทพ
 โภคิหารไปโดยทางซึ่งจะเสด็จนั้น ๒๒๒๓ ๒๒๒๓ คัมหมเทพ
 แล้ว ๒ คัมหมเทพ ๓ มาทเสด็จทางซึ่งคัมหมเทพใช้ยกมาพบเสด็จ
 หมายพอกปรกทัพล้มหมอนล้มชัย ครั้นนั้นหนีโดยตามทุกษแลแล้ว
 ทุกษ แลแล้วทุกษมอขหนึ่ง แลเมื่อไทยข้ามทางควมพาง
 สัมเด็จพระนรทศย์ข้อพิการเปมาเจตองขึ้นพระนพหัตถ์ทวารวดี
 หนีอ้อมพอกปรกทัพออกหนทุกษมอขหนึ่งหมอกปรกทัพใน
 ๒๒๒๓ ๒๒๒๓ แลเอาคัมหมเทพไปเสวยเสลา ครั้นนั้นหนีพอกปรก

หนังสือออกพระวิสสุตรสุนทรราชทูต (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๒๓๑

บทภาษฉบับที่ ๒

157

หนังสือออกพระวิสสุตรสุนทรราชทูต ออกหลวงกลการ
 อภิบาลออกกรมการวิเศษราชทูต มาถึงที่สาครบุรี
 ดังกบฏที่เมืองแปะ ตามที่หนังสือเดิมฉบับหนึ่งฉบับ
 ได้เสียดูกรมการเมืองตามพระบาทสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
 เป็นต่งอชให้ กลบฏที่ได้พบที่ทางเมืองชัยนาท
 ฝูงตัวที่โคยบ่อเมืองสาครบุรีแห่งที่หนึ่งก็รบ เมื่อ
 ลกาทพริดาอชไม่ทังเมืองสาครบุรีก็รบไม่แพ้สวดสมรส
 ภายอยู่ กอมีมาห้เสียใจเมือง กอเห็นทังสวดเมือง
 ได้ไปตั้งพระมหาจักรพรรดิราชบุรีเป็นเจ้าผลัดใจเอาตงใจ
 เจียดกาทพเจ้าโคยใส่ช่วยไม่ทชการทรง พระมหาจักรพรร
 ธิราช กอตั้งอยู่กาทพเมืองโคยรอนรรมช่วยทำการบั้งบั้ง
 เสนอที่กาทพนครเดริลงบหนักการอมเหลืออยู่กาทพไปตาม
 พระมหาจักรพรรดิราชบุรีตั้งประสงฆ์ กอตั้งใจขอให้ทง
 รัยบรรดาดรอนที่ส่งตมตงซึ่งอยู่เรียนกาทพให้รู้
 กอตั้งใจส่งกรมการวิเศษมาบอกมีพระมหาจักรพรร
 ธิราชประสงฆ์ กอตั้งใจขอฝากพระแม่คงให้
 รมบไมทริเริ่มสืบไป กอตั้งใจมีเมือง
 กอมีมาห้เสียใจเมืองแปะตมตงตงตัว
 กอตั้งใจส่งตัวไปทงพระมหาจักรพรร

จารึกวัดป่าโมก พ.ศ. ๒๒๓๑

๖๘
 ปวงอิศราชระ - ปวงคณาณ เสด็จมา - ๖๘
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...

พยางค์ พ.ศ. ๒๓๑๑-๘

ก ก	ข ข		ค	
ฅ	ง	จ	ฉ	ช
ซ	ฌ	ญ	ฎ ฏ	ฏ
ฎ		ฒ	ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

တိုက်စာ ဖ.ဖ. ၂၈၈၈-၂

၃	၇	၈	၉
၁၀	၁၁ ၁၂	၁၃	၁၄
	၁၅		၁၆
	၁၇		၁၈
	၁၉-၂၀ ၂၁-၂၂		၂၃-၂၄ ၂၅-၂၆
	၂၇ ၂၈		၂၉
၃၀	၃၁		
၃၂	၃၃	၃၄ ၃၅	၃၆-၃၇

เอกสารสมัยธนบุรี พ.ศ. ๒๓๑๑-๘

พ.ศ. ๒๓๑๑ ฝั่งใต้พร้อมกัน
 ทอดนพรหมกบนิยมนให้เขบด
 รัชเจ้าราชทานให้สอง บกนี้สม
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ยังมีนกง ทวยระทมมีอินเดียนระงับร้อนตามกุดลแห่งชาจารย์แลสัตว์ใหญ่ น้อย) สัปท
 ปกศทกไทยสำเรซึ่งศรลวคิตสำแดงซึ่งรากลสมาคม มาถึงเพื่อนพรหม
 ทวย อินเป็นเจ้าคณะสงฆ์ใหญ่จึงใช้ทศอยู่เป็นเสนาอยู่ใหญ่ น้อย) มาถึงสมเด็จ
 พระสังฆราชวัดบึงศรีสังฆบริกษยกษิตกรตนมพาสรมีศรีวมลธรรมวิสุทธิ

พระเมษจารย์อยู่ในกรมเทพมทนครทวารวดีศรีอยุธยาตามทศิลกรพ
 นพรตนาบธาณบุรีรมอ ให้รทุกสิ่งทุกประการปรกกรโตมิตธรรมปรเวณี
 อินมีมาแต่โบราณบรมกระษัตริ์ทั้งสองเสียดักหมันนกงยังมีนกง ๕๗ ให้สอง
 พระมทนครราชธานีเป็นราชในแผ่นดินอินเดียกัน แลให้สมณพรหม

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๓๕๗

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ซ			ฎ	
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป			พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว			ศ
ห		อ		

ကလေး အက္ခရာ အစဉ်

၂	၇	၃	၄
၅	၆	၉	၈
	၆	၆-၃	၆၆
၆-၃	၆	၆-၇	၈
	၆-၂ ၆-၂		၆-၈ ၆-၈ ၆-၈
	၃ ၃		၆-၈ ၆-၈
၇	၈	၇	၈
၃-၇	၇	၇	၆-၇

๕๕
 ๑ ักฎให้แกผู้รักษาเมืองผู้รักษาราชการเมือง ^{๕๖} | ทัชทวงพระกรรณกลิ้งทำแก่นสืบไป
 เมื่อเห็นท้าวพระหลวงเมืองจนหมิ่นภรรยาซึ่งอยู่นแวงพหัททหาเมืองท่งปมวารลพอง
 ทศราชูธรรมแก่กันก็ แดเมืองกมณันแก่เมืองโกให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งเปิดคยกระ
 บกักรวมตามลงหตยพิทรรณให้สำเร้นแก่นเมืองนนให้แกอช่าให้ทักโกเสพิไนทัย

เอกสารในสมัยรัชกาลที่ ๑

๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหานครศรีอยุธยา
 ทรงพระประชไมตรี ไปถึงเจ้าพระนครท่งเกีย ทั่วแห่งใต้
 ทั่วทุกพระประชไมตรี คุมขบวนจวดยเป็นเครื่องขบวนนฤการ
 มาจัดวิญูทรงพระประชไมตรี แลไมตรีตามรุกกลศึกตามคุณสวัสดิ

คำเรียก
 วิญู
 วิญู
 วิญู
 วิญู
 วิญู
 วิญู

มณฑลนั้น งามพระโดยทั่วทั้งเคียหนกหนก ไปถึงวังแกก่อน
 เมืองนี้เคยขึ้นแต่เมืองท่งเกียแต่มีโคใบวัน ควบคุมเมืองนี้ถึงกรมพระ
 มณฑลนครศรีอยุธยา ยกไปก็โค เมืองชิงจัน แลเมืองท่าพระบาง
 เป็นข้ารองบนั้นเสมอ พระเจ้าเวียงจันทน์แตกถึงแกฟักโดยแล้ว

เมืองชิงจัน
 เมืองท่าพระ
 เมืองนคร

กรมพระมหานครศรีอยุธยา มีตามเมื่อกครั้งใด มีให้ตั้งขบวนประเพณี
 ทำนข้ามปากเคียจระจกนพนาเนน ผู้เป็นกษัตริย์ให้ตั้งนครเมืองเวียงจันท
 บูรณสืบตระกูลสืบราชวงศ์ไป แลกรมพระมหานครศรีอยุธยา
 จะโตทำนุกทำนบตามเมืองท่าท่งบางให้ระจกนพกเมียมประเพณี

บุกนเคียทมิได้ แลเมืองพวนกับเมืองเวียงจันทเกิดจะวิธาทรบพุ่ง

ผู้บัญชาการปกครองมณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

มณฑลพายัพ: พงศาวดาร

๑๖ ตุลาคม ๒๓๑๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรสีห์วิมลวงศา
 ๑๖ ตุลาคม ๒๓๑๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรสีห์วิมลวงศา
 ๑๖ ตุลาคม ๒๓๑๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรสีห์วิมลวงศา
 ๑๖ ตุลาคม ๒๓๑๐ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรสีห์วิมลวงศา

๑. การทบทวนเอกสารที่ส่งมา
 ๒. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๓. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๔. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๕. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๖. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๗. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๘. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๙. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา
 ๑๐. การพิจารณาเอกสารที่ส่งมา

ณวัดบวรนิเวศวิหาร หลวงปลัดเลื่อง ทรงยกฎไปแจ้งพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตั้งนบปลัดทูลเกล้าฯ ถวายไปแจ้ง เลื่อง เลื่อง เภา: ทำใ้ไปแจ้ง

ไปแจ้ง ทูลเกล้าฯ (เรื่อง) ๑๔ ทำใ้ไปแจ้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

เลื่อง เลื่อง เลื่อง (เรื่อง) ๑๔ ทำใ้ไปแจ้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทำใ้ไปแจ้ง เลื่อง เลื่อง เลื่อง (เรื่อง) ๑๔ ทำใ้ไปแจ้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทำใ้ไปแจ้ง เลื่อง เลื่อง เลื่อง (เรื่อง) ๑๔ ทำใ้ไปแจ้ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่องนางนพมาศ

ในรัชกาลก่อน ๆ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ขุดคลองชลประทานขึ้นที่ตำบลบางนา เพื่อใช้ในการชลประทาน และใช้สำหรับค้าขาย
 การค้าขายที่คลองบางนา นั้น มีทั้งการค้าขายสินค้า และการค้าขายคน
 ซึ่งในรัชกาลก่อน ๆ นั้น มีคนค้าขายคนจำนวนมาก ทั้งคนจีน และคนต่าง
 ชาติ ซึ่งคนต่างชาตินั้น มีทั้งคนอินเดีย และคนจีน ซึ่งคนเหล่านี้
 นั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ซึ่งคนไม่ดีนั้น มีทั้งคนขี้ฉ้อ และคนขี้โกง
 ซึ่งคนเหล่านี้ นั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ซึ่งคนไม่ดีนั้น มีทั้งคนขี้ฉ้อ และคนขี้โกง
 ซึ่งคนเหล่านี้ นั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ซึ่งคนไม่ดีนั้น มีทั้งคนขี้ฉ้อ และคนขี้โกง

อักษรไทยย่อ หนังสือตำนานอักษรไทยของยอร์ช เซเดส์ ได้กล่าวถึง
อักษรไทยย่อไว้ว่า

"ตัวอักษรไทย เสมียนอาลักษณ์ที่เป็นผู้ชำนาญในการเขียนหนังสือ เขียน
ได้หลายอย่าง นอกจากตัวธรรมดาที่เป็นต้นเค้าของตัวพิมพ์ และตัวอักษรหวัด
ซึ่งใช้เขียนสำเนาและความบันทึกต่าง ๆ ยังมีอีกชนิดหนึ่งที่เป็นสำคัญคือ "อักษร
ไทยย่อ" อักษรไทยย่อนี้มีตัวอย่างตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และ
ครั้งนั้นดูเหมือนจะใช้ในทางราชการ มีหลักฐานคือ หนังสือสัญญาระหว่างสยาม
ประเทศกับประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑"^๑

อักษรไทยย่อนี้ยังมีได้มีผู้ใดให้คำจำกัดความอย่างชัดเจนว่าคืออะไร จาก
การเทียบรูปอักษรธรรมดา และรูปอักษรไทยย่อในหนังสือสัญญาระหว่างสยาม
ประเทศกับประเทศฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๒๓๑) ผู้เขียนมีความเห็นว่า อักษรไทย
ย่อนี้คืออักษรที่เขียนอย่างบรรจง มีการประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยการย่อเหลี่ยมหักมุม
ให้คงงาม มีการเล่นเส้นของตัวอักษร และจะใช้เขียนในจารึกหรือเอกสารทาง
ราชการ หนังสือที่มีความสำคัญหรือใช้เขียนวรรณคดีทางพุทธศาสนา ฯลฯ

ตามที่ ยอร์ช เซเดส์ มีความเห็นว่าอักษรไทยย่อมีใช้ในสมัยอยุธยา
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๓๑ ในหนังสือสัญญาระหว่างสยามประเทศกับประเทศฝรั่งเศส
นั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า อักษรไทยย่อนี้น่าจะเริ่มมีใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔
ในหนังสือออกญาไชยา เมืองตะนาวศรีอนุญาตให้พ่อค้าเดนมาร์กเข้ามาค้าขาย
ยังประเทศไทย หนังสือนี้เป็นเอกสารทางราชการ อักษรที่ใช้มีการประดิษฐ์
ให้คงงาม และมีลักษณะต่างจากอักษรในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือเขียนด้วยตัว
บรรจง มีการเล่นเส้นตัวอักษร มีการทวีดปลายเส้นหลังออกคล้าย ร หรือบางที
มีการทวีดปลายเส้นหลังเข้า โดยมีพยัญชนะ ๒๙ ตัว และสระ ๑๙ ตัว ดังนี้

^๑ยอร์ช เซเดส์, ตำนานอักษรไทย (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
๒๕๐๗) หน้า ๑๔-๒๐.

พยางค์ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉบับที่ ๑)

ก	ข		ค	
	ง	จ		ช
ซ		ญ		
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	ด
บ	ป			พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ซ	ส
ห		ฮ		

สระ พ.ศ. ๒๕๖๔ (ฉบับที่ ๑)

๑๑	๑	๑	๑๑
	๑	๑	๑
	๑		๑๑
			๑
	๑-๑ ๑-๑		๑-๑ ๑-๑ ๑-๑
	๑		๑-๑
			๑
๑-๑	๑	๑	๑-๑

จะเห็นได้ว่าอักษรไทยยุคแรก ๆ นี้ มีตัวอักษรบางตัวเหมือนอักษร
ธรรมดา เช่น ก ข ล เป็นต้น

ต่อมาจะมีการใช้อักษรไทยย่ออีกในจารึกและเอกสารต่าง ๆ ที่ได้นำมา
ศึกษาคือ

จารึกวัดจุฬามณี (พ.ศ. ๒๒๒๒)

จารึกหลักที่ ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๒๒๘)

หนังสือออกพระวิสสุตรสุนทรราชทูต ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๒๓๑)

สนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส (พ.ศ. ๒๒๓๑)

หนังสือบันทึบบันทูลตราหลวง (พ.ศ. ๒๒๗๔)

อักษรไทยย่อที่ใช้กันในสมัยต่าง ๆ นี้ อาจมีรูปต่างกันไปบ้างเล็กน้อย
แต่ยังคงมีลักษณะ เป็นอักษรประดิษฐ์อยู่ และอักษรไทยย่อที่ถือกันว่างดงามที่สุด
คืออักษรไทยย่อในหนังสือบันทึบบันทูลตราหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ในสมัยพระเจ้า
บรมโกศ เหตุที่ถือว่างดงามนั้นอาจเป็นเพราะมีการหักเหลี่ยมมุม มีการลากเส้น
ต่าง ๆ อย่างสวยงามดังจะเห็นได้จากตัวอย่างดังนี้

หนังสือบันทึกต้นทสุตศาหลวง พ.ศ. ๒๒๗๕

แสงธรรมอันสว่างไสวทั่วทุกสารทิศ
 สืบสายธรรมอันสืบสายมาแต่
 บิดา มารดา ครูบาอาจารย์
 ซึ่งท่านได้สั่งสอนไว้
 ให้เราได้รู้ได้เห็น
 ได้ปฏิบัติได้ทำ
 ได้ประพฤติได้ชอบ
 ได้มีศีลได้มีสมาธิ
 ได้มีปัญญาได้มีเมตตา
 ได้มีอุเบกขาได้มีขันติ
 ได้มีวิริยอุตสาหะ
 ได้มีสติสัมปชัญญะ
 ได้มีศีลสมาธิปัญญา
 ได้มีศีลสมาธิปัญญา
 ได้มีศีลสมาธิปัญญา
 ได้มีศีลสมาธิปัญญา
 ได้มีศีลสมาธิปัญญา

ပထမဦးစွာ ၁၉၂၆ ခု

၅	၅	၅	၅	၅
၆	၆	၆	၆	၆
၇	၇	၇	၇	၇
၈	၈	၈	၈	၈
၉	၉	၉	၉	၉
၁၀	၁၀	၁၀	၁၀	၁၀
၁၁	၁၁	၁၁	၁၁	၁၁
၁၂	၁၂	၁၂	၁၂	၁၂
၁၃	၁၃	၁၃	၁၃	၁၃
၁၄	၁၄	၁၄	၁၄	၁၄

၈၅၃ ဘ.န. ၂၀၂၀၉

၂	၃	၄	၅
၆	၇	၈	၉
	၁		၂
	၃	၄	၅
	၆	၇	၈
	၉		၁
	၂		၃
၄	၅		
၆	၇	၈	၉

จากคำอธิบายและภาพประกอบของจารึกและเอกสารต่าง ๆ จะเห็นได้
ว่า อักษรไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นมียังอักษร
ธรรมดาและอักษรไทยย่อ อักษรธรรมดาจะมีใช้มาตลอดตั้งแต่เริ่มมีการ
ประดิษฐ์อักษรไทย ส่วนอักษรไทยย่อนั้นน่าจะมีที่ใช้และนิยมกันในสมัยอยุธยา
ตัวอักษรในแต่ละสมัยจะมีลักษณะแตกต่างกันไป ระยะแรก ๆ ตัวอักษรจะมี
ลักษณะค่อนข้างเหลี่ยม ต่อมาจะมีลักษณะกลมมนขึ้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ
รูปอักษรสมัยต่าง ๆ ได้ในภาคผนวก)

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.๒ วิวัฒนาการอักษรไทย

อักษรไทยอาจจะแบ่งออกเป็น

๒.๒.๑ พยัญชนะ

๒.๒.๒ สระ

๒.๒.๓ วรรณยุกต์

๒.๒.๔ เครื่องหมายต่าง ๆ

ในการอธิบายวิวัฒนาการอักษรไทย ผู้เขียนจะแสดงตารางตัวอักษรแต่ละตัวตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๓๕-๒๓๕๔ โดยยกตัวอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาอธิบายว่าเปลี่ยนไปอย่างไร และสรุปให้เห็นว่าอักษรตัวนั้น ๆ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนได้ก็รูป และจะใช้ตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด

ตารางตัวอักษรนั้น ผู้เขียนจะใส่ พ.ศ. ที่จาริกนั้น ๆ ได้จาริกขึ้นแต่ถ้าหาก พ.ศ. ขั้กัน ผู้เขียนจะใส่หลักที่หรือฉบับที่ของจาริกนั้น ๆ ไว้ด้วยเช่น พ.ศ. ๑๙๓๕ (๔๕) หมายถึงจาริกนั้นจาริกเมื่อ พ.ศ. ๑๙๓๕ และเป็นจาริกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ ๑) หมายถึงเอกสารนี้เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๖๔ และเป็นเอกสารฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๒๓๑ (สนธิสัญญาฯ) หมายถึงเอกสารที่เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑ เป็นสนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส

จาริกและเอกสารระหว่าง พ.ศ. ๑๘๓๕-๒๓๑๐ มีไม่มาก ผู้เขียนจึงนำมาศึกษารูปอักษรอย่างละเอียด ส่วนเอกสารระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๕๔ มีเป็นจำนวนมาก และตัวอักษรไม่ค่อยต่างกันนัก ผู้เขียนจึงเลือกเอกสารบางฉบับมาศึกษารูปอักษรส่วนใหญ่คือเอกสาร พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ และเอกสาร พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรตัวใดที่ไม่ปรากฏในเอกสารดังกล่าว ผู้เขียนจะหาจากเอกสารฉบับอื่น ๆ ที่อยู่ในระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๕๔

๒.๒.๑ พยัญชนะ พยัญชนะไทยมี ๔๔ ตัวคือ

ก	ข	ค	ฅ	ง
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ	ฏ	ท	ธ	ณ
ด	ต	ถ	ฒ	น
บ	ป	ผ	ฝ	ม
ย	ร	ล	ว	ศ
ษ	ซ	ส	ห	ฬ
อ	ฮ			

พยัญชนะจะมีรูปต่าง ๆ กัน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์

ตอนต้นดังนี้

สถาบันวทศบรกร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก	ก ก	ก ก	ก ก ก	ก ก
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ก	ก ก	ก	ก ก ก ก	ก ก
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ก ก	ก	ก	ก ก	ก ก
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ก ก	ก	ก ก	ก	ก ก
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ก ก	ก ก	ก	ก ก	ก ก
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
ก	ก	ก		ก ก
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ก ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สี่ปีพ.ศ.๒๕๕๑)
ก	ก ก	ก	ก	ก
๒๒๓๒	๒๒๓๓	๒๒๓๔	๒๒๓๕	๒๒๓๖
ก	ก	ก	ก ก	ก
๒๒๓๗	๒๒๓๘	๒๒๓๙	๒๒๓๙-๔	๒๒๔๑

อักษร ก

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเขียนติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน โดยมี
ไส้ขมวดอยู่ตรงกลางดังนี้

ก ในคำว่า ก ก ๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยตัดแปลง
เส้นในให้ตรงขึ้นและไม่ขมวดไส้ บางครั้งหัวของอักษรอาจจะโค้งงอเล็กน้อย
ดังนี้

ก ในคำว่า ปลุก ๒๒/๑

ก ในคำว่า ก ๔/๑

หมายเลขที่อยู่ท้ายตัวอย่างนั้น เลขตัวแรกคือบรรทัดที่ เลขตัวหลัง
คือด้านที่ ถ้าเป็นจารึกหรือเอกสารที่มีหน้าเดียว ก็จะใส่แต่หมายเลขบรรทัด
ในบางครั้งเอกสารที่มีแผ่นพับมาก ๆ เช่น พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ
พ.ศ. ๒๒๕๓ หนังสือบันทึกฉบับมหาดหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ และเอกสารตัว
เขียนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มีจำนวนหน้ามาก และไม่มีหมายเลขบอกหน้า
ผู้เขียนก็จะไม่ใส่บรรทัดหรือหน้าจะบอกแต่ พ.ศ. เท่านั้น

การยกตัวอย่างแสดงวิวัฒนาการของตัวอักษรนี้จะยกอักษรที่แสดงความ
แตกต่างในแต่ละยุคสมัย อักษรใดที่ไม่เปลี่ยนแปลง ผู้เขียนจะไม่นำตัวอย่าง
มาแสดง

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ ตัวอักษรที่มีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ก ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรที่ต่างออกไปนั้นมีลักษณะกลมมนขึ้น เส้นในจะลากยาวลงมาดังนี้

ก ในคำว่า ลังกา ๔/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม มีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ก , ก ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรที่ต่างออกไปนั้นบางตัวจะมีเส้นในของตัวอักษรโค้งออกมา และบางตัวจะมีรอยหักที่เส้นหน้าของตัวอักษรดังนี้

ก ในคำว่า จาริก ๒/๑

ก ในคำว่า แก ๓๒/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ ตัวอักษรลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันโดยมีเส้นในด้วย บางครั้งเส้นในจะอยู่ไม่ชิดกับเส้นนอก อักษรในสมัยนี้อาจเป็นต้นเค้าของอักษร ก ในปัจจุบัน เพราะมีปากแหลมชัดเจน ถ้าตัดเส้นในออกก็เหมือนอักษรปัจจุบันดังนี้

ก ในคำว่า กท่า ๕/๑

ก ในคำว่า พதாக ๕/๑

ก ในคำว่า กแสง ๗/๑

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่การลากเส้นจุดติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันดังนี้

๗ ในคำว่า แกม ๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๗ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรที่ต่างออกไปจะมีรอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นหลังดังนี้

๘ ในคำว่า ก (ก) ๒/๓

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีทั้งที่คล้ายรูปเดิม และที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่คล้ายรูปเดิมจะมีรูป ๘ ซึ่งคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรที่ต่างออกไปนั้น จะมีรอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นหน้าของตัวอักษรไม่ติดกับเส้นในดังนี้

๘ ในคำว่า อิก ๓๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรจะต่างออกไป คือมีลักษณะคล้ายอักษรปัจจุบัน เพียงแต่เส้นบนมีรอยหยักดังนี้

๗ ในคำว่า วิดก ๕

๗ ในคำว่า แก ๖

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๗ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปจะมีการเขียนเส้นขมวดติดต่อกันดังนี้

๘ ในคำว่า ออก ๔/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน และจะมีทั้งตัวที่ ลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน และตัวที่ลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกันดังนี้

ก ในคำว่า เกิด ๑๕/๒

ก ในคำว่า ไกร ๒๕/๔

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ แต่ ปากของอักษรไม่ค่อยแหลมดังนี้

ก ในคำว่า ศักราช

หลัก ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรมีการหักเหลี่ยม ย่อมุม หัวของอักษวยังไม่ขมวด ปลายเส้นในโค้งออกเล็กน้อยดังนี้

๑ ในคำว่า บัติมากอร ๑๐

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคือตัวอักษรไทยย่อ (ฉ ๑) จะมีรูป ก ซึ่งมีลักษณะ เหมือนอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคือตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) ซึ่งมีลักษณะกลมมน มีการลากเส้นติดต่อกันตลอด และตัวอักษรไทยย่อในสนธิ สัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส ซึ่งมีลักษณะคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๒๒๘ แต่มีหัว ขมวดกลมและปลายเส้นหลังทวัดเข้าดังนี้

ก (ฉ ๒) ในคำว่า ออกพระ ๑

๑ (สนธิสัญญา) ในคำว่า ราชตราธิราช ๑

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรมีการขมวดหัว
ชัดเจน เส้นนอกมีการหักมุม และปลายเส้นหลังจะตัวกลับมามีเส้นเดิมดังนี้

๑) ในคำว่า กษัตริ

พ.ศ. ๒๓๑๗ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่มีรูปเหมือนเดิมจะมีรูป ก) ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัว
อักษรที่ต่างออกไปคือจะลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน โดยไม่ต้องยกปากกา
ขึ้นดังนี้

๒) ในคำว่า ราชการ

จากตารางอักษร ก และคำอธิบายอักษร ก จะเห็นว่า ก เป็นอักษรที่มี
การเปลี่ยนแปลง คือระยะแรก ๆ อักษร ก มีลักษณะเป็นเหลี่ยม มีการลากเส้น
ติดต่อกันเป็นรูป ๑) ต่อมาจะมีการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกันเป็นรูป ๒) และ
จะค่อย ๆ พัฒนามาจนเป็นรูป ๓) ในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ก มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๑) เป็นอักษรที่มีการลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียว มีการขมวด
ที่เส้นในตอนล่าง ปลายเส้นหลังโค้งเข้าจะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔
อักษรที่มีการลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันนี้ ต่อมาจะมีรูป ๒) ๓) ใน
จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ และจะลากเส้นติดต่อกันเป็นรูป ๔) ในจารึก
หลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๘๕๖ สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีรูป ๕) จะ
เห็นได้ว่าระยะแรก ๆ อักษรที่ลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวนี้ จะมีลักษณะ

เป็นเหลี่ยม ต่อมา มีรูปร่างโค้งกลมมนขึ้นและจะมีปากแหลมเห็นชัดเจน ในสมัย
ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒. ก เป็นอักษรที่มีการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกัน แรก ๆ เส้นที่
มาต่อกันจะอยู่ค่อนข้างต่ำเป็นรูป ก เส้นในอาจตรงเป็นรูป ก หรือโค้ง
เล็กน้อยเป็นรูป ก ก ก็ได้ เส้นโค้งที่ลากต่อกับเส้นในอาจมีลักษณะโค้งมน
หรือโค้งเหลี่ยมเป็นรูป ก ก ก็ได้ เส้นหน้าของตัวอักษรอาจมีรอยหยักเป็น
รูป ก หรือมีรอยหยักทั้งเส้นหน้าเส้นหลังเป็นรูป ก ก็ได้ รูปนี้ใช้ตั้งแต่
จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ เป็นต้นมา โดยมีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม
มากคือ ก ต่อมาจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรจะมีลักษณะกลมมนขึ้น
เป็น ก รูปนี้จะใช้ต่อมาเรื่อย ๆ จนถึงจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐
เส้นต่อจะเขยิบสูงขึ้นเป็นรูป ก และต่อมาจะมีรูป ก ในจารึกหลักที่ ๑๕
พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ และจะใช้ตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่เส้น
ที่ต่อกันอาจจะหักมุมแหลมเป็นปากชัดเจนเป็นรูป ก อักษรไทยย่อ ก็อาจจัดให้
อยู่ในรูปนี้คือรูปที่มีการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกัน หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ.
๒๑๖๔ (ฉ ๑) จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ และหนังสือออกพระวิสุทธสุนทร
ราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ ๑) จะใช้รูป ก จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๘
จะใช้รูป ก หนังสือสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป ก และหนังสือบัน-
โทปกรณ์ทศูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙ จะใช้รูป ก

๓. ก เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือเขียนติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน โดยไม่มีเส้นใน เริ่มใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ โดยจะมีรูป ก ต่อมาในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ มีรูป ก และจะใช้มาถึงปัจจุบัน บางครั้งอาจจะมีลักษณะกลมมนเป็นรูป ก ก็ได้

สถาบันวิจัยไทยปริทัศน์

กองศิลปกรรม มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ข

๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๖
๑	๑	๑	๑๑	๑๑
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๑		๑	๑	๑๑
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
๑	๑	๑	๑	๑
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๔๖)
๑๑๑	๑		๑	๑
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๑	๑	๑	๑	๑
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๑		๑	๑	
๒๒๒๒	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมัยสุโขทัย)
๑		๑	๑	๑
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๖	๒๒๓๗	๒๒๓๕
๑	๑	๑	๑	๑
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๐๗-๘	๒๓๕๗

อักษร ข

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีสองลักษณะคืออักษรที่มีการลากเส้นต่อจากหัวลงมาเป็นเส้นโค้งเข้ามาทางซ้าย แล้วตัวดเส้นกลับออกไปทางขวา แล้วลากเส้นให้จรดเส้นเดิมเป็นรูป อีกลักษณะหนึ่งลากเส้นต่อจากหัวลงมาตรง ๆ ก่อนแล้วจึงลากเส้นไปทางซ้าย แล้วตัวดเส้นกลับเข้ามาทางขวาจรดเส้นเดิมเป็นรูป อักษรสมัยนี้มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมดังนี้

 ในคำว่า เข้า ๔/๑

 ในคำว่า โขง ๗/๒

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษรต่างออกไปเล็กน้อย คือมีลักษณะกลมมนมากขึ้น และมีเฉพาะอักษรที่มีการลากเส้นโค้งเข้ามาทางซ้ายแล้วตัวดออกไปทางขวาเท่านั้น บางครั้งเมื่อลากเส้นโค้งเข้ามาทางซ้าย แล้วจะตัวดกลับไปทางขวาเป็นมุมแหลมมากขึ้นดังนี้

 ในคำว่า สงขยา ๖๔/๑

 ในคำว่า สงขยา ๖๖/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ ตัวอักษรมีลักษณะหัวค่อนข้างใหญ่ กลางเส้นหลังมีรอยหยักและปลายเส้นตัวดเข้ามาทางซ้ายมือ ตัวอักษรบางตัวมีรอยหยักที่ด้านบนด้วยดังนี้

 ในคำว่า เขา ๒๗/๑

 ในคำว่า สุโขไทย ๑๐/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรจะเหยียดตรงขึ้นปลายเส้นหลังจะโค้งเข้ามาติดเส้นหน้า แต่ปลายเส้นยังสูงไม่เท่าเส้นหน้าดังนี้

๖ ในคำว่า เขา ๑/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรจะเหมือนเดิมเพียงแต่หัวของตัวอักษรค่อนข้างใหญ่และเป็นเหลี่ยมเล็กน้อยดังนี้

๖ ในคำว่า เข้า ๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรในสมัยนี้เปลี่ยนแปลงไป คือตัวอักษรจะค่อนข้างเหยียดตรงขึ้น และมีทั้งอักษรที่ลากเส้นตัววัดเข้ามาทางซ้ายและอักษรที่ลากเส้นตัววัดออกทางขวาดังนี้

๖ ในคำว่า ขอม ๘

๖ ในคำว่า ขอม ๘

๖ ในคำว่า ขอ ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีหัวค่อนข้างใหญ่ ตัวอักษรค่อนข้างตั้งตรง ปลายเส้นหลังจะตัววัดไปติดเส้นหน้าดังนี้

๖ ในคำว่า เขียว ๔/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรจะคล้ายปัจจุบัน แต่มีลักษณะเอนมากกว่าดังนี้

๖ ในคำว่า ขาล ๑๔/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและต่างออกไป

ไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรไทยย่อใน ฉ ๑ จะมีรูป ๗ ซึ่งจะเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๐๔๒-๖๔ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรใน ฉ ๒ ตัวอักษรจะมีลักษณะ เป็นเหลี่ยมดังนี้

๗ (ฉ ๒) ในคำว่า ชาย ๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก บางครั้งปลาย

เส้นหลังจะมาติดกับเส้นหน้า ตัวอักษรจะมีทั้งลักษณะมูมมุน มุมแหลม และมุมเหลี่ยมดังนี้

๗ ในคำว่า ขบ่

๗ ในคำว่า เข้า

๗ ในคำว่า ขุด

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรใน ฉ ๒ จะมีรูป ๗ ซึ่งจะเหมือนอักษรใน พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อใน ฉ ๑ มีลักษณะตัวอักษรค่อนข้างเอน และปลาย เส้นหลังติดกับเส้นหน้าดังนี้

๗ ในคำว่า ของ ๓

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะคล้าย

อักษรใน ฉ ๑ พ.ศ. ๒๒๓๑ แต่จะมีการหักเหลี่ยมมากขึ้นดังนี้

๗ ในคำว่า ช้า

พ.ศ. ๒๒๔๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ปลายเส้นหลังโค้ง

เข้าจรดเส้นหน้า มีความสูงเท่าหัวของอักษร หัวขมวดกลมดังนี้

๒ ในคำว่า เข่นย

พ.ศ. ๒๓๔๗ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน หัวขมวดกลมปลาย

เส้นหลังสูงเท่าเส้นหน้าดังนี้

๒ ในคำว่า ขุน

จากตารางอักษร ข และคำอธิบายอักษร ข จะเห็นว่า ข เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ อักษร ข มีลักษณะเป็นเหลี่ยม หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่เป็นรูป ๒ ๒ ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนาจนมีหัวของอักษรเล็กลงและมีขนาดเรียวยาวขึ้นเป็น ๒ ๒ ๒

สรุปได้ว่าอักษร ข มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่มีหัวค่อนข้างใหญ่ และมีการลากเส้นต่อจากหัวของอักษรเป็นเส้นโค้งลงมาทางซ้ายแล้วจึงลากเส้นทวิศกลับไปทางขวา เส้นที่ลากกลับมานั้นจะอยู่ในแนวขนาน มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๗๘

๒. ๒ เป็นอักษรที่มีหัวค่อนข้างใหญ่ และมีการลากเส้นต่อจากหัวของอักษรตรงลงมาแล้วลากเส้นเข้ามาทางซ้ายมือแล้วจึงทวิศกลับเข้าจรดเส้นเดิม รูปนี้มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๑๑

๓. ๐ เป็นอักษรที่มีหัวค่อนข้างใหญ่ หัวของอักษรอาจจะมนเป็นรูป ๐ หรือมีรอยหยักเป็นรูป ๐ ก็ได้ ตัวอักษรจะมีรอยหยักกลางและลากเส้นต่อลงมาก่อนที่จะตัวดเส้นกลับเข้ามาทางซ้าย แล้วตัวดเส้นเข้าจรดเส้นเดิมรูป ๐ จะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓ ส่วนรูป ๐ จะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓ และจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๔๓๕

๔. ๐ เป็นอักษรที่คล้ายแบบที่สองแต่จะมีลักษณะกลมมน และตั้งตรงมากกว่า เส้นที่ลากตัวดขึ้นจะเรียวยาวกว่า พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๕๕-๖๐

๕. ๐ เป็นอักษรที่มีลักษณะเรียวมากขึ้น เส้นหลังจะตัวดกลับมามีคดเส้นหน้า ระยะแรกเส้นหลังยังไม่สูงเท่าเส้นหน้า ต่อมาเส้นหลังจะค่อย ๆ สูงขึ้นจนเท่าเส้นหน้าเป็นรูป ๐ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ และใช้มาถึงปลายสมัยอยุธยา อักษรไทยย่อที่อาจจัดให้อยู่ในรูปนี้ คือหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชูปถ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ ๑) ใช้รูป ๐ และหนังสือนั้น-โทปนันทสุตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ใช้รูป ๐

๖. ๐ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน ระยะแรก ๆ หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ปลายเส้นหลังยังไม่สูงเท่าเส้นหน้าคือมีรูป ๐ ต่อมาหัวของอักษรจะค่อย ๆ เล็กลงและปลายเส้นหลังค่อย ๆ สูงขึ้นเป็น ๐ ๐ บางครั้งตัวอักษรอาจจะมีลักษณะ เป็นเหลี่ยมคือรูป ๐ ๐ หรือมีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๐ ก็ได้ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ และใช้มาถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อในจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ จะใช้รูป ๐

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ข

๓ ๓	๓	๓	๓ ๓	๓
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๕๕๐-๑๕๖๐	๑๕๖๓-๑๑
๓		๓		
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
			๓	๓ ๓
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
	๓			
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๕๐	๑๕๕๓	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
๓ ๓ ๓	๓			๓
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๓		๓		
๒๐๕๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๓		๓	๓	
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๓(๒)	๒๒๒๑(สิบปีต่อมา)
				๓
๒๒๒๓	๒๒๒๗	๒๒๒๗	๒๒๒๗	๒๒๒๕
๓		๓	๓	๓
๒๒๒๖	๒๒๒๕	๒๒๐๑	๒๒๑๗-๕	๒๒๒๗

อักษร ข

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรจะไม่หยักที่ส่วนหัวแต่จะหยักที่ด้านข้าง
ตัว ข สมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือตัว ข ที่มีการลากเส้นต่อจากส่วนหัวลงมา แล้วลาก
เส้นเข้ามาทางซ้ายมือแล้วจึงตัวดกลับออกมาทางขวามืออีกทีหนึ่ง โดยลากเส้น
มาจรดกับ เส้นเดิม เป็นรูป และอีกลักษณะหนึ่ง จะลาก เส้นต่อจากหัวลงมา
ตรง ๆ ก่อนแล้วจึงลาก เส้นเข้ามาทางซ้ายมือแล้วตัวด เส้น เข้าจรด เส้นเดิม เป็น
รูป ดังนี้

 ในคำว่า ขาม ๕/๓

 ในคำว่า ขาม ๕/๒

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรคล้ายรูปเดิมแต่ลักษณะค่อนข้างเป็น
เหลี่ยมมากกว่า และจะมี เฉพาะอักษรที่มีปลายตัวด เข้าดังนี้

 ในคำว่า ขุน ๑๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรคล้ายรูปเดิมแต่จะมีลักษณะกลมมนขึ้น
และมี เฉพาะอักษรที่ตัวด เข้าดังนี้

 ในคำว่า ขุน ๒๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรมี ๒ ลักษณะ ลักษณะหนึ่งมีหยักที่หัว
และลาก เส้นโค้ง เข้ามาทางซ้ายก่อนที่จะตัวดออกไปทางขวา เส้นที่ตัวดออกไป
ทางขวานั้นจะมีทั้ง เส้นโค้งธรรมดาและ เส้นหยัก เป็นรูป และ
อีกลักษณะหนึ่งจะมีรอยหยักที่หัวและส่วนกลาง แล้วลาก เส้นตรงลงมาก่อนที่จะ

ลากเส้นไปทางซ้ายแล้วตัวตวัดเข้าจนจรดเส้นเดิมเป็นรูป ๖ ดังนี้

๖	ในคำว่า	ขุน	๘/๑
๖	ในคำว่า	เขา	๑๓/๑
๖	ในคำว่า	ขุน	๗/๓

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างตรง บางตัวมี
 หักที่หัว บางตัวมีหักที่ส่วนล่าง และจะมีทั้งตัวที่ลากเส้นตัวตวัดออกไปทางขวา
 และตัวที่ตัวตวัดเส้นเข้าทางซ้ายดังนี้

๖	ในคำว่า	ชี	๒๐
๖	ในคำว่า	ชี	๔
๖	ในคำว่า	ชี	๔
๖	ในคำว่า	ชี	๓

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่เอนมากกว่าหัวจะมี
 รอยหักและปลายเส้นจะลากตัวตวัดขึ้นมาติดเส้นหน้า ปลายเส้นหลังยังสูงไม่เท่า
 เส้นหน้าดังนี้

๖	ในคำว่า	เขา	๑/๑
---	---------	-----	-----

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๗๙ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๓๕ แต่เส้นที่
 ตัวตวัดขึ้นจะมีลักษณะโค้งมากกว่าดังนี้

๖	ในคำว่า	ขาว	๓/๒
---	---------	-----	-----

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่มีลักษณะ เอนไปด้าน

หลังดังนี้

๗ (ฉ๒) ในคำว่า ขอ ๑๕

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ปลายเส้นหลังยังไม่

สูงเท่าปัจจุบันดังนี้

๗ ในคำว่า ขาน

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรทั้งอักษรไทยย่อ (ฉ๑) และอักษร

ธรรมดา (ฉ๒) จะมีลักษณะค่อนข้าง เอนหลังและปลายเส้นหลังโค้งงอเข้าจรด
เส้นหน้าดังนี้

๗ (ฉ๑) ในคำว่า ขุน ๑

๗ (ฉ๒) ในคำว่า ขอ ๑๓

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะมีลักษณะ

คล้าย พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) แต่เอนหลังมากกว่าดังนี้

๗ ในคำว่า ขอ

พ.ศ. ๒๓๐๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันปลายเส้นหลังสูงเท่า

เส้นหน้าตัวอักษรตั้งตรงดังนี้

๗ ในคำว่า ขาน

พ.ศ. ๒๓๑๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๗ ในคำว่า เข้า

จากตารางอักษร ข และคำอธิบายอักษร ข จะเห็นว่า ข เป็นอักษร
ที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือระยะแรก ๆ อักษร ข มีลักษณะเป็นเหลี่ยม
หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่เป็นรูป ๓๓ ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนาจนมีหัวของ
อักษรเล็กลงและมีขนาดเรียวยาวขึ้นเป็น ๗๗

สรุปได้ว่าอักษร ข มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๓๓ เป็นอักษรที่มีหัวค่อนข้างใหญ่ หัวของอักษรอาจมนเป็น
รูป ๓ หรือมีรอยหยักเป็นรูป ๓ ก็ได้ ตัวอักษรจะมีรอยหยักกลางแล้วลาก
เส้นค้อมลงมาก่อนที่จะดัดเส้นกลับเข้ามาทางซ้ายแล้วดัดเส้นเข้าจรดเส้นเดิม
รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๔๐

๒. ๓๓ เป็นอักษรที่มีการลากเส้นต่อจากส่วนหัวโค้งเข้ามาทาง
ซ้ายมือก่อนแล้วจึงดัดออกไปทางขวามือ อาจจะมีรอยหยักที่ด้านข้างเป็นรูป
๓ หรือมีรอยหยักที่ส่วนบนเป็นรูป ๓ ก็ได้ รูปนี้ใช้น้อยกว่าแบบที่ ๑ มีใช้
ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๓๕

๓. ๓๓ เป็นอักษรที่มีรอยหยักที่เส้นล่างของตัวอักษร หัวของ
อักษรอาจจะโค้งมนเป็นรูป ๓ หรือมีรอยหยักเป็นรูป ๓ ก็ได้ รูป ๓
จะใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูป ๓ จะใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔

พ.ศ. ๑๘๔๕-๖๐

๔. ๗๗ เป็นอักษรที่มีลักษณะตรงมีหัวหยัก ปลายเส้นอาจจะดัด
เข้ามาทางซ้ายมือหรือดัดออกไปทางขวามือก็ได้ และมีรูปเส้นที่ดัดเป็นรูป
สามเหลี่ยม จะพบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๔๕-๖๐

๕. ๒ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน รูปอักษรค่อนข้างตั้งตรง และ
เรียวมากขึ้น ระยะแรก ๆ หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่และปลายเส้นหลังไม่สูง
เท่าเส้นหน้าคือ มีรูป ๒ แต่จะค่อย ๆ มีหัวเล็กลงและมีเส้นหลังสูงเท่าเส้น-
หน้าในตอนปลายสมัยอยุธยา รูปนี้ปรากฏใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖
และจะใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๖. ๒ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนแบบที่ห้า แต่ปลายเส้นหลังโค้งเข้าจรด
เส้นหน้า จะมีใช้ในหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูตฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๒๓๑
และจารึกวัดคันธกฐี พ.ศ. ๒๒๕๒ อักษรไทยย่อคือหนังสือออกพระวิสุตรสุนทร-
ราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (๑๑) จะใช้รูป ๒ หนังสือนันทโพนันทสูตรคำหลวง
พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป ๒

อักษร ๗ นี้มีประกาศเลิกใช้ใน พ.ศ. ๒๔๘๕ ปัจจุบันไม่มีใช้ แต่
ยังคงปรากฏรูปในแบบเรียนอักษรไทยเพื่อให้มีรูปพยัญชนะครบ ๔๔ ตัว

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก ก	ก	ก	ก	ก
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ก	ก	ก	ก	ก ก
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ก		ก ก	ก	ก
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๘	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
ก	ก	ก	ก	ก
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๕๖)
ก	ก	ก	ก	ก
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ก	ก	ก	ก	ก
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ก		ก	ก	ก
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สิบทิศ ๒๒๓๑)
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๔๒	๒๒๕๕	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๕๗

อักษร ก

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นในของตัวอักษรค่อนข้างโค้งงอมาก ปลายเส้นหลังตัวตเข้ดั่งนี้

๕) ในคำว่า สคา ๑๘/๔

๖) ในคำว่า โคร ๒๐/๑

หลัก ๑๐๓ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยมกว่าอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ดังนี้

๗) ในคำว่า คอม ๑๗

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรจะกลมมนขึ้นและ เส้นโค้งที่ต่อจากเส้นในจะทมนุ่มแหลมมากขึ้น ปลายเส้นหลังค่อนข้างโค้งดั่งนี้

๘) ในคำว่า เครื่อง ๕/๑

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม มีทังที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๙) ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรที่ต่างออกไปจะไม่มีหัวดั่งนี้

๙) ในคำว่า โคร ๑๗/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือ เส้นหน้าของตัวอักษรจะมีรอยหยักเพิ่มขึ้นดั่งนี้

๑๐) ในคำว่า ครยว ๒๐/๑

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะมีการหัก

เหลี่ยมมุม หัวขมวดชัดเจน ปลายเส้นหลังตัวค้ำเข้าดังนี้

๑ ในคำว่า เคารพ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๒๒๓ แต่

หัวของตัวอักษรขมวดกลมดังนี้

๑ ในคำว่า คำ

จากตารางอักษร ค และคำอธิบายอักษร ค จะเห็นว่า ค เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ อักษร ค มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมและตรงเป็นรูป ๑ ต่อมาจะค่อย ๆ มีลักษณะโค้งกลมมนขึ้นเป็นรูป ๒ และอาจมีรูป ๓ หรือมีหัวขมวดมากขึ้นเป็นรูป ๔

สรุปได้ว่าอักษร ค มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๑ เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นที่ลากต่อจากเส้นในจะมีความโค้งมน บางตัวอาจมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๒ หรือมีรอยหยักทั้งเส้นหน้าและเส้นหลังเป็นรูป ๓ หรือมีหัวขมวดชัดเจนเป็นรูป ๔ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๗๐

๒. ๒ เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่าง คือเส้นที่ต่อกับเส้นในจะทำมุมแหลมกับเส้นเดิมมากขึ้น บางครั้งทำมุมแคบมากเป็นรูป ๕ รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๓๒

อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป ๙
 และจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ จะมีรูป ๙

๓. ๙ เป็นอักษรที่มีการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกัน เส้นนอกจะต่อกับ
 เส้นในตรงกลาง ๆ เส้น เส้นที่ลากโค้งกลับมานั้นอาจจะม้วนหรือโค้ง
 เหลี่ยมก็ได้ รูปนี้จะนิยมใช้ตั้งแต่จารึกบนระฆังเหล็กที่อยุธยา พ.ศ. ๒๒๒๐
 จะใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อคือหนังสือออกพระวิสุตรสุนทร
 ราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป ๙ หนังสือสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑
 จะใช้รูป ๙ และหนังสือนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๓๔ จะใช้รูป ๙

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก	ก	ก	ก	
๑๕๓๕	๑๕๕๒	๑๕๖๐	๑๕๕๐-๑๕๖๐	๑๕๖๒-๑๕
ก		ก	ก	
๑๕๖๔(๕)	๑๕๖๔(๗)	๑๕๖๔(๑๑)	๑๕๖๓	๑๕๖๖
	ก	ก		ก ก
๑๕๖๗-๒๐๐๐	๑๕๖๕	๑๕๖๖	๑๕๖๗	๑๕๖๕(๔๕)
ก	ก		ก	
๑๕๖๕(๖๔)	๑๕๕๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๔๖)
ก				ก
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ก				
๒๐๕๕	๒๐๖๔(๑)	๒๐๖๔(๒)	๒๐๖๕	๒๐๖๖
ก				
๒๐๖๖	๒๐๖๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๕(๑๒๒๖) (๑๖)
				ก
๒๐๖๖	๒๐๖๗	๒๐๖๗	๒๐๖๗	๒๐๖๕
๒๐๕๕	๒๐๕๕	๒๐๖๑	๒๐๖๑-๕	๒๐๕๗

อักษร ค

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษร มีลักษณะเหมือน ค แต่มีรอยหยักที่
ส่วนบนดังนี้

๕ ในคำว่า ความ ๑/๒

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษร เป็น เหลี่ยมตรงมากขึ้นดังนี้

๖ ในคำว่า ค่า ๒๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษร มีรอยหยักที่ เส้นหน้า เล็กน้อยดังนี้

๗ ในคำว่า คน ๖๔/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษร มีทั้งที่ เหมือนรูปเดิม และที่ ต่างออกไป
ตัวอักษรที่ เหมือนรูปเดิม จะมีรูป ๘ ซึ่ง เหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรที่
ต่างออกไป มีปลายเส้นหลังโค้งออกดังนี้

๘ ในคำว่า ตา ๑๓/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษร มีลักษณะตรงมากขึ้น และหัวไม่-
ขมวด เส้นในของตัวอักษร อยู่ค่อนข้างต่ำดังนี้

๙ ในคำว่า ค่า ๓

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ตัวอักษร คล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่หัว
เหยียดตรงมากกว่า และตัวอักษร ค่อนข้างกลมมนดังนี้

๑๐ ในคำว่า ค่า ๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๓๕ คือมี

ลักษณะหยัก เล็กน้อยแต่หัวจะเหยียดตรงไม่ขมวดดังนี้

๓ ในคำว่า ความ ๑๗/๒

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรมีหัวขมวดกลมชัดเจน เส้นที่โค้งตัวดกกลับมานั้นเป็นอีกเส้นหนึ่งที่ลากมาต่อกับเส้นเดิม ปลายเส้นหลังตัวดกเข้าดังนี้

๔ ในคำว่า ทอ

จากตารางอักษร ก และคำอธิบายอักษร ก จะเห็นว่า ก เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ อักษร ก มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมคือ ๕ ต่อมาจะมีรูป ๖

สรุปได้ว่าอักษร ก มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๕ เป็นอักษรที่มีรูปคล้ายอักษร ๖ แต่มีรอยหยักที่ส่วนบน บางตัวมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๖ บางตัวมีรอยหยักทั้งเส้นหน้าและเส้นหลังเป็นรูป ๖ บางตัวไม่มีหัวเป็นรูป ๖ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๗๔

๒. ๖ เป็นอักษรที่มีมุมแหลมที่ด้านล่างคือ เส้นนอกจะต่อกับเส้นในเป็นมุมแหลมแคบ พบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ. ๒๒๒๓ อักษรไทยย่อคือหนังสือฉันทโนทปนิมทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ปลายเส้นหลังตัวดกเข้าเป็นรูป ๖

จากข้อมูลผู้เขียนพบว่าอักษร ค มีใช้น้อยมากและหลังจาก พ.ศ. ๒๒๗๔
ลงมาแล้วแทบไม่ปรากฏที่ใช้ อักษร ค นี้ มีการประกาศเลิกใช้ใน พ.ศ.
๒๔๔๔ ปัจจุบันไม่มีใช้แต่ยังคงปรากฏรูปในแบบเรียนอักษรไทย เพื่อให้มีรูป
พยัญชนะครบชุด ๔๔ ตัวเท่านั้น

สภามหาวิทยาลัยบูรพา

วิทยาลัยเทคโนโลยีและสหวิทยาการ

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ๗

๕	๗	๘	๙	
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๙	๙		๙	
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
		๙	๙	๙
๑๕๑๓-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๓	๑๕๓๕(๔๕)
๙				
๑๕๓๕(๒๔)	๑๕๕๐	๑๕๕๒	๑๕๕๓(๑๐)	๑๕๕๓(๕๖)
			๙	
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๙				๙
๒๑๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๑๒๒๐	๒๑๒๒๒
๙				
๒๑๒๒๒	๒๑๒๒๔	๒๑๒๓๑(๑)	๒๑๒๓๑(๒)	๒๑๒๓๑(สิบสี่ปี)
		๙	๙	๙
๒๑๒๓๒	๒๑๒๓๐	๒๑๒๓๑	๒๑๒๓๓	๒๑๒๓๕
	๙	๙	๙	๙
๒๑๒๓๕	๒๑๒๓๕	๒๑๓๐๑	๒๑๓๑๓-๕	๒๑๓๕๓

อักษร ฆ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้จะพบแต่เพียงส่วนทางเท่านั้น
คือมีรูปดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆราช ๒๔/๒

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรนี้มีลักษณะหัวหยักและมีการขมวดเส้นที่
ด้านล่างทั้งสองด้าน ปลายเส้นหลังตัวดอกเล็กน้อยดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆ ๑๔

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่หัว
ขมวดเข้ามากกว่าและปลายเส้นหลังตัวดอกมากกว่าดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆ ๔๐/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๔๓๕ ส่วนหัวของตัวอักษรจะไม่หยัก ปลายเส้น
หลังค่อนข้างตรงดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆ ๕/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรจะคล้าย น แต่มีหัวหยักดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆราช ๘-๔/๒

พ.ศ. ๒๒๒๒ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน
แต่ปลายเส้นหลังตัวดอกเล็กน้อยดังนี้

๖ ในคำว่า สงฆ

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๓ ในคำว่า พินชาติ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรคล้ายอักษร

พ.ศ. ๒๒๒๒ แต่จะเอนมากกว่าและปลายเส้นหลังวัดมากดังนี้

๒๕ ในคำว่า พยัคฆา

จากตารางอักษร ข และคำอธิบายอักษร ข จะเห็นว่า ข เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ ตัวอักษรมีหัวใหญ่และมีการขมวดเส้นทั้งซ้ายและขวาเป็นรูป ๓ ต่อมาหัวจะค่อย ๆ เล็กลง และมีการขมวดที่เส้นหลังเป็นรูป ๒ และจะเปลี่ยนมาขมวดที่เส้นหน้าเป็นรูป ๒

สรุปได้ว่าอักษร ข มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๓ เป็นอักษรที่มีหัวใหญ่ หัวอาจหักมากหรือน้อยก็ได้และมีการขมวดเส้นทั้งซ้ายและขวา รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๓๔

๒. ๒ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน น แต่หัวใหญ่และหยักจะพบใช้ในจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ และจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔

๓. ๒ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ม แต่หัวหยัก จากข้อมูลรูปนี้พบใช้ครั้งแรกในจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ โดยจะมีการวัดปลายเส้นหลังออกเล็กน้อยเป็นรูป ๒ ต่อมาในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ. ๒๒๒๓

จะมีรูปเหมือนปัจจุบันคือ ฃ และจะใช้มาตลอดถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อจะใช้
รูปนี้ด้วย แต่ปลายเส้นหลังจะตวัดออกคล้าย ร เป็นรูป ฃ

สถาบันวิทยบริการ

ศาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ง

ง	ง	ง	ง	ง
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ง	ง	ง	ง	ง
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ง	ง	ง	ง	ง
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
ง	ง	ง	ง	ง
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
ง	ง	ง	ง	ง
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
ง	ง	ง	ง	ง
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๗๐	๒๐๗๒
ง	ง	ง	ง	ง
๒๐๗๓	๒๐๗๔	๒๐๗๕(๑)	๒๐๗๕(๒)	๒๐๗๕(๒๒๖๖๗๑)
ง	ง	ง	ง	ง
๒๐๗๖	๒๐๗๗	๒๐๗๘	๒๐๗๙	๒๐๗๙
ง	ง	ง	ง	ง
๒๐๘๒	๒๐๘๔	๒๐๘๕	๒๐๘๗-๘	๒๐๘๗

อักษร ง

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรที่มีลักษณะ เป็น เหลี่ยม หัวของตัว
อักษรค่อนข้างใหญ่และมีรอยหยัก ปลายทางค่อนข้างยาวและปลายตัวคี่ขึ้นดังนี้

๑ ในคำว่า งวง ๑๔/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่ส่วน
หัวหยักน้อยกว่า และหางของตัวอักษรไม่ยาวเท่าดังนี้

๑ ในคำว่า เงิน ๑๔

๑ ในคำว่า งา ๑๔

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ ตัวอักษรที่มีหัวโค้งกลมคล้ายปัจจุบัน แต่หัวยัง
ค่อนข้างใหญ่ดังนี้

๑ ในคำว่า มิง ๑/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๔๓๕ ตัวอักษรที่มีหัวใหญ่และมีส่วนหยักทั้งด้านบน
และด้านบน ส่วนทางค่อนข้างยาวดังนี้

๑ ในคำว่า สงข ๒๒/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรที่มีลักษณะต่างออกไปจาก เดิมคือมี
ลักษณะโค้งงอมากขึ้น ส่วนหัวจะกลมมนไม่มีรอยหยักดังนี้

๑ ในคำว่า สงข ๕/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีลักษณะงอ เป็นมุมฉาก หัวจะมีขนาดเล็กลงและมีลักษณะกลมมน แต่ยังไม่ขมวดตั้งนี้

๓ ในคำว่า มโรง ๓

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน ปลายหางค่อนข้างยาว และโค้งงอขึ้นแต่ยังไม่หักเป็นมุมแหลมตั้งนี้

๓ ในคำว่า หลวง ๒๘/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) และตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีรูปเหมือนปัจจุบันคือปลายเส้นจะหักงอ เข้าทำมุมแหลมกับเส้นเดิม และมีหัวขมวดกลมตั้งนี้

๓ (ฉ๑) ในคำว่า ฌรงค ๑

๓ (ฉ๒) ในคำว่า หลวง ๑

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๑๖๔ แต่จะมีการประดิษฐ์หัวของตัวอักษรเล็กน้อยตั้งนี้

๓ ในคำว่า งวง

จากตารางอักษร ง และคำอธิบายอักษร ง จะเห็นว่า ง เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลง คือระยะแรก ๆ อักษร ง มีหัวใหญ่และมีรอยหยักเป็นรูป ๓ ต่อมาจะค่อย ๆ มีหัวกลมมนขึ้นเป็นรูป ๓ และค่อย ๆ มีหัวเล็กลง ปลายเส้นโค้งงอแหลมเป็นรูป ๓

สรุปได้ว่าอักษร ง มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๓ เป็นอักษรที่มีลักษณะ เป็น เหลี่ยม หัวอักษรใหญ่และมีรอยหักหัวอาจหักมากเป็นรูป ๓ หรือหักน้อยเป็นรูป ๓ ปลายเส้นจะโค้งงอ รูปนี้นิยมใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๕๖
๒. ๑ เป็นอักษรที่มีหัวกลมมนและยังมีขนาดใหญ่กว่าปัจจุบัน รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๒๐
๓. ๓ เป็นอักษรที่มีหัวเล็กขมวดกลมและปลายหักงอ เข้าเป็นมุมแหลม จะพบใช้ในจารึกและ เอกสารตั้งแต่หนังสือออกพระจอมเมือง ฯลฯ และหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อก็จะมีรูปนี้ด้วย แต่ในหนังสือบันทึบบันทูลตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ หัวจะต่างออกไปเล็กน้อยเป็นรูป ๓

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร จ

จ จ	จ	จ จ	จ จ	จ จ
๑๔๓๕	๑๔๔๓	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
จ	จ	จ	จ	จ
๑๕๐๘(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
จ จ	จ	จ	จ จ	จ จ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๘	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
จ	จ	จ	จ	จ จ
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๖๐	๑๕๘๒	๑๕๘๗(๑๐)	๑๕๘๗(๕๖)
จ จ	จ จ	จ	จ จ	จ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
จ	จ	จ		จ
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๑๒๐	๒๑๒๒
จ	จ	จ	จ	จ
๒๑๒๓	๒๑๒๔	๒๑๒๑(๑)	๒๑๒๑(๒)	๒๑๒๑(๕๖๗๘๙๑๐๑๑)
จ		จ	จ	จ
๒๑๒๓	๒๑๒๗๐	๒๑๒๗๑	๒๑๒๗๑	๒๑๒๗๕
จ จ	จ	จ	จ	จ
๒๑๒๗๒	๒๑๒๗๔	๒๑๒๗๑	๒๑๒๗๑-๔	๒๑๒๗๗

อักษร จ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรในสมัยนี้มีทั้งรูปที่ค่อนข้างเป็นเหลี่ยม และรูปที่ค่อนข้างโค้งมนดังนี้

จ	ในคำว่า	จกก	๒๐/๑
จ	ในคำว่า	อาจ	๑๖/๔
จ	ในคำว่า	ลูบ้าย	๑๘/๔

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่ดัดแปลงเล็กน้อยทำให้ดูเป็นเหลี่ยมมากขึ้น คือเมื่อลากเส้นในลงมาแล้วจะลากโค้งออกมาด้านหน้าก่อนที่จะโค้งกลับดังนี้

จ	ในคำว่า	เจ้า	๒/๑
---	---------	------	-----

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงจากรูปเดิมนัก เพียงแต่รูปอักษรจะเรียวขึ้นดังนี้

จ	ในคำว่า	สเด็จ	๑/๑
---	---------	-------	-----

พ.ศ. ๑๘๑๔ ตัวอักษรมีลักษณะคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่ปลายเส้นตัวกลับมามาจรดเส้นเดิมดังนี้

จ	ในคำว่า	สเด็จ	๑
---	---------	-------	---

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่จะมีเส้นล่างยาวออกม้างนี้

จ	ในคำว่า	จาริก	๑๒/๓
---	---------	-------	------

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรมีเส้นบนที่ตัวดโค้งมากกว่าเดิมดังนี้

๖ ในคำว่า จง ๑๗/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีส่วนโค้งและส่วนหยักมากกว่าเดิม

๖ ในคำว่า เจ้า ๒๔

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรต่างออกไปจากเดิมคือมีลักษณะ

เหยียดตรงมากขึ้นและปลายเส้นจะตัวดขึ้นข้างบน ตัวอักษรมีทั้งตัวที่มีลักษณะ

เรียวขึ้นกว่าเดิมและตัวที่มีลักษณะเหมือนเส้นสองเส้นลากมาต่อกันดังนี้

๖ ในคำว่า เจ้า ๖

๖ ในคำว่า จิง ๓

๖ ในคำว่า โจ๊ะ ๒๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมี ๒ ลักษณะคือตัวที่ค่อนข้างเป็น

เหลี่ยมและตัวที่ปลายเส้นตัวดกลับ ตัวอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเอนดังนี้

๖ ในคำว่า เจ้า ๑/๑

๖ ในคำว่า เจ้า ๓/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรต่างออกไปจากเดิมเล็กน้อยคือ

เส้นที่ลากต่อจากเส้นในจะทาบมุมแหลมและเส้นจะโค้ง ปลายเส้นตัวดขึ้นข้างบน

ตัวอักษรเอนเล็กน้อยดังนี้

๖ ในคำว่า จารึก ๒๒/๔

๖ ในคำว่า เจ้า ๒๔/๒

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ปลายเส้นของตัวอักษรจะตัวกลับมาเกือบ
จรดเส้นเดิมดังนี้

๖) ในคำว่า จูจ ๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรทั้งตัวไทยย่อ (ฉ๑) และตัวธรรมดา
(ฉ๒) มีลักษณะใกล้เคียงกันคือ เส้นในและเส้นหลังของตัวอักษรจะต่อกันเป็น
มุมแหลมและอยู่ชิดกันมาก ปลายเส้นของตัวไทยย่อจะตัวกลับมาจรดเส้นเดิม
ส่วนตัวธรรมดาจะมีเส้นโค้งตัวลง ตัวอักษรสมัยนี้เหมือนปัจจุบัน เพียงแต่หัว
ของอักษรยังไม่ขมวดกลมดังนี้

๗) (ฉ๑) ในคำว่า จ ๔

๘) (ฉ๒) ในคำว่า จอมเมือง ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน มีหัวขมวดดังนี้

๑) ในคำว่า เจ้าเมือง

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษร มี ๒ ลักษณะคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑,
สนธิสัญญา) และอักษรธรรมดา (ฉ๒) ปลายเส้นของอักษรไทยย่อจะตัวกลับ
มาจรดเส้นเดิม ส่วนปลายเส้นของอักษรธรรมดาจะยาวลงมาดังนี้

๖) (ฉ๑) ในคำว่า วาจา ๒

๗) (ฉ๒) ในคำว่า วาจา ๒

๘) (สนธิสัญญา) ในคำว่า เจ้า ๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ ตัวอักษรมีลักษณะต่างออกไปเล็กน้อยคือสมัยนี้ หัวของตัว จ จะใหญ่มาก และเส้นที่ตัวกลับจะสั้น ทำให้คล้ายตัว ล ดังนี้

๑ ในคำว่า ใจดี ๔/๒

พ.ศ. ๒๒๗๑ ตัวอักษรมีลักษณะ เป็นรูปเหลี่ยมปลาย เส้นโค้ง ลงดังนี้

๑ ในคำว่า จำ เร็ว

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรเอน หัว ขมวดกลมและปลาย เส้นตัวกลับมาจรด เส้นเดิมดังนี้

๑ ในคำว่า เจ้า

พ.ศ. ๒๓๐๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันคือ เส้นในจะมีหัวขมวด กลม เส้นที่ลากต่อจากหัวจะลากเฉียงลงมา เส้นที่ลากต่อจาก เส้นในทำมุม แหลม ปลายเส้นโค้งกลับลงมาดังนี้

๑ ในคำว่า จ ๓

จากตารางอักษร จ และคำอธิบายอักษร จ จะเห็นว่า จ เป็นอักษร ที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ อักษร จ จะมีลักษณะเป็นเหลี่ยม เป็นรูป ๑ ต่อมาจะค่อย ๆ มีลักษณะ เป็นมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๒ และ จะค่อย ๆ มีหัวขมวดกลมขึ้นจนเป็นรูป ๓

สรุปได้ว่าอักษร จ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๖ เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นหน้าและเส้นหลังอยู่ห่างกัน บางครั้งปลายเส้นบนอาจวัดขึ้นเป็นรูป ๖ ๖ ก็ได้ ต่อมาตัวอักษรจะค่อย ๆ มีหัวขมวดกลมขึ้น เส้นหน้าและเส้นหลังอยู่ใกล้กันมากขึ้น ปลายเส้นทวัดลงเป็นรูป ๖ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ถึงปลายสมัยอยุธยา อักษรไทยย่อในจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒, หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชูปถ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป ๖ หนังสือสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๒๓๑ และหนังสืออินโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๕ จะใช้รูป ๖

๒. ๖ เป็นอักษรที่มีมุมแหลมที่ด้านล่างคือ เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าจะทำมุมแหลมกับเส้นเดิมมากขึ้น เส้นหน้าอาจตรงเป็นรูป ๖ หรือโค้งเป็นรูป ๖ รูปนี้ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่ระยะแรก เส้นหน้าและเส้นหลังจะอยู่ห่างกันมากและหัวยังไม่ขมวด ต่อมาเส้นหน้าและเส้นหลังจะอยู่ใกล้กันมากขึ้นเป็น ๖ และต่อมามีหัวขมวดกลมเป็นรูป ๖ ตั้งแต่ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยที่อาจมีเส้นหน้าเฉียงเล็กน้อยเป็นรูป ๖ ก็ได้ อักษรไทยย่อหรือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป ๖ จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๔ จะใช้รูป ๖

๓. ๖ เป็นอักษรที่มีเส้นลากมาต่อกัน โดยที่ไม่มีช่องว่างภายในตัวอักษร พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก		ก	ก	ก
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๓-๑๑
ก	ก	ก	ก	ก
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ก		ก	ก	
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
	ก	ก		ก
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ก			ก	
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ก				
๒๐๖๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๕๐	๒๐๖๒
ก	ก			
๒๐๖๒๓	๒๐๖๔	๒๐๖๓(๑)	๒๐๖๓(๒)	๒๐๖๓(๕๖๗๘๙๐)
		ก	ก	ก
๒๐๖๓๒	๒๐๖๓๐	๒๐๖๓๑	๒๐๖๓๓	๒๐๖๓๕
ก		ก	ก	ก ก
๒๐๖๓๖	๒๐๖๔	๒๐๖๑	๒๐๖๓๔	๒๐๖๓๗

อักษร ฉ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษร ฉ คล้ายอักษร จ เพียงแต่มีเส้น
ขมวดหลังเพิ่มขึ้นดังนี้

ฉ ในคำว่า นอด ๔/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรไม่เป็นเหลี่ยมเท่าอักษร พ.ศ.
๑๘๓๕ เส้นหน้าจะเฉียงออกมาข้างหน้าดังนี้

ฉ ในคำว่า นลง ๒๒/๒

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๕ ตัวอักษรเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือเส้นที่ลากต่อ
จากเส้นหน้าจะเป็นมุมแหลมมากขึ้น ลักษณะการลากเส้นเหมือนกับรูป ๖ แล้ว
เติม ๐ ข้างใต้ให้เป็นรูป ๖ ดังนี้

ฉ ในคำว่า นตร ๑๑/๑

หลัก ๕๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรต่างออกไปคือการขมวดหัวด้านล่าง
จะต่างไปจากเดิม สมัยนี้จะขมวดทางด้านซ้ายมือ ปลายเส้นบนตัวขึ้นดังนี้

ฉ ในคำว่า โฉม ๕/๒

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๕ แต่ปลาย
เส้นจะโค้งลงไม่ตัวขึ้นดังนี้

ฉ ในคำว่า โฉพะ ๒๔/๓

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีส่วนโค้งและรอยหยักมากขึ้นดังนี้

ฉ ในคำว่า ฉลอง ๒๒/๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ เส้นหลัง
หยัก และปลายเส้นสมัยนี้จะตัวลดลงดังนี้

ฉ ในคำว่า ฉายา ๑๕

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรต่างออกไปจากเดิมคือไม่มีการ
ขมวดเส้นใด ๆ การเขียนเหมือนกับลากเส้น ๓ เส้นมาต่อกัน ปลายเส้นตัว
ขึ้นสูงดังนี้

ห ในคำว่า มาตุมา ๑๙

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน เพียงแต่ปลายเส้น
ตัวตัวขึ้นสูงดังนี้

ช ในคำว่า ฉนุฉิ ๑๕/๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒ - ๖๘

หัวของอักษรขมวดมากขึ้นปลายเส้นยาวและตัวตัวขึ้น เส้นที่ต่อจาก เส้นหน้าจะทำ
มุมแหลมดังนี้

ช ในคำว่า ฉหลุ

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมีลักษณะ เอนมาก

ปลายเส้นตัวตัวขึ้นดังนี้

ช ในคำว่า ฉพอะ

พ.ศ. ๒๓๐๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน หัวขมวดกลมปลาย

เส้นโค้งลงดังนี้

๒ ในคำว่า น้อ ◀

จากตารางอักษร ณ และคำอธิบายอักษร ณ จะเห็นว่า ณ เป็นอักษรที่
มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ จะมีรูป ๒ ต่อมาจะมีรูป ๖
และ ๓ บ้าง

สรุปได้ว่าอักษร ณ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นที่ลากต่อจาก
เส้นหน้าอาจจะ เป็นมุม เหลี่ยมคือรูป ๒ มุมแหลมคือรูป ๖ ๖ ๖ หรือ
มุมมนคือรูป ๖ ก็ได้ ระยะแรก ๆ หัวของอักษรอาจจะยังไม่ขมวด ต่อมา
หัวของอักษรจะขมวดกลม รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และ
ใช้มาถึงปัจจุบัน โดยที่อาจจะดัดแปลงรูปไปเล็กน้อย เช่น ตวัดปลายหางขึ้นสูง
เป็นรูป ๒ มีรอยหยักที่เส้นหลังเป็นรูป ๖ หรือลากเส้นหน้าเฉียงเล็กน้อย
เป็นรูป ๖ เป็นต้น อักษรไทยย่อในจารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๓๒๘ จะมีรูป
๒ หนังสืออินโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะมีการตวัดเส้นบนมาก
เป็นรูป ๖

๒. ๖ เป็นอักษรที่มีการขมวดเส้นตรงข้ามกับปัจจุบัน เพราะปัจจุบัน
จะมีลักษณะเหมือน น ต่อทางด้านบน ส่วนรูปนี้จะเป็นรูป ม ต่อทางขึ้นไป
รูปนี้พบใช้น้อยมาก พบในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจารึกหลักที่ ๔๖
พ.ศ. ๑๙๔๗ เท่านั้น

๓. ฬ เป็นอักษรที่มีเส้นสามเส้นลากมาต่อกัน

ไม่มีการขมวดเส้น

พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๕๕-๖๐

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ข

ข	ข	ข ข ข ข ข	ข ข	ข ข
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ข	ข ข	ข	ข ข	ข
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ข ข	ข	ข ข	ข ข	ข ข
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ข ข	ข	ข	ข	ข
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๕๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
ข ข	ข		ข	ข ข
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ข	ข	ข	ข	ข ข
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๗๐	๒๐๗๒
ข	ข	ข	ข	ข
๒๐๗๒	๒๐๗๕	๒๐๗๕(๑)	๒๐๗๕(๒)	๒๐๗๕(๒๑๗๒๗๒)
ข	ข	ข	ข	ข
๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕
ข	ข	ข	ข	ข
๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕

อักษร ข

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีลักษณะหัวหยักแล้วลาก เส้น

ตรงลงมา ลักษณะของ เส้นจะตัวดกกลับ เข้ามาทางซ้ายแล้วตัวด เล็กกลับ เข้าด้าน
ในจนจรดกับ เส้นเดิม มีไส้ชิดกลาง เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า ขช ๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรสมัยนี้เป็นเหลี่ยมมากขึ้นดังนี้

๕ ในคำว่า ขว ๑๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรสมัยนี้มีทั้งที่เหมือนเดิมและที่ต่าง

ออกไป ตัวอักษรที่เหมือนเดิมจะมีรูป ๕ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕
ตัวอักษรที่ต่างออกไปมีลักษณะ เส้นที่ลากต่อจากหัวของอักษร จะค่อนข้างเอียง
มาข้างหน้า ตัวอักษรมีทั้งหัวมนและหัวหยัก ไส้ที่ชิดกลางมีทั้งที่ตรง ๆ และ
ตัวดลง บางครั้ง เส้นที่เคยเป็น ไส้ชิดกลางจะ เริ่มต่อ เป็น เส้นเดียวกับตัวอักษร
ดังนี้

๕ ในคำว่า ขน ๑๗/๑

๕ ในคำว่า ขยง ๒๐/๒

๕ ในคำว่า ราช ๔/๑

๕ ในคำว่า ขว ๓๔/๒

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ ตัวอักษรคล้าย ๗ พ.ศ. ๑๙๐๐ และมี

ไส้ชิดกลางดังนี้

๕ ในคำว่า ขุชา ๑๕-๑๖/๒

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ คือ มีหัว-
 ท้ายแต่ปลายเส้นจะตัวขึ้นดังนี้

๕ ในคำว่า ชี ๑๓/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ คือ
 หัวของอักษรมีทั้งหัวกลมมนและหัวหยัก ไส้กลางมีทั้งขีดตรงและโค้ง บางตัว
 จะโค้งต่ำมากดังนี้

๖ ในคำว่า ราช ๓/๑

๗ ในคำว่า ราช ๓/๑

๘ ในคำว่า เขญ ๒๗/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้าง เรียวยาว หางค่อนข้างยาว
 และชี้ขึ้นดังนี้

๔ ในคำว่า ชูร ๑/๒

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ส่วนล่างของตัวอักษรมีรอยหยัก เล็กน้อยดังนี้

๑๐ ในคำว่า ราช ๒๒/๓

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ หัวของตัวอักษรค่อนข้าง เป็นเหลี่ยมดังนี้

๑๑ ในคำว่า ชยง ๑๘/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีลักษณะคล้ายกับอักษรปัจจุบัน
 มากคือมีลักษณะค่อนข้างตั้งตรง มีทั้งตัวที่ลาก เส้นโค้งตัวออกทางขวา และ
 ตัวที่ลาก เส้นโค้งตัว เข้ามาทางซ้าย หางของตัวอักษรตัวขึ้นสูงดังนี้

๕ ในคำว่า ชี ๓

๖ ในคำว่า เขต ๑๕

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่หัว
ของอักษรค่อนข้างใหญ่ ปลายเส้นหลังยังไม่สูงเท่ากับหัวของตัวอักษร ปลาย
หางชี้ขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า เขต ๑/๒

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรเหมือนอักษรสุโขทัย พ.ศ.
๑๙๕๕-๖๐ คือจะลากเส้นโค้งเข้ามาทางซ้ายมือแล้วกวัดเส้นชี้สูงขึ้นดังนี้

๙ ในคำว่า ชิง ๒๖/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันคือค่อนข้างเหยียดตรง
แต่ปลายหางช้ออกด้านข้างดังนี้

๗ (ฉ๑) ในคำว่า ไชยาทิบศิ ๑

๘ (ฉ๒) ในคำว่า ราช ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน หัวขมวดกลมเมื่อ
ลากเส้นตรงลงมาแล้วลากเส้นค่อนข้างตั้งฉากกับเส้นเดิมแล้วจึงลากเส้นตรงขึ้น
ไปสูงเกือบเท่าหัวของตัวอักษร หักเส้นโค้งเข้าเกือบติดเส้นหน้าแล้วจึงกวัด
ออกเป็นหางยาวชี้ขึ้นข้างบนดังนี้

๙ ในคำว่า เชียงใหม่

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑, สนธิสัญญา) มีการ
หักเหลี่ยมมุมให้ตรงตาม ตัวอักษรธรรมตา (ฉ๒) มีรูปเหมือนปัจจุบันดังนี้

ช	(ฉ๑)	ในคำว่า	ราชทูต	๑	151
ช	(ฉ๒)	ในคำว่า	ราชทูต	๒	
ช	(สนธิสัญญา)	ในคำว่า	ราช	๑	

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ หัวหมวดชัด เจน
ตัวอักษรค่อนข้างเอนดังนี้

ช ในคำว่า ไชยเชษฐ

พ.ศ. ๒๒๙๒ ตัวอักษรเหมือนตัวบรรจงปัจจุบัน เส้นที่ลาก
ต่อจากเส้นหน้าจะเฉียงขึ้นเล็กน้อยดังนี้

ช ในคำว่า ศักราช ๑

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่มีช่วงกว้างกว่า
ดังนี้

ช ในคำว่า ศรีสุชน

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรค่อนข้างเอน ปลายหางยาวดังนี้

ช ในคำว่า ชักลาก

จากตารางอักษร ช และคำอธิบายอักษร ช จะเห็นได้ว่า ช เป็น
อักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก คือระยะแรก ๆ อักษร ช จะมีลักษณะเป็น

เหลี่ยม หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ เส้นที่ขีดเป็นทางตรงเป็นรูป

หัวของอักษรจะมีทั้งที่กลมมนและมีรอยหยัก ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนาไปโดยจะมีแต่อักษรที่มีแต่หัวกลมมนอย่างเดียว และหัวจะค่อย ๆ เล็กลงและหางของอักษรจะค่อย ๆ ชี้นิ่งขึ้นเป็นรูป

สรุปได้ว่าอักษร ช มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. เป็นอักษรที่มีการลากเส้นตรงต่อจากหัวของตัวอักษรลงมาแล้วลากเส้นเข้ามาทางซ้าย แล้วตัวเส้นเข้ามาทางขวาจนจรดกับเส้นเดิมมีขีดที่กลางเส้นหลัง พบใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ และจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓

๒.   เป็นอักษรที่มีลักษณะคล้ายแบบที่ ๑ เพียงแต่มีรอยหยักเพิ่มขึ้นที่ด้านบนเป็นรูป หรือมีรอยหยักที่ด้านข้างเป็นรูป พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๘๓๕

๓. เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน ช มีการลากเส้นตัวกลับออกมาทางขวา พบใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๔๕๐

๔. เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน ระยะแรกหัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ เส้นหลังยังสั้นกว่าเส้นหน้าคือมีรูป ต่อมาหัวของตัวอักษรจะค่อย ๆ เล็กลงและขมวดกลม ตัวอักษรจะตั้งตรงและมีลักษณะ เรียวยาวมากขึ้น หางของอักษรจะค่อย ๆ ชี้นิ่งขึ้นจนเป็นรูป และจากพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นต้นมา

ตัวอักษรจะนิยมลักษณะเป็นเหลี่ยมมากขึ้นเป็นรูป ๗ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน
 อักษรไทยยุคคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป ๗
 หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูตฉบับที่ ๑ และสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๒๓๑ จะ
 ใช้รูป ๗ หนังสือมันโทปนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป ๗
 ๕. ๗ เป็นอักษรที่มีการลากเส้นโค้งลงมาแล้วตัวเส้นโค้งกลับเข้ามา
 ทางซ้ายมือแล้วลากเส้นตรงชี้ขึ้นไป พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๑๘๑๗-
 ๒๐๐๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๖๘ แต่จะพบใช้น้อยกว่าแบบที่ ๔

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ข

๘	๘	๘	๘	
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๘				
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
		๘	๘	๘ ๘
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๘	๘			
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๔๖)
๘			๘	
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๘	๘	๘		
๒๐๕๔	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๗		๗	๗	๗
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(๓) ๒๒๒๑(๔)
๗				๗
๒๒๒๓	๒๒๗๐	๒๒๗๐	๒๒๗๐	๒๒๗๕
๗	๗	๗	๗	๗
๒๒๗๕	๒๒๗๕	๒๒๗๕	๒๒๗๕	๒๒๗๕

อักษร ข

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือน ข สมัยเดียวกันแต่มีรอยหยัก
ที่ด้านล่างดังนี้

๘ ในคำว่า ข่าย ๕/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรมีลักษณะคล้ายอักษรปัจจุบันแต่ปลาย
เส้นหลังยังอยู่ต่ำกว่ามาก ปลายหางยังเป็นขีดสั้นดังนี้

๘ ในคำว่า แซ ๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรจะยาวและเรียวขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า แซว ๑๗/๒

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่จะมี
ลักษณะ เอนมากกว่าและส่วนล่างไม่หยักดังนี้

๘ ในคำว่า ซี ๑๙/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก คือ ตัวอักษร
ค่อนข้างตั้งตรง ลักษณะของ เส้นจะลากตัวด เข้ามาด้านซ้ายมือแล้วตัวด เส้น เข้า
จรด เส้นเดิมแล้วลากต่อออกไปเป็นหางยาวขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า ซอน ๓๐

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐
แต่เส้นค่อนข้างโค้งมนมากกว่าดังนี้

๘ ในคำว่า ซิน ๑/๓

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรทั้งตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) และตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีลักษณะคล้ายปัจจุบัน แต่ปลายหางจะช้อออกด้านข้างดังนี้

๕ (ฉ๑) ในคำว่า ชื้อ ๑๔

๕ (ฉ๒) ในคำว่า ชื้อ ๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน แต่ช่วงของตัวอักษรค่อนข้างกว้างและหัก เป็นมุม เป็นเหลี่ยมมากดังนี้

๕ ในคำว่า ชากังราว

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรธรรมดาใน ฉ๒ จะมีรูป ๕ ซึ่งจะเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อใน ฉ๑ และสนธิสัญญา ซึ่งจะมีรูปใกล้เคียงกันคือเส้นที่ลากต่อจากหัวของอักษรลงมา จะหักออกมาข้างหน้าเล็กน้อยก่อนที่จะตัวกลับไปเป็นเส้นหลังดังนี้

๕ (ฉ๑) ในคำว่า ชื้อ ๔

๕ (สนธิสัญญา) ในคำว่า ชึ่ง ๓

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรค่อนข้างเอนและมีลักษณะเรียวยาวดังนี้

๕ ในคำว่า ชึ่ง

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน แต่ช่วงของตัว

อักษรค่อนข้างกว้างดังนี้

ช ในคำว่า ไปชูปลา

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ลักษณะค่อนข้างเป็น

เหลี่ยมดังนี้

ช ในคำว่า ชิ่ง

จากตารางอักษร ช และคำอธิบายอักษร ช จะเห็นว่า ช เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก คือระยะแรก ๆ อักษร ช จะมีลักษณะเป็นเหลี่ยม หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ เส้นที่ขีดเป็นทางตรงเป็นรูป ๘ ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนาให้มีรูปเรียวขึ้นเป็น ๕ และ ๗

สรุปได้ว่าอักษร ช มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๘ เป็นอักษรที่มีรอยหยักทั้งเส้นบนและเส้นล่าง โดยจะลากเส้นส่วนล่างเข้ามาทางซ้ายแล้วดัดกลับไปจรดเส้นเดิม และมีขีดที่กลางเส้นหลัง รูปนี้จะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗

๒. ๕ เป็นอักษรที่มีรูปคล้ายปัจจุบัน เพียงแต่ยังมีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมและด้านล่างของรูปอักษรจะอยู่ในแนวนอนมากกว่า รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๗๔

๓. ๗ เป็นอักษรที่มีลักษณะคล้ายปัจจุบันมากคือ จะมีส่วนตั้งมากขึ้น แต่การลากเส้นต่างออกไปคือ จะลากเส้นตรงลงมาแล้วหักกลับเข้า

มาทางซ้ายมือ แล้วจึงลากเส้นเฉียงขึ้นไปเป็นรูป มีใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูป จะใช้ในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔

๔. เป็นอักษรที่เหมือนปัจจุบันคือ จะมีลักษณะเรียวยาวขึ้น พบใช้ตั้งแต่หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) โดยที่จะมีรูป เส้นที่ขีดจะลากตรงออกด้านข้าง ต่อมาในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปอักษรเป็นเหลี่ยมชัดเจน ปลายทางขึ้นเป็นรูป และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดีฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูตฉบับที่ ๑ และสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป และหนังสือบันทึบทสุตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๓๙ จะใช้รูป

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ณ

			ณ	
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๓-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๓	๑๕๓๕(๕๕)
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๔๓	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๒๐	๒๐๒๒
๒๐๒๒	๒๐๒๔	๒๐๓๑(๑)	๒๐๓๑(๒)	๒๐๓๑(สนธิสัญญา)
				ณ
๒๐๓๒	๒๐๓๐	๒๐๓๑	๒๐๓๑	๒๐๓๑
			ณ	ณ
๒๐๓๒	๒๐๓๔	๒๐๓๑	๒๐๓๑	๒๐๓๑

อักษร ณ

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ ตัวอักษรมีรูปลคล้าย ข สมัย

เดียวกัน แต่หัวหยักมากกว่าคือจะหยักทั้งด้านข้างและด้านบน หัวของตัวอักษร
ย้อยต่ำลงมามากดังนี้

ณ ในคำว่า มณิมเทศ ๓๖/๒

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ รูปร่างเหมือนอักษร

ปัจจุบัน แต่ส่วนปลายจะมีการหดปลายหางคล้าย ร ดังนี้

ณ ในคำว่า อัมมิศร

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

ณ ในคำว่า ภิชณาไสย

จากตารางอักษร ณ และคำอธิบายอักษร ณ จะเห็นว่า ณ เป็นอักษร
ที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก คือระยะแรกจะมีรูปลคล้าย ข สมัยเดียวกันแต่หัวหยัก
มากกว่าคือมีรูป ณ ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนา โดยการลากเส้นหน้าให้ต่ำลง
มาอยู่ระดับเดียวกับเส้นหลัง และจะมีการขมวดที่เส้นกลางเป็นรูป ณ อักษร
ณ นี้จะพบใช้น้อยมาก

สรุปได้ว่าอักษร ณ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ณ เป็นอักษรที่มีหัวใหญ่และมีรอยหยักที่ด้านหน้าและด้านบน ปลาย
ขมวดทั้งสองข้าง พบใช้ในจารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐

๒. **เฒ** เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือจะมีการขมวดหัวอักษร และมี
การขมวดที่เส้นกลาง รูปนี้จะพบใช้ครั้งแรกในอักษรไทยย่อคือหนังสือฉันท-
นันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๓๙ โดยจะมีรูป **เฒ** ต่อมาพบใช้ในสมัยธนบุรี
ปลายเส้นหลังตรงเป็นรูป **เฒ** และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

อักษร ฅ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่ปลาย เส้นหลังทวิ

ออกและไม่มีเชิงดังนี้

๒ ในคำว่า ฅญาญ ๖/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรมีรอยหยักที่ส่วนล่างและจะเริ่มมีเชิง

ส่วนปลายของอักษรไม่ทวิดอก อาจจะโค้งงอเข้าหรือบางครั้งลากต่อลงไป

เป็นส่วนเชิงดังนี้

๓ ในคำว่า ฅเบญ ๑๘

๔ ในคำว่า ฅญี่ ๑๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่ส่วน

เชิงเริ่มขมวดมากขึ้นและเชิงจะค่อนข้างยาวดังนี้

๕ ในคำว่า ฅญง ๑๘/๑

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ ตัวอักษรหยักมากตรงส่วนล่างและปลาย

เส้นหลังทวิดอก เชิงโค้งงอมากและขมวดหัวทางขวาดังนี้

๖ ในคำว่า ฅญอม ๖/๒

คือคำว่า ฅอ ในปัจจุบัน

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๕๐๔ ตัวอักษรไม่หยักตรงส่วนล่าง ปลายเส้นหลัง
ของตัวอักษรจะลากต่อลงมาติดกับส่วนเชิง ส่วนเชิงมีขนาดใหญ่และหัวขมวด
ทางด้านซ้ายดังนี้

๒ ในคำว่า ญอม ๒๒/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๕๑๓ ตัวอักษรมี ๒ ลักษณะคือ ลักษณะหนึ่งมีรอย
หยักน้อย ๆ ตรงส่วนบนของตัวอักษร ปลายเส้นหลังงอเข้าจนจรดเส้นเดิม
อีกลักษณะหนึ่งส่วนบนและส่วนล่างของตัวอักษรมีรอยหยัก ปลายเส้นหลังโค้งงอ
เข้า เชิงของอักษรขมวดทางด้านขวา ดังนี้

๓ ในคำว่า พรญา ๓/๑

๔ ในคำว่า ญอม ๑๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๕๑๖ ตัวอักษรคล้ายอักษรปัจจุบันแต่ปลายเส้นหลัง
ตัวดอกและเชิงของอักษรขมวดหัวทางด้านขวา เชิงมีขนาดไม่ใหญ่มากเท่า
สมัยต้นดังนี้

๕ ในคำว่า ญิ ๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๕๓๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๕๑๓ แต่มีรอย
หยักเพิ่มขึ้นที่ส่วนหน้าและการขมวดของเชิงจะต่างกัน สมัยนี้เชิงจะขมวดหัว
ทางด้านซ้ายดังนี้

๖ ในคำว่า พรญา ๑๐/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๕๒

ตัวอักษรจะหักตรงส่วนหน้าและส่วนบน

เชิงมีขนาดยาวมากดังนี้

ญ ในคำว่า อัญเชิญ ๒๓/๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๑๙๕๗

ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่ปลายเส้นหลังตัว

ออกและเชิงค่อนข้างใหญ่ดังนี้

ญ ในคำว่า ผลาญ ๗

พ.ศ. ๑๙๗๐ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก เพียงแต่ตัวอักษรยัง

กลมมนไม่มีรอยหักเป็นปากแหลมเหมือนปัจจุบัน ส่วนเชิงจะมีขนาดยาวกว่า
ปัจจุบันดังนี้

ญ ในคำว่า พรญา

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘

ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ส่วนเชิงจะยาว

มากและจะขมวดหัวทางด้านขวาดังนี้

ญ ในคำว่า ญอด ๒๑/๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙

ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันบางครั้งมีรอยหักตรง

เส้นหลังดังนี้

ญ ในคำว่า ญาติ ๑๕/๒

ญ ในคำว่า บุญ ๗/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีลักษณะคล้ายอักษร

ปัจจุบันแต่ปลายเส้นหลังตัวต้อออกคล้าย ร และเชิงมีขนาดใหญ่มากและมีรูปคล้าย
ย ตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) มีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่างและเชิงมีขนาด
ใหญ่ดังนี้

๗	(ฉ๑)	ในคำว่า	ออกญา	๒
	(ฉ๒)	ในคำว่า	ออกญา	๔

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรมีลักษณะเหมือนปัจจุบันแต่เชิงมีขนาด

ใหญ่และมีรูปต่าง ๆ ดังนี้

๗	ในคำว่า	เบญจา
	ในคำว่า	ฐิน
	ในคำว่า	ใหญ่

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๒๒๗๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่เชิงจะเหมือน ย

ดังนี้

๗	ในคำว่า	พญา	๑๔
---	---------	-----	----

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะตัวต้อปลาย

อักษรคล้าย ร เชิงยังมีขนาดใหญ่และยาวอยู่ดังนี้

๗	ในคำว่า	ฐีสืบ
---	---------	-------

หลัก ๔๒ พ.ศ. ๒๓๐๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ตัวอักษรมีการหัก
เหลี่ยมหักมุม เที่ยงยังมีขนาดใหญ่ดังนี้

๒ ในคำว่า ผลาญ ๔

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ตัวอักษรมีการ
หัก เหลี่ยมมุม เที่ยงยังมีขนาดใหญ่และลากขึ้นไปจรดตัวอักษรดังนี้

๒ ในคำว่า พญา

พ.ศ. ๒๓๔๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน เที่ยงมีขนาดเล็กลงดังนี้

๒ ในคำว่า พญาน

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรจะมีด้านล่างแหลม เที่ยงค่อนข้าง

ใหญ่ดังนี้

๒ ในคำว่า ญ

จากตารางอักษร ญ และคำอธิบายอักษร ญ จะเห็นว่า ญ เป็นอักษร
ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ เียง คือระยะแรกอักษร ญ จะไม่มี เียงข้างใดก็จะมีรูป
๒ ต่อมาจะมี เียงข้างใดเป็นรูป ๒ และ เียงนี้จะค่อย ๆ เปลี่ยนไปจนมี
รูป ๒ เหมือนปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ญ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่ยังไม่มี เียงข้างใด จะมีใช้เฉพาะในจารึกหลักที่

๒. เป็นอักษรที่มีเชิงปรากฏข้างใต้ เชิงของอักษรจะขมวดทางด้านขวามือ ส่วนที่ขมวดนั้นอาจจะขมวดน้อยเป็นรูป หรือมากเป็นรูป ก็ได้ บางครั้งตัวอักษรอาจมีรอยหยักที่ด้านล่างเป็นรูป มีรอยหยักที่ด้านหน้าและด้านบน เป็นรูป มีรอยหยักที่ด้านบนและด้านล่าง เป็นรูป หรือมีรอยหยักที่ด้านหน้าและด้านบน เป็นรูป ก็ได้ รูปนี้จะใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้นำถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๓. เป็นอักษรที่มีการลาก เส้นติดต่อกันจากตัวอักษรไปถึงเชิง บางครั้งตัวอักษรอาจจะมียอยหยักที่ด้านล่างเป็นรูป ก็ได้ รูปนี้จะใช้ในจารึกสมัยสุโขทัย คือจารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้นำถึง พ.ศ. ๑๙๓๕

๔. เป็นตัวอักษรที่มีรูปคล้ายปัจจุบันคือ ส่วนเชิงจะขมวดหัวทางด้านซ้าย ระยะแรก ๆ ตัวอักษรจะมีเส้นหน้าที่โค้งมนและมีเชิงขนาดใหญ่ ต่อมาตัวอักษรจะเริ่มมียอยหยัก เป็นปากที่ด้านหน้าเป็นรูป และเชิงจะค่อย ๆ มีขนาดเล็กลงจนมีรูป รูปนี้จะเริ่มมีใช้ในจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๕๐๔ และจะใช้นำตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีการดัดแปลงรูปเล็ก ๆ น้อย ๆ อักษรไทยยุคคือจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป หนังสือนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๘ จะใช้รูป

๕. เป็นอักษรที่มีเชิงเป็นรูปคล้าย จากข้อมูลจะปรากฏใช้ครั้งแรกในอักษรไทยยุคคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (๑๑) คือจะ

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก		ก		ก
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ก				
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๘	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
		ก		ก
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ก				ก
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(สี่เหลี่ยม)
			ก	ก
๒๒๒๓	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
	ก	ก	ก ก ก ก	ก
๒๒๓๕	๒๒๓๕	๒๒๓๑	๒๒๓๗-๕	๒๒๓๕/๒๒๓๗

มีรูป จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ จะใช้รูป หนังสือสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป ต่อมาจะใช้ในตัวอักษรธรรมดาในจารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ จารึกวัดป่าโมก พ.ศ. ๒๒๗๑ และจารึกหลักที่ ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗

๖. เป็นตัวอักษรที่มีมุมแหลมที่ด้านล่าง เเชิงของอักษรจะมีขนาดใหญ่ รูปนี้จะนิยมใช้ในสมัยอยุธยาตั้งแต่หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) และจะใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รูปนี้จะใช้ในอักษรหัวดัดปัจจุบัน แต่เชิงจะมีขนาดเล็กลงเป็นรูป)

อักษร ฎ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ เส้นบนของตัวอักษรค่อนข้างโค้งงอขึ้น

เส้นล่างของตัวอักษรโค้งงอเข้า ตัวอักษรจะมีขนาดสูงเท่าอักษรตัวอื่น ๆ ดังนี้

๑ ในคำว่า อฎฐารศ ๒๔/๒

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ ตัวอักษรจะคล้าย เดิมแต่ตอนปลายของ

เส้นบนจะตวัดงอมากขึ้น และปลายเส้นล่างตวัดออก ตัวอักษรมีขนาดสูงเท่า

อักษรตัวอื่น ๆ ดังนี้

๒ ในคำว่า กฎ ๒๔/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรต่างไปอย่างเห็นได้ชัด คือมีลักษณะ

เหมือนตัว ภ ต่อหางยาวลงมา การตวัดเส้นจะต่างไปจากปัจจุบันเล็กน้อยดังนี้

๓ (ฉ๒) ในคำว่า ฎฎศีลมาศ ๒

พ.ศ. ๒๒๒๒ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน การตวัดเส้นล่างตรง

ที่เป็นส่วนหางจะค่อนข้างยาวดังนี้

๔ ในคำว่า ราชฎร

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน แต่หัวของอักษรฆมาต

เข้าเป็นรูป ฌ ต่อหางยาวลงมา การฆมาตปลายหางต่างจากปัจจุบันเล็กน้อย

ดังนี้

๕ ในคำว่า โอฎฎ

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรไทยย่อในสนธิสัญญา จะมีรูปคล้าย

ปัจจุบัน แต่ส่วนหางยังไม่ขมวดดังนี้

๑ ในคำว่า กฎหมาย ๖

หลัก ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก คือจะเป็นรูป ก

ต่อหางยาวลงมา ส่วนหางจะตัวคดกลับมาโดยที่ไม่มีการขมวดดังนี้

๑ ในคำว่า มรรฎ ๑๖

พ.ศ. ๒๒๗๘ ตัวอักษรจะไม่ยาวต่อกัน มีลักษณะเป็นตัว ก

ที่ปลายเส้นหลังตัวคดเข้า และมีส่วนเชิงต่อข้างล่างดังนี้

๑ ในคำว่า อัญญา

พ.ศ. ๒๒๘๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๑ ในคำว่า คนธฤฎี ๗

พ.ศ. ๒๓๐๑ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ส่วนหางค่อนข้าง

ยาวดังนี้

๑ ในคำว่า ขาฎ ๘

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรมีทั้งตัวที่หัวขมวดเข้าและหัวขมวด

ออกดังนี้

๑ ในคำว่า กฎหมาย

๑ ในคำว่า ปราโมฎ

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรมีการขมวดหัวเข้า ปลายหางไม่

ขมวดดังนี้

๑ ในคำว่า โปรณ

173

จากตารางอักษร ฎ และคำอธิบายอักษร ฎ จะเห็นได้ว่า ฎ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมากตัวหนึ่ง เพราะระยะแรก ๆ ฎ จะมีความสูงเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ และปลายเส้นของอักษรจะโค้งเข้า ไม่เหยียดลงข้างล่างอย่างสมัยหลัง ระยะแรก ๆ จะมีรูป ๓ ต่อมาปลายหางของอักษรจะยาวลงมาข้างล่าง ทำให้มีขนาดยาวกว่าอักษรตัวอื่น ๆ หัวของอักษรอาจจะขมวดเข้าหรือขมวดออกก็ได้ บางครั้งปลายหางจะไม่ติดกับอักษรส่วนบน โดยจะมีรูป

๓ ๓ ๓ ๓

สรุปได้ว่าอักษร ฎ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๓ เป็นตัวอักษรที่มีส่วนบนตัวโค้งขึ้น และส่วนล่างโค้งเข้า ตัวอักษรมีขนาดเท่าอักษรตัวอื่น ๆ มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๑๑

๒. ๓ เป็นตัวอักษรที่เหมือนตัว ก มีส่วนหางยาวตรงลงมาและมีการตัวคปลายหางเป็นรูปต่าง ๆ เช่น ๓ ๓ ๓ อักษรนี้ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยา โดยปรากฏในหนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ โดยมีรูป

๓ ซึ่งเป็นต้นเค้าของอักษรในปัจจุบัน ต่อมาส่วนหางจะมีรูปต่าง ๆ จะลากเส้นยาวบ้างสั้นบ้างจนมามีรูป ๓ ในจารึกบนแผ่นดินที่พระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๒๔๘ และจะใช้รูปนี้มาจนกระทั่งปัจจุบัน

๓. **ฎ ฏ** เป็นตัวอักษรที่เหมือนตัว ฎ มีส่วนทางยาวลงมาอาจ
จะตัวดปลายทางต่างกันบ้าง ปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ
พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นรูป **ฎ** และจะมีรูป **ฏ** ใช้ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์
ตอนต้น

๔. **ฏ** เป็นตัวอักษรที่เหมือน ก และปลายทางตัวดเข้า มีส่วนล่าง
ที่ไม่ต่อกับส่วนบน พบใช้ในอักษรไทยย่อในหนังสือบันทึบนั้นทศสุทรคำหลวง
พ.ศ. ๒๒๗๔

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ฎ

๗		๗		๗
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
	๗			
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๓	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
		๗		
๑๙๓๕(๖๘)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๐๒-๖๘	๒๐๐๓
๒๑๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๑๖๕๐	๒๑๖๕๒
	๗			๗
๒๑๖๕๓	๒๑๖๕๔	๒๑๖๕๑(๑)	๒๑๖๕๑(๒)	๒๑๖๕๑(๑๖๖๖) (๗)
			๗	๗
๒๑๖๕๓๖	๒๑๖๕๗๐	๒๑๖๕๗๑	๒๑๖๕๗๑	๒๑๖๕๗๕
๗			๗	๗ ๗
๒๑๖๕๗๒	๒๑๖๕๘๔	๒๑๖๕๐๑	๒๑๖๕๐๗-๘	๒๑๖๕๓๔-๕๓ / ๒๑๖๕๒

อักษร ฎ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้าย ฎ ในสมัยเดียวกัน แต่ส่วนล่างมีรอยหยัก ตัวอักษรมีขนาดเท่าอักษรตัวอื่น ๆ ดังนี้

๒ ในคำว่า แม่ ๓/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่เส้นบนจะสั้นกว่าเส้นล่าง ตัวอักษรมีขนาดเท่าอักษรตัวอื่น ๆ ดังนี้

๒ ในคำว่า ปฎก ๓๕/๑

หลัก ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔ ตัวอักษรมีลักษณะเหมือน ฎ และมีส่วนทางต่อลงไป ส่วนทางจะไม่ติดกับส่วนบนดังนี้

๒ ในคำว่า ปราภนา ๑๑

พ.ศ. ๒๒๗๗ ตัวอักษรคล้ายอักษรปัจจุบันแต่มีหัวมวดเข้า
ดังนี้

๒ ในคำว่า อฎิการณ

พ.ศ. ๒๒๗๘ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีรูป ฎ ที่มีปลายเส้น
หลังตัวดเข้า และมีส่วนล่างต่อลงไปต่างหากดังนี้

๒ ในคำว่า ทักษณาวฎร

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๒ ในคำว่า ปราฎิหารย

พ.ศ. ๒๓๙๒ ตัวอักษรที่มีหัวขมวดเข้าดังนี้

๑ ในคำว่า อัญ

จากตารางอักษร ฎ และคำอธิบายอักษร ฎ จะเห็นได้ว่า ฎ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมากตัวหนึ่ง เพราะระยะแรก ๆ ฎ จะมีความสูงเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ และปลายของอักษรจะโค้งเข้า ไม่เหยียดลงข้างล่างอย่างสมัยหลัง ระยะแรก ๆ จะมีรูป ฎ ต่อมาปลายหางของอักษรจะยาวลงมาข้างล่าง ทำให้มีขนาดยาวกว่าอักษรตัวอื่น ๆ หัวของอักษรอาจจะขมวดเข้าหรือขมวดออกก็ได้ บางครั้งปลายหางจะไม่ติดกับอักษรส่วนบน โดยจะมีรูป

ฎ ฎ ฎ

สรุปได้ว่าอักษร ฎ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ฎ เป็นอักษรที่มีส่วนบนโค้งและส่วนล่างมีรอยหยัก เป็นตัวอักษรที่มีขนาดเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๔๒

๒. ฎ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ฎ ต่อหางลงมา มีขนาดยาวกว่าเดิม รูปนี้จะปรากฏใช้ในอักษรไทยย่อคือในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ ก่อน และจะใช้ในอักษรธรรมตากจนถึงปลายสมัยอยุธยา

๓. ฎ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ฎ ต่อหางลงมา ส่วนปลายหางจะมีลักษณะต่าง ๆ กันไปคือมีรูป ฎ ในอักษรไทยย่อคือสนธิสัญญาระหว่างสยามและฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑ มีรูป ฎ ในสมัยธนบุรีและจะมีรูป ฎ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และจะใช้รูปนี้มาจนปัจจุบัน

๔. ^ก _ข ^อ _บ เป็นอักษรที่มีส่วนล่างไม่ติดกับส่วนบน พบใช้ในอักษร
 ไทยย่อในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ มีลักษณะเหมือน ก และมีส่วนทางค
 ลงมาเป็นรูป ^ก _ข ต่อมาจะมีรูป ^ก _ข ที่ปลายตัวดัดเข้า และมีเชิงต่อลงไปข้าง
 ล่างเป็นรูป ^ก _ข พบในหนังสือบันโทปนิทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ๓

๒๒		๓		
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
				๓
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
		๓		
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
				๓
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
	๓			
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(๓) (๒๒๓๑(๒) ๒๒๓๑(๓) ๒๒๓๑(๔) ๒๒๓๑(๕) ๒๒๓๑(๖) ๒๒๓๑(๗) ๒๒๓๑(๘) ๒๒๓๑(๙) ๒๒๓๑(๑๐) ๒๒๓๑(๑๑) ๒๒๓๑(๑๒) ๒๒๓๑(๑๓) ๒๒๓๑(๑๔) ๒๒๓๑(๑๕) ๒๒๓๑(๑๖) ๒๒๓๑(๑๗) ๒๒๓๑(๑๘) ๒๒๓๑(๑๙) ๒๒๓๑(๒๐) ๒๒๓๑(๒๑) ๒๒๓๑(๒๒) ๒๒๓๑(๒๓) ๒๒๓๑(๒๔) ๒๒๓๑(๒๕) ๒๒๓๑(๒๖) ๒๒๓๑(๒๗) ๒๒๓๑(๒๘) ๒๒๓๑(๒๙) ๒๒๓๑(๓๐) ๒๒๓๑(๓๑) ๒๒๓๑(๓๒) ๒๒๓๑(๓๓) ๒๒๓๑(๓๔) ๒๒๓๑(๓๕) ๒๒๓๑(๓๖) ๒๒๓๑(๓๗) ๒๒๓๑(๓๘) ๒๒๓๑(๓๙) ๒๒๓๑(๔๐) ๒๒๓๑(๔๑) ๒๒๓๑(๔๒) ๒๒๓๑(๔๓) ๒๒๓๑(๔๔) ๒๒๓๑(๔๕) ๒๒๓๑(๔๖) ๒๒๓๑(๔๗) ๒๒๓๑(๔๘) ๒๒๓๑(๔๙) ๒๒๓๑(๕๐) ๒๒๓๑(๕๑) ๒๒๓๑(๕๒) ๒๒๓๑(๕๓) ๒๒๓๑(๕๔) ๒๒๓๑(๕๕) ๒๒๓๑(๕๖) ๒๒๓๑(๕๗) ๒๒๓๑(๕๘) ๒๒๓๑(๕๙) ๒๒๓๑(๖๐)
		๓		๓
๒๒๓๒	๒๒๓๗๐	๒๒๓๗๐	๒๒๓๗๗	๒๒๓๗๕
			๓	๓
๒๒๕๒	๒๒๕๕	๒๒๖๐๑	๒๒๖๑๗-๘	๒๒๖๑๘-๕๓

อักษร ฐ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีขนาดเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ
และยังไม่มีเชิง รูปอักษรเหมือนกับเลขสองไทยในปัจจุบันดังนี้

๒ ในคำว่า อฏฐารศ ๒๔/๒

๓ ในคำว่า อฏฐารศ ๓๒/๒

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรมีลักษณะคล้ายตัว จ แต่มีเส้นตัว
กลับเข้าข้างในอีกทีหนึ่ง และยังไม่มีเชิงดังนี้

จ ในคำว่า บฏฐาน ๓๘/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่เส้นที่
ควัดเข้าจะมีรอยหยักดังนี้

จ ในคำว่า สฐีร ๓๑/๑

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีรูปคล้าย ว และมีเส้นขีดกลาง
ดังนี้

ว ในคำว่า โภฏฐาส ๓๘/๑

พ.ศ. ๒๒๒๒ เป็นตัวอักษรไทยย่อที่มีลักษณะคล้าย จ แต่มี
การควัดปลายเส้นขึ้นด้านบนดังนี้

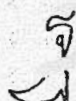
จ ในคำว่า อัฐบริหาร ๕

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ลักษณะเหมือนอักษร

ปัจจุบันแต่มีการประดิษฐ์ให้คงงามและมีเชิงดังนี้

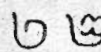
 ในคำว่า บัณฑิต

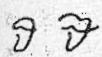

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

 ในคำว่า พิธี

จากตารางอักษร ฐ และคำอธิบายอักษร ฐ จะเห็นได้ว่า ฐ เป็นอักษร

ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากตัวหนึ่ง เพราะระยะแรก ๆ ฐ ยังไม่มีเชิงข้างใต้รูป

อักษรเหมือนเลขสองไทยในปัจจุบันเป็นรูป ต่อมาอีกรูปคล้าย จ เป็น

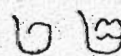
รูป หลังจากนั้นอีกรูปเหมือน ว มีไส้กลางเป็นรูป และจะพัฒนา

มาจนอีกรูปคล้าย จ แต่จะตัวคปลายเส้นขึ้นข้างบนเป็นรูป อักษร ฐ

ปรากฏเชิงครั้งแรกในหนังสือโน้ตปันทสุตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙ และจะมีใช้

มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ฐ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนเลขสองไทยปัจจุบัน มีใช้เฉพาะ

จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

๒. เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน จ และมีเส้นข้างในอีกทีหนึ่ง มีใช้ใน

จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ และจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕

๓. เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน ว แต่มีเส้นขีดที่ด้านหลัง ใช้ในจารึก

หลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒

๔. ๖ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน จ ที่วัดเส้นกลับขึ้นด้านบน ๖ ใช้นใน
อักษรไทยยุคสมัยอยุธยาคือจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ จารึกหลักที่ ๑๑๕
พ.ศ. ๒๒๒๘ และอักษรธรรมดาในจารึกวัดป่าโมก พ.ศ. ๒๒๗๑

๕. ๗ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือมีเชิงข้างใต้ โดยจะปรากฏ
ใช้ครั้งแรก เป็นอักษรไทยย่อ ในหนังสือนันทปนิทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔
โดยมีการวัดเส้นบนยาวมากเป็นรูป ๗ และจะใช้ต่อมาในตัวอักษรธรรมดา
สมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยจะมีรูป ๗ ในสมัยธนบุรี
และใช้ต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๑๒๒๐	๒๑๒๒๓
๒๑๒๒๓	๒๑๖๔	๒๑๒๒๑(๑)	๒๑๒๒๑(๒)	๒๑๒๒๑(สามตัว) (๑๖)
				๓)
๒๑๒๒๒	๒๑๗๐	๒๑๗๑	๒๑๗๗	๒๑๗๙
	ก			ก
๒๑๗๙	๒๑๙๔	๒๑๐๑	๒๑๑๗-๘	๒๑๗๙-๙๓

อักษร ท

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อที่มีรูปเหมือนอักษรปัจจุบันแต่

มีการประดิษฐ์ให้งดงามดังนี้

๗ ในคำว่า ภัณฑาสูร

พ.ศ. ๒๒๘๘ หัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๗ ในคำว่า เวฏฺเฐนุญฺช ๑๓

จากตารางอักษร ท และคำอธิบายอักษร ท จะเห็นได้ว่าอักษร ท เป็นอักษรที่มีการใช้น้อยมาก ปรากฏใช้ในสมัยอยุธยาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๗๔ ลงมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ท มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๗ เป็นอักษรไทยย่อที่พบใช้ในหนังสือบันทึกบทสุตราคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ เส้นหน้าและเส้นกลางจะอยู่ห่างกัน ปลายเส้นหลังควัดเข้า

๒. ๗ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน ท แต่หัวหักเส้นหน้าที่ลากลงมาและเส้นที่ลากขึ้นไปจะอยู่ติดกันมาก พบใช้ในจารึกบนแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษม อยุธยา พ.ศ. ๒๒๘๘ และจะใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ท

๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๓-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๒	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(สนธิ์ ฎฎา)
				ฎ
๒๒๒๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
			ฎ	ฎ
๒๒๗๒	๒๒๗๔	๒๒๗๑	๒๒๗๗-๘	๒๒๗๒

อักษร ฅ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีลักษณะเหมือนอักษร
ปัจจุบันแต่ปลายเส้นหลังตัวดอกคล้าย ร ดังนี้

ฅ ในคำว่า อรรถ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

ฅ ในคำว่า รุติ

จากตารางอักษร ฅ และคำอธิบายอักษร ฅ จะเห็นได้ว่าอักษร ฅ
เป็นอักษรที่มีการใช้น้อยมาก และจะปรากฏในอักษรไทยย่อสมัยพระเจ้าบรม
โกศในหนังสือโน้ตไต่พันทูลตราหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ คือมีรูป ฅ ปลายเส้น
หลังจะตัวดอกคล้าย ร ต่อมาจะปรากฏใช้ในสมัยธนบุรี โดยมีปลายเส้นหลัง
ตรงเป็นรูป ฅ และใช้รูปนี้มาจนปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ณ

ณ		ณ _ณ	ณ _ณ	ณ
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๙
ณ	ณ	ณ	ณ	
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
	ณ		ณ	ณ _ณ
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
ณ		ณ		ณ
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
		ณ		ณ
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๕	๒๐๕๓
	ณ	ณ _ณ		ณ
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ณ _ณ	ณ	ณ	ณ	ณ
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๕(๑)	๒๒๒๖(๒)	๒๒๒๗ (ณ _ณ ๒๒๒๗)
ณ		ณ	ณ	ณ
๒๒๒๘	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๒	๒๒๓๕
ณ	ณ	ณ	ณ	ณ
๒๒๓๖	๒๒๓๘	๒๒๓๙	๒๒๓๙-๔	๒๒๔๑

อักษร ณ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรมีลักษณะเป็นเหลี่ยม มีรูปเหมือนตัว ณ ในปัจจุบันดังนี้

ณ ในคำว่า ณ่ง ๓๒/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรไม่ค่อยเป็นเหลี่ยมเท่าอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ปลายเส้นหลังจะมีทั้งที่ตัวค้ำเข้าและตัวค้ำออกดังนี้

ณ ในคำว่า เณญาณ ๑๑/๑

ณ ในคำว่า บุณ ๔๓/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรจะมี ๒ ลักษณะ คือ ตัวอักษรที่ขมวดตรงเส้นกลาง และอักษรที่ขมวดตรงเส้นหลังดังนี้

ณ ในคำว่า ญาณ ๗/๒

ณ ในคำว่า ทุน ๕๑/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษรในจารึกหลักที่ ๒ แต่จะตัวค้ำปลายหางออกมากดังนี้

ณ ในคำว่า ญาณ ๑๖/๑

พ.ศ. ๑๙๑๙ ตัวอักษรคล้าย ณ ที่ไม่มีเชิงดังนี้

ณ ในคำว่า มณิ

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ตัวอักษรที่มีลักษณะคล้ายอักษรปัจจุบัน คือมีการ
หักที่เส้นหน้า แต่ปลายเส้นหลังจะตัวออกดังนี้

๐๖ ในคำว่า พรรณา ๔/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ที่เส้นกลางจะมีการ
หักมุมเป็นเหลี่ยมเล็กน้อยดังนี้

๐๖ ในคำว่า ประรณา ๒๕/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนเดิมคืออักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีรูป ๐๖ ซึ่งเหมือนอักษร
พ.ศ. ๑๙๐๐ และมีรูป ๐๖ ซึ่งจะมีรูปเหมือนอักษรในจารึกหลักที่ ๒ พ.ศ.
๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะมีปลายเส้นหลัง
ตัวออกดังนี้

๐๖ (ฉ๑) ในคำว่า รณรงค ๗

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรมีทั้งตัวที่ขมวดที่เส้นหลัง และตัวที่ไม่
ขมวดดังนี้

๐๖ ในคำว่า นุณ

๐๖ ในคำว่า พรรณีพัก

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑, สนธิสัญญาฯ) จะมี
การตัวที่ปลายเส้นหลัง อักษรธรรมดา (ฉ๒) ปลายเส้นจะตรงดังนี้

ณ (ฉ๑) ในคำว่า ณ ๓ ๓

ณ (สนธิสัญญา) ในคำว่า พิจารณา ๑๔

ณ (ฉ๒) ในคำว่า ณ ๑๗

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ จะมีการประดิษฐ์ตัว

อักษรให้ตรงตามดังนี้

ณ ในคำว่า คณางค

จากตารางอักษร ณ และคำอธิบายอักษร ณ จะเห็นได้ว่าอักษร ณ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะในสมัยพ่อขุนรามคำแหงตัว ณ นี้จะมีลักษณะเหมือน ณ ในปัจจุบัน (ตัว ณ สมัยพ่อขุนรามคำแหงจะมีรูป ณ) และมีลักษณะเป็นเหลี่ยมคือเป็นรูป ณ ต่อมาตัว ณ จะกลมมนขึ้นแต่ยังคงเป็นรูป ณ อยู่คือรูป ณ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงมาขนาดที่เล็กลง หรือไม่มีการขนาดดังนี้ ณ ณ หลังจากที่มีรูป ณ ใช้แล้ว จะใช้มาเรื่อยจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ณ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ณ เป็นอักษรที่คล้าย ณ ในปัจจุบัน อาจจะมีลักษณะเป็นเหลี่ยมหรือกลมมนก็ได้ พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๐๕

๒. ณ ณ ณ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน คือมีการขนาดที่เล็กลง หลัง เดิมมีรูป ณ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐

และใช้ต่อมาจนกระทั่งปัจจุบันโดยเส้นหน้าอาจจะหยักเป็นรอยแหลมชัดเจน และเส้นหลังจะเหยียดตรงขึ้นเป็นรูป **ณ** อักษรไทยย่อเส้นหลังมักจะตัวดอกคล้าย **ร** ดังนี้ **ณ**

๓. **ณ** เป็นอักษรที่คล้าย **ญ** ที่ไม่มีเชิงข้างใต้ พบใช้จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๓๑ แต่พบใช้น้อยกว่าแบบที่สอง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ด

ด	ด	ด	ด	
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ด		ด	ด	ด
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ด	ด	ด	ด	ด
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ด	ด	ด	ด	ด
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๕๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
ด	ด	ด		ด
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
ด	ด	ด	ด	ด
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ด	ด	ด	ด	ด
๒๒๒๒	๒๒๒๕	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมัยปัจจุบัน)
ด	ด	ด	ด	ด
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
ด	ด	ด	ด	ด
๒๒๘๒	๒๒๘๕	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๕	๒๓๑๗

อักษร ด

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลายเส้นหลังทวัดเข้าดังนี้

๑) ในคำว่า คยว ๒/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้นดังนี้

๑) ในคำว่า เดณญาญ ๑๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๑) ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคือจะมีเส้นในต่อกับ เส้นนอก เป็นมุมแหลมดังนี้

๑) ในคำว่า เดือน ๑/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้าดังนี้

๑) ในคำว่า ดั่ง ๓๗/๑

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรไม่มีหัว และเส้นในจะอยู่ต่ำมาก ดังนี้

๑) ในคำว่า เดือน ๒

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป เล็กน้อย ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๑) ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ ที่ต่างออกไปเล็กน้อยจะมีรูปดังนี้

๑) ในคำว่า พระหลับดี ๓/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรที่มีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรไทยย่อใน ฉ๑ จะมีรูป ๑) ซึ่งเหมือนอักษร
พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรธรรมคำใน ฉ๒ ซึ่งจะเป็นตัว
อักษรที่ไม่มีตัวดังนี้

๑) ในคำว่า กาบปิดตัน ๕

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรต่างออกไปจากเดิมคือจะมีการลาก
เส้นสองเส้นมาต่อกัน เส้นที่ลากต่อจากเส้นใน จะต่อกับเส้นในตรงกลาง ๆ
เส้นดังนี้

๑) ในคำว่า เสดจ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ หัวของอักษรขมวดกลม
ปลายเส้นหลังตัวดเข้าดังนี้

๑) ในคำว่า สมเด็จพระ

พ.ศ. ๒๒๙๒ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๑) ในคำว่า สุขุมิตต ๑

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร, พ.ศ. ๒๒๒๓ แต่หัว
ขมวดกลมดังนี้

๑) ในคำว่า ดิลก

จากตารางอักษร ค และคำอธิบายอักษร ค จะเห็นได้ว่า ค เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรก ๆ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม คือ ๑ ต่อมาวิรูปมนขึ้นเป็น ๑ ตัวอักษรอาจมีรอยหยักเป็นรูป ๑ ก็ได้ ต่อมาตัวอักษรมีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๑ หรือมีหัวบอดเป็นรูป ๑ หรือมีการต่อเส้นสูงขึ้นเป็นรูป ๑ ปลายเส้นหลังอาจตรัดเข้าเป็นรูป ๑ ก็ได้

สรุปได้ว่าอักษร ค มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๑ เป็นอักษรที่ลากเส้นติดต่อเป็นเส้นเดียวกัน มีลักษณะค่อนข้างกลมมน บางตัวปลายเส้นหลังจะโค้งเข้ามากเป็นรูป ๑ แต่บางตัวอาจจะมีลักษณะเหลี่ยมเป็นรูป ๑ หรือมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๑ หรือหัวของอักษรอาจจะมีโดยจะเป็นรูป ๑ บางครั้งเส้นในอาจจะติดกับเส้นนอก เป็นรูป ๑ ก็ได้ รูปนี้จะนิยมใช้มาตลอดตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๓๒ สมัยสุโขทัยตัวอักษรส่วนใหญ่จะมีปลายเส้นหลังโค้งเข้าและหัวยังไม่ขมวด

๒. ๑ ๑ เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่าง คือเส้นที่ลากต่อจากเส้นในของอักษรจะทำมุมแหลมมากขึ้น ระยะแรก ๆ ตัวอักษรอาจจะมีหัว ต่อมาจะมีหัวชัดเจนขึ้นเป็นรูป ๑ รูป ๑ นี้มีใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๑๖ เป็นต้นมาจนถึงปลายสมัยอยุธยา อักษรไทยย่อคือ หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชูปถุท พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) ปลายเส้นหลังตรัดเข้าเป็นรูป ๑

๓. ๑) เป็นอักษรที่ไม่มีหัว และเส้นในอยู่ชิดกับเส้นนอกมาก พบใช้ในหนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) และจารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒

๔. ๑) เป็นอักษรที่คล้ายแบบที่สองคือมีการลากเส้นสองเส้นมาต่อกัน แต่เส้นนอกจะต่อสูงขึ้นมาเล็กน้อย เส้นนอกที่ลากโค้งตัวตกลงมานั้น บางครั้งอาจจะมีเส้นโค้งมนเป็นรูป ๑) หรือโค้งเหลี่ยมเป็นรูป ๑) ก็ได้ รูป ๑) นี้จะมีใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๒ เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอักษรไทยย่อคือหนังสือสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑ และหนังสือนันทพานิชครุคำ หลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ปลายเส้นหลังจะตัวเข้าเป็นรูป ๑)

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ต

๓	๓	๓	๓	
๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๙๐๐	๑๘๖๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๓		๓	๓	๓
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๓ ๓		๓	๓	๓
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
๓	๓	๓	๓	๓
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๓(๑๐)	๑๙๕๓(๕๖)
๓	๓	๓	๓	๓
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
๓	๓	๓		๓
๒๐๕๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๖	๒๐๖๖
๓ ๓	๓	๓	๓ ๓	๓
๒๐๖๗	๒๐๖๘	๒๐๖๘(๑)	๒๐๖๘(๒)	๒๐๖๘(สมัยปัจจุบัน)
๓	๓	๓	๓	๓
๒๐๖๘	๒๐๖๙	๒๐๖๙	๒๐๖๙	๒๐๖๙
๓	๓	๓	๓	๓
๒๐๖๙	๒๐๖๙	๒๐๖๙	๒๐๖๙	๒๐๖๙

อักษร ต

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้าย ต แต่มีรอยหยักที่ด้านบนดังนี้

๓) ในคำว่า ตาก ๔/๑

๓) ในคำว่า ตวนน ๑๗/๔

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรมีรอยหยักที่ด้านหน้า และด้านบนดังนี้

๓) ในคำว่า ตตต ๒๒/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๘๔๒ ตัวอักษรมีรอยหยักที่ด้านหน้าด้านบนและด้าน

หลัง ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยมดังนี้

๓) ในคำว่า ตน ๒๔/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐ ตัวอักษรไม่มีหัวและเส้นในอยู่ค่อนข้างต่ำ

ดังนี้

๓) ในคำว่า ต่าบนล ๘

พ.ศ. ๒๒๒๒ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีการลากเส้นสองเส้น

มาต่อกันเป็นรูปดังนี้

๓) ในคำว่า บพิตร

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรธรรมดาใน ๘๒ ซึ่งมีรูป ๓) ซึ่งจะเหมือน

อักษร พ.ศ. ๑๔๑๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคือตัวอักษรไทยย่อใน ฉ๑ และสนธิสัญญา ซึ่งจะมีการทรัดปลายเส้นหลังเข้าดังนี้

๓ (ฉ๑) ในคำว่า ตริ

๓ (สนธิสัญญา) ในคำว่า ราชตราธิราช

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ หัวของอักษรขมวดกลมและปลายหางทรัดเข้าดังนี้

๓ ในคำว่า ชูว

พ.ศ. ๒๒๔๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๓ ในคำว่า แต่ ต

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๒๒๒ แต่หัวขมวดกลมดังนี้

๓ ในคำว่า แต่ง

จากตารางอักษร ต และคำอธิบายอักษร ต จะเห็นได้ว่า ต เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรก ๆ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม คือ ๓ ต่อมาจะมีรูปร่างขึ้นเป็น ๓ ตัวอักษรอาจมีรอยหยักเป็นรูป ๓ ก็ได้ ต่อมาตัวอักษรมีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่างเป็นรูป ๓ หรือมีหัวบอดเป็นรูป ๓ หรือมีการต่อเส้นสูงขึ้นเป็นรูป ๓ ปลายเส้นหลังอาจทรัดเข้าเป็นรูป ๓ ก็ได้

สรุปได้ว่าอักษร ต มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๓ เป็นอักษรที่ลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน มีลักษณะเส้นค่อนข้างโค้ง บางครั้งปลายเส้นหลังอาจโค้งเข้ามาเป็นรูป ๓ หรือบางตัวอาจมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๓ หรือมีรอยหยักที่เส้นหน้าและหลังเป็นรูป ๓ หรือหัวของอักษรอาจจะบอดเป็นรูป ๓ ก็ได้ ระยะแรก ๆ ปลายเส้นหลังจะโค้งเข้ามามาก ต่อมาปลายเส้นหลังจะค่อย ๆ เทียบตรงขึ้น รูปนี้มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๗๗

๒. ๓ เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่างคือเส้นที่ลากต่อจากเส้นในของอักษรจะทำมุมแหลมมากขึ้นเป็นรูป ๓ พบใช้ในอักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) ก่อน ปลายเส้นหลังจะตรัดเข้าเป็นรูป ๓ ต่อมาจะใช้รูป ๓ และจะใช้มาจนถึงปลายสมัยอยุธยา

๓. ๓ ๓ เป็นอักษรที่คล้ายแบบที่สอง คือมีการลากเส้นสองเส้นมาต่อกันโดยเส้นนอกจะต่อสูงขึ้นมาเล็กน้อย เส้นนอกที่ลากโค้งตรัดกลับลงมานั้น บางครั้งอาจมีเส้นโค้งมนเป็นรูป ๓ หรือโค้งเหลี่ยมเป็นรูป ๓ ก็ได้ รูป ๓ นี้มีใช้ตั้งแต่จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๑๒๒ เป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อในจารึกวัดจุฬามณีมีรูป ๓ หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชชุดฉบับที่ ๑ หนังสือสนธิสัญญา พ.ศ. ๒๒๓๑ และหนังสือนโพนันทสูตรคำหลวง จะมีปลายเส้นตรัดเข้าเป็นรูป ๓

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ถ

ถ	ถ	ถถ	ถ	ถ
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๗-๑๑
ถ ถ	ถ	ถ	ถ ถ	ถ
๑๙๐๘(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ถ	ถ	ถ ถ	ถ	ถ
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ถ	ถ	ถ ถ	ถ	ถ
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๑	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
ถ	ถ	ถ	ถ	ถ
๑๙๕๕-b๐	๑๙๕๖	๑๙๕๐	๒๐๕๒-b๕	๒๐๕๓
ถ	ถ	ถ		ถ
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ถ		ถ	ถ	
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมัยใหม่)
ถ		ถ	ถ	ถ
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๙
ถ	ถ	ถ	ถ	ถ
๒๒๔๒	๒๒๔๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๔๗

อักษร ถ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลายงอเข้า
ทั้งสองด้าน หัวยังไม่ขมวดดังนี้

๑) ในคำว่า เถร ๑๔/๓

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรเริ่มมีรอยหยักที่ด้านหน้า ปลายเส้น
หลังงอเข้าดังนี้

๑) ในคำว่า เถิง ๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมน หัวของอักษรขมวด
เข้ามากกว่าอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ปลายเส้นหลังงอเข้าดังนี้

๑) ในคำว่า ถอย ๒๐/๑

๑) ในคำว่า โทะ ๒๑/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม จะคล้ายอักษร
พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่การตวัดปลายหางต่างออกไป สมัยนี้ปลายเส้นหลังของตัว
อักษรจะตวัดออกดังนี้

๑) ในคำว่า เถร ๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างโค้งและทำมุมแหลมดังนี้

๑) ในคำว่า เถร ๓/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรจะมีลักษณะกลมมนดังนี้

๐ ในคำว่า เถร ๗/๑

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีทั้งที่คล้ายเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่คล้ายเดิมจะมีรูป ๖ ซึ่งคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวที่ต่างออกไปจะมีรอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นหลังดังนี้

๖ ในคำว่า ถ้วน ๒๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีรอยหยักด้านบน การลากเส้นไม่ติดต่อเป็นเส้นเดียวกัน ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

๗ ในคำว่า เถิง ๘

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนเดิมคืออักษรธรรมดาใน ฉ๒ จะมีรูป ๖ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อใน ฉ๑ ซึ่งจะมีการทวัด ปลายเส้นหลังเข้าดังนี้

๘ (ฉ๑) ในคำว่า เถิง ๒

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะคล้ายอักษรไทยย่อ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) แต่จะมีการหักเหลี่ยมมากกว่าดังนี้

๙ ในคำว่า สถิต

อักษรสมัยนี้มีปากแหลมดังนี้

๖ ในคำว่า ถึง

จากตารางอักษร ๓ และคำอธิบายอักษร ๓ จะเห็นได้ว่า ๓ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรก ๆ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม คือรูป ๑ ต่อมาตัวอักษรจะมีรูปเหมือนปัจจุบันคือ ๒ และต่อมาจะมีการใช้ปะปนกันทั้งอักษรที่มีรอยหยักแหลม และรูปกลมมน ๑ บางครั้งปลายเส้นหลังอาจตัดเข้าจนติดเส้นเดิมเป็นรูป ๑ หรือตัวดอกเป็นรูป ๒ ตัวอักษรระยะหลัง ๆ มีปากแหลมเห็นชัดเจนและจะใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ๓ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๑ เป็นอักษรที่มีการลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกัน มีทั้งอักษรที่เป็นรูปเหลี่ยมคือ ๑ และอักษรที่มีรูปกลมมนคือ ๑ ตัวอักษรยังไม่มีรอยหยักเป็นปากที่เส้นหน้า ปลายเส้นหลังโค้งเข้า อาจโค้งเข้าจนจรดเส้นเดิมเป็นรูป ๑ หรือโค้งเข้าแล้วตัวดอกเป็นรูป ๒ รูปนี้พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๗๐

๒. ๒ เป็นอักษรที่มีรูปลักษณะเหมือนปัจจุบัน พบใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อ ปลายเส้นหลังจะงอเข้าเป็นรูป ๒

๓. ๖ เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านบน พบใช้ในจารึกหลัก
ที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖

๔. ๗ เป็นอักษรที่มีรอยหยักด้านบน มีการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกัน
มีปากค่อนข้างแหลม พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ท

ท ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ທ	ທ	ທ	ທ ท	ທ
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ທ	ທ	ທ	ທ ท	ທ ท
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๓	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๑๖๖๐	๒๑๖๖๒
ທ	ທ	ທ	ທ ท	ທ
๒๑๖๓๓	๒๑๖๓๔	๒๑๖๓๑(๑)	๒๑๖๓๑(๒)	๒๑๖๓๑(สันติ)
ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๒๑๖๓๖	๒๑๖๓๐	๒๑๖๓๐	๒๑๖๓๗	๒๑๖๓๕
ທ	ທ	ທ	ທ	ທ
๒๑๖๕๒	๒๑๖๕๔	๒๑๖๐๑	๒๑๖๑๗-๕	๒๑๖๕๗

อักษร ท

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้ค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลาย
หางตัวดัดเข้าดังนี้

๓ ในคำว่า สุขุขทัย ๒๓/๒

๓ ในคำว่า ทาน ๒๗/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรมีหัวชัดเจน ปลายหางตัวดัดเข้าและ
เส้นที่ลากโค้งจะกลมมนมากขึ้นดังนี้

๓ ในคำว่า ไท ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรจะไม่เป็นเหลี่ยม เส้นที่ลากต่อจาก
เส้นหน้าจะทวนมุมแหลมมากขึ้นดังนี้

๓ ในคำว่า ไท ๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรบางตัวมีรอยหยักมากขึ้น บางตัวมี
การขมวดเส้นหลังมากดังนี้

๓ ในคำว่า ทวาทศ ๒๒/๒

๓ ในคำว่า พุทธ ๑๙/๓

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีรอยหยักที่ด้านหลังดังนี้

๓ ในคำว่า ทัง ๒๒/๑

หลัก ๑๐ พ.ศ. ๑๙๔๗ ตัวอักษรหักเหลี่ยมมากขึ้นดังนี้

๒ ในคำว่า ทาน ๑๘/๑

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ ตัวอักษรเป็นเหลี่ยมตรง ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

๒ ในคำว่า ที่ ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีการหักมุมที่เส้นกลางดังนี้

๒ ในคำว่า เทพ ๓/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรเป็นเหลี่ยมและไม่มีหัวดังนี้

๒ ในคำว่า ที่ ๑/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษร มี ๒ ลักษณะ อักษรไทยย่อใน ฉ๑ จะคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๕๖ แต่มีหัวขมวดมากกว่า อักษรธรรมดาใน ฉ๒ จะคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่การลากเส้นโค้งจะมนกว่าดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า ไชยาทิบตี ๑

๓ (ฉ๒) ในคำว่า ท่า ๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ ๒) แต่หัวขมวดมากกว่าดังนี้

๓ ในคำว่า ท้าย

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่รูปเหมือนเดิมและที่ต่างออกไป

ตัวอักษรที่เหมือนเดิมคืออักษรธรรมตาใน ฉ๑ จะมีรูป ๗ ซึ่งเหมือนอักษร

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อใน ฉ๑ และสนธิสัญญาฯ

จะมีรูปคล้ายอักษรไทยย่อ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) แต่เส้นหน้าจะเอนออกมามาก

กว่าดังนี้

๗ (ฉ๑) ในคำว่า วิสุทสุนทร ๑

๗ (สนธิสัญญาฯ) ในคำว่า โทษ ๔

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ จะมีรูปเหมือนอักษรไทย

ย่อ พ.ศ. ๒๒๓๑ แต่มีหัวต่างไปเล็กน้อยดังนี้

๗ ในคำว่า โทษ

จากตารางอักษร ท และคำอธิบายอักษร ท จะเห็นได้ว่า ท เป็น

อักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ระยะแรก ๆ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม

คือรูป ๗ ต่อมาจะมีลักษณะเป็นมุมแหลมที่ด้านล่าง เส้นนอกและเส้นที่ลากโค้ง

ขึ้นจะอยู่ชิดกันมากเป็นรูป ๗

สรุปได้ว่าอักษร ท มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๗ เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยม มีเส้นนอกเส้นกลางและเส้น

หลังอยู่ห่างกัน ระยะแรกปลายเส้นหลังจะโค้งเข้า ต่อมาปลายเส้นหลังจะตรง

บางครั้งการลากเส้นจะดูเป็นเหลี่ยมมากดังนี้ ๗ หรืออาจมีการลากเส้นโค้ง

ดังนี้ ๒ ระยะแรก ๆ อาจไม่มีหัว ต่อมาหัวชัดเจนขึ้นเป็นรูป ๒ สมัย
หลัง ๆ เส้นกลางจะอยู่ใกล้เส้นหน้ามากขึ้นเป็น ๒ รูป ๒ นี้ ใช้ตั้งแต่
จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจะใช้มาจนถึงปลายสมัยอยุธยา ถ้าใช้ใน
อักษรไทยย่ออาจมีการประดิษฐ์มากขึ้นและปลาย เส้นหลังตวัดเข้าดังนี้ ๒

๒. ๓ เป็นอักษรที่มีลักษณะ เป็นมุมแหลมที่ด้านล่าง เส้นหน้าและเส้น
ที่ลากต่อโค้งขึ้นไปอยู่ใกล้กันมาก เริ่มใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๕๑๖ โดย
มีรูป ๓ ตัวอักษรยังไม่มีหัวขมวด ต่อมาตัวอักษร มีหัวขมวดชัดเจนขึ้นเป็นรูป
๓ และมีใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ๕

๙	๙	๙	๙ ๙	๙ ๙
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๙ ๙	๙	๙	๙	๙
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๙ ๙	๙	๙	๙	๙
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๘	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๘๕)
๙	๙	๙	๙	๙ ๙
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
๙	๙	๙	๙ ๙	๙ ๙
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๙	๙ ๙			๙
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๙	๙ ๙	๙ ๙	๙	๙
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สี่เหลี่ยม)
	๙ ๙	๙	๙	๙
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๘
๙	๙	๙	๙	๙
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๑๗

อักษร ฐ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีรูปเหมือนเลขแปดอารบิก แต่มีรอยหยักที่ด้านล่างดังนี้

๘ ในคำว่า สรธา ๑๒/๒

หลัก ๒ ประมวล พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๘๒๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่หัวด้านซ้ายจะขมวดเข้ามากกว่าดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๔๓/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๘๐๔ ตัวอักษรขมวดหัวทางด้านขวาดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๑๔/๑

๐๐

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรจะมีส่วนหัวใหญ่และหยัก ส่วนล่างจะเล็กดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๔/๑

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๘๒๒ ตัวอักษรจะกลมมนไม่มีรอยหยักที่ด้านล่างดังนี้

ในคำว่า ธรรม ๓๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ หัวของอักษรจะใหญ่ขึ้น และเส้นด้านล่างมีรอยหยักมากขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๑๑/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรจะต่างออกไปคือ แทนที่ด้านล่างของ ตัวอักษรจะมีรอยหยักเข้า กลับเป็นมุมแหลมยื่นลงมาดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๕/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีหัวหยักชัดเจน มีลักษณะเหมือนเลข ๒ ตั้งอยู่บนฐาน ทางของตัวอักษรลากขึ้นไปตรง ๆ ดังนี้

๘ ในคำว่า ประธาน ๒๖/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๔๒ แต่ ทางของตัวอักษรยาวและโค้งงอมากกว่าดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๕

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีหัวใหญ่และมีรอยหยัก เส้นล่างของ ตัวอักษรไม่หยัก ปลายเส้นตัวเข้าดังนี้

๘ ในคำว่า ชาติ ๕/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรมีทั้งตัวที่มีรอยหยักที่ด้านล่างปลาย เส้นโค้งเข้า และตัวที่ด้านล่างกลมมน และปลายเส้นตัวออกดังนี้

๘ ในคำว่า จุฬามณี ๔/๒

๘ ในคำว่า สรธา ๒๗/๒

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิม และที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๘ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๓๕ (หลัก ๔๕)

ตัวที่ต่างออกไปจะมีลักษณะกลมมนที่ส่วนหัวและส่วนล่างดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรม ๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๔๒ แต่ปลาย
หางของตัวอักษรจะยาวและตรัดเข้าดังนี้

๘ ในคำว่า ธรรมิ ๗/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่รูปเหมือนเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษร ๘ บางตัวของอักษรไทยย่อ (๑๑) จะมีรูป
๘ ซึ่งจะเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๐๔๓ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษร ๘ บาง
ตัวของอักษรไทยย่อ (๑๑) จะมีการขมวดเส้นที่ด้านล่างของตัวอักษร โดยจะ
มีการขมวดทั้งด้านขวาและด้านซ้ายดังนี้

๘ (๑๑) ในคำว่า อธิมาศ ๑๔

๘ (๑๒) ในคำว่า พันธมิตร ๑๔

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก แต่การขมวดเส้น
ต่างกันไปเล็กน้อยดังนี้

๘ ในคำว่า พุทธเจ้า

พ.ศ. ๒๒๗๐ ตัวอักษรมีทั้งตัวที่คล้ายรูปเดิม และตัวที่ต่าง
ออกไป ตัวอักษรที่คล้ายรูปเดิมจะมีรูป ๘ ซึ่งจะคล้ายอักษร ๘ ใน พ.ศ.
๒๒๒๓ ตัวที่ต่างออกไปจะมีรูปดังนี้

๘ ในคำว่า สาธุทิศ

หลัก ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ ตัวอักษร เหมือนปัจจุบันดังนี้

๐ ในคำว่า ปธาน

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีการประดิษฐ์รูปดังนี้

๐ ในคำว่า ธรรม

จากตารางอักษร ๐ และคำอธิบายอักษร ๐ จะเห็นได้ว่า ๐ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก ระยะแรก ๆ อักษร ๐ จะมีลักษณะคล้ายเลขแปดอารบิก คือ ๘ และเลขสองไทยที่ตั้งอยู่บนฐานคือ ๒ ต่อมาอักษร ๐ จะค่อย ๆ พัฒนามาจนมีรูป ๐ และ ๐ ตามลำดับ

สรุปได้ว่าอักษร ๐ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

- ๐ เป็นอักษรที่มีรูปคล้ายเลขแปดอารบิก ด้านล่างส่วนใหญ่จะมีรอยหยักเป็นรูป ๘ แต่บางตัวอาจจะมีเส้นล่างกลมมนเป็นรูป ๐ ก็ได้ ปลายเส้นทั้งสองข้างโค้งเข้าแต่ไม่ติดกัน บางตัวอาจจะมีการขมวดเส้นที่ด้านขวาเป็นรูป ๘ รูปนี้มีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๙๔๗ และหลังจากนั้นจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปเล็กน้อยคือปลายเส้นด้านซ้ายจะสูงขึ้นเป็นรูป ๐ หรือปลายเส้นอาจจะยาวจนโค้งกลับมาอยู่บนเส้นที่ขมวดเป็นรูป ๐ ก็ได้ ลักษณะเช่นนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. ๒๒๗๔ โดยตัวอักษรในหนังสืออินทปนิทสูตร คำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ซึ่งเป็นอักษรไทยย่อจะมีรูป ๐

๒. เป็นอักษรที่มีรูปคล้ายเลขแปดอารบิก แต่ปลายด้านล่างเป็นมุมแหลม ด้านบนปลายเส้นโค้งเข้าและอาจจะติดกันเป็นรูป ก็ได้ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐ และจารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕

๓. เป็นอักษรที่มีหัวหยัก รูปเหมือนเลขสองไทยตั้งอยู่บนฐาน พบใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และต่อมาสมัยหลังตัวอักษรมีรอยหยักที่ด้านล่างด้วยคือจะมีรูป อักษรรูปนี้จะมีใช้ต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๒๒๘

๔. เป็นอักษรที่มีการขมวดหัวชัดเจนและมีการขมวดที่ด้านล่างซ้ายหรือด้านขวาล่างด้วย พบใช้ในอักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๕ (ฉ๑) และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชขุด (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑

๕. เป็นรูปที่เหมือนปัจจุบันอาจจะมีการหักเหลี่ยมมุมให้ดังงามเป็นรูป ก็ได้ รูปนี้อาจจะวิวัฒนาการมาจากรูป ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ มาเป็น ในหนังสือออกพระวิสุตรสุนทร (ฉ๒) พ.ศ. ๒๒๓๑ และมีรูป ในจารึกหลักที่ ๕๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๖. เป็นรูปที่ต่างออกไปคือจะมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมและมีเส้นด้านบนหยัก พบใช้ในจารึกบนระฆังเหล็กที่พิษณุโลก พ.ศ. ๒๒๗๐

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร น

น	น น	น	น	น
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๘๐-๑๙๓๐	๑๙๐๒-๑๑
น	น	น	น น	น น
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
น น	น	น	น	น น
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
น น	น	น	น	น
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
น น	น	น	น	น
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
น	น	น	น	น
๒๐๖๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๖	๒๐๖๖
น	น	น	น	น
๒๐๖๖	๒๐๖๘	๒๐๖๑(๑)	๒๐๖๑(๒)	๒๐๖๑(สนธิสัญญา)
น	น	น	น	น
๒๐๖๖	๒๐๖๗	๒๐๖๗	๒๐๖๗	๒๐๖๕
น	น	น	น	น
๒๐๖๖	๒๐๖๘	๒๐๖๑	๒๐๖๗-๘	๒๐๖๕

อักษร น

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรนี้มีลักษณะเป็นเหลี่ยม หัวของตัวอักษร
ยังไม่ขมวดเข้า เพียงแต่ปลายเส้นตัวดอกทั้งสองด้านดังนี้

๒ ในคำว่า มน ๒๔/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรจะเปลี่ยนไปเล็กน้อย เส้นที่ลากต่อ
จากเส้นหน้าจะลากมาเป็นมุมฉากกับเส้นเดิม หรือเฉียงขึ้นเล็กน้อย บางครั้ง
เมื่อลากเส้นหน้าลงมาแล้วจะหักมุมลงมาเล็กน้อย ก่อนที่จะลากเส้นออกไปทาง
ขวาแล้วจึงขมวดเส้น ปลายเส้นหลังอาจจะโค้งหรือตรงก็ได้ดังนี้

๒ ในคำว่า อนน ๑

๒ ในคำว่า ตน ๑๗

๒ ในคำว่า คน ๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่ตัว
อักษรค่อนข้างกลมมนขึ้นและมีหัวขมวดชัดเจน ปลายเส้นหลังโค้งออกดังนี้

๒ ในคำว่า วน ๑/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่เมื่อ
ลากเส้นหน้าลงมาแล้วจะโค้งเล็กน้อยก่อนที่จะหักลงทำมุมแหลมกับเส้นเดิม บาง
ครั้งเส้นหน้าจะมีรอยหยัก ปลายเส้นหลังโค้งออกดังนี้

๒ ในคำว่า ใน ๒๖/๑

๒ ในคำว่า พาน ๒๗/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรจะไม่มีการขมวดที่คานขวาล่างจะ
 เหมือนกับการลากเส้นมาต่อกันธรรมดา ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

ฟ ในคำว่า นัน ๔

ฟ ในคำว่า ณี ๕

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรมีรูปเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่
 ปลายเส้นหลังจะตัวดลงมาเป็นมุมแหลมดังนี้

ฟ ในคำว่า เนียรพาล ๑/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้าและไม่มีหัว ปลาย
 เส้นหลังตรงดังนี้

ฟ ในคำว่า อนิ ๖/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (๑๑) จะมีการรวบปลาย
 หางออกคล้าย ร ตัวอักษรธรรมดา (๑๒) จะมีรูปเหมือนปัจจุบัน มีหัวขมวด
 กลมดังนี้

ฟ (๑๑) ในคำว่า นนั ๔

ฟ (๑๒) ในคำว่า นำ ๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ คือจะ
 ไม่มีการขมวดที่เส้นล่าง แต่อักษรสมัยนี้จะมีการขมวดหัวชัดเจนดังนี้

ฟ ในคำว่า อนิง

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรธรรมดาใน ๑๒ จะมีรูป ๒ ซึ่งจะเหมือน
อักษร พ.ศ. ๒๒๒๓ อักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อใน ๑๑ และสนธิ
สัญญา เส้นหน้าของตัวอักษรจะเอนเล็กน้อย ปลายเส้นหลังตัวดอกคล้าย ร
ดังนี้

๒๕ (๑๑) ในคำว่า หนังสือ ๑

๒๕ (สนธิสัญญา) ในคำว่า นั้น ๑

พ.ศ. ๒๒๓๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ จะคล้ายอักษรไทยย่อ

พ.ศ. ๒๒๓๑ แต่หัวของตัวอักษรต่างไปเล็กน้อยดังนี้

๒๕ ในคำว่า มุนิทร

จากตารางอักษร น และคำอธิบายอักษร น จะเห็นได้ว่า น เป็น
อักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรกอาจจะมีลักษณะเป็นเหลี่ยมคือรูป ๒๖
ต่อมาจะมีการลากเส้นต่อ เป็นมุมแหลมหรือมุมมนมากขึ้นเป็นรูป ๒๖ ๒๖ ปลาย
เส้นหลังอาจจะมีโค้งออกหรือตรง ต่อมาอาจจะมีรูปที่ไม่มีการขมวดเส้นก็ได้คือ
จะมีรูป ๒

สรุปได้ว่าอักษร น มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒๖ เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลายตัวดอกทั้งสอง
ด้าน มีการขมวดที่เส้นหลัง ต่อมาอาจจะมีการลากเส้นต่อกับเส้นหน้าเป็นมุม

แหลมหรือมุมมนดังนี้ ๒ ๒๖ ระยะแรก ๆ หัวของอักษรยังไม่ขมวด ต่อมาตัวอักษรจะมีหัวขมวดกลมและปลายเส้นหลังตรงเป็นรูป ๒ รูป ๒๖ นี้ มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะเข้ามาจนถึงปัจจุบัน ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อจะมีการรวบปลายเส้นหลังออกเป็นรูป ๒๖

๒. ๒ เป็นอักษรที่ไม่มีการขมวดที่ด้านหลัง มีลักษณะเป็นเส้นลากมาต่อกันธรรมดา รูปนี้จะมีใช้น้อย พบในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๔๔-๖๐ พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และในอักษรไทยย่อ คือหนังสือออกพระวิสสุตรสุนทรราชทูตฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๒๓๑

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร บ

ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ບ	ບ	ບ	ບ	ບບ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๑-๖๔	๒๐๕๓
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(๒๒๒๒)
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๒๒๓๒	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓
ບ	ບ	ບ	ບ	ບ
๒๒๓๕	๒๒๓๕	๒๓๐๑	๒๓๐๑-๔	๒๓๐๕

อักษร บ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันเพียงแต่หัวของอักษรยังไม่ขมวด ปลายเส้นทั้งสองตัวคอดอกดังนี้

๒ ในคำว่า บำเรอ ๑๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่ปลายเส้นตัวคอดอกน้อยกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า บุษบา ๑๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรกลมมนขึ้น หัวของอักษรโค้งกลมมากขึ้นดังนี้

๒ ในคำว่า บกฎราน ๓๙/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างเอนดังนี้

๒ ในคำว่า บวด ๒/๒

หลัก ๕๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรจะต่างออกไปเล็กน้อย คือเมื่อลากเส้นหน้าลงมาแล้วตัวเส้นออกมาข้างหน้าเล็กน้อย ก่อนจะตัวคอดอกไปทางด้านข้างดังนี้

๒ ในคำว่า บาส ๓๒/๑

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ ตัวอักษรเป็นเหลี่ยม หัวของอักษรโค้ง
งอแต่ยังไม่ขมวด ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

๒ ในคำว่า ลิป ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรคล้ายอักษรปัจจุบัน แต่เส้นล่างของ
ตัวอักษรค่อนข้างเฉียงเล็กน้อย ปลายเส้นหลังตัวคอกดังนี้

๒ ในคำว่า พระลัทธิ ๓

๒ ในคำว่า ลิป ๓/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรจะไม่มีหัวดังนี้

U ในคำว่า บิง ๑/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะมีปลายเส้นหลัง
ตัวคอกคล้าย ร ตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีปลายเส้นหลังตรง ตัวอักษร
สมัยนี้มีหัวขมวดกลมดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า ไชยาธิบดี ๑

๒ (ฉ๒) ในคำว่า จังกอบ ๗

พ.ศ. ๒๒๗๔ ตัวอักษรจะคล้ายอักษรไทยย่อ พ.ศ. ๒๑๖๔

(ฉ๑) แต่หัวจะต่างออกไปเล็กน้อยดังนี้

๒ ในคำว่า บำเพ็ญ

จากตารางอักษร บ และคำอธิบายอักษร บ จะเห็นได้ว่า บ เป็นอักษรที่แทบจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง ระยะแรก ๆ ตัวอักษรอาจจะไม่มีหัวขมวด เพียงแต่เส้นตัวคอกทั้งสองด้านเป็นรูป U หรืออาจจะมียู U หรือปลายเส้นหลังอาจจะตัวคดลงแหลมเป็นรูป V ต่อมาตัวอักษรจะมีหัวขมวดกลม และปลายเส้นหลังตรงเป็นรูป ๒ ถ้าเป็นอักษรไทยย่อ ปลายเส้นหลังจะตัวคอกคล้าย ร เป็นรูป ๒

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ป

ป	ป	ป	ป ป	ป
๑๔๓๕	๑๔๔๓	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ป	ป	ป	ป	ป
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ป	ป	ป	ป	ป ป
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
ป ป	ป	ป	ป	ป
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
ป	ป	ป	ป	ป
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ป	ป ป	ป	ป	ป
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ป	ป	ป	ป	ป
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
ป	ป	ป ป	ป	ป
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
ป ป	ป	ป	ป ป	ป ป
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๔๔

อักษร ป

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือน บ ที่มีปลายหางขมวด แล้ว
ตัวคั่นดังนี้

ป ในคำว่า ป่า ๒๔/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรมีเส้นหลังขมวด แล้วลากเส้นตรงขึ้น
ไปดังนี้

ป ในคำว่า ปลุก ๒๒

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรจะกลมมนขึ้น หัวของอักษรจะขมวด
ชัดเจน เส้นหลังของตัวอักษรจะขมวดแล้วตัวคั่นปลายหางมากขึ้นดังนี้

ป ในคำว่า แปด ๑/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรจะต่างออกไปเล็กน้อย
ปลายหางของตัวอักษรจะไม่ติดกับตัว บ และจะมีทั้งตัวที่มีปลายหางข้าง
เดียวและสองข้าง ตัวที่มีปลายหางสองข้างปลายหางอาจจะขมวดมาก หรือ
ขมวดน้อยก็ได้ดังนี้

ป ในคำว่า เปน ๘/๒

ป ในคำว่า เปน ๓๘/๑

ป ในคำว่า ปลุก ๑๑/๒

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่หัวของอักษรขมวดกลม และปลายเส้นหลังขมวดต่างกันคือ สมัยนี้จะขมวดเข้าก่อนตัวดอกคังนี้

๒ ในคำว่า เปน ๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างเอน มีรูปเหมือน บ ต่อทางขึ้นไปดังนี้

๒ ในคำว่า ปี ๑/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรมี ๒ ลักษณะ ลักษณะหนึ่งมีปลายทางขมวดขึ้น เส้นหน้าของตัวอักษรอาจตรงหรือมีรอยหยักเล็กน้อย อีกลักษณะหนึ่งมีเส้นเพิ่มขึ้นอีกเส้นหนึ่งที่หัวของตัวอักษรดังนี้

๒ ในคำว่า ปู ๗/๑

๒ ในคำว่า ปู ๑๗/๑

๒ ในคำว่า ปู ๒/๓

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมากคือ ปลายเส้นของตัวอักษรจะขึ้นไปโดยไม่มีการขมวด ปลายเส้นอาจจะขึ้นไปตรง ๆ แต่ปลายเอนเล็กน้อย หรือปลายเส้นโค้งเล็กน้อยดังนี้

๒ ในคำว่า ปลา ๒/๑

๒ ในคำว่า ปู ๗/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรเหมือน บ สมัยเดียวกัน และมีรูปคล้ายเครื่องหมายที่ขนาดใหญ่วางอยู่บนตัว บ ดังนี้

๒ ในคำว่า เปน ๒๔/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรเหมือน บ สมัยเดียวกัน แต่มีปลายหางอยู่ตรงกลางระหว่างปลายเส้นทั้งสองดังนี้

๒ ในคำว่า เปน ๗

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรเหมือน บ สมัยเดียวกัน แต่มีเส้นโค้งสั้น ๆ บนปลายเส้นทั้งสองดังนี้

๒ ในคำว่า เปน ๔/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ แต่หางที่ต่อขึ้นมาจะยาวกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า ประญา ๒๐/๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ แต่เส้นที่ต่อขึ้นไปจะมีหัวขมวดมากกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า เปน ๑/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะมีลักษณะเหมือน บ สมัยเดียวกันและมีรูปเครื่องหมายที่ขนาดต่อขึ้นไป ตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีการตรึงปลายหางต่างออกไปดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า ประเทศ ๔

๒ (ฉ๒) ในคำว่า ไป ๕

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน หัวของอักษรขอมวด
กลม ปลายหางเอนเล็กน้อยดังนี้

ป ในคำว่า เปน

พ.ศ. ๒๒๗๕ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีรูปคล้ายอักษรไทยย่อ

พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) แต่จะมีการประดิษฐ์หัวและเส้นส่วนบนต่างออกไปดังนี้

๒ ในคำว่า เปน

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่หางค่อนข้างยาว
บางตัวปลายหางจะเอนเล็กน้อย บางครั้งถ้าประสมกับสระ อา อี อี จะมีรูป
บ ต่อหางตัวรูปทั้งหมดตามดังนี้

ป ในคำว่า เปน

ป ในคำว่า ประเพณี

ป ในคำว่า ปาโมช

จากตารางอักษร ป และคำอธิบาย ป จะเห็นได้ว่า ป เป็นอักษร
ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เส้นหลัง คือระยะแรก ๆ อักษร ป มีการขมวดที่เส้น
หลังเป็นรูป ๒ ต่อมาอาจจะมีเส้นอยู่ด้านบนเป็นรูป ๒ ๒ และจะเปลี่ยน
แปลงเป็นการลากเส้นติดต่อกันเป็นรูป ๒ เดิมหัวของอักษรอาจจะยังไม่ขมวด

กลม ต่อมาหัวของอักษรจะขมวดกลมและปลายเส้นหลังเหยียดตรงเป็นรูป **ป**

สรุปได้ว่าอักษร **ป** มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. **ป** เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน **บ** แล้วขมวดปลายหางทางด้านขวามือ แล้วตัวปลายเส้นเข้า บางครั้งอาจจะตัวเส้นเข้ามากเป็นรูป **ป** หรือลากตรงขึ้นไปเป็นรูป **ป** หรืออาจจะขมวดปลายหางโดยตัวเส้นคนละทางเป็นรูป **ป** ก็ได้ รูปนี้พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๗๐

๒. **ป** เป็นอักษรที่มีรูป **บ** แล้วมีขีดต่อด้านบนทั้ง ๒ ด้าน ขีดด้านบนนี้บางครั้งจะยาวเป็นรูป **ป** บางครั้งจะสั้นเป็นรูป **ป** บางครั้งขมวดมากเป็นรูป **ป** บางครั้งขมวดน้อยเป็นรูป **ป** รูปนี้พบใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๕๖

๓. **ป** เป็นอักษรที่มีรูป **บ** แล้วมีเส้นคล้ายทัณฑ์มาต่อทางด้านขวามือขึ้นไป รูปนี้เป็นรูปที่ใช้กันมาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ และใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๕๐-๒๒๒๐ รูปนี้เป็นรูปที่ใช้กันเป็นปกติ ใช้กับสระใดก็จะมีรูปนี้เท่านั้น เช่นใน พ.ศ. ๒๒๒๐ ป ผสมกับสระ ใ ก็จะมีรูป **ป** เป็น **ป** แต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายรูป **ป** จะใช้กับสระ อา อี อี อี ถ้าใช้กับสระอื่นจะใช้รูป **ป** ลักษณะนี้จะใช้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น **ป** **ป** **ป** เป็นต้น รูป **ป** นี้บางครั้งเส้นที่ต่อขึ้นไปจะมีลักษณะเหมือนทัณฑ์มาขนาดใหญ่เป็นรูป **ป** ก็ได้ บางครั้ง

เส้นที่ต่อขึ้นไปนี้จะอยู่ตรงกลางระหว่างเส้นทั้งสองเป็นรูป ก็ได้ ถ้าใช้ใน
อักษรไทยย่อปลายเส้นหลังจะตัวออกคล้าย ร และ เส้นบนตัวอักษร จะมีการ
ประดิษฐ์ให้สวยงามเป็นรูป

๔.   เป็นอักษรที่มีการลากเส้นต่อขึ้นไปเป็นเส้นเดียวกันแรก ๆ
เส้นที่ต่อขึ้นไปจะมีลักษณะโค้งเป็นรูป ต่อมาจะค่อย ๆ เหยียดตรงขึ้นเป็น
รูป รูปนี้จะพบใช้มาตั้งแต่จารึกพระมหาเถรจุฬามณี พ.ศ. ๑๙๑๙ และจะ
นิยมใช้มากในสมัยอยุธยาและใช้ต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน รูป นี้ อาจจะมี
ปลายเบนออกเป็นรูป ก็ได้ ระยะแรก ๆ หัวของอักษรยังไม่ขมวดต่อมา
จะขมวดหัวกลมเป็นรูป

๕. เป็นอักษรรูปหวัดจะตัวเส้นติดต่อกัน มีใช้ในหนังสือออกพระ
จอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒)

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ผ

ผ	ผ	ผ	ผ ผ	
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ผ	ผ	ผ	ผ	ผ ผ
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ผ ผ		ผ	ผ	ผ ผ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ผ	ผ	ผ	ผ	ผ
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๕๖)
ผ	ผ	ผ		
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ผ		ผ	ผ	ผ
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ผ	ผ	ผ		ผ
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(สันนิษฐาน)
ผ		ผ		ผ
๒๒๒๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
ผ	ผ	ผ	ผ	ผ
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๐๗-๘	๒๓๕๗

อักษร ผ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน แต่ปลายเส้นทั้งสอง
ด้านโค้งงอเข้าดังนี้

๘ ในคำว่า ผู้ ๒/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรมีหัวขมวดชัดเจน และปลายเส้นหลัง
จะโค้งงอเข้ามาดังนี้

๘ ในคำว่า แผ ๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่หัว
ขมวดมากขึ้นและปลายเส้นหลังตัวตออกดังนี้

๘ ในคำว่า ผู้ ๓/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรมีรอยหยักเพิ่มขึ้นที่เส้นหน้า ปลาย
เส้นหลังโค้งเข้าดังนี้

๘ ในคำว่า ผิด ๑๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรมีลักษณะเอน เส้นหลังค่อนข้างสูง
และตัวตกลงมาเป็นมุมแหลมดังนี้

๘ ในคำว่า ผา ๗/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรมีรอยหยักทั้งเส้นหน้า และเส้นหลัง
ตัวอักษรจะมีทั้งที่ปลายเส้นหลังตัวคเข้าและตัวตออกดังนี้

๘ ในคำว่า ผู้ ๓/๑

๘ ในคำว่า ฝ ๓/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีการหักเหลี่ยมหักมุมมากขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า ผนวส ๓๒/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน ปลายเส้นหลัง
เหยียดตรงดังนี้

๘ ในคำว่า ฝือก ๑๘

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่หัว
ขมวดมากกว่าและปลายเส้นหลังหักลงมามากกว่าดังนี้

๘ ในคำว่า ผู้ ๔/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรธรรมดา (ณ๒) คล้ายปัจจุบัน แต่
เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าจะทำมุมแหลมและแคบลงกว่าเดิมดังนี้

๘ (ณ๒) ในคำว่า ฝู ๑๑

พ.ศ. ๒๒๒๒ เป็นตัวอักษรไทยย่อคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๑๖๔
(ณ๒) แต่ปลายเส้นหลังตัวตออกคล้าย ร ดังนี้

๘ ในคำว่า ผนวช ๘

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน เส้นหน้าโค้งเข้า

เส้นที่ลากต่อจาก เส้นหน้าทู่มุมแหลมและโค้งขึ้นมาก ปลายเส้นหลังโค้งเล็กน้อย
ดังนี้

(๗) ในคำว่า แผ่นดิน

จากตารางอักษร ผ และคำอธิบายอักษร ผ จะเห็นได้ว่า ผ เป็น
อักษรที่แทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง ระยะเวลา ๑ อักษร ผ มีการลากเส้นค่อนข้าง
ตรงปลายทั้งสองงอเข้าเป็นรูป ต่อมาปลายเส้นหลังอาจจะตัวดอกเป็น
รูป หรือ ก็ได้ หรืออาจจะมียอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป
รูปเหล่านี้ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน
โดยที่ระยะหลัง ๆ ตัวอักษรจะเหยียดตรงขึ้นไม่มีรอยหยักที่ด้านหน้าและปลาย
เส้นหลังจะตรงเป็นรูป ในสมัยอยุธยาตั้งแต่หนังสือออกพระจอม เมืองฯ
พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) เป็นต้นมา สังเกตเห็นได้ว่าเส้นล่างของอักษร ไม่นิยม
เป็นรูปแหลมอย่างเมื่อก่อน แต่จะนิยมลากเส้นโค้งขึ้นเป็นรูป   รูปนี้จะ
นิยมมาจนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ปัจจุบันนิยมรูป มากกว่า อักษร ผ
นี้ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อจะตัวคปลายเส้นหลังออกคล้าย ร เป็นรูป

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ฝ

ฝ		ฝ	ฝ	
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๑๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ฝ	ฝ	ฝ	ฝ	
๑๕๐๘(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
			ฝ	ฝ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ฝ	ฝ		ฝ	ฝ
๑๕๓๕(๖๘)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
				ฝ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ฝ		ฝ		
๒๐๗๕	๒๐๖๘(๑)	๒๐๖๘(๒)	๒๐๗๐	๒๐๖๒
ฝ	ฝ	ฝ		ฝ
๒๐๖๒	๒๐๖๔	๒๐๖๓(๑)	๒๐๖๓(๒)	๒๐๖๓(สมัยสุโขทัย)
		ฝ	ฝ	ฝ
๒๐๖๒	๒๐๖๓	๒๐๖๓	๒๐๖๗	๒๐๖๕
ฝ	ฝ	ฝ	ฝ	ฝ
๒๐๖๕	๒๐๖๕	๒๐๖๐	๒๐๖๗-๘	๒๐๖๗/๒๐๖๕

อักษร ผ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรจะเหมือน ผ ต่อหาง มีสองลักษณะ คือลักษณะหนึ่งปลายเส้นทั้งสองจะขมวดเข้าแล้วตัวคขึ้น อีกลักษณะหนึ่งจะมีหัวขมวดทางด้านซ้ายมือ และปลายเส้นหลังจะมีการขมวด แล้วตัวคเส้นขึ้นด้านบน บางตัวจะมีรอยหยักที่เส้นหน้าดังนี้

๕ ในคำว่า ไพร์ผ่า ๒๑/๑

๖ ในคำว่า ผุง ๑๖/๔

๗ ในคำว่า ผงง ๑๘/๔

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรมีหัวขมวดกลมและปลายเส้นที่ตัวคขึ้น นั้นจะตัวคโค้งงอมากขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า ผาก ๖/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๐๐ ตัวอักษรจะต่างออกไปเล็กน้อยคือจะมีรูปเหมือน ผ ที่มีรอยหยักที่เส้นหน้า และมีเส้นที่ลากต่อขึ้นไปข้างบนสองเส้นดังนี้

๙ ในคำว่า ผุง ๑๖/๒

หลัก ๔ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนอักษรในจารึกหลักที่ ๒ คือจะมีรูป ๑๐ และตัวที่ต่างออกไปคืออักษรจะมีลักษณะเป็นรูป ผ ที่มีรอยหยักที่ด้านหน้าและมีเส้นลากต่อขึ้นไปปลายเส้นหลังเป็นรูปดังนี้

๑๑ ในคำว่า ผุง ๒๔/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่จะมี
รอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นล่าง ปลายเส้นหลังจะขมวดต่างออกไปจากอักษร
พ.ศ. ๑๘๓๕ คือสมัยนี้เส้นหลังจะตวัดเข้าขมวดแล้วจึงตวัดขึ้นดังนี้

๘ ในคำว่า ฝูง ๓๕/๒

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ตัวอักษรมีหัวขมวดกลมปลายเส้นหลังโค้งเข้า
และมีเส้นลากต่อบนปลายเส้นหลังอีกทีหนึ่ง เส้นที่ลากต่อขึ้นไปนั้นจะมีลักษณะโค้ง
เข้าดังนี้

๘ ในคำว่า ฝูง ๑/๓

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้า เส้นล่างและ
เส้นหลัง และมีรูปเครื่องหมายตัดทอนอยู่บนปลายเส้นหลังดังนี้

๘ ในคำว่า ฝูง ๑๘/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน แต่จะมีรอยหยักที่เส้น
หน้า ปลายหางชี้ขึ้นไปเป็นเส้นเดียวกัน ปลายเส้นเอนออกเล็กน้อยดังนี้

๘ ในคำว่า ฝูง ๕/๑

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๔ แต่เส้น
หน้าจะไม่มีรอยหยักดังนี้

๘ ในคำว่า ฝ่าย ๓

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๐๔ แต่เส้น
ที่ลากต่อขึ้นไปข้างบนนั้นจะอยู่ตรงกลางระหว่างปลายเส้นทั้งสองของตัวอักษร
ดังนี้

๗ ในคำว่า ผา ๒๒/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะคล้ายอักษร
พ.ศ. ๒๐๕๓ แต่เส้นล่างจะต่างออกไปเล็กน้อย คือเส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้า
จะทำมุมแหลมดังนี้

๗ (ฉ๒) ในคำว่า ผารัง ๑๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรที่มีหัวขมวดกลมเส้นที่ลากต่อจากเส้น
หน้าจะทำมุมแหลม ปลายหางจะต่อยาวขึ้นไปและเอนเล็กน้อยดังนี้

๗ ในคำว่า ผน

หลัก ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรที่มีปลายเส้นหลัง
ตัวต่อออกคล้าย ร เส้นที่ลากต่อขึ้นไปจะมีลักษณะโค้งเกือบเป็นครึ่งวงกลม ดังนี้

๗ ในคำว่า ผิง ๑๓

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรไทยย่อใน ฉ๑ และสนธิสัญญาฯ จะ
มีรูปคล้ายกันดังนี้

๗ (ฉ๑) ในคำว่า ผรั่งเศส

๗ (สนธิสัญญาฯ) ในคำว่า ผรั่ง

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรมีเส้นหน้าโค้งมาก ปลายเส้นหลังตรง ถ้าประสมกับสระอา อี อื มักจะมีรูป ผ แล้วมีรูปเครื่องหมายทัณฑฆาตต่อข้างบนดังนี้

ผ ในคำว่า ผุง

ผ ในคำว่า ผาย

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรมีปลายหางยาวมากดังนี้

ผ ในคำว่า ใต้ฝ่าละออง

พ.ศ. ๒๓๖๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ แต่เส้นหน้าไม่โค้งเท่า ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

ผ ในคำว่า ผรง

จากตารางอักษร ผ และคำอธิบายอักษร ผ จะเห็นได้ว่า ผ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เส้นหลัง คือระยะแรก ๆ อักษร ผ มีการขมวดเส้นทั้งสองด้านเป็นรูป ผ ต่อมาจะขมวดเส้นเฉพาะด้านขวามือเป็นรูป ผ ผ และเปลี่ยนแปลงมามีเส้นอยู่ด้านบนเป็นรูป ผ ผ สมัยหลังจะลากเส้นติดต่อกันเป็นรูป ผ เดิมหัวของอักษรยังไม่ขมวดกลม ต่อมาหัวของอักษรขมวดกลม และปลายเส้นหลังจะค้อย ๆ เหยียดตรงขึ้นเป็นรูป ผ

สรุปได้ว่าอักษร ผ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่มีการขมวดหัวทั้งสองด้าน มีใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. ๓ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ผ ที่ต่อหางขมวดขึ้นไป บางครั้งจะมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๔ หรืออาจจะมีการตัดหัวที่เส้นหลังต่างออกไป คือจะตัดเข้าก่อนที่จะตัดออกเป็นรูปดังนี้ ๕ ก็ได้ รูป ๖ นี้มีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๙๔๐

๓. ๗ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ผ ต่อหางขึ้นไปทั้ง ๒ ด้าน พบใช้ในจารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ โดยจะใช้รูป ๘ และจะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๔ พ.ศ. ๑๘๐๔ โดยจะใช้รูป ๙

๔. ๑๐ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ผ ต่อหางขึ้นไปข้างเดียว ทางนั้นมีลักษณะเหมือนไม้ทศพชาติ บางครั้งอาจจะมีการหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๑๑ ก็ได้ รูปนี้พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔ พ.ศ. ๑๘๐๔ และจะใช้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่จะต่างกันตรงที่ว่าในระยะต้นถึงประมาณ พ.ศ. ๒๐๕๓ รูป

๑๒ เป็นรูปที่ใช้เป็นปกติ ผสมกับสระรูปใดก็จะมีรูปนี้เท่านั้น แต่ในสมัยอยุธยาตอนปลายรูปนี้จะใช้เมื่อผสมกับสระอา อี อี อี อี ถ้าใช้กับสระอื่นจะใช้รูป ผ รูป ๑๓ นี้บางครั้งเส้นที่ต่อขึ้นไปอาจจะอยู่ตรงกลางระหว่างเส้นทั้งสองเป็นรูป ๑๔ ก็ได้ ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อปลายเส้นหลังตัดออกคล้าย ร และเส้นบนตัว ผ จะประดิษฐ์โค้งดงามเป็นรูป ๑๕

๕. ๑๖ เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน ผ ต่อหางขึ้นไปทางนั้นจะมีลักษณะเป็นขีดโค้งเข้า พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗

๖. ๘ เป็นรูปที่มีการต่อเส้นยาวขึ้นไปเป็นเส้นเดียวกัน ระยะแรก ๆ รูปนี้จะมีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๘ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นต้นมา เส้นหน้าจะตรงปลายทางบนออกเล็กน้อยเป็นรูป ๘ รูป ๘ นี้จะใช้กันต่อมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทางของตัวอักษรจะเหยียดตรงเป็นรูป ๘

สถาบันวิทย์บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร พ

พ	พ	พ	พ	พ
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
พ	พ	พ	พ	พ
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
พ	พ	พ	พ	พ
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๓	๑๙๓๕(๕๕)
พ	พ	พ	พ	พ
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๓(๑๐)	๑๙๔๓(๔๕)
พ	พ	พ	พ	พ
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
พ	พ	พ	พ	พ
๒๐๗๕	๒๐๖๔(๖)	๒๐๖๔(๒)	๒๐๖๐	๒๐๖๓
พ	พ	พ	พ	พ
๒๐๖๓	๒๐๖๔	๒๐๖๑(๑)	๒๐๖๑(๒)	๒๐๖๑(๓) (สีน้ำเงิน)
พ	พ	พ	พ	พ
๒๐๖๓	๒๐๖๐	๒๐๖๑	๒๐๖๓	๒๐๖๕
พ	พ	พ	พ	พ
๒๐๖๓	๒๐๖๔	๒๐๐๑	๒๐๖๓-๔	๒๐๖๔

อักษร พ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรค่อนข้างเหลี่ยม ปลายเส้น

ทั้งสองโค้งออกดังนี้

พ	ในคำว่า	พ	๑/๑
---	---------	---	-----

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้นและมีหัวขมวด

ดังนี้

พ	ในคำว่า	พระ	๘/๑
---	---------	-----	-----

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรมีทั้งรูปที่คล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐

แต่เส้นกลางจะทึบมกลมมากกว่า และตัวที่มีมุมแหลมที่ด้านล่างของตัวอักษร

ดังนี้

พ	ในคำว่า	เนียรพาน	๑/๑
---	---------	----------	-----

พ	ในคำว่า	พน	๒/๑
---	---------	----	-----

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ตัวอักษรจะไม่มีหัว ปลายเส้นหลัง

ค่อนข้างตรงดังนี้

พ	ในคำว่า	พุทธ	๑๗/๑
---	---------	------	------

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๔ ตัวอักษรจะมีรอยหยัก บางตัวจะมีการ

หักมุมที่ด้านล่างดังนี้

พ	ในคำว่า	พญา	๙/๑
---	---------	-----	-----

พ	ในคำว่า	พญา	๑๐/๑
---	---------	-----	------

หลัก ๑๐ พ.ศ. ๑๙๔๗ ตัวอักษรมีการหักมุมที่ด้านหน้าดังนี้

๒ ในคำว่า พินาร ๑๕/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรเป็นเหลี่ยม เส้นหน้าตรง

ดังนี้

๒ ในคำว่า พุทฺสาตหน้า ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรค่อนข้างเอน เส้นกลางของตัว

อักษรค่อนข้างโค้ง ปลายเส้นหลังตัวออกดังนี้

๒ ในคำว่า พน ๑/๑

๒ ในคำว่า พระหลบตี ๓/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีการประดิษฐ์มาก

ขึ้น อักษรธรรมดา (ฉ๒) มีรูปคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า พระ ๖

๒ (ฉ๒) ในคำว่า พระ ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนอักษรธรรมดา (ฉ๒) พ.ศ.

๑๖๔ แต่ตัวขมวดกลมดังนี้

๒ ในคำว่า พระ

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

อักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป W ซึ่งจะเหมือนอักษรธรรมดา (ฉ๒) พ.ศ.

๖๔ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีการประดิษฐ์ดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า พระ ๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป \mathcal{W} ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษร
ที่ต่างออกไปจะมีมุมเหลี่ยมและมุมแหลมที่ด้านล่างของตัวอักษรดังนี้

\mathcal{W} ในคำว่า พี่ ๓ / ๒

พ.ศ. ๒๒๓๔ ตัวอักษรคล้ายตัวอักษรบรรจง (๑๑) พ.ศ.
๒๒๓๑ แต่หัวของตัวอักษรจะต่างออกไปเล็กน้อยดังนี้

\mathcal{W} ในคำว่า บำเพ็ญ

จากตารางอักษร พ และคำอธิบาย พ จะเห็นได้ว่า พ เป็นอักษรที่
มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม
ดังนี้ \mathcal{W} \mathcal{W} เส้นของตัวอักษรแต่ละเส้นจะอยู่ห่างกัน ต่อมาจะค่อย ๆ
เปลี่ยนเป็นรูปที่มีมุมแหลมดังนี้ \mathcal{W} ระยะแรก ๆ อาจจะยังไม่มีหัวขมวด
ชัดเจนแต่ต่อมาจะค่อย ๆ มีหัวขมวดกลมขึ้นเป็นรูป \mathcal{W} บางตัวจะมีลักษณะ
ผสมคือเป็นอักษรที่มีทั้งมุมเหลี่ยมและมุมแหลมเป็นรูป \mathcal{W}

สรุปได้ว่าอักษร พ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. \mathcal{W} เป็นอักษรที่มีรูปค่อนข้างเป็นเหลี่ยม บางครั้งอาจจะมีลักษณะ
เป็นเหลี่ยมมากคือรูป \mathcal{W} หรือมีเส้นมนเป็นรูป \mathcal{W} รูปนี้จะนิยมใช้มา
ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจะใช้มาจนถึงปลายสมัยอยุธยา ระยะ
แรก ๆ หัวยังไม่ขมวดและเส้นแต่ละเส้นจะอยู่ห่างกันมาก ต่อมาตัวอักษร
ค่อย ๆ มีหัวขมวดและเส้นจะอยู่ใกล้กันมากขึ้นเป็นรูป \mathcal{W} ตัวอักษรไทยย่อ
มีรูปคล้ายลักษณะนี้ แต่จะมีการประดิษฐ์มากขึ้นคือมีการตัดปลายเส้นหลัง

ออกคล้าย ร เป็นรูป *RV RV RV* ตัวอักษรไทยย่อนี้มีลักษณะโครงร่างเป็นรูปค่อนข้างเหลี่ยมอยู่

๒. W เป็นอักษรที่มีมุมแหลมที่ด้านล่างทั้งสองมุม เดิมตัวอักษรยังไม่มีหัวขมวด ต่อมาจะค่อย ๆ มีหัวขมวดกลมขึ้นเป็นรูป รูปนี้จะนิยมใช้กันตลอดมาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๓. LV เป็นอักษรที่มีลักษณะผสมคือที่ด้านล่างจะมีทั้งมุมเหลี่ยมและมุมแหลมในตัวเดียวกัน รูปนี้ปรากฏใช้น้อยกว่า ๒ แบบแรกคือ ใช้ในสมัยอยุธยาในจารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ จารึกบนระฆังเหล็กที่พิษณุโลก พ.ศ. ๒๒๗๐ และจารึกหลักที่ ๙๑ พ.ศ. ๒๒๗๗

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ฟ

ฟ	ฟ	ฟ	ฟ	
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๙
ฟ			ฟ	
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ฟ			ฟ	ฟ
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๕๓(๑๐)	๑๙๕๓(๕๖)
				ฟ
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ฟ				
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สันติสุข ญา)
			ฟ	ฟ
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๘
			ฟ	ฟ ฟ
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๑๗ ๒๓๑๘

อักษร พ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้าย พ สมัยเดียวกันคือ มี
ลักษณะเป็นเหลี่ยม อักษร พ สมัยนี้จะมีปลายหางตัวขึ้นทั้งสองด้านดังนี้

๒ ในคำว่า ฟน ๑๒/๓

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือ มีการตัว
ปลายทางด้านเดียวที่ด้านขวา แล้วลากเส้นขึ้นไปค่อนข้างตรงดังนี้

๒ ในคำว่า ฟง ๗

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรกลมมนขึ้น หัวขมวดกลม ปลาย
หางจะตัวขึ้นทางด้านขวา เส้นที่ตัวขึ้นนั้นค่อนข้างโค้งยาวดังนี้

๒ ในคำว่า ไฟ ๕๓/๑

หลัก ๒ ประมวล พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรเหมือน พ ที่มี
เส้นโค้งที่ปลายทั้งสองข้างดังนี้

๒ ในคำว่า ฟา ๓๓/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรคล้ายอักษรในจารึกหลักที่ ๒ แต่
เส้นที่ลากค่อขึ้นไปจากปลายทั้งสองข้างจะไม่ค่อยโค้งงอเท่าดังนี้

๒ ในคำว่า ฟน ๒๐/๑

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ตัวอักษรค่อนข้างเอน มีลักษณะเหมือน พ
ที่มีรูปเครื่องหมายทั้งหมดอยู่ปลายเส้นหลังดังนี้

๒ ในคำว่า ฟ้า ๓

พ.ศ. ๒๒๒๓

ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันคือมีหัวขมวดกลม

ตัวอักษรมีมุมแหลมที่ด้านล่าง ปลายเส้นหลังต่อสูงขึ้นไป ปลายเส้นเอนเล็กน้อยดังนี้

พ ในคำว่า เฟื่อง

หลัก ๔๑

พ.ศ. ๒๒๗๗

ตัวอักษรต่างออกไปเล็กน้อยคือที่ด้านล่าง

ของตัวอักษรจะเป็นมุมเหลี่ยมด้านหนึ่ง มุมแหลมด้านหนึ่งและมีรูปเครื่องหมายทัณฑฆาตอยู่บนปลายด้านขวาดังนี้

พ ในคำว่า ฟ้า ๗

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘

ตัวอักษรเหมือนอักษร

พ.ศ. ๒๒๒๓

แต่ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

พ ในคำว่า ฟ้า

พ.ศ. ๒๓๔๘

เมื่อตัว พ ประสมกับสระอา อี อี จะมี

รูป พ ที่มีรูปเครื่องหมายทัณฑฆาตอยู่ข้างบนและหางจะยาวมากดังนี้

พ ในคำว่า เจ้าฟ้า

จากตารางอักษร พ และคำอธิบายอักษร พ จะเห็นได้ว่า พ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เส้นหลัง เดิมอักษร พ มีการขมวดเส้นทั้งสองด้านเป็นรูป ต่อมาจะขมวดเส้นเฉพาะด้านขวามือเป็นรูป และจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็นรูปที่มีเส้นสองเส้นอยู่ด้านบนเป็นรูป และจะเหลือเส้นเดียวเป็นรูป อักษรนี้จะค่อย ๆ พัฒนาจนมีรูป พ คือมีการลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียว

สรุปได้ว่าอักษร ฟ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. **ฟ** เป็นอักษรที่มีการตรวดปลายเส้นทั้งสองด้าน มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. **ฟ** เป็นอักษรที่มีการตรวดปลายเส้นทางด้านขวาเท่านั้น พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๒๓

๓. **ฟ** เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นรูป ฟ แล้วมีเส้นสองเส้นต่อด้านบนของตัวอักษร พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๓๕

๔. **ฟฟฟ** เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นรูป ฟ แล้วมีเส้นต่อขึ้นไปทางด้านขวา พบใช้จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ และจะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ปกติอักษร ฟ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะใช้รูป ฟ แต่ถ้าหากผสมกับสระอา ก็จะใช้รูป **ฟ** รูปที่เป็นอักษร ฟ แล้วมีเส้นต่อขึ้นไปทางด้านขวานี้ ถ้าหากใช้ในอักษรไทยย่อคือหนังสือบันทึกลับ-สูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ มีการประดิษฐ์รูปโค้งงอขึ้น โดยการตรวดเส้นหลังออกคล้าย ร และเส้นข้างบนจะประดิษฐ์เป็นรูป **ฟ**

๕. **ฟ** เป็นอักษรที่มีการต่อหางตรงขึ้นไป พบใช้ครั้งแรกในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะมีใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก		ก	ก	ก
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
			ก ก	
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ก		ก	ก	ก ก
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
ก	ก	ก	ก	
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
ก			ก	
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	ก	ก		ก
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ก	ก			
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๐	๒๒๗๗	๒๒๗๙
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๔๗

อักษร ก

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรที่มีลักษณะกลมมน ปลายเส้นทั้งสอง
ด้านตรึงออกดังนี้

๐ ในคำว่า สรีดภงส ๕/๓

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมาก หัวของตัวอักษร
กลมมนและค่อนข้างใหญ่ ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

๐ ในคำว่า ภิกสู ๔๐/๑

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ ตัวอักษรต่างไปเล็กน้อยคือด้านบนของ
ตัวอักษรจะมีรอยหยักและปลายเส้นหลังจะโค้งเข้าเล็กน้อยดังนี้

๓ ในคำว่า ภาว ๔/๔

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษรใน พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑
แต่จะมีลักษณะกลมมนและหัวใหญ่มากกว่าดังนี้

๓ ในคำว่า สัภาร ๑๖/๑

๓ ในคำว่า ภาช ๓๓/๒

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่
เส้นหลังไม่ขมวดมากเท่าดังนี้

๐ ในคำว่า ภิกสู ๑๕/๑

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันมากดังนี้

๐ ในคำว่า โสภ ๑๓/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรจะต่างออกไปเล็กน้อยคือเส้นหน้า

หรือเส้นหลังของตัวอักษรอาจจะมีรอยหยักเพิ่มขึ้นดังนี้

ก ในคำว่า สุก ๓๑/๑

ก ในคำว่า กิม ๑๖/๒

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่หัวของอักษร

ค่อนข้างใหญ่ดังนี้

ก ในคำว่า สอรภังค ๒๕/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่การลากเส้นไม่

ติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันดังนี้

ก ในคำว่า กิกสุ ๓๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ปากของตัว

อักษรค่อนข้างมนดังนี้

ก ในคำว่า กิกขุ ๖/๔

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ปากของอักษร

ค่อนข้างแหลมดังนี้

ก ในคำว่า กิกตร

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะหักเหลี่ยม

มุมตรงมุม ปลายเส้นหลังจะตวัดเข้าดังนี้

ก ในคำว่า กัทสาสุร

จากตารางอักษร ก และคำอธิบายอักษร ก จะเห็นได้ว่า ก เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรก ๆ อักษร ก มีการตรึงปลายเส้นออกทั้งสองด้านเป็นรูป ๖ ต่อมาจะมีปลายเส้นหลังตรงเป็นรูป ๗

สรุปได้ว่าอักษร ก มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๖ เป็นอักษรที่มีหัวขมวดออกทั้งสองด้าน มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗

๒. ๗ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน ระยะแรก ๆ หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ ต่อมาจะค่อย ๆ มีขนาดเล็กลงและหัวค่อย ๆ ขมวดเข้าจนมีรูป ๗ รูปนี้มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยที่บางตัวอาจจะมียอยหยักเพิ่มขึ้นที่เส้นบนเป็นรูป ๗ มีรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป ๗ มีรอยหยักที่เส้นหลังเป็นรูป ๗ ก็ได้ ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อ ปลายเส้นหลังจะตรึงเข้าเป็นรูป ๗

๓. ๘ เป็นอักษรที่มีรูปคล้ายปัจจุบัน แต่จะมีการลากเส้นสองเส้นมาต่อกัน มีใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ เท่านั้น

สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์

สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์
สงวนลิขสิทธิ์

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ม

ม	ม	ม	ม	ม
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๙
ม	ม	ม	ม	ม
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ม	ม	ม	ม	ม
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ม	ม	ม	ม	ม
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๕๖)
ม	ม	ม	ม	ม
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ม	ม	ม	ม	ม
๒๐๗๙	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๑๖๒๐	๒๑๖๒๒
ม	ม	ม	ม	ม
๒๑๖๒๓	๒๑๖๒๔	๒๑๖๓๑(๑)	๒๑๖๓๑(๒)	๒๑๖๓๑(๒๑, ๒๑๖๓๑(๒๑)๑)
ม	ม	ม	ม	ม
๒๑๖๓๒	๒๑๖๓๐	๒๑๖๓๑	๒๑๖๓๗	๒๑๖๓๙
ม	ม	ม	ม	ม
๒๑๖๔๒	๒๑๖๔๔	๒๑๖๐๑	๒๑๖๑๗-๘	๒๑๖๔๗

อักษร ม

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีลักษณะคล้าย พ ปัจจุบัน
แต่มีการขมวดที่ เส้นกลางของตัวอักษร หัวของตัวอักษรอาจจะขมวดหรือไม่
ขมวดดังนี้

๒ ในคำว่า แม่ ๑/๑

๒ ในคำว่า เมอง ๑๔/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือ เส้นกลาง
จะหักเป็นมุมแหลมธรรมดาโดยไม่ขมวดดังนี้

๒ ในคำว่า แม่ ๑๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรกลมมนขึ้น ปลายเส้นหลังตัวออก
หัวของตัวอักษรขมวดกลมดังนี้

๒ ในคำว่า มี ๔/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างเอน ปลายเส้นหลังตัว
ลงเป็นมุมแหลมดังนี้

๒ ในคำว่า แม่ ๔/๑

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ด้านล่างของตัวอักษรจะไม่หักอีกเหมือน
เดิมและหัวไม่ขมวด ปลายเส้นหลังโค้งเข้าดังนี้

๒ ในคำว่า มหา ๑๔/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรสมัยนี้มีหลายลักษณะ มีทั้งอักษรที่
มีปลายหางตัวออกมาก อักษรที่มีการหักเหลี่ยมมุมมากขึ้นและอักษรที่มี เส้น
หน้าหักดังนี้

ฟ ในคำว่า กิม ๑๖/๓

ฟ ในคำว่า มา ๓/๓

ฟ ในคำว่า มุง ๔/๑

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรเปลี่ยนไปจากเดิมมากคือจะมีการลากเส้นตรงลงมาแล้วขมวด ลากเส้นต่อออกไปด้านข้างแล้วลากเส้นตั้งฉากขึ้นไปอีกทีหนึ่ง เส้นหลังของตัวอักษรจะสั้นกว่าเส้นหน้าดังนี้

ม ในคำว่า มโรง ๓

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ห้อยไม่ขมวด ดังนี้

ม ในคำว่า เมีย ๒๓/๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๓๕ แต่ปลายเส้นหลังตรงดังนี้

ม ในคำว่า เมีย ๓/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรธรรมดา (ฉ๒) มีรูป ม ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีการตรึงปลายหางออกคล้าย ร ดังนี้

ม (ฉ๑) ในคำว่า ไมตรี ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ แต่

หัวขมวดกลมและเส้นหลังจะลากต่อกับเส้นล่างเป็นมุมแหลมดังนี้

ม ในคำว่า มหาราช

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรคล้ายอักษร

(ฉ๑) พ.ศ. ๒๑๖๔ แต่หัวต่างไปเล็กน้อยดังนี้

ม ในคำว่า มาร

จากตารางอักษร ม และคำอธิบายอักษร ม จะเห็นได้ว่า ม เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก คือระยะแรก ๆ อักษร ม มีรูปเหมือนอักษร พ ในปัจจุบัน ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนามาจนมีรูป ๓

สรุปได้ว่าอักษร ม มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือน พ ในปัจจุบันและมีการขมวดที่เส้นกลางด้วย มีใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔

๒. ๒ เป็นอักษรที่คล้ายแบบที่ ๑ แต่ไม่มีการขมวดเส้นกลาง รูปนี้จะมีรอยหยักที่เส้นล่างมากบ้างน้อยบ้างเป็นรูป ๒ ๒ ๒ บางตัวมีรอยหยักที่ด้านหน้าเป็นรูป ๒ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๗๔

๓. ๓ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือ จะมีการขมวดเส้นหน้า ที่ด้านล่าง ปรากฏใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ โดยมีรูป ๓ เส้นหลังจะสั้นกว่าเส้นหน้า รูปนี้จะค่อย ๆ พัฒนามาจนมีรูป ๓ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน ถ้าหากใช้ในอักษรไทยย่อ ปลายเส้นหลังจะหวัดออกคล้าย ร เป็นรูป ๓

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ย

ย	ย	ย	ย	ย
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ย ย	ย	ย	ย ย	ย
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ย	ย	ย	ย	ย
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ย	ย	ย	ย	ย
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ย	ย	ย	ย	ย
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
ย	ย	ย	ย ย	ย
๒๐๕๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ย	ย	ย	ย	ย
๒๒๒๓	๒๒๒๕	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมัยปฏิรูป)
ย		ย	ย	ย
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
ย	ย	ย	ย	ย
๒๒๗๒	๒๒๗๕	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๑๗

อักษร ย

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๔๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่เส้นหน้าที่เป็นรอยหยัก บางครั้งเป็นรอยหยักแหลม บางครั้งเป็นรอยหยักที่ค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลายเส้นหลังตัวคอกดงนี้

ย ในคำว่า ชาย ๒๐/๑

ย ในคำว่า หาย ๒๒/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๔๘๒ ตัวอักษรจะตัดแปลงเล็กน้อยคือ เส้นหยัก กลางจะมนขึ้น และเส้นล่างที่ลากต่อจาก เส้นหน้าจะทำมค่อนข้างแหลมกับ เส้นเดิมดังนี้

ย ในคำว่า ยาม ๒๐

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๕๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้น บางครั้งหัวของ ตัวอักษรค่อนข้างใหญ่ ปลายเส้นหลังตัวคอกดงนี้

ย ในคำว่า ไทย ๓/๑

ย ในคำว่า เสวย ๔/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๕๐๔ ตัวอักษรคล้ายของเดิมแต่เส้นล่างจะค่อนข้าง หยักเล็กน้อยและทำมุมแหลมกับ เส้นหน้าดังนี้

ย ในคำว่า ยญ ๑๑/๑

ย ในคำว่า ดวย ๑๔/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๕๑๖ ตัวอักษรมีหัวใหญ่ เส้นหน้าหยักแล้วตัวคอก ดงขึ้นทำมุมแหลมกับ เส้นเดิมแล้วหักกลับลงมา เป็นมุมแหลมอีกที่หนึ่งดังนี้

ย ในคำว่า รอย ๑/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนจนแทบไม่เห็น
รอยหยักที่ด้านหน้า ปลายเส้นโค้งเข้าดังนี้

๒ ในคำว่า อยา ๒/๑

หลัก ๕๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรเป็นเหลี่ยม เส้นหลังเหยียด
ตรงดังนี้

๒ ในคำว่า อยู่ ๖

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่หัวของตัวอักษร
ค่อนข้างใหญ่ดังนี้

๒ ในคำว่า สุรียา ๕/๒

๒ ในคำว่า เมีย ๒๓/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (๑๑) จะมีลักษณะค่อนข้าง
เหลี่ยม เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าจะทำมุมมน ปลายเส้นหลังตัวออกคล้าย ร
อักษรธรรมดา (๑๒) จะมีลักษณะกลมมนดังนี้

๒ (๑๑) ในคำว่า อภัย ๑

๒ (๑๒) ในคำว่า ชาย ๖

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่หัวของตัวอักษร
ยังใหญ่ดังนี้

๒ ในคำว่า ยก

หลัก ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ ตัวอักษรมีหัวใหญ่และย้อยต่ำดังนี้

๒ ในคำว่า อยา ๗/๑

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะคล้ายอักษร

ไทยย่อ (ฉ๑) พ.ศ. ๒๑๖๔ แต่มีการประดิษฐ์มากกว่าดังนี้

๙ ในคำว่า กายา

จากตารางอักษร ย และคำอธิบายอักษร ย จะเห็นได้ว่า ย เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ มีรอยหยักมากบ้างน้อยบ้าง เป็นรูป ย ย ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นรูปค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ย สรูปได้ว่าอักษร ย มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ย เป็นรูปที่มีรอยหยักด้านหน้า เส้นหลังมักจะตัวตอออกเป็นรูป ย หรือโค้งเข้าเป็นรูป ย เส้นหน้าของ ย นี้จะมีการหยักไปต่าง ๆ มากบ้างน้อยบ้าง เป็นรูปที่ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๒. ย เป็นรูปที่มีรอยหยักด้านหน้า เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าขึ้นไปจะทำมุมแหลมกว่าแบบที่ ๑ ปลายเส้นหลังจะหักลงเป็นมุมแหลม พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ และจารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๘๕๖

๓. ย เป็นอักษรที่มีรูปร่างค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ปลายด้านหลังตรง เส้นหน้าจะมีรอยหยักเป็นเส้นชัดเจน พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๘๕๔ และใช้มาถึงปัจจุบัน ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อ ปลายเส้นหลังจะตัวตอออกคล้าย ร เป็นรูป ย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ร

ร	ร	ร	ร	ร
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ร	ร	ร	ร ร	ร
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ร ร	ร	ร	ร	ร ร
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ร ร	ร	ร	ร	ร
๑๙๓๕(๖๘)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ร	ร ร	ร	ร	ร
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ร	ร	ร	ร	ร
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ร	ร	ร	ร	ร
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑ (สันนิษฐาน)
ร	ร	ร	ร	ร
๒๒๓๓	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗
ร	ร	ร	ร	ร
๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗-๘	๒๒๓๗

อักษร ร

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน แต่เส้นบนมีรอยหยัก และปลายเส้นโค้งงอเข้าดังนี้

ร ในคำว่า บ่ เรอ ๑๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรต่างออกไปเล็กน้อยคือการลากเส้นบนไม่ค่อยโค้งหรือหยักมากเท่าอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ดังนี้

ร ในคำว่า ไร ๕

หลัก ๒ ประมวล พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรมีรูปเหมือนปัจจุบัน เส้นบนจะโค้งลงธรรมดาโดยไม่มีรอยหยักดังนี้

ร ในคำว่า ธรรม ๔๓/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่ทางของตัวอักษรจะยาวมากดังนี้

ร ในคำว่า จาริก ๑๒/๓

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรจะมีการหักเหลี่ยมชัดเจน บางตัวเส้นที่ลากขึ้นจะมีรอยหยักเล็กน้อยดังนี้

ร ในคำว่า ธรรม ๑๑/๑

ร ในคำว่า พระ ๑๖/๑

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน บางตัววัดเส้นเล็กน้อย บางตัววัดเส้นมากดังนี้

จ	ในคำว่า	พระ	๑/๑
จ	ในคำว่า	เนียรพาน	๑/๑
จ	ในคำว่า	เถร	๓/๑

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
แต่ลักษณะของเส้นกลมมนมากกว่าดังนี้

จ ในคำว่า ศักราช ๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๕ ตัวอักษรจะคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๓๕ แต่
ลักษณะของเส้นกลมมนมากกว่าดังนี้

จ ในคำว่า เรือก ๖/๒

พ.ศ. ๒๒๗๕ เป็นอักษรไทยย่อ ตัวอักษรมีหัวชัดเจน มี
การหักมุมและตรวดปลายเส้นมากดังนี้

จ ในคำว่า กำไร

จากตารางอักษร ร และคำอธิบายอักษร ร จะเห็นได้ว่า ร เป็น
อักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ระยะแรก ๆ อักษร ร มีเส้นแนบที่มีรอยหยัก
มากเป็นรูป จ ต่อมารอยหยักหายไปโดยจะมีรูป จ

สรุปได้ว่าอักษร ร มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. จ เป็นอักษรที่มีรอยหยักที่เส้นบน พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑
พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๔๐

๒. ฦ เป็นอักษรที่มีการลากเส้นบนตรง ๆ เป็นรูป ฦ หรือตัว
 ปลายเส้นเป็นรูป ฦ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
 และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน แรก ๆ หัวของอักษรอาจจะยังไม่ขมวด ต่อมา
 จะขมวดมากขึ้นเป็นรูป ฦ บางตัวอาจจะมียอดหยักเป็นรูป ฦ อักษรไทย
 ย่อก็ใช้รูปนี้เพียงแต่ตัวเส้นโค้งดงามเป็นรูป ฦ

สถาบันวิจัยปริศนาร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ก

ก	ก	ก	ก	ก
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ก	ก ก	ก	ก	ก
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ก	ก	ก	ก	ก
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
ก	ก	ก	ก	ก
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ก	ก ก	ก	ก	ก
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ก	ก	ก	ก	ก
๒๐๗๙	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สิ้นรัชกาลที่ ๑๑)
ก		ก	ก	ก
๒๒๓๒	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓
ก	ก	ก	ก	ก
๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓

อักษร ล

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน แต่ปลายเส้นตัว
ขึ้นดังนี้

ล ในคำว่า จลก (ลูก) ๒๓/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ปลาย
เส้นของตัวอักษรไม่ตัวขึ้นดังนี้

ล ในคำว่า แล ๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษรเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยคือจะมีลักษณะ
กลมมนมากขึ้น เส้นที่ลากต่อจากเส้นในจะทาบมุมแหลมกับเส้นเดิมและค่อนข้าง
โค้งดังนี้

ล ในคำว่า หลาน ๓/๑

หลัก ๗ พ.ศ. ๑๘๐๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ล ซึ่งจะเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัว
อักษรที่ต่างออกไปคือเส้นโค้งบนของตัวอักษรจะมีรอยหยักเพิ่มขึ้นดังนี้

ล ในคำว่า โลง ๑๓/๒

พ.ศ. ๑๘๑๘ ปลายเส้นของตัวอักษรจะตัวมาติดเส้นเดิม
ดังนี้

ล ในคำว่า แลว

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๘๒๒ ตัวอักษรเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๐๐ แต่
ปลายตัวลดลงดังนี้

ล ในคำว่า แลว ๑๘-๒๐/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีการหักเหลี่ยมที่เส้นบนดังนี้

ก ในคำว่า ล้ำ ๒๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีเส้นล่างไม่โค้งมาก เส้นหลัง

ตรง ปลายเส้นบนตัวขึ้นเล็กน้อยดังนี้

ข ในคำว่า ปลุก ๑๒

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๙๑๙ แต่

ปลายเส้นตัวมากกว่าดังนี้

จ ในคำว่า แล ๕/๑

ฉ ในคำว่า ทงหลาย ๒/๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรมีหัวขมวดกลม เส้นในของตัวอักษร

โค้งแหลมสูงขึ้น ปลายเส้นโค้งลงดังนี้

ค ในคำว่า แล

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ปลายเส้นจะตัวคว่ำ

ขึ้นดังนี้

ก ในคำว่า ละมั่ง

จากตัวอักษร ล และคำอธิบายอักษร ล จะเห็นว่า ล เป็นอักษรที่แทบ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงคือระยะแรก ๆ ตัวอักษรมีลักษณะเหลี่ยมเป็นรูป ก ต่อมาเส้นล่างและเส้นหลังจะต่อกันทำมุมแหลมมากขึ้นเป็นรูป ข ระยะแรก ใช้ทั้งรูป ก และ ข แต่หลังจากหนังสือออกพระวิสตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ ลงมาจะนิยมใช้รูป ก มากกว่า ระยะแรกปลายเส้นบนมักจะตัวขึ้น

เป็นรูป น น น ต่อมาปลายเส้นบนตวัดลงเป็นรูป น ล ตั้งแต่
พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นต้นมา เส้นในของตัวอักษร
จะอยู่สูงขึ้นเป็นรูป ล และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อปลาย
เส้นบนมักจะตวัดขึ้นมากเป็นรูป ล ล

สถาบันเวทียปรีดาส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ๖

๖	๖	๖	๖	๖
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๖	๖	๖	๖	๖ ๖
๑๙๐๘(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๖	๖ ๖	๖	๖	๖ ๖
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๓	๑๙๓๕(๕๕)
๖	๖	๖	๖	๖
๑๙๓๕(๖๘)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๓(๑๐)	๑๙๔๓(๕๖)
๖	๖ ๖	๖	๖	๖
๑๙๔๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๖	๖	๖	๖	๖
๒๐๖๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิ์ ๒๒๓๑)
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๓๒	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓	๒๒๓๓
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๓๒	๒๒๓๔	๒๒๓๑	๒๒๓๓	๒๒๓๓

อักษร ว

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน แต่หัวของตัวอักษร
ค่อนข้างใหญ่และเป็นเหลี่ยมมากกว่าดังนี้

๖ ในคำว่า ปาว ๑๔/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้น หัวของตัวอักษร
ฆวัดเข้าและโค้งมากกว่าอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ ปลายเส้นตัวขึ้นดังนี้

๖ ในคำว่า วนน ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมน ปลายเส้นของ
ตัวอักษรมีทั้งตัวตกลงและตัวขึ้น บางตัวจะมีรูปเหมือนเลขหกไทยดังนี้

๖ ในคำว่า ๖ วัน ๒/๑

๖ ในคำว่า วันพรทสบัติ ๒/๑

๖ ในคำว่า วัน ๑/๑

พ.ศ. ๑๘๑๘ ตัวอักษรต่างออกไปคือปลายเส้นของตัวอักษร
จะตัวตกลงมาติดเส้นเดิม และหัวของตัวอักษรอาจจะโค้งธรรมดา หรือมี
รอยหยักเล็กน้อย เส้นหลังอาจตรงหรือมีรอยหยักดังนี้

๖ ในคำว่า วนน ๒

๖ ในคำว่า เลว ๒

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ๖ ซึ่งเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๐๐ ตัวอักษร
ที่ต่างออกไปคือตัวอักษรที่มีรอยหยักที่เส้นหลัง ปลายเส้นบนตัวตกลงดังนี้

๖ ในคำว่า ดวย ๑/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นหลังมี
รอยหัก หัวของตัวอักษรค่อนข้างใหญ่ดังนี้

๖ ในคำว่า บวส ๓๒ / ๑

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมน การวัดเส้น
ทำได้สองแบบคืออาจจะวัดขึ้นบนเส้นเดิม หรือวัดกลับมาจากเส้นเดิมดังนี้

๖ ในคำว่า วน ๓ / ๑

๖ ในคำว่า แหวน ๑ / ๒

๖ ในคำว่า วนน ๒ / ๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ตัวอักษรที่มีรูปเหมือนเดิมคืออักษรไทยย่อ (๑๑) จะมีรูป ๖ ซึ่งจะมีรูปเหมือน
อักษร พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรธรรมดา (๑๒) จะมีรูป
เหมือนปัจจุบัน คือหัวของตัวอักษรจะขมวดกลมและเส้นที่ลากตัววัดกลับลงมา
ค่อนข้างยาวดังนี้

๖ (๑๑) ในคำว่า ตรีเนาวศรี ๓

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรมีการหัก
เหลี่ยมมุม และปลายเส้นของตัวอักษรจะตัวยาวขึ้นดังนี้

๖ ในคำว่า วิหาร

จากตารางอักษร ๖ และคำอธิบายอักษร ๖ จะเห็นว่า ๖ เป็นอักษร
ที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ ตัวอักษรจะมีลักษณะค่อนข้างเป็น
เหลี่ยม หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่เป็นรูป ๖ ต่อมาหัวของอักษรค่อย ๆ
เล็ก ๆ ลงเป็นรูป ๖

สรุปได้ว่าอักษร ว มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. **๖** เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม หรือโค้งมน แต่หัวของอักษรจะมีลักษณะใหญ่ บางตัวอาจจะมีปลายเส้นบนตรงเป็นรูป **๖** หรือตัวอื่นเป็นรูป **๖ ๖ ๖** ก็ได้ บางตัวจะมีเส้นหลังหยักเป็นรูป **๖ ๖** ก็ได้ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๒๗๔ ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อปลายเส้นจะตัวกลมกลับมากเป็น **๖ ๖**

๒. **๖** เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน คือมีหัวขมวดกลมและตัวจะเรียวขึ้น จะใช้ตั้งแต่หนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) และใช้มาจนถึงปัจจุบัน บางครั้งอาจจะหักเหลี่ยมให้คงามเป็นรูป **๖** ก็ได้

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ศ

ศ		ศ	ศ	ศ
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๙
ศ	ศ			
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ศ		ศ	ศ	ศ
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
	ศ	ศ		ศ
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
ศ		ศ	ศ	ศ
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๘	๒๐๕๓
ศ	ศ	ศ		ศ
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๖)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ศ ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๒๒๒๓	๒๒๒๘	๒๒๓๑(๐)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
ศ	ศ ศ	ศ	ศ	ศ
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๙
ศ	ศ	ศ	ศ ศ	ศ ศ
๒๒๙๒	๒๒๙๘	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๔๗

อักษร ศ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือน ค สมัยเดียวกัน แต่ที่

เส้นหลังมีเส้นขีดตรงประมาณกลางเส้นดังนี้

๗ ในคำว่า สี ๘/๒

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้นดังนี้

๗ ในคำว่า ศกราช ๑/๑

หลัก ๗ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่

เส้นที่ขีดกลางเส้นหลังจะโค้งลงดังนี้

๗ ในคำว่า ศรี ๓๒/๒

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่

เส้นที่ขีดบนเส้นหลังจะอยู่สูงขึ้นและเฉียงขึ้นดังนี้

๗ ในคำว่า ศรี ๒๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๓๔ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้าดังนี้

๗ ในคำว่า พงศ ๗/๑

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นหลัง

ดังนี้

๗ ในคำว่า ผลานิสงศ ๓๖

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม ไม่มีหัว

เส้นในของตัวอักษรอยู่ค่อนข้างต่ำ เส้นที่ขีดบนตัวอักษรจะเฉียงขึ้นและอยู่บนมุมด้านขวาของตัวอักษรดังนี้

๗ ในคำว่า สาคหน้า ๕

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ ตัวอักษรเหมือน ค สมัยเดียวกัน เส้น
ในของตัวอักษรจะต่อกับ เส้นนอกเป็นมุมแหลมมากขึ้น เส้นที่ขีดบนเส้นหลังเฉียง
ขึ้นดังนี้

ก ในคำว่า สุริยามาศ ๕/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๓๔ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม หัวของตัว
อักษรมีทั้งงอเข้าและงอออก เส้นที่ขีดบนเส้นหลังจะตรงและอยู่สูงขึ้นเล็กน้อย
ดังนี้

ก ในคำว่า ศรี ๑๔/๑

ก ในคำว่า ยศ ๔/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีรูปคล้ายอักษร
พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ แต่ปลายจะตัวค้ำเข้าเล็กน้อย อักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมี
เส้นในอยู่ชิดกับ เส้นนอกดังนี้

ค (ฉ๑) ในคำว่า ศรีธรรมด ๑

ก (ฉ๒) ในคำว่า ศรีราชโกษา ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรที่มีสองลักษณะคือ ตัวที่มีหัวขมวด
เข้าและตัวที่ไม่มีหัว เส้นที่ขีดบนตัวอักษรจะเฉียงและยาวขึ้นดังนี้

ด ในคำว่า ศักราช

ค ในคำว่า ศก

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมน เส้นที่ขีดบน
เส้นหลังจะมีลักษณะคล้ายไม้หันอากาศดังนี้

ด ในคำว่า ญศ ๒/๒

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีการหักมุมและ

ตัวดปลายเส้นหลังเข้าดังนี้

ศ ในคำว่า ไศละ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรมีทั้งตัวที่เส้นในของตัวอักษรต่อ

กับเส้นนอก เป็นมุมแหลม เส้นที่ชิดบนเส้นหลังจะยาวมาก และตัวที่มีการลากเส้นสองเส้นมาต่อกันโดยเส้นนอกจะต่อกับเส้นในที่กลาง ๆ เส้น เส้นที่ชิดต่อกออกไปเป็นทางจะยาวดังนี้

ศ ในคำว่า ศรี

ศ ในคำว่า ศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรมีเส้นนอกและเส้นในอยู่ชิดกันมาก

ดังนี้

ศ ในคำว่า ศักพลเสพ

ศ ในคำว่า ศรี

จากตารางอักษร ศ และคำอธิบายอักษร ศ จะเห็นว่า ศ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ จะมีตัวอักษรเป็นเหลี่ยม เส้นขีดจะตรงเป็นรูป ต่อมาทางของอักษรจะค่อย ๆ เฉียงขึ้นเป็นรูป   สรุปลได้ว่าอักษร ศ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม บางตัวอาจจะมีการรอยหยักที่เส้นหน้าเป็นรูป เส้นที่ขีดเป็นทางจะอยู่ที่กลางเส้นหลัง อาจจะมีขีดตรงเป็น หรือโค้งขึ้นเป็น หรือโค้งลงเป็น ก็ได้ รูปนี้มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๒. **๓** เป็นอักษรที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม แต่ขีดหางจะชี้เฉียงขึ้นข้างบน บางตัวอาจจะไม่มีหัวคือรูป **๓** ก็ได้ รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๗๐

๓. **๔** เป็นอักษรที่มีลักษณะพอมสูง เส้นที่ลากต่อจากเส้นในจะทามุมแหลมกับเส้นเดิม เริ่มใช้จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ และใช้ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระยะแรก ๆ หัวของอักษรยังไม่ขมวด ในตอนปลายสมัยอยุธยาหัวจะขมวดชัดเจนขึ้น เส้นที่ขีดจะทามุมเฉียงชี้ขึ้น บางครั้งเส้นที่ขีดขึ้นนี้อาจจะลากมาจรดกับหัวของอักษรเป็นรูป **๕** บางครั้งเส้นในกับเส้นนอกจะอยู่ชิดกันมากเป็นรูป **๖** บางตัวจะมีเส้นที่ขีดเป็นรูปไม้หันอากาศเป็นรูป **๗** อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป **๘** หนังสือสนธิสัญญาฯ พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป **๙**

๔. **๑๐** เป็นอักษรที่ไม่มีหัว เส้นนอกกับเส้นในอยู่ชิดกันมาก ปลายหางชี้ขึ้น มีใช้ในหนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔

๕. **๑๑** เป็นอักษรที่เขียนโดยลากเส้นไม่ต่อกัน จะลากเส้นในก่อน แล้วจึงลากเส้นมาต่อที่กลางเส้นในอีกทีหนึ่ง หางของอักษรชี้ขึ้น ปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ก่อน โดยจะมีรูปหัวขมวดเข้าเป็นรูป **๑๒** ต่อมาในหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป **๑๓** และจะใช้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อคือหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป **๑๔** หนังสือต้นโกปนิชทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป **๑๕**

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ษ

ษ				
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ษ		ษ		
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
				ษ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
	ษ	ษ		
๑๕๓๕(๒๕)	๑๕๕๐	๑๕๕๓	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
			ษ	ษ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	ษ	ษ		ษ
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ษ		ษ		ษ
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สันนิษฐาน ๒๒๓๑)
		ษ		ษ
๒๒๓๓	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗
ษ	ษ	ษ	ษ	ษ
๒๒๔๒	๒๒๔๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๔๗

อักษร ข

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือน บ สมัยเดียวกัน แต่มี
เส้นตรงขีดที่เส้นหลังดังนี้

๒ ในคำว่า -ชร- นพราหิตย ๑/๔

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนขึ้นดังนี้

๒ ในคำว่า นกษตร ๒๔/๓

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ ตัวอักษรมีหัวชัด เจนและขีดที่บนเส้น
หลังจะโค้งลงดังนี้

๒ ในคำว่า พฤช ๗/๒

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรคล้ายเดิมเพียงแต่เส้นล่างหยัก
น้อย ๆ ดังนี้

๒ ในคำว่า ทักษณาราม ๒๘/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) ปลายหางจะตัวด
ออกคล้าย ร ตัวอักษรธรรมดา (ฉ๒) จะเหมือนปัจจุบันดังนี้

๒ (ฉ๑) ในคำว่า อักษร ๑

๒ (ฉ๒) ในคำว่า ศรีราชโกษา ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันเส้นที่ขีดบนเส้นหลัง
นั้นจะมีลักษณะ เป็นไม้หันอากาศดังนี้

๒ ในคำว่า ลักษณ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อตัวอักษรมีการประดิษฐ์
หัวและปลายเส้นหลังดังนี้

๒๕ ในคำว่า ปึกษา

จากตารางอักษร ๒ และคำอธิบายอักษร ๒ จะเห็นได้ว่า ๒ เป็น
อักษรที่แทบจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง คือระยะแรก ๆ หัวของอักษรยังไม่
ขมวด เส้นที่ขีดกลางเส้นหลังจะเป็นเส้นตรงเป็นรูป ๒ ต่อมาตัวอักษรจะมีหัว
ขมวดกลม เส้นที่ขีดกลางเส้นหลังจะมีรูปเหมือนไม้ทั้นอากาศ คือจะมีรูป ๒
ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะใช้รูปนี้ตลอดมาจน
ถึงปัจจุบัน ถ้าหากใช้ในอักษรไทยย่อปลายเส้นหลังจะตัวออกคล้าย ร เป็น
รูป ๒๕

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ศ

ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๒๒๒๒๓	๒๒๒๒๕	๒๒๒๓๑(๑)	๒๒๒๓๑(๒)	๒๒๒๓๑(๒๒๒๒๒๒๒๒)
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๒๒๒๓๒	๒๒๒๗๐	๒๒๒๗๑	๒๒๒๗๗	๒๒๒๗๕
ศ	ศ	ศ	ศ	ศ
๒๒๒๘๒	๒๒๒๘๕	๒๒๓๐๑	๒๒๓๐๗๕	๒๒๓๕๗

อักษร ส

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรเหมือน ล สมัยเดียวกันแต่จะมี
เส้นตรงขีดบนเส้นหลังของตัวอักษรดังนี้

ส ในคำว่า สาม ๒/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม เส้นที่ลากต่อ
จากหัวของตัวอักษรจะเฉียงลงเล็กน้อยและลากเส้นต่อขึ้นไปทำมุมแหลมกับเส้น
เดิม เส้นที่ขีดบนเส้นหลังจะโค้งลงดังนี้

ส ในคำว่า สอง ๑๔

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรเหมือน ล สมัยเดียวกันคือตัว
อักษรจะโค้งกลมมน เส้นที่ขีดบนเส้นหลังจะโค้งงอขึ้นดังนี้

ส ในคำว่า สุกร ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมน ปลายเส้นบน
โค้งลง เส้นที่ขีดบนตัวอักษรตัวซี้ขึ้นข้างบนดังนี้

ส ในคำว่า ผากแสง ๗/๑

พ.ศ. ๑๙๑๙ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่
ปลายเส้นของตัวอักษรจะโค้งตัวขึ้นจรดกับเส้นเดิมดังนี้

ส ในคำว่า สุก

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๑๖ แต่เส้น
ที่ขีดบนเส้นหลังจะค่อนข้างตรงและเฉียงขึ้นดังนี้

ส ในคำว่า สโตจ ๑๖/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรหักเหลี่ยมมากขึ้นดังนี้

ศ ในคำว่า เสดจ ๓๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีเส้นล่างไม่ค่อยโค้งมากนัก

เส้นที่ขีดบนตัวอักษรจะขึ้นเฉียงยาวขึ้นดังนี้

ส ในคำว่า สาสหน้า ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรกลมมนคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐

บางครั้งปลายเส้นอาจตัวกลับมามาจรดเส้นเดิมดังนี้

ศ ในคำว่า สิบ ๓/๑

ศ ในคำว่า สใ ๑/๑

พ.ศ. ๒๒๒๐ ตัวอักษรต่างออกไปเล็กน้อยคือ เส้นที่ขีดเป็น

ทางจะมีลักษณะเหมือนไม้หันอากาศดังนี้

ศ ในคำว่า สักกะราช ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน เส้นในของตัวอักษร

โค้งแหลมสูงขึ้นดังนี้

ส ในคำว่า เสนาบดี

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ ตัวอักษรจะมีเหลี่ยมมุม

และมีการทวัดเส้นยาวขึ้นดังนี้

ส ในคำว่า สุบรรณ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๒๒๓ แต่

เส้นที่ขีดต่อ เป็นทางจะลากลงมาติดเส้นในตัวของอักษรดังนี้

ส ในคำว่า สจ

พ.ศ. ๒๓๕๗ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันแต่ปลายหางจะยาว

มากดังนี้

ในคำว่า

เสพ

จากตารางอักษร ส และคำอธิบายอักษร ส จะเห็นว่า ส เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อย คือระยะแรก ๆ จะมีเส้นตรงเป็นรูป ส ต่อมาหางของตัวอักษรจะค่อย ๆ เฉียงขึ้นเป็นรูป ส

สรุปได้ว่าอักษร ส มีรูปที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนดังนี้

๑. ส เป็นอักษรที่มีเส้นขีดตรงที่กลางเส้นหลัง เส้นที่ขีดนี้อาจจะโค้งขึ้นเป็นรูป ส หรือโค้งลงเป็นรูป ส ก็ได้ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๒๘ ถ้าเป็นรูปที่ใช้ในอักษรไทยย่อในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะมีรูป ส

๒. ส เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือหางของตัวอักษรจะชี้ขึ้น โดยจะเริ่มใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ คือจะมีรูป ส ระยะแรก ๆ อักษร ส จะไม่มีหัวขมวด พ.ศ. ๑๙๕๖ จะเริ่มมีหัวขมวดมากขึ้นเป็นรูป ส บางตัวเส้นเฉียงที่ขีดบนตัวอักษรนั้นจะมีรูปเหมือนไม้หันอากาศคือมีรูป ส ก็ได้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นต้นมา อักษร ส จะนิยมเขียนเส้นล่างให้โค้งแหลมขึ้นเป็นรูป ส และจะนิยมใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน อักษร ส นี้บางตัวอาจจะตรวดเส้นบนเป็นรูป ส ก็ได้ ถ้าใช้อักษรไทยย่อก็จะใช้รูป ส ส ในหนังสือมันโทปมันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ เส้นบนจะตรวดยาวเป็นรูป ส

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ห

๒	๒	๒	๒	๒
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๒	๒	๒	๒	๒
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๒
๒	๒	๒	๒	๒
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๒	๒	๒	๒	๒
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๒	๒	๒	๒	๒
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒	๒	๒	๒	๒
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒	๒	๒	๒	๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สิ้นวิวัฒนาการ)
๒	๒	๒	๒	๒
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๙
๒	๒	๒	๒	๒
๒๒๘๒	๒๒๘๘	๒๓๐๑	๒๓๑๓-๔	๒๓๕๗

อักษร ห

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน เพียงแต่มีการ
หักเหลี่ยมมุมมากกว่า ปลายเส้นหลังตรงอเข้าดังนี้

๒๗ ในคำว่า ห่า ๒/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ ตัวอักษรกลมมนขึ้น มีหัวชัดเจน ปลายเส้น
หลังตรงอเข้าดังนี้

๒๗ ในคำว่า ห่า ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ ตัวอักษรไม่เป็นเหลี่ยม เส้นที่ลากต่อจาก
เส้นหน้าจะทำมุมแหลมกับเส้นเดิมดังนี้

๒๗ ในคำว่า หงหลาย ๕/๒

พ.ศ. ๑๔๑๘ ปลายหางของตัวอักษรตัวนี้ออกดังนี้

๒๗ ในคำว่า หก

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๔๔๒ ตัวอักษรมีเส้นหน้าตรงแล้วหักเส้นโค้ง
เล็กน้อยก่อนตัวด เส้นกลับขึ้นไปขมวดดังนี้

๒๗ ในคำว่า ใน ๓๗/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๕๕-๖๐ ตัวอักษรมีลักษณะเหมือน ท และมีรูป ๐
ที่เส้นกลางดังนี้

๒๗ ในคำว่า หั่ว ๖

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๔๕๖ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบัน ลักษณะของตัวอักษร
จะเอนเล็กน้อยดังนี้

๒๗ ในคำว่า ทาสีบ ๑/๑

๒๘ ในคำว่า ไหมย ๒/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรมีรอยหยักที่เส้นหน้าและเส้นหลัง

ดังนี้

๒๙ ในคำว่า ไท ๗/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะมีรูป ๒๗ ซึ่งเหมือน

อักษร พ.ศ. ๑๔๕๖ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรธรรมตา (ฉ๒) จะมี

ลักษณะต่างออกไปคือ เส้นที่ลากต่อจาก เส้นหน้าจะทึบมหมามากกว่าเดิมดังนี้

๓ (ฉ๒) ในคำว่า หนังสือ ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนอักษรธรรมตา (ฉ๒) พ.ศ.

๒๑๖๔ แต่หัวขมวดขัดเจนดังนี้

๓ ในคำว่า ไท

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ มีการประดิษฐ์หัวของ

ตัวอักษรและปลายเส้นหลังตวัดเข้าดังนี้

๒๗ ในคำว่า มหา

จากตารางอักษร ท และคำอธิบายอักษร ท จะเห็นได้ว่า ท เป็น

อักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ อักษร ท จะมีลักษณะเป็น

รูปเหลี่ยมดังนี้ ๒๗ ต่อมาจะเปลี่ยนไปเป็นรูป ๓

สรุปได้ว่าอักษร ห มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ห เป็นอักษรที่มีลักษณะเป็นรูปเหลี่ยม เส้นหน้า เส้นกลาง และเส้นหลังจะอยู่ห่างกัน รูปนี้จะมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ระยะแรก ๆ หัวของอักษรส่วนใหญ่ยังไม่ขมวด ปลายเส้นหลังโค้งเข้าเล็กน้อย บางตัวอาจจะมีรอยหยักด้านหน้า ด้านหลัง เป็นรูป ห^๑ ต่อมาหัวของอักษรจะขมวดเข้ามากขึ้นเป็นรูป ห^๒ ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อ เส้นหน้าจะตวัดออกเล็กน้อยและปลายเส้นหลังตวัดเข้าเป็นรูป ห^๓

๒. ห เป็นอักษรที่มีลักษณะเรียวยาว และมีมุมล่างค่อนข้างแหลม พบใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๘๑๖ โดยจะมีรูป ห^๔ ต่อมาจะมีรูป ห^๕ ในหนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) หลังจากนั้นหัวของอักษรจะขมวดกลมขึ้นเป็นรูป ห^๖ และจะใช้รูปนี้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิจัยปริวรรต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร พ

๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๘(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
	พ	พ		
๑๙๓๕(๖๘)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๓(๑๐)	๑๙๔๓(๕๖)
๑๙๕๕-b๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-b๘	๒๐๕๓
๒๐๗๙	๒๐๖๔(๑)	๒๐๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
		พ		
๒๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สีน้ำเงิน) (๒๒๒๒๓๑)
				พ
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๙
	พ		พ	พ
๒๒๔๒	๒๒๔๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๒๔

อักษร พ

หลัก ๓๘ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๐ ตัวอักษรที่มีลักษณะเหมือนอักษร

พ สมัยเดียวกันแล้วลากเส้นโค้งกลับลงมาใต้ตัวอักษรแล้วขมวดหัวดังนี้

 ในคำว่า เออาพร ๑๔/๑
หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ ตัวอักษรที่มีลักษณะเหมือนอักษร พ สมัย

เดียวกันและปลายเส้นด้านขวาตรึงออกดังนี้

 ในคำว่า จูพา ๓๔/๑
พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีลักษณะเหมือน

อักษร พ สมัยเดียวกันและปลายเส้นด้านขวาตรึงออกดังนี้

 ในคำว่า สิงแพ ๒
พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อและจะคล้ายอักษร พ.ศ.

๒๒๓๑ แต่หัวของอักษรจะต่างไปเล็กน้อยดังนี้

 ในคำว่า วิพาร
พ.ศ. ๒๒๙๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้
 ในคำว่า อาฟวกยักข ๑๓

จากตารางอักษร พ และคำอธิบายอักษร พ จะเห็นได้ว่า พ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือระยะแรก ๆ จะมีรูป และจะพัฒนา
มาเป็นรูป และ

สรุปได้ว่าอักษร พ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. **พ** เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน พ และมีเชิงข้างใต้ พบใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐

๒. **พ** เป็นอักษรที่มีลักษณะเหมือน พ และตัวคปลายเส้นหลังออกทางด้านขวา รูปอักษรจะมีเส้นหน้า เส้นกลาง และเส้นหลังอยู่ห่างกันมาก พบใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๒๗๙ ถ้าใช้ในอักษรไทยย่อคือในหนังสือนันทโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙ จะมีการประดิษฐ์เส้นกลางเล็กน้อยเป็นรูป **พ**

๓. **พ** เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันคือมีหัวขมวดกลมและมีการตัวคปลายเส้นออกทางด้านขวา มุมเส้นด้านล่างจะติดกันเป็นมุมแหลม พบใช้ในจารึกบนแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษม อยุธยา พ.ศ. ๒๒๙๘ และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร อ

๕	๖ ๗	๘	๙ ๑๐	๑๑
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๑ ๑๒	๑๓	๑๔	๑๕	๑๖
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑	๒	๓	๔	๕ ๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๘	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๘๕)
๗ ๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒ ๑๓
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑ ๒ ๓	๔ ๕ ๖	๗	๘	๙
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๑๐	๑๑ ๑๒	๑๓ ๑๔	๑๕ ๑๖	๑๗ ๑๘
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๑๑	๑๒	๑๓	๑๔	๑๕
๒๒๒๒	๒๒๒๒	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(๑๒๒๑) (๑๒๒๑)
๑	๒	๓	๔	๕
๒๒๒๒	๒๒๒๓	๒๒๒๓	๒๒๒๓	๒๒๒๓
๑	๒	๓	๔	๕
๒๒๒๓	๒๒๒๓	๒๒๒๑	๒๒๒๑	๒๒๒๑
๒๒๒๓	๒๒๒๓	๒๒๒๑	๒๒๒๑	๒๒๒๑
๒๒๒๓	๒๒๒๓	๒๒๒๑	๒๒๒๑	๒๒๒๑

อักษร อ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ตัวอักษรมีรอยหยักทั้งด้านหน้าและด้านหลัง
หัวจะขมวดเข้าทางด้านขวามือดังนี้

๒ ในคำว่า เอา ๑๒/๒

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่การ
ขมวดหัวจะอยู่คนละด้านกัน คือจะขมวดหัวทางด้านซ้ายดังนี้

๒ ในคำว่า อนน ๘/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ตัวอักษรเหมือนอักษร พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่หัว
ขมวดมากกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า ออก ๑/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ ตัวอักษรไม่ค่อยมีรอยหยัก
หัวจะขมวดทางด้านขวาดังนี้

๐ ในคำว่า อนน ๑๐/๒

หลัก ๔ พ.ศ. ๑๙๐๔ ตัวอักษรต่างออกไปเล็กน้อย ปลายเส้น
ที่วัดเข้าจะไม่ขมวดเท่าอักษรสมัยแรก ๆ ดังนี้

๒ ในคำว่า ออ ๘/๑

๒ ในคำว่า เอา ๑๐/๑

๒ ในคำว่า อนน ๒/๓

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่
เส้นหลังไม่หยักดังนี้

๒ ในคำว่า อนน ๒/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนดังนี้

๐ ในคำว่า ออก ๒/๑

พ.ศ. ๑๙๑๙ ตัวอักษรจะมีไส้ขีดขวางเพิ่มขึ้นดังนี้

๐ ในคำว่า อนน ๒

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๑๙๐๔ แต่

เส้นไม่ค่อยหยักเท่าดังนี้

๐ ในคำว่า อนน ๒/๑

๐ ในคำว่า อนน ๑๖/๑

๐ ในคำว่า อูสา ๓๐/๑

๐ ในคำว่า อีก ๘/๓

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม บางตัว

ไม่มีไส้กลาง บางตัวมีไส้กลางดังนี้

๐ ในคำว่า ฮิน ๖

๐ ในคำว่า ออก ๕

๐ ในคำว่า ฮิน ๓

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ตัวอักษรค่อนข้างกลมมนดังนี้

๐ ในคำว่า สิบเอ็ด ๓/๑

๐ ในคำว่า ออก ๕/๑

๐ ในคำว่า อนี ๑/๒

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรคล้ายปัจจุบันแต่หัวยังไม่ขมวด
ดังนี้

๐ ในคำว่า อาทิ ๘/๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ตัวอักษรเป็นรูปรี ตัวตรง หัวของอักษร
ยังไม่ขมวดดังนี้

๐ ในคำว่า อนิ ๑/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ตัวอักษรที่มีรูปเหมือนเดิมคืออักษรธรรมดา (ฉ๒) มีรูป ๐ ซึ่งจะเหมือน
อักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) ตัวอักษร
จะมีการหักเหลี่ยมมุมมากขึ้นดังนี้

๐ (ฉ๑) ในคำว่า อักษร ๑

พ.ศ. ๒๒๒๐ ตัวอักษรคล้ายอักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ แต่

ส่วนบนของอักษรจะใหญ่กว่าดังนี้

๐ ในคำว่า อัน

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบัน หัวของตัวอักษร

ขมวดชัดเจนดังนี้

๐ ในคำว่า เอา

พ.ศ. ๒๒๓๑ ตัวอักษรมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป

ไป ตัวอักษรที่เหมือนรูปเดิมคืออักษรไทยย่อ (ฉ๑) มีรูป ๐ ซึ่งจะเหมือน
อักษร พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ตัวอักษรที่ต่างออกไปคืออักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมี
รูปรีดังนี้

๐ (ฉ๒) ในคำว่า ออกขุน ๒

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นตัวอักษรไทยย่อ หัวที่ขมวดเข้าจะใหญ่

ตัวอักษรส่วนล่างจะค่อนข้างเรียวยาวดังนี้

๑ ในคำว่า อัน

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

๒ ในคำว่า ออก

จากตารางอักษร อ และคำอธิบายอักษร อ จะเห็นได้ว่า อ เป็นอักษรที่มีการเปลี่ยนแปลง คือระยะแรก ๆ อักษร อ มีรอยหยักที่ด้านหน้าและด้านหลัง มีหัวขมวดเข้าด้านหนึ่งเป็นรูป ๒ และจะค่อย ๆ พัฒนา โดยอาจจะมียอยหยักน้อยลงเป็นรูป ๓ และเป็นรูป ๔ จนมามีรูป ๕ ๖ และ ๗

สรุปได้ว่าอักษร อ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒ เป็นอักษรที่มีรอยหยักโค้ง เส้นที่หยักนี้อาจจะหยักมากหรือน้อยก็ได้ และมีหัวขมวดปลายด้านหนึ่ง อาจจะขมวดทางด้านขวาเป็นรูป ๒ หรือขมวดทางด้านซ้ายเป็นรูป ๓ ก็ได้ รูปนี้จะนิยมใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะเข้ามาถึงจารึกหลักที่ ๑๐ พ.ศ. ๑๙๔๗

๒. ๐ ๐ ๐ เป็นอักษรที่มีรูปร่างค่อนข้างกลมรี พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจะเข้ามาถึง พ.ศ. ๒๒๓๒

๓. ๐ ๐ ๐ - เป็นอักษรที่มีรูปร่างค่อนข้างเป็นเหลี่ยม บางครั้งมีขีดที่ด้านหน้าของอักษร มีใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

๔. อ ย เป็นอักษรที่มีรูปร่างรี จะเริ่มลากเส้นจากด้านหน้าแล้วลากลงมาตรง ๆ แล้วลากเส้นตัวกลับขึ้นไปด้านบน ลากเส้นกลับมาจรดเส้นเดิม รูปนี้จะมีลักษณะคล้ายอักษรปัจจุบัน พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๔๔๖ และใช้มาจนถึงปลายสมัยอยุธยา อักษรไทยย่อก็คจะใช้รูปนี้ด้วย รูปนี้จะค่อย ๆ พัฒนาโดยจะค่อย ๆ ขมวดหัวเข้าจนเป็นอักษร อ ในปัจจุบัน

๕. อ อ เป็นอักษรที่พัฒนามาจากแบบที่ ๔ โดยจะขมวดหัวให้เห็นชัดเจนขึ้น โดยจะเริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ และใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน บางครั้งอาจจะมีการประดิษฐ์ให้งดงามขึ้นโดยหักเหลี่ยมมุมตัวอักษรเป็นรูป อ ก็ได้

๖. อ เป็นอักษรที่มีหัวอักษรใหญ่และโค้งมาก พบใช้ในสมัยอยุธยา โดยจะใช้เป็นอักษรไทยย่อก็คือ หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑

(๑๑) จะใช้รูป อ หนังสือนันทโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป

อ

ตารางแสดงวิวัฒนาการอักษร ฮ

๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๒	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๕๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๒	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สี่ปีสี่ปี)
				๑
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
				๑
๒๒๓๒	๒๒๓๔	๒๒๓๑	๒๒๓๗-๔	๒๒๓๕

อักษร ฮ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ จะมีลักษณะเหมือน อ

สมัยเดียวกันแต่มีเส้นขีดออกมาดังนี้

๑ ในคำว่า พายเรือ

พ.ศ. ๒๓๒๕ ตัวอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบันดังนี้

๒ ในคำว่า ฮ่อ

จากตารางอักษร ฮ และคำอธิบายอักษร ฮ จะเห็นได้ว่า ฮ เป็นอักษร
ที่มีใช้น้อยมาก และจะปรากฏใช้ครั้งแรก เป็นอักษรไทยย่อในหนังสือบันทึบท
สูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ โดยมีรูป ๑ และจะพบอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตน

โกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. ๒๓๒๕ โดยจะมีรูปเหมือนปัจจุบันคือรูป ๒

ศาสตราจารย์ ฉ่ำ ทองคำวรรณ เคยอ่านจารึกของ

พระมหาเถรจุฬามณี ซึ่งเป็นจารึกลานทองคำ พ.ศ. ๑๙๑๙ คำหนึ่งว่า

๒๒๒๒๒๒ = เหนืออื่น โดยที่ท่านคิดว่า ๒ นี้คือ ฮ ในสมัยสุโขทัย

แต่จากการตรวจสอบหลักฐานใหม่ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้พบว่า ๒ นี้คือ

อ ที่เป็นสระประกอบสระเอือ (๒๒) นั่นเอง ดังนั้นคำว่า ๒๒๒๒๒๒

ก็คือ เหนืออื่นในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าอักษร ฮ มีรูปแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๑ เป็นอักษรไทยย่อพบใช้ในหนังสือบันทึบทสูตรคำหลวง พ.ศ.

๒๒๗๔

๒. ๒ เป็นอักษรที่มีรูปเหมือนปัจจุบัน พบใช้ในเอกสาร พ.ศ. ๒๓๒๕

และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๒.๒.๒ สระ สระที่ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตน

โกสินทร์ตอนต้นมี ๒๗ ตัวคือ

๑. สระอะ (ะ)
๒. สระอา (า)
๓. สระอิ (ิ)
๔. สระอี (ี)
๕. สระยี่ (ยี่)
๖. สระยี้ (ยี้)
๗. สระอุ (ุ)
๘. สระอู (ู)
๙. สระเอ (เ)
๑๐. สระแอะ (แะ)
๑๑. สระแอ (แ)
๑๒. สระโอะ (โอะ)
๑๓. สระโอ (โ)
๑๔. สระเอาะ (เาะ)
๑๕. สระออ (อ)
๑๖. สระเอีย (เีย)
๑๗. สระเอือ (เอือ)
๑๘. สระอัว (ัว)
๑๙. สระเออ (เออ, เอ)

๒๐. สระ ฤ (ฤ)
๒๑. สระ ฤา (ฤา)
๒๒. สระ ฦ (ฦ)
๒๓. สระ ฦา (ฦา)
๒๔. สระอำ (-ำ)
๒๕. สระไอ (ไอ)
๒๖. สระโอ (โอ)
๒๗. สระเอา (เอา)

สระจะมีรูปต่าง ๆ กันตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นดังนี้

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สระอะ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระอะสมัยนี้มีลักษณะโค้งคว่ำ หัวยังไม่
ขมวดดังนี้

ก ในคำว่า พระ ๒๔/๒

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๘๑๖ รูปสระมีรูปโค้งคว่ำกับจุดดังนี้

ก ในคำว่า พระ ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระมีทั้งที่เหมือนรูปเดิมและที่ต่างออกไป
รูปสระที่เหมือนรูปเดิมจะมีรูป ก ซึ่งเหมือนรูปสระ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระต่าง
ออกไปจะมีรูปดังนี้

๐ ในคำว่า พระ ๒๒/๑

พ.ศ. ๑๘๗๐ รูปสระคล้ายสระ พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่มีลักษณะ
เหยียดตรงมากขึ้นดังนี้

ก ในคำว่า พระ

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๕ รูปสระอะจะเหมือนเลขสามอารบิกดังนี้

๓ ในคำว่า พระ ๔๐/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรธรรมดา (๑๒) รูปสระมีหัวขมวด
มากขึ้น แล้วยังโค้งคว่ำอยู่ดังนี้

ล (๑๒) ในคำว่า พระ ๑

พ.ศ. ๒๒๒๐ รูปสระเหมือนปัจจุบันคือหัวขมวด เข้าและโค้ง

ขึ้นดังนี้

๕ ในคำว่า สักกะราช ๑

จากตารางสระอะ และคำอธิบายสระอะ จะเห็นว่าสระอะแต่เดิมมาจะใช้รูป ๓ เป็นส่วนใหญ่ แต่อาจจะมีรูป ๑ หรือ ๒ ในบางคำ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๐ เป็นต้นมา รูปสระอะเปลี่ยนเป็นรูป ๒ และนิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน รูปได้ว่าสระอะ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๓ รูปโค้งคว่ำ ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๓๑ อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (น๑) และหนังสือออกพระวิสูตรสุนทรราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๒๓๑ (น๑) ก็จะใช้รูปนี้ด้วย

๒. ๑ รูปโค้งคว่ำกับจุด พบที่ใช้แห่งเดียวคือในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖

๓. ๑ รูปกลมจะใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๙๒ อักษรไทยย่อ พ.ศ. ๒๒๒๒ คือจารึกวัดจุฬามณีก็จะใช้รูปนี้ด้วย

๔. ๒ รูปเหมือนเลขสามอารบิก ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐ และจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔

๕. รูปโค้งทงาย (เป็นรูปไม้หันอากาศ) ใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๐

เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยอยู่ในหนังสือรัตนโกสินทร์คำหลวง พ.ศ.

๒๒๗๔ ก็จะใช้รูปนี้ด้วย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอา

๖	๖	๖๖	๖	๖
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๖	๖	๖	๖๖๖	๖
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๖	๖	๖	๖	๖
๑๙๑๗-๑๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๖	๖	๖	๖	๖
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๕๖)
๖	๖	๖	๖	๖
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๖	๖	๖	๖	๖
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๖)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๖)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๙
๖	๖	๖	๖	๖
๒๒๓๖	๒๒๓๘	๒๒๓๑	๒๒๓๗-๘	๒๒๓๙

สระอา

- หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระเหมือนปัจจุบันแต่ปลายเส้นด้านล่าง
โค้งเข้าดังนี้
- ๑) ในคำว่า ห่า ๒/๑
- หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ รูปสระค่อนข้างเป็นเหลี่ยมปลายเส้นค่อนข้าง
ตรงดังนี้
- ๑) ในคำว่า ขา ๓
- หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระมีทั้งที่ปลายโค้งน้อย ๆ และปลาย
ขมวดเข้ามากดังนี้
- ๑) ในคำว่า สถาปนา ๓๔/๑
- ๑) ในคำว่า เกา ๒๖/๑
- หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูปสระมีสองรูป รูปหนึ่งเหมือนเดิมปลายเส้น
อาจจะโค้งเข้ามากหรือน้อย อีกรูปหนึ่งปลายเส้นตัวคอกด้านหลังดังนี้
- ๑) ในคำว่า วา ๒/๑
- ๑) ในคำว่า ภาช ๓๓/๒
- ๒) ในคำว่า หนา ๖/๑
- หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ รูปสระเหมือนปัจจุบันดังนี้
- ๑) ในคำว่า เนียรพาน ๑/๑

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ รูปสระค่อนข้างเป็นเหลี่ยมและเส้นหลังหยัก

ดังนี้

3) ในคำว่า ญาณ ๑๔/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปสระของอักษรไทยย่อ (ฉ๑) เหมือนเดิม แต่ปลายตัวด เข้าดังนี้

๖) (ฉ๑) ในคำว่า จินดา

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระหักมุมเป็นเหลี่ยม ปลายเส้นตัวด เข้าดังนี้

7) ในคำว่า กล้า

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบันมีลักษณะเป็นเหลี่ยม ดังนี้

7) ในคำว่า นาด

จากตารางสระอา และคำอธิบายสระอา จะเห็นได้ว่าสระอามีการใช้ คงที่มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพียงแต่มีการประดิษฐ์รูปให้ต่างออกไปเล็กน้อย เช่น มีการโค้งเข้ามากขึ้นเป็นรูป ๖) หรือมีการขมวดที่ส่วนปลาย เป็นรูป ๖) หรือตัวดปลายออกเป็นรูป ๖) หรือมีรอยหยักกลางเส้นเป็นรูป 7) สมัยหลัง ๆ อาจจะมีการหักเหลี่ยมมากขึ้น ระยะแรก ๆ จะมีปลาย โค้งเข้า แต่ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๑๖ เป็นต้นมา ปลายของสระอาจะตรงมากขึ้น และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อก็จะใช้รูปนี้เพียงแต่ตัวดปลายเข้า เป็น รูป 7)

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอิ

๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๗-๑๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๑๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๕๐	๑๕๕๓	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๐	๒๐๖๒
๒๐๖๓	๒๐๖๕	๒๐๖๑(๑)	๒๐๖๑(๒)	๒๐๖๑(สามสี่ห้า)
๒๐๖๒	๒๐๗๐	๒๐๗๑	๒๐๗๗	๒๐๗๕
๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๓๐๑	๒๓๐๗-๘	๒๓๕๗

สระอี

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระสมัยนี้ค่อนข้างเป็นเหลี่ยมมีมุมมนดังนี้
 ๐ ในคำว่า อณ ๑๓/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ รูปสระจะต่างออกไปคือจะไม่เขียนติดต่อเป็น
 รูปกลม สระสมัยนี้จะมีลักษณะโค้งมากและปลายเส้นด้านหนึ่งขมวดเข้ามาดังนี้

๑ ในคำว่า ลีบ ๒๑

๑ ในคำว่า ดี ๑๐

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระสมัยนี้มีหลายรูป ทั้งรูปที่เหมือนสมัย
 พ.ศ. ๑๘๓๕ และรูปที่โค้งกลมมนปลายด้านหนึ่งขมวดเข้า มีทั้งรูปที่ขมวดน้อย
 ขมวดมาก และขมวดด้านข้างดังนี้

๐ ในคำว่า โพิธิ ๑๓/๑^๑

๑ ในคำว่า อภิเสก ๖/๑

๑ ในคำว่า เสรลณี ๒๒/๑

๑ ในคำว่า พิสดาร ๔๘/๒

รูปสระมีลักษณะเหมือนสระอิสมัยพ่อขุนรามคำแหง รูปนี้มีใช้แห่งเดียว
 เท่านั้นและจะปรากฏหลัง ๓ ในคำว่า วิชฌ๐ เนื่องจากว่าบรรทัดบนที่ตรงกับ
 กับตัว ๓ มีสระอุปรากฏอยู่ จึงไม่สามารถใส่สระอิบน ๓ ได้ ผู้จารึกจึงเลี่ยง
 มาใช้รูปนี้แทน

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ รูปสระมี ๒ รูป คือรูปกลมรี และรูปที่เหมือนเดิมดังนี้

○	ในคำว่า	จึง	๓๑/๑
๑	ในคำว่า	ทวีป	๖๐/๑

หลัก ๔ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระมีหลายรูป มีทั้งรูปที่โค้งคว่ำ รูปที่ ขมวดปลายด้านหนึ่ง และรูปที่ปลายทั้งสองติดกันดังนี้

○	ในคำว่า	สิบ	๑๕/๓
๑	ในคำว่า	พิทธ	๑๕/๑
๑	ในคำว่า	กิน	๒๕/๑
๑	ในคำว่า	ชิน	๔/๑
๑	ในคำว่า	จึง	๑๓/๑

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ รูปสระค่อนข้างกลมดังนี้

○	ในคำว่า	จึง	๔/๔

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูปสระสมัยนี้ค่อนข้างรี มีทั้งรูปสระที่ปลาย เส้นลากต่อ เป็นเส้นเดียวกันเป็นวงรี และรูปที่ปลาย เส้นลาก ไม่ต่อกันดังนี้

○	ในคำว่า	จึง	๔/๑
๑	ในคำว่า	จึง	๑๐/๑
๑	ในคำว่า	นิง	๙/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ สระมีทั้งรูปค่อนข้างโค้งกลมและรูปที่มีมุมแหลม

๑ ในคำว่า ยี ๑/๑

๑ ในคำว่า นิ ๑/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูปสระค่อนข้างกลม บางรูปมีรอยหยักด้านบน เป็นรูปคล้ายหัวใจ บางรูปเป็นรูปโค้งคว่ำสองชั้นดังนี้

๐ ในคำว่า พิเสส ๒/๓

๐ ในคำว่า จาริก ๑๒/๓

๐ ในคำว่า กริธาธิการ ๒๐/๓

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ รูปสระจะต่างออกไปคือปลายเส้นทั้งสองจะ ขมวดเข้า และรูปสระจะโค้งลง บางครั้งจะมีรอยหยักดังนี้

๐ ในคำว่า เทวิ ๒๗/๑

๐ ในคำว่า ทิ ๓๓/๑

๐ ในคำว่า พลิก ๔/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระมีทั้งที่ค่อนข้างกลมและค่อนข้างรี ดังนี้

๐ ในคำว่า จิง ๓

๐ ในคำว่า ลิบ ๕

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระค่อนข้างโค้ง ปลายเส้นทั้งสองไม่ติดกัน บางครั้งมีรอยหยักที่ด้านบนดังนี้

๐ ในคำว่า พระหลับดี ๓/๑

๐	ในคำว่า	ลึบ	๓/๑
๑	ในคำว่า	นิง	๒/๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๔๒-๖๘ รูปสระมีหลายรูป มีทั้งรูปเหลี่ยม รูปโค้งที่มีปลายเส้นขมวดเข้า และรูปพระจันทร์เสี้ยวที่ปลายเส้นทั้งสองไม่ติดกัน ดังนี้

◇	ในคำว่า	อาทิ	๘/๒
๑	ในคำว่า	จิง	๑๖/๑
๑	ในคำว่า	มเหตุ	๑๓/๑
๐	ในคำว่า	อิก	๑๔/๑
๑	ในคำว่า	นิง	๖/๔
๑	ในคำว่า	ลึบ	๑/๔

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๔๓ รูปสระค่อนข้างกลม มีทั้งรูปที่ปลายเส้นติดกัน เป็นวงกลม และรูปที่ปลายเส้นไม่ติดกัน บางรูปขมวดปลายมาก บางรูปไม่ขมวดปลายดังนี้

๐	ในคำว่า	บริหาร	๒
๐	ในคำว่า	ณ	๑
๐	ในคำว่า	ณ	๓
๐	ในคำว่า	พีช	๒

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ รูปสระคล้ายรูปสระ พ.ศ. ๑๙๔๒ คือจะมีรูป
โค้งคว่ำ และมีรอยหยักมากดังนี้

๐ ในคำว่า นิง ๙/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปสระเหมือนปัจจุบันคือมีความริมมากขึ้นจะมี
ลักษณะคล้ายพระจันทร์เสี้ยว มีทั้งรูปที่ปลายติดกันและปลายไม่ติดกันดังนี้

๐ (ฉ๑) ในคำว่า ก่ปิดตัน ๑๒

๐ (ฉ๒) ในคำว่า พริย ๔

หลัก ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระคล้ายสระ พ.ศ.
๑๙๕๖ คือจะเป็นรูปโค้งปลายไม่ติดกันดังนี้

๐ ในคำว่า บุริบูร ๘

๐ ในคำว่า ปิด ๗

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระคล้ายปัจจุบันแต่ค่อนข้าง
ข้างเป็นเหลี่ยมยาวดังนี้

๐ ในคำว่า โโพธิ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบันดังนี้

๐ ในคำว่า พิศาล

จากตารางสระอิและคำอธิบายสระอิ จะเห็นว่าสระอิจะแตกต่างกัน
ระหว่างสมัยสุโขทัยและสมัยหลัง ระยะแรก ๆ สระอิจะมีรูปค่อนข้างกลมและ
ใหญ่ และจะนิยมใช้รูป ๐ ๐ และ ๐ มาก พอมาถึง พ.ศ. ๑๙๑๖

รูปสระจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกันเป็นรูป อันเป็นต้นเค้าของสระอิในสมัยต่อ ๆ มา หลังจาก พ.ศ. ๒๑๖๔ ลงมาแล้ว สระอิจะเปลี่ยนไปจากเดิมมาก คือจะมีรูปเรียวเล็กลงและมีรูปเหมือนปัจจุบันคือรูป และรูปนี้จะใช้กันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า สระอิ มีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. รูปสี่เหลี่ยมมน มีใช้น้อยคือใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ เท่านั้น

๒. รูปกลม เป็นรูปที่ใช้กันตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๘๐-๑๙๒๐ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๓. รูปรี จะใช้น้อยคือ ใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ และจารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐

๔. รูปโค้งขมวดปลายด้านหนึ่ง บางครั้งจะขมวดมากเป็นรูป บางครั้งขมวดน้อยเป็นรูป บางครั้งจะมีรูปเอียงเป็นรูป บางครั้งปลายเส้นที่ขมวดจะกลับมาชิดเส้นเดิมเป็นรูป รูปนี้จะใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๕. รูปโค้งปลายงอเข้าติดเส้นเดิม รูปนี้จะใช้ในจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๘๐๔

๖.   รูปหัวใจ ปลายเส้นอาจจะติดหรือไม่ติดกันมีใช้ในจารึกหลัก
ที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ อักษรไทยย่อคือจารึกหลัก
ที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ ก็จะใช้รูป

๗.   รูปโค้งหงาย มีใช้ในจารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๕๒ และ
จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙

๘.   รูปโค้งคว่ำ ปลายอาจจะติดหรือไม่ติดกัน ใช้ในจารึกหลัก
ที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๕๖

๙. รูปโค้งคว่ำสองชั้น ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗

๑๐. รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-
๖๘

๑๑. รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกัน รูปนี้จะเป็นต้นเค้าของรูป
ในปัจจุบัน ใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจะใช้มาถึง
หนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒)

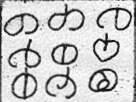

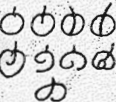

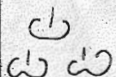

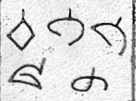

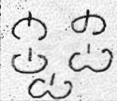

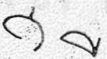

๑๒. รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายติดกัน รูปนี้จะเรียวยาวเล็กลงมีลักษณะ
เหมือนปัจจุบัน ใช้ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) คือหนังสือออกญาไชยา
เมืองตะนาวศรี และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อจะใช้รูปนี้ด้วย

๑๓. รูปเหลี่ยมยาว ใช้ในอักษรไทยย่อในหนังสือเน้นโทบนันทสูตร
คำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอิลอย

๐		๐	๐ ๐	๐
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
			๐	
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
		๐ ๐		
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๕๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๕๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๖	๒๐๖๖
๒๐๖๗	๒๐๖๘	๒๐๖๙(๑)	๒๐๖๙(๒)	๒๐๖๙(๓) (ไม่มีสระอิลอย)
๒๐๗๐	๒๐๗๐	๒๐๗๑	๒๐๗๑	๒๐๗๑
๒๐๗๒	๒๐๗๒	๒๐๗๓	๒๐๗๓	๒๐๗๓
๒๐๗๔	๒๐๗๔	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอี

๐		๑ ๑	๑ ๑	๑ ๑
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
				
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
				
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
				
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
				
๑๙๕๕-๖๕	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
				
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
				
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑ (สัทวิธีใหม่)
				
๒๒๓๒	๒๒๓๓	๒๒๓๖	๒๒๓๗	๒๒๓๘
				
๒๒๔๒	๒๒๔๔	๒๒๕๑	๒๒๕๓-๔	๒๒๕๗
				

สระอี

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระเหมือนสระอี แต่มีเส้นผ่ากลาง สมัยนี้
สระอี มีทั้งสระลอยและสระจม โดยมีรูปเดียวกันดังนี้

สระลอย ① ในคำว่า -นทราทิตย์ ๑/๑
(อินทราทิตย์)

สระจม ① ในคำว่า -ศร ๑/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระสมัยนี้จะต่างออกไป มีทั้งสระลอย
และสระจม ซึ่งรูปต่างกันดังนี้

สระลอย รูปเหมือนสระลอย พ.ศ. ๑๘๓๕ ดังนี้
① ในคำว่า -ง (อิง) ๔๑/๒

สระจม มีรูปเหมือนสระอี ในสมัยเดียวกัน แต่มีขีดเพิ่มขึ้นดังนี้

๑ ในคำว่า ศี ๔/๑

๑ ในคำว่า สิ้น ๕๓/๑

๑ ในคำว่า พิธี ๑๖/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ รูปสระมีหลายรูป มีทั้งสระ
ลอยและสระจม รูปสระลอยมีทั้งที่เหมือนรูปสระ พ.ศ. ๑๘๓๕ และที่ดัดแปลง
เล็กน้อย สระจม มีทั้งรูปโค้งคว่ำมีขีด รูปโค้งขมวดปลายด้านหนึ่งมีขีด และ
รูปรีมีขีดดังนี้

สระลอย ① ในคำว่า -จาน (อีจาน) ๗๘/๑

① ในคำว่า -ง (อิง) ๗/๒

			ก (อีก)	๑๖/๒
			นทร (อินทร)	๓๔/๑
			ด (อีด)	๔๑/๒
	๐	ในคำว่า	นทร (อินทร)	๓๕/๑
สระจม	๑	ในคำว่า	มุณี	๖๗/๒
	๒	ในคำว่า	ณี	๘๕/๑
	๓	ในคำว่า	ศิวธาตุ	๕๔/๒

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๔๐๔ รูปสระมีทั้งรูปโค้งและรูปกลม มีทั้งที่ขมวด

ปลายน้อย ขมวดปลายมาก เส้นที่ขีดจะมีทั้งสั้น ยาว และต่อเป็นเส้นเดียวกัน

ดั่งนี้	๑	ในคำว่า	ปิย	๑๕/๒
	๒	ในคำว่า	จักร	๑๖/๓
	๓	ในคำว่า	ศรี	๑๒/๓
	๔	ในคำว่า	พิน	๑๗/๑
	๕	ในคำว่า	ณี	๓๓/๑
	๖	ในคำว่า	สิบ	๑๕/๓
	๗	ในคำว่า	ตี	๒๗/๑
	๘	ในคำว่า	ปราณี	๑๖/๑

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๔๐๒-๑๑ รูปสระสมัยนี้มีทั้งสระลอย และสระจม

สระลอยรูปจะ เหมือนสระ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระจม จะมีทั้งสระรูปกลมมีขีดข้างบนและรูปที่ขมวดปลายด้านหนึ่งดั่งนี้

สระลอย	๐	ในคำว่า	ก (อีก)	๑๔/๒
--------	---	---------	---------	------

สระจม	๐	ในคำว่า	มี	๖/๔
	๑	ในคำว่า	ประทีป	๔/๒

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูปสระสมัยนี้มีทั้งสระลอยและสระจม สระลอยไม่ค่อยเปลี่ยน สระจมมีมากทั้งรูปกลม รูปรี เส้นขมวดมาน้อย ต่าง ๆ กันไปดังนี้

สระลอย	๐	ในคำว่า	นทรีย (อินทรีย)	๑๕/๑
			นก (อีก)	๑๕/๑
สระจม	๐	ในคำว่า	มี	๖/๑
	๑	ในคำว่า	มี	๒๕/๑
	๒	ในคำว่า	มีง	๑๒/๑
	๓	ในคำว่า	มีง	๘/๑
	๔	ในคำว่า	มีล	๑๔/๑
	๕	ในคำว่า	มีถ	๒๘/๑
	๖	ในคำว่า	มีถ	๕/๑
	๗	ในคำว่า	มีถ	๑๓/๑
	๘	ในคำว่า	มี	๑๐/๑
	๙	ในคำว่า	มี	๔/๑
	๑๐	ในคำว่า	มี	๔/๑
	๑๑	ในคำว่า	มีน	๓๖/๑
	๑๒	ในคำว่า	มีลา	๑๓/๑
	๑๓	ในคำว่า	มี	๒๐/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ รูปสระจะคล้ายสระรูปหนึ่ง ใน พ.ศ. ๑๙๐๔ (๑) แต่จะตัดแปลงเล็กน้อยคือ รูปสระสมัยนี้จะลากเส้นตรงลงมา แล้วตัวก็กลับไปทางซ้ายแล้วลากเส้นกลับมาตัดเส้นเดิม บางรูปจะมีปลายเส้นตัวขึ้น บางรูปปลายเส้นตัวลดลงดังนี้

 ในคำว่า มงมี ๓/๒

 ในคำว่า สิน ๓/๒

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ รูปสระสมัยนี้มีทั้งสระลอยและสระจม สระลอยคล้ายสระ พ.ศ. ๑๙๓๔ สระจม ไม่ค่อยต่างจากเดิมมากนักดังนี้

สระลอย ในคำว่า -นดู (อินดู) ๑๐/๑

 ในคำว่า -นท (อินท) ๒๔/๑

สระจม ในคำว่า ฮี ๑๙/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูปสระสมัยนี้มีทั้งรูปกลมและรูปหัวใจ มีขีดบนหรือกลางรูปสระดังนี้

 ในคำว่า คำสิง ๗/๓

 ในคำว่า มี ๗/๓

 ในคำว่า กูดี ๑๗/๓

 ในคำว่า ฮีการ ๓๐/๓

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระสมัยนี้มีทั้งรูปกลม รูปที่ลากเส้นติดเป็นเส้นเดียวกัน และรูปที่ปลายขมวดมมากข้างหนึ่ง มีเส้นขีดบนหรือกลางสระหรือมีขีดยาวผ่ากลางตลอดดังนี้

๐	ในคำว่า	หิน	๑๘/๑
๑	ในคำว่า	ณ	๖/๑
๒	ในคำว่า	ณ	๑๗/๓
๓	ในคำว่า	อเพ็ญ	๑๘/๓
๔	ในคำว่า	พิจารณา	๑๒/๓
๕	ในคำว่า	อีก	๘/๓
๖	ในคำว่า	ดีถึ	๓๐/๑
๗	ในคำว่า	ณ	๑๒/๓
๘	ในคำว่า	ชึ	๑๘/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๕๒ รูปสระจะโค้งหางย ปลายเส้นทั้งสองโค้ง

เข้า บางครั้งมีรอยหยัก มีเส้นขีดตรงกลางดังนี้

๑	ในคำว่า	ณ	๒๕/๑
๒	ในคำว่า	ง	๖/๑
๓	ในคำว่า	ประดับดี	๒๖/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระจะมีทั้งรูปกลมและรูปรี รูปโค้ง

และรูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกัน มีขีดบนหรือกลางสระ หรือมีขีดยาวผ่า

กลางตลอดดังนี้

๐	ในคำว่า	สี	๔
๑	ในคำว่า	ดี	๑๑
๒	ในคำว่า	สังคการี	๑๐
๓	ในคำว่า	อาที	๑

๐	ในคำว่า	ที	๔
๐	ในคำว่า	ตี	๕

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ รูปสระมีหลายรูป มีทั้งรูปเหลี่ยม รูป

โค้ง มีเส้นขีดบนรูปสระอีกหนึ่งดังนี้

◊	ในคำว่า	มณี	๔/๒
๐	ในคำว่า	สี	๔/๔
๐	ในคำว่า	อีก	๑๐/๔
๐	ในคำว่า	ณี	๒๕/๔
๐	ในคำว่า	นิง	๔/๔

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ รูปสระมีทั้งรูปคล้ายรูปหัวใจมีขีดกลาง และ

รูปที่มีปลายข้างหนึ่งขมวดมากมีขีดข้างบนดังนี้

๐	ในคำว่า	ดิน	๑
๐	ในคำว่า	อนิง	๒

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๗๕ รูปสระค่อนข้างรี มีทั้งรูปที่โค้งคว่ำและโค้ง

หงายมีขีด บางครั้งมีรอยหยักที่เส้นล่างด้วยดังนี้

๐	ในคำว่า	ณี	๗/๒
๐	ในคำว่า	ตี	๑/๒
๐	ในคำว่า	ที	๑/๒
๐	ในคำว่า	อี	๔/๒
๐	ในคำว่า	ตี	๑๔/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ ตัวอักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะมีทั้งรูปพระจันทร์
เสี้ยวปลายไม่ติดกัน มีขีดตรงกลางรูปสระ และรูปที่ลาก เส้นติดต่อกันเป็นเส้น
เดียว อักษรธรรมดา (ฉ๒) จะมีรูปที่ลาก เส้นติดต่อกันดังนี้

	(ฉ๑) ในคำว่า	สหนัก	๑๐
	(ฉ๑) ในคำว่า	ไชยาทิบติ	๑
	(ฉ๒) ในคำว่า	จินดา	๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ รูปสระมีสองรูป รูปหนึ่งคล้ายปัจจุบันมากคือ
ขีดบนสระจะย้ายมาอยู่ริมขวามือดังนี้

	ในคำว่า	พิ	๓/๒
	ในคำว่า	ใจดี	๔/๒

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นตัวอักษรไทยย่อ รูปสระจะมีรูปเหลี่ยม
ยาว ขีดบนสระจะอยู่ตรงกลางดังนี้

	ในคำว่า	มิ
--	---------	----

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ รูปสระจะมีทั้งรูปที่ขีดอยู่กลางสระและขีด
อยู่ริมขวามือดังนี้

	ในคำว่า	เสนาธิบตี
	ในคำว่า	ศรีสัตนาคนหุต

จากตารางสระอ็และคำอธิบายสระอ็จะเห็นว่า

สระอ็นี้แบ่งออกได้เป็นสระลอยและสระจม

สระลอย มีตั้งแต่จากหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ถึงจารึกหลักที่ ๑๐๒

พ.ศ. ๑๘๒๒ สระลอยนี้จะมีรูปไม่ค่อยแตกต่างกัน เพียงแต่ขีดที่กลางสระนั้น

อาจจะขีดยาวตลอดลงมาเป็นรูป หรือมีขีดที่ส่วนบนเป็นรูป

สระจม รูปสระอีจะแตกต่างกันระหว่างสมัยสุโขทัยและสมัยหลัง สมัยสุโขทัย สระอีจะมีรูปค่อนข้างกลมและใหญ่ และจะนิยมใช้รูป   มาก พอมาถึงสมัยอยุธยาในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระจะเปลี่ยนแปลงเป็นรูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกัน มีขีดเป็นรูป อันเป็นต้นเค้าของสระอีในสมัยต่อมา และใน พ.ศ. ๒๒๒๓ จะมีรูป อันเป็นรูปที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากคือ รูปสระจะเรียวเล็กลงและหลังจาก พ.ศ. ๒๒๒๓ ลงมาแล้ว รูปสระจะใช้รูป มาตลอดจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น และขีดที่บนสระนั้น บางที่จะเลื่อนมาอยู่ที่มุมด้านขวาเป็นรูป ซึ่งเราจะใช้รูปนี้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าสระอีที่เป็นสระจมมีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. รูปสี่เหลี่ยมมนมีขีดผ่ากลางตลอด ใช้เฉพาะในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น
๒. รูปกลมมีขีดที่ด้านบนสระ บางครั้งขีดอาจจะอยู่บนสระ หรือลากลงมาเป็นรูป ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๖๐
๓. รูปกลมมีขีดผ่ากลางตลอด บางทีขีดนั้นอาจจะอยู่สูงขึ้นไป บางครั้งเส้นอาจจะตรงหรือโค้งเป็นรูป   ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔ พ.ศ. ๑๙๐๔ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๙๓๔
๔. รูปรีมีขีด บางครั้งอาจจะมีขีดกลางตลอดเป็นรูป ใช้เฉพาะ

ในจารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐ เท่านั้น

๕. ๐ รูปโค้งขมวดปลายด้านซ้าย อาจจะมีขีดหรือไม่มีขีดบนสระ ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๖. ๐ รูปโค้งขมวดปลายด้านขวา บางครั้งเป็นรูปโค้ง ปลายเส้นทางด้านขวาดัดเส้นเดิมเป็นรูป ๐ ๐ จะนิยมใช้เฉพาะในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓

๗. ๐ รูปโค้งปลายเส้นด้านซ้ายสูงขึ้นมา บางครั้งปลายเส้นด้านขวาจะลากมาติดเส้นเดิมเป็นรูป ๐ หรือปลายเส้นด้านขวาจะดัดขึ้นเป็นรูป ๐ รูปนี้จะมีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๘๐๔ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๒๐

๘. ๐ รูปหัวใจมีขีดกลาง บางครั้งปลายเส้นจะลากมาติดกัน บางครั้งปลายเส้นจะไม่ติดกันเป็นรูป ๐ รูปนี้จะมีใช้น้อยคือ จะใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗ และจารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓

๙. ๐ รูปโค้งหงายมีขีด รูปนี้จะพบน้อยคือ จะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๘๔๒ และจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔

๑๐. ๐ รูปโค้งคว่ำมีขีด บางครั้งขีดบนสระอาจจะอยู่กลางเป็นรูป ๐ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๘๐-๑๘๒๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๗๔

๑๑. ๐ รูปโค้งคว่ำมีไส้ บางครั้งปลายเส้นอาจจะลากมาติดกันเป็นรูป ๐ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๘๔๐

๑๒. รูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดมีขีด ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ.

๒๐๕๒-๖๘ เท่านั้น

๑๓. รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกันมีขีดกลาง รูปสระนี้เป็นต้น
 เค้าของรูปสระอื่นในปัจจุบัน บางครั้งมีการลากเส้นติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันเป็น
 รูป   รูปนี้จะเริ่มใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ และจะใช้
 มาจนถึงหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๒) อักษรไทยย่อ
 คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป และ

๑๔. รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายติดกันมีขีด บางครั้งขีดจะอยู่กลางสระ
 บางครั้งเลื่อนมาอยู่ที่ปลายขวามือ บางครั้งขีดจะมีรูป ๑ รูปนี้เป็นที่นิยมใช้ตั้งแต่
 พ.ศ. ๒๒๒๓ ลงมาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อคือ จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ.
 ๒๒๒๒ และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) ก็จะใช้รูปนี้
 ด้วย

๑๕. รูปสี่เหลี่ยมยาวมีขีด ใช้ในอักษรไทยย่อในหนังสือบันท
 สุตรดำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔

สถาบันวิจัยภาษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอี

๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
			๑	
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
๑๕๓๕(๒๕)	๑๕๔๐	๑๕๔๓	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๕๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๑	๑	๑		๑
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สามวิธี) (๒๒๓๑)
		๑	๑	๑
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
๑	๑	๑	๑	๑
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๕๗

สระอี

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูปสระขมวดไผ่มาก ปลายเส้นโค้งกลับมา
ติดเส้นเดิมดังนี้

๑ ในคำว่า ชิน ๒๑/๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระคล้ายปัจจุบันมาก แต่นิคหิตอยู่บนส่วน
กลางของรูปสระดังนี้

๒ ในคำว่า ชิน

หลัก ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๔ รูปสระค่อนข้างรี คล้ายรูปสระพ.ศ. ๑๙๒๗
ดังนี้

๓ ในคำว่า จิง ๗

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระเหมือนสระอี สมัย
เดียวกัน นิคหิตอยู่กลาง ๆ รูปดังนี้

๔ ในคำว่า ถึง

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบันแต่นิคหิตอยู่บนส่วน
กลางของรูปสระ

๕ ในคำว่า จิง

จากตารางสระอีและคำอธิบายสระอีจะเห็นว่า

สมัยแรก ๆ สระอี แทบจะไม่ปรากฏที่ใช้ เพราะในคำที่ออกเสียงอีใน
ปัจจุบัน สมัยก่อนจะใช้รูปสระอี เป็นส่วนใหญ่ รูปสระที่อาจจะเป็นสระอี ได้
ปรากฏในจารึกวัดช้างล้อม หลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ ในคำว่า ชิน สระจะมี

รูป ๑ สระรูปนี้อาจจะเหมือนกับสระอิ ในจารึกหลักอื่น ๆ แต่ผู้เขียนสันนิษฐานว่า ในจารึกหลักนี้สระรูป ๑ นี้ น่าจะเป็นรูปสระเอี เพราะคำที่มีเสียงอีส่วนใหญ่ ในจารึกวัดช้างล้อมจะใช้รูป ๐ และ ๐

รูปสระเอี จะปรากฏพบอีกครั้งหนึ่งในสมัยอยุธยา รูปที่ปรากฏจะเหมือนปัจจุบัน แต่นิคหิตจะอยู่ตรงกลางเป็นรูป มิได้อยู่ตรงริมขวาเหมือนปัจจุบัน สระรูป นี้จะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สรุปได้ว่าสระเอี มีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. รูปโค้งขมวดปลายด้านหนึ่ง ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗ และอักษรไทยย่อในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ เท่านั้น

๒. รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายติดกันมีนิคหิตอยู่กลางสระ สระรูปนี้จะปรากฏใช้ครั้งแรกในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะใช้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปัจจุบันนิคหิตจะเลื่อนมาอยู่ที่ริมขวามือ อักษรไทยย่อ หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (๑๑) ก็จะใช้รูปนี้ด้วย

๓. รูปสี่เหลี่ยมยาวมีนิคหิตอยู่กลางสระ ใช้ในอักษรไทยย่อ ในหนังสือนันทโพนันทสุตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๘

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอึลอย

		๐		
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๔๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
๒๐๕๔	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สันนิษฐาน)
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๙
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระขี้

๐				
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
ร ๓ ร ๑๑		๑	๓ ๓	
๑๙๑๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
			๓	๓
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
				๑
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
ร ๓ ร ๓				
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	ร ๓	ร ๓		
๒๐๕๕	๒๐๖๔(๑)	๒๐๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ร ๓	ร ๓	ร ๓	ร ๓	
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(๒๒๒๓)
		ร ๓	ร ๓	ร ๓
๒๒๓๓	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๗
ร ๓	ร ๓		ร ๓	ร ๓
๒๒๓๗	๒๒๔๔	๒๒๔๑	๒๒๔๗	๒๒๕๗

สระอี

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระอี สมัยนี้มีแต่สระจะมีรูปเหมือนสระอี
สมัยเดียวกัน แต่มีวงกลมซ้อนอยู่ข้างในอีกทีหนึ่งดังนี้

๐ ในคำว่า ชี ๑/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ สระนี้จะพบแต่รูปสระลอย รูปเหมือนสระ
พ.ศ. ๑๘๓๕ และมีใช้ในคำเดียวคือคำว่า อื่น ดังนี้

๐ ในคำว่า วน (อื่น) ๓๘/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระอี สมัยนี้มีหลายรูป รูปสระจะคล้าย
สระอี สมัยเดียวกัน แต่การขมวดเส้นต่างกันคือ สระอีจะขมวดทางด้านซ้าย
สระอีจะขมวดทางด้านขวา เส้นที่ขมวดอาจจะขมวดน้อยหรือมากก็ได้ สระบาง
รูปจะขมวดทางด้านซ้ายเหมือนสระอี แต่เส้นที่ขีดบนสระจะขีดต่างออกไป ถ้า
เป็นสระอี เส้นจะขีดตรง แต่สระอี ขีดจะช้อยออกไปทางขวาดังนี้

๐ ในคำว่า ชี ๒๘/๑

๐ ในคำว่า ชี ๒๓/๑

๐ ในคำว่า ชี ๑๓/๑

๐ ในคำว่า ชี ๓๔/๑

๐ ในคำว่า ชี ๑๘/๑

ในจารึกหลักที่ ๕ นี้ ผู้เขียนได้สังเกตเห็นว่า การขมวดหัวของสระจะ
ต่างกันไป ถ้าเป็นคำที่ออกเสียงอี และมีรูปสระอีในสมัยปัจจุบัน ในจารึกหลัก
ที่ ๕ นี้ จะใช้รูป ๐ ๐ ๐ เป็นส่วนใหญ่ เช่น คำว่า ปราณี ศรี ตี ฌ
 ฯลฯ แต่ในคำว่า ชี (ชื่อ ในปัจจุบัน) จะใช้รูป ๐ เป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนจึง

มีความเห็นว่าคำว่า ฮี ที่ได้อ่านไว้ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๑ นั้น น่าจะเป็น
คำว่า ฮี และรูป น่าจะเป็นรูปสระฮี มากกว่า เพราะรูป นี้ใน
จารึกหลักที่ ๕ จะไม่ปรากฏในที่อื่น ๆ ที่ออกเสียง ฮี ในปัจจุบัน

หลัก ๑๑ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระคล้ายรูปสระในจารึกหลักที่ ๕ แต่ไม่
มีขีดดังนี้

 ในคำว่า ฌ ๕/๕

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูปสระฮี สมัยนี้มี ๒ รูปคือ รูปโค้งคว่ำที่มี
ไส้กลาง และรูปที่มีเส้นขมวดสองชั้นดังนี้

 ในคำว่า ฮี ๒๖/๑

 ในคำว่า ฮี ๒๓/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูปสระ เหมือนสระฮี สมัยเดียวกันแต่มีขีดบน
สระดังนี้

 ในคำว่า ฌ ๓๔/๒

สงวนลิขสิทธิ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระ เป็นรูปโค้งคว่ำปลายติดกัน มีไส้
กลางดังนี้

๐ ในคำว่า ชี ๑๖/๓

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗ รูปสระจะคล้ายสระอี ของสมัยเดียวกัน แต่
หัวจะขมวดมากกว่าดังนี้

๑ ในคำว่า ศี ๑๐

หลัก ๔๘ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระจะเหมือนปัจจุบันมาก คืออาจจะ
เป็นรูปโค้งคว่ำหรือรูปรี และมีขีดบนสระสองขีด ขีดทั้งสองอาจจะเท่ากันหรือ
ไม่เท่ากันก็ได้ ขีดที่ลากขึ้นไปค่อนข้างตรงดังนี้

รูปสระนี้มีใช้น้อยมากเท่าที่ผู้เขียนพบมี ๔ คำคือ

๑. ๐ หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ในคำว่า โห้อี ๒๖/๑
๒. ๐ หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ในคำว่า ชี ๑๖/๓
๓. ๐ หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ ในคำว่า พิจารณา ๑๒/๓
๔. ๐ หลัก ๓๘ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๐ ในคำว่า มี ๑๐/๒

ผู้เขียนเห็นว่าสระรูปนี้ อาจจะปรากฏได้ทั้งในคำที่ปัจจุบันออกเสียง อี
และอี ดังนั้นคำว่า ในหลัก ๔๕ น่าจะออกเสียง ชี มากกว่า เพราะจะ
เท่ากับคำว่า ชือ ในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงจัดให้สระรูปนี้ในหลักที่ ๔๕ เป็นสระอี

	ในคำว่า	ชี	๓
	ในคำว่า	เจติ	๒๒
	ในคำว่า	ชี	๔
	ในคำว่า	ชี	๕

พ.ศ. ๒๑๖๔ ทั้งตัวอักษรไทยย่อ (๑๑) และอักษรธรรมดา

(๑๒) จะมีรูปสระคล้ายปัจจุบันคือ เป็นรูปพระจันทร์เสี้ยว มีขีดบนสระสองขีด

ดังนี้

	(๑๑) ในคำว่า	ฉินติ	๑๔
	(๑๑) ในคำว่า	ศรีมหาศกอร	๓
	(๑๒) ในคำว่า	ชีย	๓
	(๑๒) ในคำว่า	หนังสือ	๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระ เหมือนสระอสมัยเดียวกัน แล้วมีขีด

รูปร่าง ” บนสระดังนี้

	ในคำว่า	สิน
---	---------	-----

หลัก ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๔ รูปสระ เหมือนสระ พ.ศ. ๒๒๒๓ แต่หัวของ

ขีดขมวดขีดเจนดังนี้

	ในคำว่า	สริบ	๔
---	---------	------	---

พ.ศ. ๒๒๓๑ รูปสระคล้ายปัจจุบัน ตัวอักษรไทยย่อ (๑๑)

จะมีรูป และมีขีดข้างบน ๒ ขีด ตัวอักษรธรรมดา (๑๒) จะมีขีดยาวบนสระ

ดังนี้

	ในคำว่า	ชิง	๔
---	---------	-----	---

 (ฝ) ในคำว่า ฝัก ๘

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระเหมือนสระอีสมัย
เดียวกัน และมีขีดเล็ก ๆ ๒ ชิดอยู่ข้างบนดังนี้

 ในคำว่า คือ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่ขีดบนสระยังคง
อยู่ตรงกลาง ๆ ดังนี้

 ในคำว่า สิบ

จากตารางสระอี และคำอธิบายสระอี จะเห็นว่า

สระอี นี้ แบ่งออกได้เป็นสระลอยและสระจม

สระลอย มีใช้คำเดียวในคำว่า (อื่น) ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ.

๑๔๐๐

สระจม รูปสระอี จะแตกต่างกันมาก ระหว่างสมัยสุโขทัยและสมัยหลัง
ระยะแรก ๆ สระอี จะมีรูปค่อนข้างกลมและใหญ่ มีรูปคล้ายสระอีและสระอีมาก
ผู้เขียนได้สันนิษฐานว่าสระรูปนั้น ๆ เป็นสระอี เพราะได้เปรียบเทียบกับสระอี
และ อี ในจารึกหลักเดียวกันแล้ว และเห็นว่ามีความแตกต่างกันพอสมควร เช่น
การขมวดหัวหรือขีด จะต่างออกไปเล็กน้อย และ ได้สังเกตเห็นว่าคำที่ออกเสียงอี
ในปัจจุบัน ในจารึกต่าง ๆ จะมีรูปอะไรแล้วจึงนำมาตัดสินใจครั้งหนึ่ง แต่จะ
เห็นได้ว่าสระอี ที่เป็นสระอี อย่างแน่นอนคือ จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ จะมี
รูป และเขียนไว้หน้าพยัญชนะ เป็น (ชื่อ) โดยที่ไม่ต้องปรากฏรูป อ
เคียง และอีกรูปหนึ่งที่มีลักษณะต่างออกไปคือรูป ซึ่งจะต่างออกไปจากรูป

อื่น ๆ เพราะเป็นรูปขมวดสองชั้น จึงน่าจะเป็นรูป อี ได้ รูปสระอี ที่เป็นต้น
 เค้าของสระอี ในปัจจุบันคือ รูป และ ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ.
 ๑๙๕๕-๖๐ สระอี นี้จะมีรูปโค้งหรือค่อนข้างรีมีขีด ๒ ขีดเห็นชัดเจน หลังจาก
 พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ลงมาแล้ว สระอี คงจะค่อย ๆ พัฒนาไปจนมีรูปเรียวยาว จน
 มีรูปเหมือนปัจจุบันในปี พ.ศ. ๒๑๖๔ คือจะมีรูป โดยมีขีด ๒ ขีดอยู่ตรง
 กลาง ๆ สระ และจะใช้รูปนี้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ขีด ๒ ขีดบน
 สระคงจะค่อย ๆ เสื่อมมาอยู่มุมขวามือในภายหลัง

สรุปได้ว่าสระอี มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. รูปเหลี่ยมมุมมนซ้อนกันสองชั้น มีใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๑
 พ.ศ. ๑๘๓๔ เท่านั้น
๒. รูปโค้งขมวดปลายด้านขวา อาจจะมีขีดหรือไม่มีก็ได้ รูป
 ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑๑ (ด้านที่ ๑) พ.ศ. ๑๙๐๔ รูป
 ปรากฏใช้ใน
 จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔
๓. รูปโค้งขมวดปลายด้านซ้าย อาจจะมีขีดหรือไม่มีก็ได้ รูป
 ใช้ในจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูป ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗
 รูป ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗
๔. รูปโค้งปลายเส้นด้านซ้ายสูงขึ้น พบใช้ในจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ.
 ๑๙๐๔
๕. รูปโค้งคว่ำมีไส้ บางครั้งปลายเส้นอาจจะติดกันเป็น รูป
 ใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูป ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ.
 ๑๙๓๕

๖. ④ รูปโค้งคว่ำสองชั้น ใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓
 ๗. ⑤ รูปโค้งคว่ำมีขีดสองขีด ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐
 ๘. ⑥ ⑦ รูปรีมีขีดสองขีด ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐
 ๙. ⑧ รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายไม่ติดกัน มีขีดสองขีดบนสระ บางครั้ง

จะเขียนเป็นรูป ⑨ พบใช้ตั้งแต่หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) และจะใช้มาจนถึงสมัยธนบุรี อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป

⑩ ⑪ จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้รูป ⑫

๑๐. ⑬ รูปพระจันทร์เสี้ยวปลายติดกัน มีขีดสองขีดบนสระ บางครั้งขีดบนสระอาจจะมีรูป ” ปรากฏใช้ในหนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒) ลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๑๑. ⑭ รูปสี่เหลี่ยมยาวมีขีดสองขีดบนสระ พบใช้ในอักษรไทยย่อ ในหนังสือนั้นโทป็นนทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔

สถาบันวิจัยประชากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอุ

ู	ู	ู	ู	ู
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ู	ู	ู	ู	ู
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๐๓	๑๕๑๖
ู	ู	ู	ู	ู
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ู	ู	ู	ู	ู
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๕๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
ู		ู	ู	ู
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
ู	ู	ู	ู	ู
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
ู	ู	ู	ู	ู
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สันนิษฐาน)
ู	ู	ู	ู	ู
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
ู	ู	ู	ู	ู
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

พระอุ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสละสมัยนี้มีหัวค่อนข้างใหญ่ และปลาย
ขมวดเข้ามากดงนี้

๑ ในคำว่า สโยโท ๖/๒

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๔๒ รูปสละจะไม่ค่อยขมวดเส้นมากเท่าเดิมและ
ไม่มีหัวดงนี้

๑ ในคำว่า มุน ๑๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๘๕๐ รูปสละจะมีปลายเส้นขมวดมาก แต่ไม่มีหัว
ดงนี้

๑ ในคำว่า สุกร ๑/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ รูปสละจะเหยียดตรงดงนี้

๑ ในคำว่า กรุง ๒๕/๒

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗ รูปสละจะไม่มีหัว แต่ปลายเส้นโค้งงอเข้า
เกือบติดเส้น เดิมดงนี้

๑ ในคำว่า มุน ๑๐/๓

หลัก ๘๓ พ.ศ. ๑๘๔๒ รูปสละจะไม่มีหัวและปลายโค้งงอดงนี้

๑ ในคำว่า สุข ๘๑

พ.ศ. ๒๒๒๐ รูปสละจะมีหัวขมวดเข้าดงนี้

๑ ในคำว่า พุทสักกะราช ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระโค้งงอมากและมีขนาดยาวดังนี้

ในคำว่า จุลามณี

ในคำว่า สุพรรณ

พ.ศ. ๒๒๓๑ รูปสระค่อนข้างยาว บางรูปงอขึ้นมีรูปคล้าย

อักษร ง ดังนี้

(ฉ๑) ในคำว่า อุพุด ๑

(ฉ๑) ในคำว่า ทุก ๑๘

หลัก ๙๖

พ.ศ. ๒๒๒๒ รูปสระมีการรวบเส้นงอกลับมากดังนี้

ในคำว่า ทุก ๕-๖/๑

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระไม่มีหัวและปลาย

เส้นตัวเข้าดังนี้

ในคำว่า บุตร

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระมีหัวขมวดกลม และหางค่อนข้าง

ยาวดังนี้

ในคำว่า อุตม

พ.ศ. ๒๓๔๘ รูปสระจะเหมือนปัจจุบัน คือหัวขมวดและมี

ขนาดไม่ยาวเท่าสมัยก่อน

ในคำว่า ชูบ

พ.ศ. ๒๓๕๗ รูปสระค่อนข้างยาวและโค้งงอดังนี้

ในคำว่า ทำนุ

จากตารางสระฤ และคำอธิบายสระฤ จะเห็นว่า

รูปสระฤ เป็นรูปที่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมาจนถึงปัจจุบัน สมัยพ่อขุนรามคำแหงรูปสระจะมิหวัโค้งงอ และปลายเส้นก็โค้งงอเข้าเป็นรูป ๓) สมัยต่อมาส่วนหัวของสระอาจจะตรงหรืองอเล็กน้อยเป็นรูป ๓) แต่ส่วนปลายมักจะงอเข้า บางที่เป็นขีดลงมาเฉย ๆ เป็นรูป ๓) บางที่มีการหักงอเล็กน้อย เป็นรูป ๓) หรือบางครั้งปลายอาจจะควัดเข้ามาติดเส้นเดิม ดังนี้

สรุปได้ว่าสระฤ มีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๓) หัวและปลายขมวดเข้า หัวสระสูงเท่าอักษรอื่น ๆ จะวางไว้หน้าพยัญชนะ รูปนี้จะมีใช้เฉพาะในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. ๓) รูปงอเป็นตาขอ ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๘๒-๑๘๒๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๓. ๓) รูปตรง หัวขมวด มีขนาดไม่ยาว บางครั้งหัวจะขมวดเล็กน้อย บางครั้งหัวจะขมวดติดกันเป็นรูป ๓) มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๔. ๓) รูปยาว บางครั้งปลายตรงเป็นรูป ๓) หรือขมวดงอเข้าเป็นรูป ๓) หรือปลายโค้งงอเป็นรูป ๓) รูปนี้จะใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) หนังสือออกพระวิสุตสุนทรราชวงศา พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป ๓) จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔ จะใช้รูป ๓) หนังสืออนันโทปนิทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป ๓)

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอู

๑๔๓๕	๑๔๔๓	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๕(๗)	๑๕๐๕(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๕๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สี่เหลี่ยม)
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๕
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๔๗

สระอุ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระสมัยนี้มีหัวโค้งงอ และลากเส้นตัวค
กลับไปทางด้านหลัง ปลายเส้นโค้งเข้าดังนี้

๒ ในคำว่า ก ๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ รูปสระจะต่างออกไป ไม่มีหัวขมวดและการ
ลากเส้นไม่ค่อยโค้งเหมือนเดิมดังนี้

๒ ในคำว่า ขูชา ๑๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระจะอยู่ในแนวนอนและยาวมาก ปลาย
เส้นขมวดเข้าดังนี้

— ในคำว่า ผู้ ๓/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระคล้ายสระ พ.ศ. ๑๙๐๐ แต่จะสั้น
และมนมากกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า ผุง ๑๙/๓

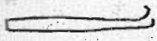
หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ รูปสระจะมีความกว้างมากขึ้น และปลาย
ขมวดงอดังนี้

๒ ในคำว่า ลุก ๓/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ รูปสระคล้ายปัจจุบันแต่ยังไม่ตั้งตรง ขนาด
ของสระค่อนข้างเล็กดังนี้

๒ ในคำว่า อุบาสิกา ๓/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ รูปสระจะอยู่ในแนวนอนและยาวมากดังนี้

ในคำว่า อยู่

๓๒/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ รูปสระจะมีทั้งที่รูปโค้งมน และที่หักเป็นเหลี่ยม รูปสระยังค่อนข้างใหญ่ดังนี้

ในคำว่า อยู่

๔

ในคำว่า อยู่

๖

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระอยู่ในลักษณะเอน และยังมีขนาดค่อนข้างใหญ่ดังนี้

ในคำว่า ลูก

๔/๑

ในคำว่า อยู่

๔/๑

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ รูปสระยังมีขนาดค่อนข้างใหญ่และยาว ดังนี้

ในคำว่า ดูจ

๒

ในคำว่า ลูก

๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปสระทั้งอักษรไทยย่อ (๑๑) และอักษร

ธรรมดา (๑๒) จะมีขนาดยาวแต่ค่อนข้างเรียวดังนี้

(๑๑) ในคำว่า อยู่

๑๓

(๑๒) ในคำว่า มุสลามีย์

๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระยังมีขนาดใหญ่และกว้างดังนี้

ในคำว่า ลูก

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระจะมีหัวขมวดที่ด้าน

ขวาแล้วลากเส้นตัวกลับขึ้นมาดังนี้

ในคำว่า จูจ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระมีหัวขมวดชัดเจน และมีขนาด

ค่อนข้างกว้าง ลักษณะค่อนข้างตรงดังนี้

ในคำว่า มูล

พ.ศ. ๒๓๔๗ รูปสระเหมือนปัจจุบัน คือมีหัวขมวดกลมและ

มีขนาดเล็กดังนี้

ในคำว่า อยู่

พ.ศ. ๒๓๕๗ รูปสระค่อนข้างใหญ่และยาวดังนี้

ในคำว่า อยู่

จากตารางสระและคำอธิบายสระ จะเห็นว่า

สระ มีการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะแต่เดิมสระจะมีขนาดยาวและอยู่

ในแนวนอนเป็นส่วนใหญ่ คือจะมีรูปต่าง ๆ เช่น ๒ ๒๒ ๒ ต่อ

มาสระ จะอยู่ในแนวตรงมากขึ้น อาจจะมีขนาดใหญ่จนมีรูปลักษณะคล้ายอักษร

ข หรือมีขนาดเรียวแหลม แต่ยังคงข้างยาวอยู่เป็นรูปต่าง ๆ เช่น ๒ ๒

๒ ๒ ต่อมาสระ จะค่อย ๆ ลดขนาดลงจนเท่าปัจจุบันดังนี้ ๒

สรุปได้ว่าสระ มีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒ หัวขมวดและปลายโค้งตรึงกลับมาจากขวามือ รูปสระจะมีขนาดใหญ่เท่าอักษรในสมัยเดียวกัน และจะวางไว้ข้างหน้าพยัญชนะ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. ๒ รูปลักษณะคล้ายสระ ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และมี

ขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย บางครั้งจะมีลักษณะยาวเป็นรูป รูปนี้จะใช้ตั้งแต่
จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้ถึง พ.ศ. ๒๒๒๘ โดยอักษรไทยย่อ
ในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้รูป

๓. รูปนอนยาว ใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ จารึกหลักที่
๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๘๙๐ และจารึกหลักที่ ๕๓ พ.ศ. ๑๙๔๒

๔. รูปค่อนข้างตั้งและมีขนาดใหญ่ มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ.
๑๘๕๔-๖๐ และจะใช้มาจนถึงสมัยธนบุรี โดยที่สมัยหลัง ๆ รูปจะเป็นเหลี่ยมมาก
ขึ้น และตั้งตรงมากขึ้นเป็นรูป

๕. รูปเรียวยาว จะมีลักษณะคล้ายสระอุในปัจจุบัน แต่มีขนาดยาว
กว่ามาก บางครั้งมีรูปขมวดหัวคนละด้านเป็นรูป สระนี้จะมีใช้ตั้งแต่
หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) และจะใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) และ
หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชขุฑ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป หนังสือ
บันโทปนิทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙ จะใช้รูป

๖. รูปเหมือนปัจจุบัน คือเป็นรูป ที่มีขนาดธรรมดา ไม่ใหญ่และ
ยาวเหมือนสมัยก่อน ๆ จะใช้ตั้งแต่หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชขุฑ พ.ศ.
๒๒๓๑ (ฉ๑) ลงมาจนถึงปัจจุบัน

สระเอ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระเหมือนปัจจุบันแต่ปลายโค้งเข้าดังนี้

๘ ในคำว่า เจ้า ๔/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระค่อนข้างโค้ง หัวหมวดเข้ามากกว่า

เดิมและปลายหางตัวตเข้ามากกว่าเดิมดังนี้

๘ ในคำว่า เบน ๓/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระมีทั้งที่เป็นเส้นตรงและเส้นหยัก ปลาย

หางค่อนข้างยาวดังนี้

๘ ในคำว่า เบน ๒/๒

๘ ในคำว่า ประเทยก ๑๑/๒

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระค่อนข้างเอน ปลายเส้นตัวกลับ

ลงมามากดังนี้

๘ ในคำว่า สิบเอ็ด ๓/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ รูปสระคล้ายปัจจุบันแต่ค่อนข้างโค้ง

มากกว่า บางครั้งปลายเส้นตัวตลงมากดังนี้

๘ ในคำว่า เทพ ๕/๒

๘ ในคำว่า เวธก ๑๐/๒

พ.ศ. ๒๒๒๐ รูปสระเป็นเส้นขึ้นไปตรง ๆ หัวไม่หมวด

ดังนี้

๘ ในคำว่า เสด ๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระมีหัวขมวดทั้งด้านบนและด้านล่างดังนี้

ใ ในคำว่า เสถติ ๑๒/๒

พ.ศ. ๒๒๓๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระเหมือนปัจจุบัน

แต่ปลายเส้นตัวตกลงมาเป็นมุมแหลมดังนี้

๐ ในคำว่า เผลา

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบัน หัวขมวดกลมดังนี้

๖ ในคำว่า เสนาธิบัติ

จากตารางสระเอ และคำอธิบายสระเอจะเห็นว่า สระเอ มีการใช้
 คงที่แทบจะไม่เปลี่ยนรูปตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพียงแต่อาจจะมีการ
 ประดิษฐ์ให้ปลายเส้นงอเข้ามาในรูป ๐ หรือหักลงเป็นมุมแหลมมากขึ้น
 เป็นรูป ๐ หรือมีรอยหยักเป็นรูป ๐ หรือขมวดปลายทั้ง ๒ ด้านเป็นรูป ๐
 ก็ได้ ระยะเวลาแรก ๆ ปลายเส้นโค้งมาก แต่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔ เป็นต้นมา
 จะมีรูปตรงขึ้นเป็น ๐ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อ มักจะใช้รูป
 โค้งคือรูป ๐ ๐ และ ๐

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระแอะ

66-2			66-2	
๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๓
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๓๐(สันนิษฐาน)
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๘
				66-๕
๒๒๓๒	๒๒๓๔	๒๒๓๑	๒๒๓๗-๘	๒๒๔๖

สระแอะ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระนี้ประกอบด้วยรูป แ และ ะ สมัยนี้ มี
ใช้คำเดียวเท่านั้นดังนี้

๒๒-๑ ในคำว่า แคะ ๑๕/๔

พ.ศ. ๒๓๘๖ มีรูปเหมือนปัจจุบันดังนี้

แ-ะ ในคำว่า แลละ

จากตารางสระแอะ และคำอธิบายสระแอะ จะเห็นว่า

สระแอะ มีใช้น้อยมากและแทบจะไม่เปลี่ยนแปลง สระแอะ ประกอบ
ด้วยรูป แ และ ะ ของแต่ละสมัย

สมัยอยุธยาและธนบุรี ไม่ปรากฏสระแอะในข้อมูลแต่ผู้เขียนสันนิษฐานว่า
คงใช้รูปที่ไม่ต่างไปจากสุโขทัยเพียงแต่รูปสระอะจะ เปลี่ยนไปตามสมัย

สรุปได้ว่าสระแอะมีรูปแตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒๒-๑ เป็นรูปที่มีสระแอะโค้งและรูปสระอะยังโค้งกว่า พบใช้
ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-
๑๙๒๐

๒. ๒๒-๕ เป็นรูปที่มีสระแอะตรงและรูปสระอะเหมือนปัจจุบัน พบ
ใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. ๒๓๘๖ และคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระแอ

๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒ ๒๒
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
๒๒	๒๒		๒๒	๒๒
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สิบล้านปี)
๒๒		๒๒	๒๒	๒๒
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๐	๒๒๗๗	๒๒๗๕
๒๒	๒๒	๒๒	๒๒	๒๒
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๐๗-๘	๒๓๕๗

สระแอ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระเหมือนปัจจุบันแต่ปลายโค้งเข้าดังนี้
 ๐๐ ในคำว่า แม่ ๑/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระค่อนข้างโค้ง หัวหมวดเข้าและ
 ปลายหางโค้งมากกว่าเดิมดังนี้

๐๐ ในคำว่า แต่ ๘/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระมีทั้งที่เป็นเส้นโค้งและเส้นหยักดังนี้

๐๐ ในคำว่า แม่ ๑๔/๑

๐๐ ในคำว่า แห่ง ๑๗/๑

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระค่อนข้างเอน ปลายเส้นตัวกลับ
 ลงมามากดังนี้

๐๐ ในคำว่า แม่ ๔/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ รูปสระเหมือนปัจจุบันแต่มีลักษณะ เอนดังนี้

๐๐ ในคำว่า แต่ ๑๗/๒

พ.ศ. ๒๒๒๐ รูปสระเป็นเส้นขึ้นไปตรง ๆ หัวไม่หมวด
 ดังนี้

// ในคำว่า แล ๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระจะมีหัวหมวดทั้งด้านบนและด้านล่าง
 ดังนี้

// ในคำว่า แล

พ.ศ. ๒๒๓๑ รูปสระของอักษรธรรมดา (ฉ๒) มีทั้งรูป

ที่เขียนด้วยเส้นสองเส้นและรูปที่ลากเส้นต่อกันดังนี้

๖๖ ในคำว่า สำแดง ๓

๖๗ ในคำว่า แล ๕

จากตารางสระแอ และคำอธิบายสระแอ จะเห็นว่าสระแอ มีการใช้
 ดงที่แทบจะไม่เปลี่ยนรูป ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพียงแต่อาจจะมีการ
 ประดิษฐ์ให้ปลายเส้นงอเข้ามาเป็นรูป ๖๖ หรือหักลงเป็นมุมแหลมมาก
 ขึ้นเป็นรูป ๖๖ หรือมีรอยหยักเป็นรูป ๖๖ หรือขมวดปลายทั้ง ๒ ด้าน
 เป็นรูป ๖๖ ก็ได้ ระยะแรก ๆ ปลายเส้นโค้งมาก แต่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔
 เป็นต้นมาจะมีรูปตรงขึ้นเป็น ๖๖ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อ
 มักจะใช้รูปโค้งคือรูป ๖๖ ๖๖

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระโอะ

	โ-๖	โ-๖		
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
	โ-๖			
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
			โ-๖	โ-๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
		โ-๖		
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๕๖)
โ-๖		โ-๖		
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
โ-๖				
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิ์ ๒๒๓๑)
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๙
				โ-๖
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

สระโอะ

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ เส้นหน้าของสระโอะ ค่อนข้างสูง หัวยังไม่
 ขมวด สระอะจะโค้งคว่ำดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระโค้ง หัวขมวดมากขึ้น สระอะจะ
 โค้งคว่ำดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒๑/๑

หลัก ๗ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระไม่โค้งมากอย่างสระ พ.ศ. ๑๙๐๐
 ดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๑๖/๔

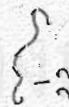
หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูปสระจะมีการขมวดปลายด้านบนเล็กน้อย
 สระอะจะโค้งคว่ำดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒๔/๓

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ หัวของสระจะขมวดมากขึ้น ปลายทางยาว
 สระอะจะโค้งคว่ำดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒๒/๒

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ เส้นหน้าของสระจะมีรอยหยักดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ เส้นหน้าของสระจะลากขึ้นไปตรง ๆ

แล้วจึงหักโค้งมาทางขวา สระอะเป็นรูปกลมดังนี้

 ในคำว่า โอะ ๒๔

พ.ศ. ๑๙๗๐ รูปสระจะมีการหักเหลี่ยมคล้ายปัจจุบันมาก

สระอะมีลักษณะค่อนข้างเหยียดดังนี้

โ-ะ ในคำว่า โอะ

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙ เส้นหน้าของสระมีรอยหยัก สระอะมีรูป

เหมือนเลขสามอารบิกดังนี้

โ-ะ ในคำว่า โพระ ๑๗-๘/๒

พ.ศ. ๒๓๙๒ รูปสระเหมือนปัจจุบันดังนี้

โ-ะ ในคำว่า โตะ

จากตารางสระโอะ และคำอธิบายสระโอะจะเห็นว่า

สระโอะ เป็นสระที่ประกอบด้วยรูป โ และ ะ ของแต่ละสมัย สระ

โอะ ปรากฏใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๘๒-๒๐๗๙ หลังจากนั้นจะไม่ปรากฏในข้อมูล

แต่พบใช้อีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่นในคำว่า โตะ

สรุปได้ว่าสระโอะ มีรูปที่แตกต่างกันไปอย่างเห็นได้ดังนี้

๑. โ-ะ รูปสระโอะจะโค้งมาก และสระอะยังมีรูป ะ อยู่ รูปนี้จะ

ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ มาจนถึง พ.ศ. ๑๙๓๕

๒. โ-ะ รูปสระโอะจะมีรอยหยักที่เส้นหน้า รูปสระอะยังเป็นรูป ะ

อยู่ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๕๒

๓. โ-ะ รูปสระโอะจะมีรอยหยักที่เส้นหน้าและรูปสระอะจะเปลี่ยนไป

เป็นรูปคล้ายเลขสามอารบิก มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙

๔. ๐-๐ รูปสระจะสูงตรงขึ้นไปแล้วมีรอยหยักโค้งที่ด้านบน สระอะมี

รูปต่างออกไปเป็นรูป ๐ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๕๕-๖๐

๕. ๐-๖ รูปสระเหมือนปัจจุบันคือ เส้นหน้าสูงตรงแล้วมีการตัวคั่นที่

ด้านบน สระอะมีรูปเหมือนปัจจุบัน พบในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ พ.ศ. ๒๓๙๒

และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระโอ

๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิ์ปัญหา)
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๕	๒๒๗๕
๒๒๘๕	๒๒๘๕	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

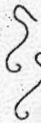
ระโอ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระคล้ายสระเอสมัยเดียวกัน แต่มี

รอยหยักที่ เส้นหน้าดังนี้

 ในคำว่า โอทยาน ๕/๒

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๕๐๐ รูปสระจะโค้งมากขึ้นและจะสูงกว่าเดิมดังนี้

 ในคำว่า โพิธิ ๑๐/๑
 ในคำว่า โพิธิ ๑๓/๑

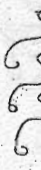
หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ รูปสระจะเอนไปในแนวนอน

มากดังนี้

 ในคำว่า โนม ๑๗/๒

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ รูปสระจะมีทั้งที่โค้งมากโค้งน้อยและปลาย

เส้นโค้งธรรมดาและมีรอยหยัก หัวของอักษรค่อนข้างใหญ่ดังนี้

 ในคำว่า โสติ ๑๒/๑
 ในคำว่า นโม ๑/๑
 ในคำว่า โอโย ๒๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๕๑๖ รูปสระเหมือนปัจจุบันดังนี้

 ในคำว่า โท ๒/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๕๒๗ เส้นหน้าของสระตรงแล้วจึงขึ้นไปโค้งข้างบน

ดังนี้

 ในคำว่า สุโขไท ๒๒/๓

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระมีการลากเส้นหักเกือบเป็นมุมฉาก
รูปอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยมดังนี้

	ในคำว่า	โกคินท	๒๓/๒
	ในคำว่า	โมกษ	๒๖/๑
	ในคำว่า	พิไลไทย	๓๒/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ เส้นหน้าของสระมีรอยหยักชัดเจนดังนี้

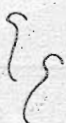
	ในคำว่า	โกฏฐาส	๓๘/๑
---	---------	--------	------

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระค่อนข้างสูงตรง ไม่โค้งงอมาก

เหมือนสมัยก่อนดังนี้

	ในคำว่า	โสรมันต์	๑๒
	ในคำว่า	โดย	๒๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ รูปสระคล้ายปัจจุบันดังนี้

	ในคำว่า	อุโบลณะ	๑๒-๓/๒
	ในคำว่า	โดย	๒๒/๔

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระเหมือนปัจจุบัน คือเส้นหน้าสูงตรง

แล้วจึงค่อยตัดทอนลดลงมาดังนี้

	ในคำว่า	มโรง
---	---------	------

พ.ศ. ๒๒๓๑ รูปสระทั้งอักษรไทยย่อ (ฉ๑) และอักษร

ธรรมดา (ฉ๒) คล้ายปัจจุบัน แต่เอนไปข้างหลังมากกว่าดังนี้

	(ฉ๑) ในคำว่า	ฮัตโน	๕
	(ฉ๒) ในคำว่า	ฮัตโน	๕

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระจะเอนไป

ข้างหลัง และปลายเส้นตัวดสวยงามดังนี้

 ในคำว่า โพอิ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่เส้นที่ตัว

กลับด้านบนจะมีทั้งที่สั้นและยาวดังนี้

 ในคำว่า โยธา
 ในคำว่า โปทุพลา

พ.ศ. ๒๓๔๗ รูปสระเหมือนปัจจุบัน เส้นที่ลากตรงขึ้นไป

ค่อนข้างสูงดังนี้

 ในคำว่า โปรด

จากตารางสระโ และคำอธิบายสระโ จะเห็นว่า

สระโ มีการเปลี่ยนแปลงมาก สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สระโ

จะมีขนาดเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ แต่หลังจากนั้นสระโจะมีขนาดสูงขึ้น ระยะเวลา

แรก ๆ เส้นหน้าของสระโที่ลากขึ้นไปนั้นมักจะโค้งงอมากดังนี้

 ต่อมาจะดัดแปลงให้เหยียดตรงมากขึ้น บางครั้งเส้นที่

ลากตัวกลับลงมาอาจจะสั้น บางทีอาจจะยาวดังนี้

สรุปได้ว่าสระโ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. โ รูปสระจะเหมือนเลขสามอารบิกกลับด้าน มีขนาดเท่าพยัญชนะ

มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ เท่านั้น

๒. รูปสระมีความโค้งงอมาก อาจจะมีการหักเหลี่ยมมุมฉาก เป็นรูป หรืออาจจะมีการเล่นตัวคล้ายเส้นมากเป็นรูป หรือปลายเส้นบนอาจจะมีลักษณะเป็นมุมแหลมเป็นรูป หรืออาจจะลากเส้นตรงขึ้นไปก่อนแล้วจึงหักมุมเส้นโค้งอีกทีหนึ่งเป็นรูป ก็ได้ มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๒๓๒

๓. รูปสระจะมีการหยักที่เส้นหน้า อาจจะหักโค้งเกือบเป็นมุมฉากเป็นรูป ก็ได้ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๓๕ จารึกหลักที่ ๕๓ พ.ศ. ๑๕๔๒ และจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔

๔. รูปสระที่เหมือนปัจจุบันคือลากเส้นตรงขึ้นไปก่อนแล้วจึงตัวคล้ายเส้นอีกทีหนึ่ง ลักษณะของสระจะตรงไม่ค่อยโค้งงอ บางครั้งเส้นหน้าอาจจะลากเฉียงและปลายตัวมากเป็นรูป ก็ได้ ใช้ตั้งแต่พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระเอาะ

๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๓๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
		๕-๗		
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๕๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
3	4	5		
๒๐๗๙	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๕-๗			๕-๗	
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๓(๒)	๒๒๓๑ (๒๒๒๒ ๒๒๒๓ ๒๒๒๔)
				๒๒
๒๒๓๓	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๓	๒๒๓๙
			๕-๗	๕-๗ ๕-๗
๒๒๓๖	๒๒๔๔	๒๒๐๑	๒๒๑๗-๔	๒๒๔๔/๒๒๐๑

สระเอาะ

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ รูปสระประกอบด้วย เ, ำ และ ะ สระ
อะสมัยนี้ยังโค้งคว่ำลงดังนี้

(๖-)๑ ในคำว่า ไพเราะ ๓๕/๑

พ.ศ. ๒๒๓๑ อักษรธรรมตา (ฉ๒) รูปสระประกอบด้วย
เ, ำ และ ะ สระอะสมัยนี้รูปเหมือนปัจจุบันดังนี้

(๖-)๒ (ฉ๒) ในคำว่า เภาะ ๑๘

พ.ศ. ๒๒๗๕ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระประกอบด้วย
อ และ ะ ดังนี้

๑๖ ในคำว่า พลอะ (เพลาะ)

พ.ศ. ๒๓๑๘ รูปเหมือนปัจจุบันดังนี้

๖-7๖ ในคำว่า ไพเราะท

พ.ศ. ๒๓๔๘ สระอะ จะมีรูปกลมดังนี้

๖-7๐ ในคำว่า เภาะ

จากตารางสระ เอาะ และคำอธิบายสระเอาะจะเห็นว่า

สระเอาะ แทบจะไม่เปลี่ยนรูปจากสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน สระเอาะ
ประกอบด้วยรูป เ, ำ และ ะ ของแต่ละสมัยหรืออาจจะประกอบด้วย อ
และ ะ

สรุปได้ว่าสระเอาะ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. (-)๙ ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒
๒. ๕-๗๘ ใช้ในหนังสือออกพระวิสสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑
- (ฉ๒) และจะใช้ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและตลอดมาจนถึงปัจจุบัน
๓. ๑๕ ใช้ในอักษรไทยย่อในหนังสือนันทโขนันทสุตรคำหลวง พ.ศ.

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอ

๑๘๓๕	๑๘๔๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๗	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๒๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๑๖๔(๑)	๒๑๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สันนิษฐาน)
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๓	๒๒๗๕
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๓-๔	๒๓๑๕

สระออ^๑

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เป็นรูปตัว อ มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า ท้อง ๒/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ เป็นรูปตัว อ มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า ดอก ๑๖

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ เป็นรูปตัว อ มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า รอย ๑๖/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ เป็นรูปตัว อ มีขีดที่

เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า ออก ๕/๒

๕ ในคำว่า ขอย ๖๔/๑

๕ ในคำว่า กอ ๓๗/๑

๕ ในคำว่า สงสัย ๕๑/๑

^๑สระออ ก็คืออักษร อ ของแต่ละสมัยนั่นเอง ระยะเวลาแรก ๆ มักจะใช้
อักษร อ และมีขีดไว้กลางที่เส้นด้านหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๖๐ เป็นต้นมา ทั้ง
ตัวอักษร และรูปสระ จะใช้รูปเดียวกัน

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๕๐๔ เป็นรูปตัว อ มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า รอย ๑๓/๓

๕ ในคำว่า ดอก ๑/๓

๕ ในคำว่า ออก ๒๒/๓

หลัก ๗ พ.ศ. ๑๕๐๔ เส้นที่ขีดจะโค้งงอดังนี้

๗ ในคำว่า ทอง ๑๓/๒

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๕๑๓ รูปสระสมัยนี้จะไม่มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๖ ในคำว่า สอง ๒/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๕๑๖ รูปสระจะค่อนข้างกลมมนขึ้น และไม่มี

รอยหยักเหมือนเดิม สระสมัยนี้จะลากเส้นจากซ้ายไปขวา เส้นที่ลากตรวจ
กลับลงมาจะบรรจบกับ เส้นเดิมที่ด้านหน้าดังนี้

๐ ในคำว่า รอย ๑/๑

๐ ในคำว่า ออก ๒/๑

พ.ศ. ๑๕๑๔ เส้นที่ขีดจะอยู่ติดกับเส้นหลังดังนี้

๕ ในคำว่า ทอง ๒

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๕๒๒ รูปสระสมัยนี้จะไม่มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๖ ในคำว่า ฟอง ๑๘/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๕๓๕ มีทั้งสระที่มีขีดและไม่มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

๖ ในคำว่า สอง ๑๗/๑

๕ ในคำว่า ขอม ๒๔/๑

๕ ในคำว่า สอง ๑๐/๓

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระนี้จะไม่มีขีดที่เส้นหลังดังนี้

ในคำว่า ขอย ๑๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระจะไม่มีขีดที่เส้นหลัง เป็นรูป

ค่อนข้างสี่เหลี่ยม อาจจะมีขีดที่กลางเส้นหน้าดังนี้

ในคำว่า หอ ๒๒

ในคำว่า ออก ๕

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ สระมีรูปค่อนข้างกลมมีไส้กลางดังนี้

ในคำว่า นอย ๔/๑

ในคำว่า รอย ๑/๒

ในคำว่า ออก ๒/๑

ในคำว่า สอง ๕/๑

ในคำว่า สนอบ ๑/๒

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ รูปสระค่อนข้างรีดังนี้

ในคำว่า กอง ๔/๓

พ.ศ. ๒๒๒๓ ตัวอักษรเหมือนปัจจุบันดังนี้

ในคำว่า กระทบ

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระมีหัวกลมชัดเจน

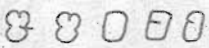
ดังนี้

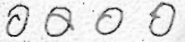

ในคำว่า น้อย

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปเหมือนตัว อ ในสมัยเดียวกันดังนี้

ในคำว่า พร้อม

จากตารางสระอออก และคำอธิบายสระอออก จะเห็นว่า

สระอออก ก็คือรูปพยัญชนะ อ ของแต่ละสมัยนั่นเอง แต่เดิมมาสระอออก ก็คือตัว อ แต่จะมีเส้นขีดขวางที่เส้นหลังของตัวอักษรเช่นในสมัยพ่อขุนรามคำแหง พยัญชนะ อ จะมีรูป ส่วนสระอออกจะมีรูป แต่สมัยต่อมาเส้นขีดขวางนี้จะไม่ปรากฏทำให้สระอออกและรูปพยัญชนะ อ จะเป็นรูปเดียวกัน สระอออก จะมีรูปต่าง ๆ กันไป ระยะเวลาแรก ๆ จะมีรอยหยัก บางครั้งจะมีรูปค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยมดังนี้

ต่อมารูปสระจะค่อนข้างกลมมนขึ้นและไม่มีรอยหยักแต่จะมีขีดที่ด้านหน้า ดังนี้ และต่อมาจะมีหัวของอักษรปรากฏชัดเจนดังนี้

สรุปได้ว่าสระอออกมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. รูป อ ที่มีขีดที่เส้นหลัง รูปนี้จะมีลักษณะค่อนข้างหยัก หัวอาจจะขมวดทางขวาเป็นรูป หรือหัวขมวดทางซ้ายเป็นรูป หรือมีลักษณะ ก็ได้ ขีดที่เส้นหลังอาจจะโค้งขึ้นหรือโค้งลงเป็นรูป ก็ได้ รูป อ นี้ ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. ๑๘๔๗

๒. รูป อ ที่ไม่มีขีดที่เส้นหลัง รูปนี้จะปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ เป็นต้นมา บางครั้งจารึกหลักเดียวกันอาจจะใช้ทั้งรูป อ ที่มีขีด และไม่มีขีดก็ได้ เช่นในจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๘๒๒ จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ จะใช้ทั้งรูป และ

๓.   รูป อ ค่อนข้างกลมมีขีดกลางหรือขีดที่ด้านหลัง โดยรูป ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๘๕๖ และ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๑๘๑๗-๒๐๐๐

๕. รูป อ ที่มีรูปค่อนข้างกลมไม่มีขีด รูปนี้เป็นต้นเค้าของอักษร อ ในปัจจุบัน รูป ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ส่วนรูป ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒

๕. รูป อ เป็นรูปสี่เหลี่ยมมีขีดที่ด้านหน้า พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

๖. รูป อ เป็นรูปสี่เหลี่ยมไม่มีขีด พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

๗. รูป อ นี้มีลักษณะค่อนข้างรี เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าจะโค้งขึ้นและอ้อมกลับมาจรดเส้นเดิมที่ด้านหน้า บางครั้งจะมีรูป หรือ ก็ได้ รูปนี้ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๒๗๗ อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป

๘. รูป อ นี้ มีรูปเหมือนปัจจุบันคือจะปรากฏหัวขีดเจเนใช้กันตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ เป็นต้นมา และจะใช้กันต่อมาตลอดสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน บางครั้งตัวอักษรอาจจะหักมุมให้คงความเป็นรูป ได้

๙. รูป อ นี้เป็นอักษรไทยย่อ ใช้ในสนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑ และในหนังสือนันทโพนินทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๕

ตารางแสดงวิธีคูณการสระเสียง

๐-ย ย ๐-ยย	ย	ย ย	ย ย	ย
๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๘๕๐	๑๘๕๐-๑๘๖๐	๑๘๖๒-๑๑
ย ย ย	ย	ย	ย ย	ย
๑๘๖๔(๕)	๑๘๖๔(๗)	๑๘๖๔(๑๑)	๑๘๖๓	๑๘๖๒
ย ย	ย	ย ย	ย ย	ย
๑๘๖๗-๒๐๐๐	๑๘๖๕	๑๘๖๒	๑๘๖๗	๑๘๖๕(๕๕)
ย	ย ย	ย	ย	
๑๘๖๕(๖๕)	๑๘๖๐	๑๘๖๓	๑๘๖๗(๑๐)	๑๘๖๗(๕๖)
ย ย	ย	ย	ย ย	ย ย
๑๘๕๕-๒๐	๑๘๕๖	๑๘๕๐	๒๐๕๒-๖๕	๒๐๕๓
ย ย	ย ย	ย ย	ย	
๒๐๕๕	๒๐๕๕(๑)	๒๐๕๕(๒)	๒๐๕๒๐	๒๐๕๒๒
ย ย			ย	
๒๐๕๒๓	๒๐๕๒๔	๒๐๕๒๑(๑)	๒๐๕๒๑(๒)	๒๐๕๒๑(๓) (๑๒๑๒)
ย		ย	ย	ย
๒๐๕๒๒	๒๐๕๒๐	๒๐๕๒๑	๒๐๕๒๗	๒๐๕๒๕
		ย	ย ย	ย ย
๒๐๕๒๕	๒๐๕๒๔	๒๐๕๒๑	๒๐๕๒๗-๕	๒๐๕๒๗

สระเอีย

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระเอียสมัยนี้มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. สระเอีย ที่ไม่มีตัวสะกด มี ๒ รูปดังนี้

เ-ย ในคำว่า ยย (เอีย) ๒๓/๑

เ-ยย ในคำว่า มยย (เมีย) ๒๓/๑

๒. สระเอีย ที่มีตัวสะกด มี ๒ รูปดังนี้

ย ในคำว่า ตยว (เตียว) ๒/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ สระเอียสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอียที่ไม่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

เีย ในคำว่า ยีย (เอีย) ๖๓/๑

๒. สระเอียที่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า ตยว ๖๓/๑

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ สระเอียสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอียที่ไม่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

เีย ในคำว่า เสีย ๘๒/๑

๒. สระเอียที่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า รยภ ๓๒/๒

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ สระเอี้ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอี้ยที่ไม่มีตัวสะกด มี ๒ รูปดังนี้

เ-ย ในคำว่า ยิบ (เอี้ย) ๒๔/๑

เ-ย ในคำว่า ปิบ (เอี้ย) ๑๕/๓

๒. สระเอี้ยที่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า คยต ๓๐/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ สระเอี้ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอี้ยที่ไม่มีตัวสะกด มีรูปเดียวดังนี้

เ-ย ในคำว่า เยย (เอี้ย) ๕/๒

๒. สระเอี้ยที่มีตัวสะกดมี ๓ รูปดังนี้

ย ในคำว่า จยง ๒๐/๑

เ-ย ในคำว่า ลียต ๖/๒

เ-ย ในคำว่า เคียก ๒๔/๒

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ พบแต่สระเอี้ยที่มีตัวสะกดดังนี้

เ-ย ในคำว่า เนียรพาน ๑/๑

หลัก ๔๒ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐ พบแต่สระเอี้ยที่ไม่มีตัวสะกดดังนี้

เ-ย ในคำว่า เยยิ ๓/๒

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ็ย ในคำว่า เย็ย ๑๖/๑

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า ขยณ ๒๑/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมี ๒ รูปดังนี้

เ็ย ในคำว่า เม็ย ๓๑/๒

เ็ย ในคำว่า เส็ย ๑๔/๑

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า ขยณ ๓/๓

หลัก ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ็ย ในคำว่า เส็ย ๓๙/๒

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมี ๒ รูปดังนี้

ย ในคำว่า วยง ๓๘/๑

เ-ย ในคำว่า เล็ยง ๘/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ็ย ในคำว่า เป็ย ๓/๓

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า รยน ๒๒

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ พบเฉพาะสระเอ็ยที่มีตัวสะกดเท่านั้น

เ็ย ในคำว่า เน็ยรพาล ๑/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ็ย ในคำว่า เม็ย ๒๓/๒

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

ย ในคำว่า พยร ๓/๒

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ สระเอ็ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอ็ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ็ย ในคำว่า มเม็ย ๑

๒. สระเอ็ยที่มีตัวสะกดมี ๒ รูปดังนี้

ย ในคำว่า ดยว ๒

เ็ย ในคำว่า เล็ยง ๓

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ สระเอี้ยสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอี้ยที่ไม่มีตัวสะกดมีรูปเดียวดังนี้

เ-ย ในคำว่า เมีย ๓/๒

๒. สระเอี้ยที่มีตัวสะกดมี ๒ รูปดังนี้

ย ในคำว่า นยรมิต ๓๔/๑

เ-ย ในคำว่า เลียน ๒๖/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ พบเฉพาะสระเอี้ยที่มีตัวสะกดเท่านั้นดังนี้

เ-ย (ฉ๑) ในคำว่า ทำเนียม ๗

เ-ย (ฉ๑) ในคำว่า เขียน ๑๒

เ-ย (ฉ๒) ในคำว่า เสียง ๕

เ-ย (ฉ๒) ในคำว่า เดียว ๑๕

พ.ศ. ๒๒๒๓ สระเอี้ยที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกดจะใช้

รูปสระไม่ต่างกัน ประกอบด้วย เ, ย หรือ ๒ และ ย คำที่ไม่มีตัวสะกดสระ ๒

จะอยู่บนตัวพยัญชนะระหว่าง เ-ย คำที่มีตัวสะกดรูป ๒, ๒ จะอยู่บนตัว ย ดังนี้

เ-ย ในคำว่า เสียด

เ-ย ในคำว่า เขยั้งใหม่

เ-ย ในคำว่า เขยั้งใหม่

พ.ศ. ๒๒๓๑ พบเฉพาะสระเอี้ยที่มีตัวสะกดเท่านั้นดังนี้

เ-ย (ฉ๒) ในคำว่า เขียน ๕

หลัก ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ พบเฉพาะสระเอียที่มีตัวสะกดเท่านั้นดังนี้

(-ย) ในคำว่า เทียร ๒/๒

พ.ศ. ๒๒๓๙ เป็นอักษรไทยย่อ คำที่มีตัวสะกดหรือไม่มี

ตัวสะกดใช้รูปเดียวกันดังนี้

เีย ในคำว่า เลีย, เสียง

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ คำที่มีตัวสะกดหรือไม่มีตัวสะกดใช้รูป

เดียวกันคือ เ, ะ หรือ ุ และ ย ดังนี้

เีย ในคำว่า เลีย

เีย ในคำว่า เรียก

จากตารางสระเอีย^๑ และคำอธิบายสระเอียจะเห็นว่า สระเอียเป็นรูปที่มีความเปลี่ยนแปลงมาก สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สระเอียที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกดจะใช้ต่างกัน

สภานักพิมพ์บริการ

^๑สระเอีย ประกอบไปด้วยรูป ย, ะ-ยย, ีย, ีย เ, ะ หรือ ุ และ ย, เ และ ย โดยจะมีรูป เ, ะ, ุ และ ย แตกต่างกันไปตามสมัย รูปเอียนี้จะดูรายละเอียดได้ที่ตารางสระเอีย

สระ เอียที่ไม่มีตัวสะกด

สระ เอียที่ไม่มีตัวสะกดจะมีรูปต่าง ๆ กันคือ ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ใช้รูป เอ - ย และ เอ - ยย รูปสระ เอ วางไว้หน้าพยัญชนะ ต่อมา รูปสระจะเปลี่ยนไป จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ และจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ มีรูป เอีย จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ มีรูป เอีย นอกจากนี้ยังมีรูป เอ-ย ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ และรูป เอีย ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ รูป เอีย , เอีย นี้จะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บางครั้ง เอ อาจจะอยู่บน ย เป็นรูป เอย ก็ได้ รูป เอีย นี้จะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่าสระ เอียที่ไม่มีตัวสะกด มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. เอ - ย (เอ-ย) มีใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
๒. เอ - ยย (เอ-ยย) มีใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๗๓๕
๓. เอีย (เอีย-เอีย) มีใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ และ

จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔

๔. เอีย (เอีย) มีใช้ในจารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔

๕. เอ-ย (เอ-ย) มีใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓

๖. เอีย (เอีย เอีย เอีย เอีย เอีย)

มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๗. เอีย, เอีย (เอีย เอีย เอีย เอีย เอีย
 เอีย เอีย (-ีย)) มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๔๙๐-
 ๑๕๒๐ มาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อในหนังสือฉบับโทป็นนทสูตรคำหลวง พ.ศ.
 ๒๒๗๔ จะใช้รูป เอีย

สระเอียที่มีตัวสะกด

เดิมนิยมใช้รูป ย ตัวเดียวมาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๔๓๕-๒๐๕๓ สระเอียที่มี
 ตัวสะกดนี้ นอกจากจะใช้ ย ตัวเดียวยังอาจจะใช้รูปอื่น ๆ ด้วย

สรุปได้ว่าสระเอียที่มีตัวสะกดมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ย (ย ย ย ย ย) ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑
 พ.ศ. ๑๔๓๕ ลงมาถึง พ.ศ. ๒๐๕๓
๒. ีย (ีย) ใช้เฉพาะจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๕๑๓ เท่านั้น
๓. เอีย (เอีย) ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๑๕๑๗ และจารึกหลัก
 ที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓

๔. เอีย, เอีย (เอีย เอีย เอีย เอีย เอีย เอีย)

ใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๕๑๓ ถึงสมัยธนบุรี

๕. เอีย, เอีย (เอีย เอีย เอีย (-ีย เอีย เอีย))

ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๔๕๖ มาถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อคือหนังสือ
 ออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป เอีย หนังสือฉบับโทป็นนท
 ๒๒๗๔ จะใช้รูป เอีย

๖. เอีย (เอีย) ใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
 และเอกสารบางฉบับใน พ.ศ. ๒๓๕๓

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระเอื้อ

<p>๑-๒</p> <p>๑-๒๒</p> <p>๑๘๓๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>เ-อ</p> <p>๑๘๔๒</p>	<p>เ-อ</p> <p>เ-อ</p> <p>๑๘๕๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>เ-อ</p> <p>๑๘๕๐-๑๘๖๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๒-๑๑</p>
<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๕(๕)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๕(๗)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๕(๑๑)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๗</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๖</p>
<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๗-๒๐๐๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๘</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๒</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๗</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๕(๕๕)</p>
<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๕(๖๕)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๕๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๒</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๗(๑๐)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๗(๕๖)</p>
<p>เ-อ</p> <p>๑๘๕๕-๖๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๕๖</p>	<p>เ-อ</p> <p>๑๘๖๐</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๕๒-๖๔</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๕๓</p>
<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕(๑)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕(๒)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>
<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕(๑)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕(๒)</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕(๑๒๓๔๕๖๗)</p>
<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>
<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>	<p>เ-อ</p> <p>๒๐๖๕</p>

สระเอื้อ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระเอื้อสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระเอื้อที่ไม่มีตัวสะกด ประกอบด้วยรูป ๑, ๒ และ ๓ สองตัว

๒. ตัวหลังจะอยู่ห่างจากตัวแรกดังนี้

๑-๒ ในคำว่า ๑ เผออ ๓/๑

๒. สระเอื้อที่มีตัวสะกด ประกอบด้วยรูป ๑, ๒ และ ๓ ตัวเดียวดังนี้

๑-๒ ในคำว่า ๑ เสอง ๑/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐^๑ สระเอื้อสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ๑, ๒ หรือ ๓ และ ๓ ดังนี้

๑-๒ ในคำว่า เลือไทย ๓/๑

๑-๒ ในคำว่า เดือน ๑/๑

หลัก ๔ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ สระเอื้อสมัยนี้ ประกอบด้วยรูป ๑, ๒ หรือ ๓ และ ๓ ดังนี้

๑-๒ ในคำว่า เมือ ๒๔/๒

๑-๒ ในคำว่า เมือง ๒/๒

๑-๒ ในคำว่า เปื่อง ๑๐/๔

๑-๒ ในคำว่า เมือง ๑๒/๔

^๑ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๐๐ ลงมา สระเอื้อที่มีตัวสะกดหรือไม่มีตัวสะกดจะมีตัว ๓ ตัวเดียว และใช้สระรูปเดียวกัน เพียงแต่ส่วนประกอบของสระอาจจะเปลี่ยนจาก ๑ เป็น ๒ หรือ ๓

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ สระรูปนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๒ และ อ ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เดือน ๒/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๒ หรือ ๒

และ อ ตัว อ อาจจะมีขีดกลางหรือไม่ก็ได้ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เพือ ๗/๑

เ-อ ในคำว่า เมือ ๘/๑

เ-อ ในคำว่า เตือต ๓๓/๓

เ-อ ในคำว่า เมือ ๒๐/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๒

หรือ ๒ และ อ สมัยนี้สระเอือจะเริ่มมีลักษณะเหมือนปัจจุบัน คือรูปหนึ่งของ สระนี้จะเหมือนปัจจุบันมากเพียงแต่ขีดของ ๒ จะยาวลงมามากกว่าเท่านั้น

ในคำว่า เอืออีก ตัว อ อาจจะมีขีดขวางหน้าหรือไม่ก็ได้ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เดือน ๒

เ-อ ในคำว่า เดือน ๘

เ-อ ในคำว่า เมือ ๘

เ-อ ในคำว่า เอืออีก ๑๘

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๒ และ

อ ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เลือ ๑/๒

เ-อ ในคำว่า เมืออง

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๘ และ

อ ดังนี้

^๖เ-อ ในคำว่า เมือง ๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๘ หรือ

๘ หรือ ๘ และ อ ดังนี้

^๖เ-อ (๑๑) ในคำว่า เมือง ๔

^๖เ-อ (๑๑) ในคำว่า เมือง ๗

^๖เ-อ (๑๑) ในคำว่า เดือน ๒๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๘ หรือ

๘ หรือ ๘ หรือ ๘ และ อ ถ้ามีตัวสะกด ๘ และ ๘ อาจอยู่บนตัว อ ดังนี้

^๖เ-อ ในคำว่า เฟื่อง

^๖เ-อ ในคำว่า เมอิ่ง

^๖เ-อ ในคำว่า เมอ็อง

^๖เ-อ ในคำว่า เตอ็อน

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ สระเอือสมัยนี้ประกอบ

ด้วยรูป เ, ๘ และ อ ดังนี้

^๖เ-อ ในคำว่า เมือ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๘

หรือ ๘ หรือ ๘ และ อ ดังนี้

เ็-อ ในคำว่า เมือง

เ็-อ ในคำว่า เมือง

เ็-อ ในคำว่า เมือง

พ.ศ. ๒๓๕๗ สระเอือสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, ๘ และ

อ ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เหนือ

เ-อ ในคำว่า เมือง

จากตารางสระเอือ และคำอธิบายสระเอือ จะเห็นว่า

สระเอือ จะมีรูปเดียวกันทั้งที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด (ยกเว้นจารึกหลักที่ ๑ ที่สระเอือที่มีตัวสะกดจะมีรูป ๕-๕) ถ้าสระเอือที่ไม่มีตัวสะกดจะมีรูป ๕-๕ ๕)

สรุปได้ว่าสระเอือ มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๘-อ (๕-๕) ใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ในคำที่มีตัวสะกด

๒. ๘-อ (๕-๕ ๕) ใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ในคำที่ไม่มีตัวสะกด

๓. เือ (เ็-อ เ็-อ เ็-อ เ็-อ เ็-อ เ็-อ เ็-อ เ็-อ)

ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนใหญ่จะใช้รูป เือ บางครั้งสระนี้อาจจะเลื่อนมาอยู่ที่ อ เป็นรูป เ-อ โดยปรากฏในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ อักษรไทยย่อในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้รูป เ็-อ

๔. ๒-๐ (๒-๐ ๒-๐ ๒-๐ ๒-๐ ๒-๐ ๒-๐) ใช้มาตั้งแต่
 จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนใหญ่
 จะใช้รูป ๒-๐ บางครั้งสระอีอาจจะเลื่อนมาอยู่ที่ ๐ เป็น รูป ๒-อี โดย
 ปรากฏในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ อักษรไทยย่อคือ
 หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒
 และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชวงศา พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป ๒-๐

๕. ๒-๐ (๒-๐ ๒-๐ ๒-๐ ๒-๐ ๒-๐) ปรากฏใช้ใน
 จารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ และใช้มาตลอดถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อคือ
 หนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป ๒-๐ หนังสือสนธิ
 สัญญา พ.ศ. ๒๒๓๑ จะใช้รูป ๒-๐ หนังสือนันทโพนันทสูตรคว่ำหลวง
 พ.ศ. ๒๒๓๔ จะใช้รูป ๒-๐

๖. ๒-๐ (๒-๐) ใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระอັ

อ อ	อ อ	อ อ	อ อ	อ
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
อ อ	อ	อ อ	อ อ	อ
๑๕๐๕(๕)	๑๕๐๘(๗)	๑๕๐๘(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
อ อ	อ	อ อ	อ อ	อ อ
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๘	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๔๕)
อ อ	อ	อ	อ	อ
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๕๒	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
อ อ	อ		อ	อ
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
อ	อ	อ	อ	
๒๐๕๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
อ	อ	อ	อ	อ
๒๒๒๒	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(๒๒๒๑๑๑)
อ		อ	อ	อ
๒๒๒๒	๒๒๒๗	๒๒๒๗	๒๒๒๗	๒๒๒๕
อ	อ	อ	อ	อ
๒๒๒๗	๒๒๒๕	๒๒๐๑	๒๒๑๗-๕	๒๒๕๗

สระอัว

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกดจะใช้ ว ดังนี้

อัว ในคำว่า หาว ๕/๑

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อัว ในคำว่า ค่าย ๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ สระอัวที่ปรากฏสมัยนี้มีแต่สระอัวที่มีตัวสะกด
จะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อัว ในคำว่า บวด ๒/๒

หลัก ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด จะมี ๒ รูปคือ รูปเหมือนเดิมและรูปที่มี
ไม้หันอากาศจะอยู่บนตัว ว ดังนี้

อัว ในคำว่า งว่า ๒๑/๑

อัว ในคำว่า ชวี ๒๒/๑

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อัว ในคำว่า ควย ๑๑/๑

หลัก ๑๐ พ.ศ. ๑๙๔๗ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด สมัยนี้จะมีรูปเดียวคือรูปที่มีไม้หันอากาศ
อยู่บนตัว ว ดังนี้

อัว ในคำว่า ตวี ๑๗

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อ ในคำว่า ดวย ๒๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกดจะมี ๓ รูปคือ วว, วั และ ัว ดังนี้

อว ในคำว่า หว ๒๒

- ัว ในคำว่า หัว ๖

- ัว ในคำว่า ัว ๒๔

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อ ในคำว่า คว ๒๑

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ พบแต่รูปที่ไม่มีตัวสะกดใช้ วว ดังนี้

อว ในคำว่า งว ๔/๑

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกดจะมี ๒ รูป คือ ัว, วัว รูปไม้หันอากาศจะเหมือนไม้โทปัจจุบันดังนี้

- ัว ในคำว่า วัว ๒

- วัว ในคำว่า หัว ๓

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ัว ตัวเดียวดังนี้

อ ในคำว่า ขว ๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด มีรูปเดียวคือ ัว รูปไม้หันอากาศค่อนข้างยาวจะอยู่บนตัว ว ดังนี้

ัว (ฉ๒) ในคำว่า หัว ๔

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ว ตัวเดียวดังนี้

ัว (ฉ๒) ในคำว่า หลวง ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกดจะเหมือนปัจจุบันคือไม้หันอากาศจะอยู่บนตัวพยัญชนะต้นดังนี้

ัว ในคำว่า ตัว

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ว ตัวเดียว แต่ ัว จะมีรูปเหมือน อ ดังนี้

อ ในคำว่า หลวง

พ.ศ. ๒๒๓๑ สระอัวสมัยนี้มี ๒ ลักษณะคือ

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด จะเหมือนปัจจุบันคือไม้หันอากาศจะอยู่บนตัวพยัญชนะต้นดังนี้

ัว (ฉ๑) ในคำว่า หัว ๑๓

๒. สระอัวที่มีตัวสะกดจะใช้ ว ตัวเดียวดังนี้

ัว (ฉ๑) ในคำว่า ด้ว ๓

พ.ศ. ๒๓๑๓-๑๔ สระอัวสมัยนี้จะมียุโรปเหมือนปัจจุบัน

๑. สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด

ัว ในคำว่า ตัว

๒. สระอัวที่มีตัวสะกด

ว ในคำว่า วรร

จากตารางสระอัว และคำอธิบายสระอัว จะเห็นว่า

สระอัว จะมีความแตกต่างเล็กน้อยระหว่างสุโขทัยและสมัยหลัง เพราะ
ในสมัยสุโขทัยจะมีการใช้ ว ซึ่งสมัยหลังจะไม่นิยม

สรุปได้ว่าสระอัวจะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ว (อัว) สระอัวที่มีตัวสะกด ใช้รูป ว ตัวเดียว ลักษณะ
นี้จะใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ ถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อคือหนังสือ
ออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้
รูป อัว และหนังสือบันทึบนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ จะใช้รูป อัว

๒. วว (อัว) สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด นิยมใช้รูป วว มาตั้งแต่
จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๑๙๕๖

๓. วั, วั (อัว อัว) สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด บางครั้งมีรูป
วว และไม่หันอากาศปรากฏร่วมกันแต่จะพบน้อยมาก ในจารึกหลักที่ ๔๔
พ.ศ. ๑๙๔๕-๖๐ ไม่หันอากาศจะอยู่บน ว ตัวแรก ในจารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ.
๒๐๔๓ ไม่หันอากาศจะอยู่บน ว ตัวหลัง และไม่หันอากาศจะมีรูปเหมือนไม้โท

๔. วั, -วั (อัว อัว) สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด ใช้รูป
ไม้หันอากาศ (~) กับ ตัว ว โดยจะเริ่มใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ.
๑๙๒๒ และจะใช้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมรูปไม้หันอากาศจะอยู่บนตัว ว
บางครั้งรูปไม้หันอากาศจะเป็นรูปไม้โท เช่น จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๔๓

รูปไม้หันอากาศจะเริ่มมาอยู่ตรงพญานาคะต้นใน พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะ
ใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สระเออ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระเออสมัยนี้ ประกอบด้วยรูป เ กับ อ
ดังนี้

เ-อ ในคำว่า บำเรอ ๑๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ อ ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เถิง ๘

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ, อ และ อ
ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เลือไทย ๓/๑

หลัก ๔ พ.ศ. ๑๙๐๔ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ อ ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เงิน ๑๕/๓

หลัก ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ อ

เ-อ ในคำว่า เถิง ๓/๒

หลัก ๒๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ สระเออสมัยนี้มีรูปต่าง ๆ กัน คือประกอบด้วยรูป เ กับ อ หรือประกอบด้วย เ, อ และ อ

รูป เ อาจจะอยู่ข้างบนระหว่าง เ กับ อ หรืออาจจะอยู่บนตัว อ ก็ได้ดังนี้

เ-อ ในคำว่า เสวีย ๕/๑

เ-อ ในคำว่า บงงเกือก ๗/๑

เ-อ ในคำว่า บงงเกือก ๓๔/๑

เ-อ ในคำว่า บำเรอ ๒๔/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ สาระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ก กับ ำ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เกิด ๓/๒

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ สาระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ก กับ ำ หรือ

ำ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เริง ๔/๑

๕-๒ ในคำว่า เสไทย ๑๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ สาระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ก กับ ำ

หรือ ำ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เิง ๘

๕-๒ ในคำว่า เกิด ๑๒

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ สาระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ก กับ ำ แม

ว่าจะมีตัว ย สะกดก็ตาม ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เขย ๔/๑

๕-๑ ในคำว่า เงิน ๔/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ สาระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป ก กับ ำ

หรือ ำ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เงิน ๒๖/๒

๕-๑ ในคำว่า เกิด ๑๕/๒

๕-๑ ในคำว่า เงิน ๒๔/๒

๕-๑ ในคำว่า เิง ๑๕/๔

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ อี หรือ เอ กับ อ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เถิง ๓

๕-๒ ในคำว่า เลอก ๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ อี ดังนี้

๕-๑ (๑๑) ในคำว่า เถิง ๖

พ.ศ. ๒๒๒๓ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ เอ ดังนี้

หรือ เอ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เถิง

๕-๒ ในคำว่า เเชิญ

๕-๓ ในคำว่า เเล็ก

พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นอักษรไทยย่อ สระเออสมัยนี้ประกอบด้วย

ด้วย เ กับ อ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เกอด

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ สระสมัยนี้ประกอบด้วย เ กับ อี ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า จำเริญ

พ.ศ. ๒๓๒๕ สระสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เ กับ เอ หรือ เอ

กับ อ ดังนี้

๕-๑ ในคำว่า เติม

๕-๒ ในคำว่า เสมอ

พ.ศ. ๒๓๕๓ สละสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เอ และ อ ดังนี้
 ๖- ในคำว่า $\text{เอ็$ $\text{เอ็$

พ.ศ. ๒๓๕๗ สละสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เอ และ อ และจะมีเครื่องหมายพันหนุกกำกับอยู่ด้วย ดังนี้

๖-๑ ในคำว่า $\text{เอ็$ $\text{เอ็$

พ.ศ. ๒๓๗๖ สละสมัยนี้ประกอบด้วยรูป เอ และ อ ดังนี้
 ๖- ในคำว่า $\text{เอ็$ $\text{เอ็$

จากตารางสละ เออและคำอธิบายสละ เออจะเห็นว่า

สละ เออจะมีรูปต่าง ๆ กันไป สละ เออที่มีตัวสะกดและ สละ เออที่ไม่มีตัวสะกดอาจจะมีรูปต่างกันได้

แต่เดิมสละ เออที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกดอาจจะใช้รูปเดียวกันได้ คือ

รูป เอ ใช้ในคำว่า $\text{บโร$ และ เลอก ได้

รูป เอ ใช้ในคำว่า $\text{เล็$ $\text{เอ็$ และ $\text{เอ็$ ได้

รูป เอ ใช้ในคำว่า $\text{เอ็$ $\text{เอ็$ และ $\text{เอ็$ ได้

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลง รูป เอ นิยมใช้ในคำที่มีตัวสะกด และจะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนคำที่ไม่มีตัวสะกดจะนิยมใช้รูป เอ และ $\text{เอ็$

๑ สละ เออ ประกอบด้วยรูป เอ , เอ , เอ , เอ , หรือ เอ และ เอ ของแต่ละสมัย

แทน และใช้ตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รูป เ-อ ยังคงใช้อยู่จนปัจจุบัน

สรุปได้ว่าสระเออที่ไม่มีตัวสะกด จะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

๑. เ-อ (เ-อ เ-อ เ-อ) เป็นรูปที่มีใช้มา ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และรูปนี้จะนิยมใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

๒. เ็ (เ็) พบใช้ในคำเดียวคือ เส็โท ในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕

๓. เอ็, เ-อ (เ-อ เ-อ) พบใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐ และจะใช้มาถึง พ.ศ. ๑๘๔๐

สรุปได้ว่าสระเออที่มีตัวสะกด มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

๑. เอ (เอ) ใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. เอ (เอ เอ) ใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ รูปนี้จะใช้มาเป็นระยะ ๆ จนถึงหนังสืออินทปณินทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๓๔ ซึ่งเป็นอักษรไทยย่อจะใช้รูป เ-อ

๓. เอ (เอ เอ เอ เอ) ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน อักษรไทยย่อ คือ จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๔ จะใช้รูป เอ

๔. เอ (เอ เอ เอ เอ) ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗ และจะใช้มาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกพระวิสุทธสุนทรราชูปถัมภ์ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป เอ

๕. เอ (เอ-เอ เอ-เอ) ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ และจะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป เอ
๖. เอ (เอ) เป็นรูปที่ใช้บ่อยมาก พบในคำว่า เส็ก ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และคำว่า ต่ำเลิม ในพ.ศ. ๒๓๘๕
๗. เอ (เอ-อ เอ-อ) ใช้บ่อยมาก คือ จะใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ เท่านั้น โดยพบในคำว่า บงงเกียด

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระ อู

			๑	✓
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
				๑๑๑๖*
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๘๕)
	๑			๑*
๑๙๓๕(๖๘)	๑๙๔๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๘๖)
			๑*	๑
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๑		๑		
๒๒๓๓	๒๒๒๘	๒๒๓๑(๐)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
				๑
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
	๑		๑	๑
๒๒๕๒	๒๒๕๘	๒๒๖๑	๒๒๖๗-๘	๒๒๕๗

สระ ฤ

หลัก ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ รูปสระจะเหมือน ฤ แล้ว
ต่อหางลงมาดังนี้

๑) ในคำว่า ดงฤ ๗๓/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระจะเหมือน ฤ แล้วต่อส่วนหาง เป็นรูป
โค้งตามแนวนอนดังนี้

๓) ในคำว่า ฤ ๑๘/๒
๓) ในคำว่า ลัฤทธิ ๒๕/๑
๖) ในคำว่า มฤตยู ๒๗/๒

หลัก ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ รูปเหมือน ฤ ต่อส่วนหางดังนี้

๑) ในคำว่า หัษัดฤกษ ๑-๒

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ มีแต่ส่วนล่างของสระดังนี้

๑๒) ในคำว่า มฤค ๖๖/๒

๑) ตัว ฤ จะปรากฏเฉพาะส่วนล่างเท่านั้นในคำ มฤตยู

๒) จะปรากฏในคำ มฤค

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระ ฤ จะลากหางติดต่อกันตรง ๆ ลงมา
ปลายหางงอ เล็กน้อยดังนี้

๑ ในคำว่า ประพฤทธิ
พ.ศ. ๒๒๓๑ รูปสระเหมือนปัจจุบันปลายหางตรงดังนี้

๑ (ณ๒) ในคำว่า ทฤไทย ๔
พ.ศ. ๒๒๗๙ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระเหมือน ฤ ต่อหาง
ด้วยสระอุยาว ๆ ดังนี้

๑ ในคำว่า ฤจ
พ.ศ. ๒๒๘๘ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่ปลายหางขมวดมาก
ดังนี้

๑ ในคำว่า ปฤชณา ๔
จากตารางสระ ฤ และคำอธิบายสระ ฤ จะเห็นว่า
สระ ฤ จะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๙๐-๒๐๕๓ จะมี
รูปเหมือน ฤ และมีส่วนหางมาต่อท้ายข้างล่างเป็นรูป ๑ พ.ศ. ๒๒๒๓-สมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนหางของสระจะค่อย ๆ เหยียดตรงขึ้นเป็นรูป ๑
บางครั้งอาจจะมีการขมวดปลายเส้นล่างเป็นรูป ๑ บางครั้งส่วนล่าง ของ
สระอาจจะไม่อยู่ติดกับสระจะเป็นรูป ๑ ก็ได้

สระ ฤ นี้ บางครั้งจะปรากฏแต่ส่วนล่างของสระเป็นรูป ๔ หรือ
๑ ก็ได้

สรุปได้ว่าสระ ฤ นี้มีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ฤ เป็นรูป ฤ และมีหางต่อข้างใต้ในแนวนอนใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ และจะใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๒. ฤ เป็นรูปหางของตัว ฤ รูป ฤ ปรากฏในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ และจารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗ รูป ฤ ใช้ในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘

๓. ฤ เป็นรูป ฤ ต่อหางลากลงมา เต็มปลายอาจงอเล็กน้อย เป็นรูป ฤ ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ บางครั้งหางจะขมวดมาก เป็นรูป ฤ ในจารึกบนแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษมอยุธยา พ.ศ. ๒๒๙๘ รูปนี้จะใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ ลงมาจนถึงปัจจุบัน ระยะแรก ๆ ปลายหางจะงอเข้า ต่อมาจะค่อย ๆ เทียบตรงขึ้น อักษรไทยย่อคือหนังสือออก พระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (๑๑) ใช้รูป ฤ

๔. ฤ เป็นรูป ฤ แล้วมีหางเหมือนสระอุยาว ๆ ต่อลงมา จะพบใช้ในจารึกวัดป่าโมก พ.ศ. ๒๒๓๑ และหนังสือนันทโพนันทสูตรคำหลวง ซึ่งเป็นอักษรไทยย่อจะใช้รูป ฤ

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระ ฤ

		ฤ		ฤ
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๓๐	๑๕๐๒-๑๑
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๐๓	๑๕๑๖
				ฤ
๑๕๑๗-๒๐๐๖	๑๕๑๕	๑๕๒๖	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ฤ				
๑๕๓๕(๖๕)	๑๕๔๐	๑๕๕๖	๑๕๕๗(๑๐)	๑๕๕๗(๕๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	ฤ			ฤ
๒๐๕๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๕	๒๐๖๕
ฤ				
๒๐๖๕	๒๐๖๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๕(๕๖)
				ฤ
๒๐๖๕	๒๐๗๐	๒๐๗๐	๒๐๗๐	๒๐๗๕
			ฤ ฤ	ฤ
๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕	๒๐๗๕-๕	๒๐๗๕

สระ ๓

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ รูปสระเหมือน ๓ และมีหางโค้งใหญ่ ข้างใต้ และมี เส้นโค้งขนานกับ เชิงอีกทีหนึ่งดังนี้

๑ ในคำว่า ดงงฤา ๖๘/๑

หลักที่ ๘ พ.ศ. ๑๔๐๒-๑๑ รูปสระจะคล้ายสระสมัย พ.ศ. ๑๔๐๐ แต่ ปลายเส้นล่างไม่ค่อยโค้งหรือขมวดเท่าดังนี้

๑ ในคำว่า พฤาษ ๗/๒

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๓๕ รูปสระคล้ายเดิม เส้นที่ลากต่อออกมา จะมี ส่วนขมวดมากขึ้นดังนี้

๑ ในคำว่า ฤาษ ๓๐/๑

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๔๓๕ รูปสระค่อนข้างกลมมนดังนี้

๑ ในคำว่า ฤาไทย ๔/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปสระเหมือน ๓ ต่อหางยาวลงมา เป็นเส้น เดียวกัน และมี เส้นขีดเพิ่มขึ้นอีก เส้นหนึ่งที่ตรงส่วนล่างดังนี้

๑ (๓๒) ในคำว่า ฤาไชย ๔

พ.ศ. ๒๒๒๒ รูปสระจะเหมือน ๓ ต่อหางยาวลงมา สระ อาจอยู่ตรงส่วนล่างดังนี้

๑ ในคำว่า ฤา

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระจะเหมือน ฉา แล้วต่อหาง ด้วยสระอุ
ยาว ๆ ดังนี้

๓ ในคำว่า นิฤฎการ

พ.ศ. ๒๒๓๔ เป็นอักษรไทยย่อรูปสระจะคล้ายสระ พ.ศ.
๒๒๒๓ แต่จะมีการหักมุมให้ตั้งงาม สระอาที่ต่อ จะต่อเฉพาะส่วนล่างเท่านั้น
ดังนี้

๓ ในคำว่า ฤ๓

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ รูปสระจะเหมือน ฅ ต่อหางตรง ๆ ลงมา
สระอาอาจจะต่อที่ส่วนล่างหรือเท่ารูปสระดังนี้

๓ ในคำว่า หฤ๓

๓ ในคำว่า หฤ๓ไทย

จากตารางสระ ฤ๓ และคำอธิบายสระ ฤ๓ จะเห็นว่า

สระ ฤ๓ มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย พ.ศ. ๑๙๐๐-๑๙๓๕ จะมีรูป
เหมือน ฅ และมีส่วนหางมาต่อท้ายข้างล่าง และจะมีเส้นมาขนานกับส่วนหาง
อีกทีหนึ่ง หางยังอยู่ในแนวนอนเป็น ๓ พ.ศ. ๒๑๖๔-สมัยรัตนโกสินทร์ตอน
ต้น รูปสระจะค่อย ๆ เทียบตรงขึ้นเป็นรูป ๓ บางครั้งส่วนล่างของสระ ไม่
อยู่ติดกับส่วนบนจะเป็นรูป ๓
สรุปได้ว่าสระ ฤ๓ จะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๓ เป็นรูป ฅ ต่อส่วนหางในแนวนอนและมีเส้นมาขนานกับส่วน
หางอีกทีหนึ่ง มีใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ และจะใช้มาจนถึง

พ.ศ. ๑๔๓๕

๒. ๑ เป็นรูป ถ ต่อหางยาวลงมา และมีเส้นลากมาต่อที่ส่วนล่างของสระอีกทีหนึ่ง มีใช้ในหนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๒)

๓. ๓ เป็นรูป ถา ต่อหางลงมาตรง ๆ บางครั้งสระอาอาจจะสั้นกว่าเป็นรูป ๓ ก็ได้ จะพบใช้ในอักษรไทยย่อคือจารึกวัดจุฬามณี พ.ศ. ๒๒๒๒ ก่อน และจะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๔. ๓ เป็นรูป ถา แล้วต่อหางด้วยรูปสระอุยาว ๆ จะพบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ หนังสือนันทโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ซึ่งเป็นอักษรไทยย่อจะใช้รูป ๓

สถาบันวิจัยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระ ๗

๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
			๗	
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๙)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๓	๑๙๓๕(๔๕)
๑๙๓๕(๒๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๓(๑๐)	๑๙๔๓(๔๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๐๒-๖๔	๒๐๕๓
๒๐๗๙	๒๐๖๔(๖)	๒๐๖๔(๒)	๒๐๖๒๐	๒๐๖๒๒
๒๐๖๒๓	๒๐๖๒๔	๒๐๖๒๑(๑)	๒๐๖๒๑(๒)	๒๐๖๒๑(๙๒๖๓๙๗)
๒๐๖๒๒	๒๐๖๒๐	๒๐๖๒๑	๒๐๖๒๑	๒๐๖๒๙
			๗	๗
๒๐๖๒๓	๒๐๖๒๔	๒๐๖๐๑	๒๐๖๑๓-๔	๒๐๖๒๙

สระ ฤ

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ มีรูปเหมือน ฤ แล้วมีรูป S ต่อท้าย อีกที่
หนึ่ง ดังนี้

๖) ในคำว่า ฤส ๖/๑

พ.ศ. ๒๓๑๗-๘ รูปเหมือน ฤ ต่อหางยาวลงมา ดังนี้

๗) ในคำว่า พฤทธิภาพ

สระ ฤ นี้ปรากฏใช้น้อยมาก ระยะแรก ๆ ส่วนหางของตัวอักษร จะไม่
ตรง ต่อมาสมัยธนบุรีถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รูปจะเหมือนกันคือเหมือน ฤ ต่อ
หางยาวลงมา

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระ ๗

		๙		
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
			๙	
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๙				
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๕๕)
๑๙๓๕(๖๔)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	๙			
๒๐๗๙	๒๐๖๔(๑)	๒๐๖๔(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(๑๒๓๑) (๗๗๗)
			๙	
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๙
			๙	๙
๒๒๘๒	๒๒๙๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

สระ ภา

หลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ รูปสระภาจะเหมือน ฎ สมัยนั้น และมีเส้น
ลากขนานกับ เส้นล่างอีกทีหนึ่งดังนี้

๒ ในคำว่า ฤไทย ๓/๑

หลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓ รูปสระภาจะเหมือน ภ ที่มีหัวใหญ่มาก และ
ต่อหางด้วยเส้นโค้ง ๒ เส้นขนานกันดังนี้

๓ ในคำว่า บนนภา ๓๔/๒

หลัก ๔๒ พ.ศ. ๑๔๑๗-๒๐๐๐ รูปสระคล้าย ภ มีส่วนหางในแนวนอน
ค่อนข้างโค้งและมีขีดลงมาข้างล่างดังนี้

๔ ในคำว่า ภา ๑๔/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปจะต่างออกไปเล็กน้อยดังนี้

๕ (ฉ๑) ในคำว่า ภาไชย ๑

พ.ศ. ๒๒๗๗ รูปจะเหมือน ภ ต่อหางยาว และสระอาจะ

ต่อที่ส่วนล่างของสระดังนี้

๖ ในคำว่า ภาท (สิท)

พ.ศ. ๒๓๑๗-๔ รูปสระจะเหมือน ภา ต่อหางยาวลงมา

๗ ในคำว่า ภาชา

สระภานี้จะมีที่ใช้้น้อยมาก ระยะเวลาแรก ๆ รูปค่อนข้างจะโค้งและส่วนหาง
จะอยู่ในแนวนอน ต่อมาเส้นหางจะลากตรงขึ้น

สรุปได้ว่าสระภา จะมียุคที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๒ รูปค่อนข้างโค้งจะมีใช้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐-ไปจนถึง พ.ศ. ๑๙๑๓
๒. ๓ รูปที่มีส่วนทางค่อนข้างตรงแต่ยังมีส่วนงออยู่บ้าง บางครั้งอาจจะเป็นรูป ๔ ได้ รูป ๕ จะใช้ในจารึกหลักที่ ๕๒ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐ รูป ๖ ใช้ในอักษรไทยย่อ (ฉ๑) คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑)
๓. ๗ รูปเหมือน ภา ต่อหางยาวลงมาตรง ๆ จะพบในตอนปลายสมัยอยุธยาและใช้มาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สถาบันวิเทศบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สระอ้อ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระอ้อสมัยนี้มี ๒ รูป ดังนี้

๑ ในคำว่า ค้าง ๑๐/๑

๒ ในคำว่า น้ำ ๑๘/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ นิคทิตมีทั้งรูปครึ่งวงกลมและ ๑ ดังนี้

๑ ในคำว่า กท่า ๑๒/๑

๒ ในคำว่า คำ ๑/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ รูปเหมือนปัจจุบัน แต่นิคทิตจะเป็นจุดเท่านั้น

ดังนี้

๑ ในคำว่า คำ ๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปนิคทิตเป็นรูปกลม ดังนี้

๑ ในคำว่า กท่า ๘/๑

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ นิคทิตโค้งเกือบเป็นวงกลม ดังนี้

๑ ในคำว่า คำ ๓/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ลักษณะจะต่างออกไปสมัยนี้ใช้ขีดยาวแทน

นิคทิต ดังนี้

๑ ในคำว่า คำทอง ๘/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ นิคทิตเป็นรูปขมวดเล็กน้อ ดังนี้

๑ (ณ๒) ในคำว่า น้ำ ๒

พ.ศ. ๒๒๓๙ เป็นอักษรไทยย่อมี ๒ รูปคือรูป ๐ และ ๐ กับ

๖ สระอาปลายหางทวิศเข้า ดังนี้

๐ ในคำว่า สัเภา

๐ ในคำว่า จำรูญ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบัน

๐ ในคำว่า กำลัง

จากตารางสระอา และคำอธิบายสระอา จะเห็นว่า

สระอาแทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน สมัยพ่อขุนรามคำแหง รูปสระจะมีสองรูปคือ ๐ และ ๐ พ.ศ. ๑๔๐๐ นิคทิตอาจจะตัดแปลงไปเล็กน้อยเป็น ๐ พ.ศ. ๑๔๓๕ จะเป็นรูป ๐ และจะใช้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน ส่วน พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ จะมีรูป ๐

สรุปได้ว่าสระอา จะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

๑. ๐ รูปนี้จะใช้กันมาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๒๗๔ และไม่ปรากฏในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒. ๐ รูปนี้มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะนิยมใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๕๓

๓. ๐ รูปนี้จะใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ และจะมีใช้มาเป็นระยะ ๆ ถึง พ.ศ. ๒๑๖๔ อักษรไทยย่อ คือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) จะใช้รูป ๐

๔. ๐ รูปนี้มีที่ใช้ในจารึกหลักเดียวคือหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘

๕. ๐ รูปนี้จะใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้มาตลอด จนถึง

ปัจจุบันนี้ บางครั้งรูปสระอาอาจจะมีการหักเหลี่ยมมุมก็ได้ อักษรไทยย่อคือ
หนังสือออกพระวิสุทธสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (๑๑) จะใช้รูป ำ จารึกหลัก
ที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้รูป ำ หนังสืออินทปณันตสูตรคำหลวง จะใช้รูป
ำ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สระไอ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ รูปสระคล้ายสระไอสมัยเดียวกัน เพียงแต่หัว
ขมวดเข้าไม่เหยียดตรงอย่างสระไอดังนี้

๑ ในคำว่า ใหญ่ ๓/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ รูปสระเหมือนสระ พ.ศ. ๑๘๓๕ แต่เส้นหน้า
สูงขึ้นไ้มากกว่าดังนี้

๒ ในคำว่า ใน ๑๙

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ รูปสระเหมือนสระ พ.ศ. ๑๘๘๒ แต่หัวของ
อักษรขมวดและเส้นที่ต่อจากเส้นหน้าค่อนข้างโค้งและยาวกว่า รูปสระยังคง
ข้างเป็นมุมเหลี่ยมอยู่ดังนี้

๓ ในคำว่า ใน ๔/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ รูปสระคล้ายปัจจุบันแต่ค่อนข้างเอนดังนี้

๔ ในคำว่า ใจ ๑๐/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ หัวของสระค่อนข้างใหญ่เกือบเท่าเส้นที่ขมวด
เข้าดังนี้

๕ ในคำว่า ใน ๘/๑

๖ ในคำว่า ไท ๑๐/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ รูปสระคล้ายปัจจุบันแต่หัวด้านบนไม่ค่อยขมวด
มากนักดังนี้

 ในคำว่า ใน ๒/๑

หลัก ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระมีหลายรูป เส้นหน้าของสระอาจตรง
หรือมีรอยหยักเล็กน้อย เส้นที่ลากต่อจากเส้นหน้าค่อนข้างยาวมาก หัวที่ขมวด
เข้าอาจจะขมวดเป็นรูปกลมหรือรูปรีแหลม ปลายของรูปรีแหลมอาจตัวขึ้นหรือ
ลงดังนี้

 ในคำว่า ไคร ๓๒/๑

 ในคำว่า ไหญ ๑๓/๑

 ในคำว่า ไหญ ๓๓/๑

 ในคำว่า ใน ๓๓/๑

หลัก ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐ รูปสระจะมีทั้งรูปธรรมดาและที่หัวขมวดมีรอย
หยักดังนี้

 ในคำว่า ใน ๑๐/๑

 ในคำว่า ไหม ๓๗/๑

หลัก ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ รูปสระมีรอยหยักที่ เส้นหน้า คล้ายสระรูปหนึ่ง
ใน พ.ศ. ๑๙๓๕ แต่สมัยนี้หัวสระที่ขมวดด้านบนจะใหญ่กว่าดังนี้

 ในคำว่า ใน ๒๖/๑

หลัก ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ รูปสระจะต่างออกไปคือ จะมีลักษณะเป็น
เส้นตรงสูงขึ้นไปแล้วขมวดเส้นเล็กน้ยก่อนควัดกลับ เข้ามาทางขวาดังนี้

 ในคำว่า ใน ๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระจะเหมือนปัจจุบันดังนี้

 ในคำว่า โส ๑/๑

หลัก ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ รูปสระจะเป็นเส้นโค้งยาว แล้วควัดกลับ
ขมวดเส้นน้ย หัวที่ขมวดเข้าด้านบนเล็กกว่าสมัยอื่น ๆ ดังนี้

 ในคำว่า โท ๑๘/๔

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙ เส้นหน้าจะมีรอยหยัก รูปสระค่อนข้างโค้ง
เอนไปข้างหลังดังนี้

 ในคำว่า ไร ๑/๒

 ในคำว่า ไร ๒/๑

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปอักษรไทยย่อ (ฉ๑) จะเหมือนปัจจุบันคือ
ที่ด้านล่างหัวจะขมวดเล็ก เมื่อลากเส้นขึ้นไปข้างบนแล้วจึงขมวดหัวใหญ่ รูปอักษร-
ธรรมดา (ฉ๒) จะเหมือนสระ พ.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๖๐ ดังนี้

 (ฉ๑) ในคำว่า ใน ๓

 (ฉ๒) ในคำว่า โท ๕

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระเหมือนปัจจุบัน รูปเหยียดตรงดังนี้

๑

ในคำว่า ได้

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่มี

ลักษณะ เอนดังนี้

๑

ในคำว่า ใหญ่

จากตารางสระโอะและคำอธิบายสระโอะจะเห็นว่า

สระโอะมีการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สระโอะจะมีขนาดสูงเท่ากับสระอื่น ๆ แต่หลังจากนั้นมาสระโอะนี้มีขนาดสูงกว่าพยัญชนะหรือสระอื่น ๆ (ยกเว้น โ โ) ระยะแรก ๆ สระรูปโอะนี้มีส่วนโค้งยาวมาก บางครั้งหักโค้งเกือบเป็นมุมฉาก หรือบางที่มีการประดิษฐ์ส่วนบนของสระให้มีรูปร่างแหลมเหมือนปากนกดังนี้

๑๑๑๑๑๑๑ ๑

ต่อมาจะเริ่มเหยียดตรงขึ้นและจะมีรูปร่างเหมือนปัจจุบันดังนี้ ๑ ๑

สรุปได้ว่าสระโอะจะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดดังนี้

๑. ๑ รูปสระจะค่อนข้างเป็นเหลี่ยม มีขนาดเท่าพยัญชนะตัวอื่น ๆ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. ๑๑

รูปสระจะเหยียดสูงขึ้นแต่ยังมีส่วนโค้งมาก บางครั้งมีการลากเส้นตรงขึ้นไปแล้วหักมุมเส้นมาทางขวามือมากจนเกือบเป็นมุมฉาก หรือลาก

เส้นเฉียงขึ้นไปแล้วค่อยขมวดส่วนหัว รูปนี้จะนิยมใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ จนถึงปลายสมัยอยุธยา

๓. ๑ รูปนี้จะคล้ายแบบที่สองแต่การลากเส้นจะลากตรงขึ้นไปแล้วค่อยขมวดหัว จะนิยมใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๑๖ จนถึงปัจจุบัน บางครั้งเส้นที่ลากตรงขึ้นไปนั้นอาจจะทำมุมเฉียงเป็นรูป ๑ ก็ได้ อักษรไทยย่อจะใช้รูปนี้ด้วย

๔. ๒ รูปนี้เป็นรูปประดิษฐ์ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น บางครั้งเส้นหน้าของสระจะมีรอยหยักเล็กน้อยเป็นรูป ๑

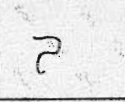
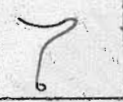

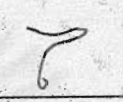

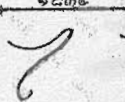
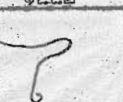
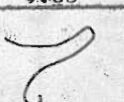

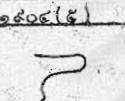
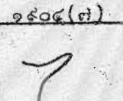
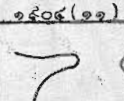
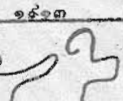

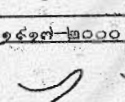
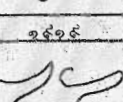
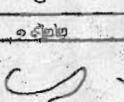
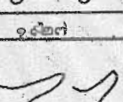
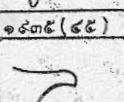
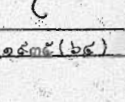
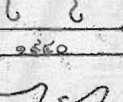
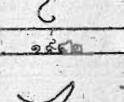
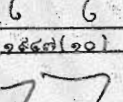
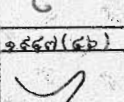
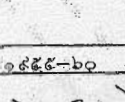
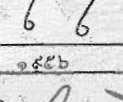
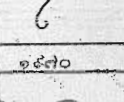
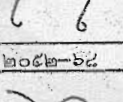
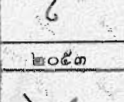
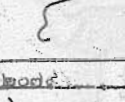
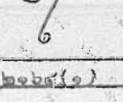
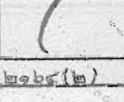
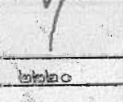
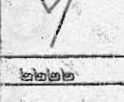

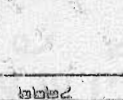
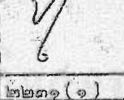
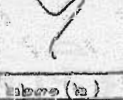

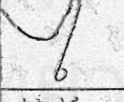
๕. ๑ รูปนี้จะมีเส้นหน้าหยักเล็กน้อย ใช้ในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๘๓๕ จารึกหลักที่ ๘๓ พ.ศ. ๑๘๔๒ และจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๕

๖. ๑ รูปนี้มีการประดิษฐ์ที่ส่วนบนของสระ มีใช้ในจารึกหลักที่ ๓๔ พ.ศ. ๑๘๔๐

๗. ๑ รูปนี้เป็นรูปที่ลากตรงขึ้นไปแล้วตรัดเส้นกลับมาทางขวามือ มีใช้เป็นระยะ ๆ ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๑๘๕๕ - สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระไอ

				
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๙
				
๑๙๐๔(๕)	๑๙๐๔(๗)	๑๙๐๔(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
				
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
				
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๕๓	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๔๖)
				
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๐๒-๖๕	๒๐๕๓
				
๒๐๐๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๒๐	๒๐๒๒
				
๒๐๒๓	๒๐๒๔	๒๐๒๑(๑)	๒๐๒๑(๒)	๒๐๒๐(แบบฝึกหัด ๑๖)
				
๒๐๒๓	๒๐๒๓	๒๐๒๓	๒๐๒๓	๒๐๒๔
				
๒๐๒๕	๒๐๒๕	๒๐๒๑	๒๐๒๑-๕	๒๐๒๕

สระไอ

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๔๓๔ สระไอสมัยนี้มีความสูงเท่ากับอักษรตัวอื่น ๆ
ลักษณะค่อนข้างเป็นเหลี่ยมดังนี้

๒ ในคำว่า ไป ๔/๑

๒ ในคำว่า ได้ ๑๑/๑

หลัก ๑๐๗ พ.ศ. ๑๔๔๒ รูปสระจะเหยียดตรงสูงขึ้น ไม่ค่อยมีลักษณะ
เป็นเหลี่ยมเหมือนเดิม มีลักษณะเหมือนปัจจุบันมากดังนี้

๓ ในคำว่า ไร ๕

๓ ในคำว่า ไพร ๗

๓ ในคำว่า ไน ๑๖

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ รูปสระจะมีทั้งที่เส้นหน้าโค้งมาก และตรง
เมื่อลากเส้นขึ้นไปแล้วจะลากเส้นไปข้างหลังยาวมากกว่าเดิม แล้วจึงตัวกลับ
มาทางซ้าย เส้นที่ลากตัวกลับมานั้นยาว บางครั้งโค้งขึ้นดังนี้

๔ ในคำว่า เลือไทย ๓/๑

๖ ในคำว่า ไว ๑๔/๑

หลัก ๕ พ.ศ. ๑๔๐๕ รูปสระจะคล้ายปัจจุบัน เส้นหน้าจะลากเฉียง
โค้งยาวขึ้นไปต่อกับเส้นบนดังนี้

๕ ในคำว่า ไตรย ๕/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓ รูปสระจะมีทั้งที่เส้นหน้าตรง และมีรอยหยัก
หัวสระค่อนข้างใหญ่ดังนี้

 ในคำว่า โป ๗/๑

 ในคำว่า ตโรย ๘/๑

 ในคำว่า โต ๘/๑

หลัก ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่เส้นบนไม่ค่อยหยัก
ดังนี้

 ในคำว่า โทนิย ๒/๑

หลัก ๑๐๖ พ.ศ. ๑๔๒๗ รูปสระมีเส้นหน้าตรง แต่ปลายเส้นมีการตัว
ขึ้นมาก หรือมีการหักเหลี่ยมมุมมากขึ้นดังนี้

 ในคำว่า สุโขไท ๒๒/๓

 ในคำว่า โส ๑๒/๓

หลัก ๖๔ พ.ศ. ๑๔๓๕ รูปสระคล้ายปัจจุบันมาก เส้นหน้าลากเฉียง
ไปต่อเส้นบนดังนี้

 ในคำว่า โทย ๔/๑

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๔๔๒ รูปสระมีเส้นหน้าหยักชัดเจน และปลายเส้น
ตัวดกกลับมากขึ้นดังนี้

 ในคำว่า โช ๓๓/๑

หลัก ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗ รูปสระมีเส้นหน้าโค้ง ไปต่อกับ เส้นบนเป็นมุมแหลมดังนี้

 ในคำว่า โดย ๑๔

หลัก ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ รูปสระเหมือนปัจจุบันมาก คือเส้นหน้าจะลากเฉียงไปต่อกับ เส้นบนเป็นมุมแหลมดังนี้

 ในคำว่า โดย ๓/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๔ รูปสระเหมือนปัจจุบัน แต่เส้นบนไม่หยัก เส้นบนอาจจะยาวมากดังนี้

 ในคำว่า ไกร ๒๕/๔

 ในคำว่า ไวลากข ๑๕/๒

พ.ศ. ๒๑๖๔ รูปสระเหมือนปัจจุบัน เส้นบนที่วัดขึ้นจะยาวดังนี้

 (ฉ๑) ในคำว่า ไชยาทิบติ ๑

 (ฉ๒) ในคำว่า ไชยาทิบติ ๔

พ.ศ. ๒๒๒๐ รูปสระคล้ายสระ พ.ศ. ๒๑๖๔ แต่เส้นหน้าที่ลากขึ้นไปจะโค้งกลับนิดหนึ่งก่อนที่จะวัดกลับดังนี้

 ในคำว่า ไป ๑

พ.ศ. ๒๒๒๓ รูปสระเป็นเส้นตรงสูงขึ้น แล้วลากเส้นกลับ
มาทางซ้ายมือ หรือลากเส้นขึ้นไปแล้วหักมุมเหลี่ยมหรือมุมแหลม ลากเส้นลงมา
แล้วตัวกลับขึ้นอีกครั้งหนึ่งดังนี้

ในคำว่า พิศาลโย

ในคำว่า ไป

ในคำว่า ไทย

พ.ศ. ๒๒๗๔ เป็นอักษรไทยย่อ รูปสระจะลากตรงขึ้นไป
แล้วหักเหลี่ยมหนึ่งก่อนที่จะตัวเส้นโค้งกลับดังนี้

ในคำว่า คันไฉ

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ เส้นบนของตัวอักษรมีทั้ง เส้นตรงและเส้น
หยักโค้งดังนี้

ในคำว่า ไม้ตรี

ในคำว่า ไร่

พ.ศ. ๒๓๓๔ รูปสระจะเหมือนสระสมัยธนบุรีดังนี้

ในคำว่า ได้

พ.ศ. ๒๓๕๗ รูปสระค่อนข้างสูงดังนี้

ในคำว่า ไป

จากตารางสระโอะและคำอธิบายสระโอะจะเห็นว่า

สระโอะมีการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช สระรูปนี้มีขนาดสูงเท่ากับสระรูปอื่น ๆ แต่หลังจากนั้นมาสระรูปนี้มีขนาดสูงกว่าพยัญชนะและสระอื่น ๆ (ยกเว้น โ โ) ระยะเวลา ๆ รูปนี้จะมีส่วนโค้งยาวมากหรือบางที่มีการประดิษฐ์เส้นตรงส่วนบนดังนี้ ๗ ๘ ๙ ต่อมาจะเหยียดตรงมากขึ้นและมีการประดิษฐ์ส่วนบนให้หักมุมแหลมมากขึ้นดังนี้ ๗ ๗ ๗ ๗

สรุปได้ว่าสระโอะจะมีรูปที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ

๑. ๘ รูปนี้มีขนาดเท่าพยัญชนะ มีใช้เฉพาะในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้น

๒. ๗ ๘ รูปสระจะสูงขึ้นกว่าแบบที่ ๑ มีการลากเส้นหน้าโค้งมาก บางครั้งเส้นบนจะดัดกลับอีกทีหนึ่ง รูปนี้เป็นที่นิยมใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ และใช้มาถึง พ.ศ. ๑๙๗๐

๓. ๘ รูปนี้มีเส้นหน้าหัก พบว่ารูปนี้นิยมใช้มาเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ และใช้มาถึง พ.ศ. ๒๐๗๙

๔. ๗ รูปนี้จะมีลักษณะเหมือนปัจจุบันมาก เพียงแต่เส้นบนค่อนข้างตรง ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยหลัง ๆ รูปนี้จะมีเส้นหน้าลากขึ้นไปสูงมาก

๕. รูปนี้เป็นรูปประดิษฐ์ที่ส่วนบนมาก พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๖

พ.ศ. ๑๘๒๗ เท่านั้น

๖. รูปนี้มีลักษณะ เหมือนปัจจุบันคือ เส้นบนจะมีส่วนโค้งลงหรือบางทีหยักเป็นรูป นิยมใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ จนถึงปัจจุบันอักษรไทยย่อจะใช้รูปนี้ด้วย

สถาบันวิจัยประชากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงวิวัฒนาการสระเขา

๕-๗	๕-๗	๕-๗ ๕-๗	๕-๗	๕-๗
๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๘๕๐	๑๘๕๐-๑๘๖๐	๑๘๖๒-๑๑
๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗ ๕-๘	๕-๗
๑๘๖๕(๕)	๑๘๖๕(๗)	๑๘๖๕(๑๑)	๑๘๖๗	๑๘๖๖
๕-๗		๕-๗	๕-๗	๕-๗
๑๘๖๗-๒๐๐๐	๑๘๖๘	๑๘๖๒	๑๘๖๗	๑๘๖๕(๕๕)
๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗
๑๘๖๕(๖๔)	๑๘๖๐	๑๘๖๗	๑๘๖๗(๑๐)	๑๘๖๗(๕๖)
๕-๗	๕-๗		๕-๗	๕-๗
๑๘๕๕-๖๐	๑๘๕๖	๑๘๖๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๕-๗	๕-๗	๕-๗		๕-๗
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗
๒๒๒๒	๒๒๒๔	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๒๑(๕๖๗๘๙๐)
๕-๗		๕-๗	๕-๗	๕-๗
๒๒๒๒	๒๒๒๐	๒๒๒๑	๒๒๒๗	๒๒๒๕
๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗	๕-๗
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๐๗-๘	๒๓๕๗

สระเอา^๑

หลัก ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ รูปสระค่อนข้างเป็นเหลี่ยม , ปลายงอเข้าข้าง
 ๑ และ ๓ ดังนี้

(-) ในคำว่า เข้า ๔/๑

หลัก ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ๑ สมัยนี้อาจจะเป็นเส้นโค้งหรือเส้นหยัก ๓
 จะมีลักษณะโค้งงอเล็กน้อยดังนี้

(-) ในคำว่า เจา ๑๔/๑

(-) ในคำว่า เอา ๔/๑

หลัก ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ๑ เป็นรูปโค้ง ๓ อาจจะมีรูปโค้งงอตัว
 ปลายเข้าเล็กน้อยหรือตัวปลายออกทางด้านหลังดังนี้

(-๒) ในคำว่า เจา ๒/๑

(-) ในคำว่า เจา ๔/๑

หลัก ๖๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ รูปสระค่อนข้างโค้งทั้ง ๑ และ ๓ ดังนี้

(-) ในคำว่า เขา ๒/๑

๑ สระเอาจะประกอบด้วยรูป ๑ และ ๓ ของแต่ละสมัย จึงมีรูป
 ต่าง ๆ กันไป

หลัก ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ รูปสระจะมีรอยหยักทั้ง ๒ และ ๓ ดังนี้

๕-๓ ในคำว่า เข้า ๘/๑

หลัก ๔๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ ๒ จะมีการตัวกลมกลับลงมาดังนี้

๕-๖ ในคำว่า เจา ๑/๑

หลัก ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๕ ๒ จะมีรอยหยัก ๓ จะมีรูปตรงดังนี้

๕-๖ ในคำว่า เถา ๑๕/๒

พ.ศ. ๒๒๒๓ ๒ จะมีหัวขมาดทั้ง ๒ ปลาย ๓ มีรูป

ตรงดังนี้

๕-๖ ในคำว่า เอา

พ.ศ. ๒๒๓๑ อักษรไทยย่อ (ฉ๑) ๒ จะโค้ง และ ๓

จะตัวดปลายเข้าดังนี้

๕-๖ (ฉ๑) ในคำว่า เปลา ๑๑

พ.ศ. ๒๒๗๕ เป็นอักษรไทยย่อ ๒ จะหักกลับมาเป็นมุม

แหลม ๓ หักเหลี่ยมและปลายตัวดเข้าดังนี้

๕-๖ ในคำว่า เจ้า

พ.ศ. ๒๓๑๗-๑๘ รูปสระเหมือนปัจจุบันดังนี้

๕-๖ ในคำว่า เจ้า

จากตารางสระเอาและคำอธิบายสระเอาจะเห็นว่า

สระเอาเป็นสระที่ประกอบด้วยรูป เ และ า ของแต่ละสมัย สระ
เอาเป็นสระที่มีการใช้คงที่แทบจะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยสุโขทัย ถึง ปัจจุบัน
เพียงแต่ เ และ า อาจจะมีรูปต่างไปเล็กน้อยเป็นรูป เ- เ-2 เ-3 เ-

อักษรไทยย่อคือหนังสือออกญาไชยาธิบดี พ.ศ. ๒๑๖๔ (ฉ๑) และหนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉ๑) จะใช้รูป เ- จารึกวัดจุฬามณี
ใช้รูป เ- จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๕ จะใช้รูป เ- หนังสืออินโทปนิท
สูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙ จะใช้รูป เ-

๒.๒.๓ วรรณยุกต์ วรรณยุกต์มี ๔ รูปคือ^๑

วรรณยุกต์เอก (๑) ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ถึงปัจจุบัน รูป
วรรณยุกต์เอกจะไม่เปลี่ยนแปลง

วรรณยุกต์โท (๒) จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ วรรณยุกต์โทจะมีรูป
เหมือนกากะบาท (๐) ต่อมาในจารึกหลักที่ ๑๑๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ รูปวรรณยุกต์จะ
ค่อย ๆ เปลี่ยนไปเป็น ✓ ในคำว่า *แล้ว* (บรรทัดที่ ๑๙-๒๐ ด้านที่ ๑) และ

^๑ในที่นี้ผู้เขียนจะศึกษารูปวรรณยุกต์ตรี (๓) และจัตวา (๔) จากจารึก
และเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้กันเป็นปกติ มิได้นำรวมไปถึงหนังสือจินตามณี ในสมัย
สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งเป็นแบบเรียนสมัยก่อน

จะเป็นรูป ✓ ในจารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ และจารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๒ หลังจากนั้นวรรณยุกต์โทจะใช้รูป ✓ มาโดยตลอดถึงปัจจุบัน แต่จะมีจารึกบางหลักเช่น จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ จารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ จะมีรูป + ปรากฏใช้บ้างแต่ใช้น้อยกว่ารูป ✓ รูปวรรณยุกต์โทนี้บางสมัยจะนิยมเขียนหัวชัดเจนเป็นรูป ๒) บางสมัยจะนิยมลากเส้นยาวมากเป็น ✓ บางสมัยอาจจะไม่มีรูปเหมือนไม้หันอากาศเป็นรูป ✓ (ในจารึกบนระฆังเหล็กที่อยุธยา พ.ศ. ๒๒๒๐ และพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓)

วรรณยุกต์ตรี (๓) จะมีรูป ~ ใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ใน พ.ศ. ๒๓๔๖

วรรณยุกต์จัตวา (๐) จะมีรูป • ใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ใน พ.ศ. ๒๓๓๗

ตารางแสดงวิวัฒนาการวรรณยุกต์เอก

/		/	/	/
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
/	/		/	
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
/		/	/	/
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๘	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
	/	/	/	
๑๙๓๕(๖๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๔๗(๔๖)
/	/		/	/
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
/	/	/		
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
/		/	/	/
๒๒๒๓	๒๒๒๘	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมเด็จพระนางเจ้า)
/		/	/	/
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๑	๒๒๓๑
/	/	/	/	/
๒๒๓๒	๒๒๓๕	๒๒๓๑	๒๒๓๑-๔	๒๒๓๑

ตารางแสดงวิวัฒนาการวรรณยุกต์โท

+		+	+	+
๑๘๓๕	๑๘๘๓	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
+	+		+	
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
✓		+ ✓	+	
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๖	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
✓	+	✓ ✓	+	+
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๓	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
+			+ ✓	✓
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
✓	✓	✓	✓	
๒๐๗๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
✓ ✓	✓	✓	✓	✓
๒๒๒๓	๒๒๒๘	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สมัยปฏิรูป)
+ ✓		✓	✓	✓
๒๒๓๒	๒๒๓๖	๒๒๓๗	๒๒๓๗	๒๒๓๙
✓	✓	✓	✓	✓
๒๒๔๕	๒๒๔๘	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

๒.๒.๔ เครื่องหมายต่าง ๆ เครื่องหมายเหล่านี้แบ่งออกเป็น
เครื่องหมายแทนสระ และ เครื่องหมายประกอบการเขียน

๑) เครื่องหมายแทนสระ หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับพยางค์ เพื่อ
แทนสระ มีเครื่องหมายเดียวคือ เครื่องหมายไม้หันอากาศ

เครื่องหมายไม้หันอากาศ (-)

รูปเครื่องหมายไม้หันอากาศ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ.
๑๘๙๐-๑๙๒๐ จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔ และจารึกหลักที่ ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑
คือจะปรากฏระหว่าง พ.ศ. ๑๙๐๒-๔ โดยจะมีรูปลักษณะไม้ค้อยแตกต่างกันตั้ง
แต่สมัยสุโขทัย - รัตนโกสินทร์ตอนต้น เพียงแต่บางสมัยจะนิยมขมวดหัวมาก บาง
สมัยนิยมขมวดหัวน้อย บางครั้งดัดเส้นยาวมาก รูปไม้หันอากาศของบางสมัยที่มี
รูปเหมือนไม้โทคือในจารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ในสนธิสัญญาระหว่างสยาม-
ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑ และในเอกสารบางฉบับสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายไม้หันอากาศ

			✓	✓
๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๕๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
✓	✓			
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
✓	✓	✓		✓
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๘	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๔๕)
✓	✓	✓	✓	✓
๑๙๓๕(๒๘)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๕๗(๔๖)
✓	✓		✓	✓
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๗๐	๒๐๕๒-๖๘	๒๐๕๓
✓	✓	✓	✓	✓
๒๐๗๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
✓	✓	✓	✓	✓
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สนธิสัญญา)
✓	✓	✓	✓	✓
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๗	๒๒๗๘
✓	✓	✓	✓	✓
๒๒๘๒	๒๒๘๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗
✓	✓	✓	✓	✓

๒) เครื่องหมายประกอบารเขียน หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับพยัญชนะ เพื่อบ่งให้รู้ว่า เป็นตัวสะกด เป็นตัวที่ไม่ออกเสียงหรือใช้กำกับพยางค์ เพื่อบ่งให้รู้ว่าพยางค์นั้น เป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น หรือเป็นพยางค์ หรือความ ที่มีการซ้ำ หรืออาจจะใช้ประกอบพยางค์บางพยางค์โดยแบ่งออกเป็น ๖ เครื่องหมายคือ

- เครื่องหมายทัณฑฆาต (-)
- เครื่องหมายไม้ไต่คู้ (๔)
- เครื่องหมายไม้ยมก (๑)
- เครื่องหมายฝนทอง (๐)
- เครื่องหมายพินทุ (๖)
- เครื่องหมายนิคหิต (๐)

เครื่องหมายทัณฑฆาต (-)

เครื่องหมายทัณฑฆาต พบใช้ในหนังสือฉบับโทปนนทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ โดยจะมีรูป - และจะใช้รูปนี้มาตลอดจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เครื่องหมายไม้ไต่คู้ (๔)

เครื่องหมายไม้ไต่คู้ มีลักษณะเหมือนเลขแปดไทย ได้เริ่มมีใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ เป็นครั้งแรกในคำว่า ก็ หลังจากนั้นรูปของเครื่องหมายนี้จะไม่ต่างไปจากเดิม แต่ในเอกสารบางฉบับในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นใช้รูป - เท่ากับ ๔ เช่นในคำว่า ก็ เข็ชชยาจ เป็นต้น

เครื่องหมายไม้ยมก (๑)

เครื่องหมายไม้ยมกปรากฏใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๔๑๖ ในคำว่า ๖๓๖ รูปเครื่องหมายนี้ครั้งแรกจะมีลักษณะเหมือนเลขสามอารบิกโดยที่มีการขมวดที่กลางเส้นเป็นรูป ๓ ต่อมาในจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙ มีรูปไม้ยมกใช้ในคำว่า ไค ๑ รูปนี้มีลักษณะเหมือนเลข ๒ ไทย โดยปลายทาง

ยังตรึงขึ้นเป็นรูป ๒ สมัยสมเด็จพระนารายณ์ฯ ทางของเครื่องหมายจะมีทั้ง
ลากยาวลงมาและโค้งกลับขึ้นน้อย ๆ เป็นรูป ๓ ๓ หลังจากนั้นรูปเครื่อง
หมายไม้ยมกจะคล้ายปัจจุบันคือบางครั้งจะลากปลายทางลงมาตรง ๆ หรือหักงอ
เล็กน้อยดังนี้ ๓ ๓

เครื่องหมายฝนทอง (๑)

เครื่องหมายฝนทองจะมีลักษณะเป็นขีดลงมาตรง ๆ ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑
พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บางสมัยอาจจะมีหัวขมวดเข้า
เป็นรูป ๘ โดยเฉพาะในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

เครื่องหมายพันหนุ (๒)

เครื่องหมายพันหนุมีลักษณะเป็นขีดเล็ก ๆ ๒ ขีดบนพยัญชนะ บางสมัยจะมี
รูปดังนี้ ๘ โดยเฉพาะในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
เครื่องหมายนี้มิใช่ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๒๒๓ ลงมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เครื่องหมายนิกหิต (๐)

เครื่องหมายนิกหิตนี้ระยะแรกจะมีลักษณะเป็นรูป ๐ ในจารึกหลักที่ ๑
พ.ศ. ๑๘๓๕ และสมัยหลัง ๆ ลงมาจนถึงจารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ จึง
มีลักษณะกลมเป็นรูป ๐ หลังจาก พ.ศ. ๑๙๓๕ ลงมาแล้ว รูปนิกหิตที่ใช้
จะเป็นรูปกลมเป็นส่วนใหญ่จนถึงปัจจุบัน มีจารึกบางหลักที่นิยมใช้รูปนิกหิตต่าง
ออกไปบ้างเช่น ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ จะใช้ทั้งรูป ๐ และรูป ๑
และใช้ต่อมาในเอกสารบางฉบับ เช่น เอกสาร พ.ศ. ๒๑๖๔ เป็นต้น

จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ มีรูปนิกหิตที่ต่างออกไปคือจะใช้ขีด
ยาวเฉียงเป็นรูป ๐

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายที่ฉาบมาด

๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๘๕๐	๑๘๕๐-๑๘๖๐	๑๘๖๒-๑๑
๑๘๖๕(๕)	๑๘๖๘(๗)	๑๘๖๕(๑๑)	๑๘๖๓	๑๘๖๖
๑๘๖๗-๒๐๐๐	๑๘๖๘	๑๘๖๒	๑๘๖๗	๑๘๖๕(๕๕)
๑๘๖๕(๖๔)	๑๘๕๐	๑๘๕๒	๑๘๕๗(๑๐)	๑๘๕๗(๕๖)
๑๘๕๕-๖๐	๑๘๕๖	๑๘๕๐	๒๐๕๒-b๕	๒๐๕๓
๒๐๗๘	๒๐๖๕(๖)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๖๐	๒๐๖๖๒
๒๐๖๓๓	๒๐๖๒๔	๒๐๖๓๑(๑)	๒๐๖๓๑(๒)	๒๐๖๓๑(๒) <small>พิมพ์</small>
				✓
๒๐๖๓๒	๒๐๖๓๐	๒๐๖๓๑	๒๐๖๓๗	๒๐๖๓๘
			✓	✓
๒๐๖๓๖	๒๐๖๓๘	๒๐๖๐๑	๒๐๖๓๗-๘	๒๐๖๓๗

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายไม้ไค้

๑๕๓๕	๑๕๔๒	๑๕๐๐	๑๕๕๐-๑๕๖๐	๑๕๐๖-๑๑
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
๑๕๑๓-๑๖๐๐	๑๕๑๕	๑๕๑๖	๑๕๑๗	๑๕๓๕(๔๕)
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๓	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๔๖)
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๑๖๐๕๒-๖๔	๑๖๐๕๓
๑๖๐๗	๑๖๑๕(๑)	๑๖๑๕(๒)	๑๖๒๐	๑๖๒๖
☞				
๑๖๓๐	๑๖๓๔	๑๖๓๕(๑)	๑๖๓๕(๒)	๑๖๓๕(๓) (สมัยสุโขทัย)
				☞
๑๖๓๕	๑๖๓๖	๑๖๓๖	๑๖๓๖	๑๖๓๖
			☞	☞
๑๖๕๖	๑๖๕๗	๑๖๖๐	๑๖๖๑-๒	๑๖๖๑

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมาย โขนมก

๑๘๓๕	๑๘๕๒	๑๙๐๐	๑๘๘๖-๐๕๒๐	๑๘๐๗-๑๑
				๑
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๕(๗)	๑๙๐๕(๑๑)	๑๙๑๓	๑๘๐๖
๑๙๑๓-๒๐๐๐	๑๙๑๕	๑๙๒๒	๑๙๓๗	๑๙๓๕(๕๕)
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๕๐	๑๙๕๒	๑๙๕๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๕๗	๒๐๐๒-๖๕	๒๐๕๓
๒				
๒๐๕๕	๒๐๖๕(๑)	๒๐๖๕(๒)	๒๐๖๕๐	๒๐๖๖๖
๓๓				๓
๒๐๖๓	๒๐๖๕	๒๐๖๗(๕)	๒๐๖๕๑(๒)	๒๐๖๕๑(๓) (พิมพ์พิเศษ)
๓				
๒๐๖๒	๒๐๕๐	๒๐๕๐	๒๐๕๑	๒๐๕๑
๓	๓	๓	๓	๓๓
๒๐๕๒	๒๐๕๕	๒๐๖๑	๒๐๕๑-๕	๒๐๕๑

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายฟันทอง

1	1			
๑๘๓๕	๑๘๔๒	๑๘๕๐	๑๘๕๐-๑๘๖๐	๑๘๖๒-๖๖
			1	
๑๘๖๕(๕)	๑๘๖๘(๗)	๑๘๖๘(๑๑)	๑๘๖๓	๑๘๖๖
1				
๑๘๖๗-๒๐๐๐	๑๘๖๕	๑๘๖๒	๑๘๖๗	๑๘๖๕(๕๕)
	1			
๑๘๖๕(๖๔)	๑๘๕๐	๑๘๕๒	๑๘๕๗(๑๐)	๑๘๕๗(๔๖)
1				
๑๘๕๕-๖๐	๑๘๕๖	๑๘๕๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
	1?	1		
๒๐๕๕	๒๑๖๕(๑)	๒๑๖๕(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๒
?	?			
๒๒๒๓	๒๒๒๔	๒๒๓๑(๑)	๒๒๓๑(๒)	๒๒๓๑(สินวิสัยฎา)
1			1	
๒๒๓๒	๒๒๓๐	๒๒๓๑	๒๒๓๗	๒๒๓๕
	1			1
๒๒๕๒	๒๒๕๔	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๔	๒๓๕๗

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายพื้นหนู

๑๘๓๕	๑๘๘๒	๑๙๐๐	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๙๐๒-๑๑
๑๙๐๕(๕)	๑๙๐๘(๗)	๑๙๐๘(๑๑)	๑๙๑๓	๑๙๑๖
๑๙๑๗-๒๐๐๐	๑๙๑๙	๑๙๒๒	๑๙๒๗	๑๙๓๕(๘๕)
๑๙๓๕(๒๕)	๑๙๔๐	๑๙๔๒	๑๙๔๗(๑๐)	๑๙๕๗(๕๖)
๑๙๕๕-๖๐	๑๙๕๖	๑๙๖๐	๒๐๐๒-๖๘	๒๐๕๓
๒๐๗๙	๒๐๖๘(๑)	๒๐๖๘(๒)	๒๒๒๐	๒๒๒๓
”	”	”	”	”
๒๒๒๓	๒๒๒๘	๒๒๒๑(๑)	๒๒๒๑(๒)	๒๒๓๑(สันติภาพ)
”				
๒๒๓๒	๒๒๗๐	๒๒๗๑	๒๒๗๒	๒๒๗๕
				”
๒๒๗๖	๒๒๗๘	๒๓๐๑	๒๓๑๗-๘	๒๓๕๗

ตารางแสดงวิวัฒนาการเครื่องหมายนิคหิต

ก	ก	ก ๓	ก	ก
๑๔๓๕	๑๔๔๒	๑๕๐๐	๑๔๕๐-๑๕๒๐	๑๕๐๒-๑๑
ก	ก	ก	ก	
๑๕๐๔(๕)	๑๕๐๔(๗)	๑๕๐๔(๑๑)	๑๕๑๓	๑๕๑๖
ก ๑	ก	ก	ก	๐
๑๕๑๗-๒๐๐๐	๑๕๑๕	๑๕๒๒	๑๕๒๗	๑๕๓๕(๕๕)
ก ๐	๐	ก	๐	๐
๑๕๓๕(๖๔)	๑๕๔๐	๑๕๔๓	๑๕๔๗(๑๐)	๑๕๔๗(๕๖)
๐	ก		/	ก ก
๑๕๕๕-๖๐	๑๕๕๖	๑๕๗๐	๒๐๕๒-๖๔	๒๐๕๓
๐	ก ก	๕	๐	
๒๐๗๕	๒๐๕๕(๑)	๒๐๕๕(๒)	๒๐๕๖	๒๐๕๒
๐	๐	๐	๐	๐
๒๐๕๖	๒๐๕๕	๒๐๕๖(๑)	๒๐๕๖(๒)	๒๐๕๖(๑) (สืบ ๒๕๒๖-๒๖๖๖)
๐		๐	๐	๐
๒๐๕๖	๒๐๕๖	๒๐๕๖	๒๐๕๗	๒๐๕๕
๐	๐	๐	๐	๐
๒๐๕๗	๒๐๕๕	๒๐๕๖	๒๐๕๗	๒๐๕๗

บทที่ ๓
วิวัฒนาการของอักษรวิไทย
สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พระยาอุปกิตศิลปสารได้พูดถึงอักษรวิไว้ว่า

"อักษรวิก็คือแบบแผนที่ว่าด้วยตัวหนังสือ พร้อมทั้งวิธีเขียน อ่าน และใช้ตัวหนังสือให้ถูกต้องตามความนิยม"^๑

กำชัย ทองหล่อ ได้พูดถึงอักษรวิไว้ว่า

"อักษรวิก็แปลว่าตำราที่ว่าด้วยตัวหนังสือและระเบียบการอ่านและเขียนตัวหนังสือ"^๒

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. ๒๔๙๓ อธิบายความหมายของอักษรวิไว้ว่า

"ตำราว่าด้วยวิธีเขียนและอ่านหนังสือให้ถูกต้อง"^๓

ดังนั้นอักษรวิจึงน่าจะหมายถึงแบบแผนที่ว่าด้วยตัวหนังสือ และวิธีเขียนอ่านหนังสือให้ถูกต้อง ซึ่งจำเป็นจะต้องรู้การใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และ

^๑อุปกิตศิลปสาร, พระยา, หลักภาษาไทย (พระนคร : สำนักพิมพ์ไทย-วัฒนาพานิช, ๒๕๑๑), หน้า ๑.

^๒กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๔), หน้า ๑๗.

^๓พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๐๖.

เครื่องหมายต่าง ๆ ที่จะมาประสมกันเข้าเป็นคำในภาษาและต้องรู้ส่วนประกอบของคำ ดังนั้นในการกล่าวถึงอักษรวิธีผู้เขียนจะกล่าวถึง

๓.๑ การใช้อักษร

๓.๒ การประกอบรูปคำ

๓.๑ การใช้อักษร จะแบ่งออกเป็น

๓.๑.๑ การใช้พยัญชนะ

๓.๑.๒ การใช้สระ

๓.๑.๓ การใช้วรรณยุกต์

๓.๑.๔ การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ

๓.๑.๑ การใช้พยัญชนะ จะแบ่งออกเป็น

๑) การใช้พยัญชนะต้น

๒) การใช้พยัญชนะสะกด

๓) การใช้อักษรหัน

๑) การใช้พยัญชนะต้น

พยัญชนะต้นอาจจะแบ่งออกเป็นพยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะประสม ซึ่งแบ่งออกเป็นอักษรควบและอักษรนำ

ก. พยัญชนะเดี่ยว

คำซ้าย ทองหล่อ ได้พูดถึงพยัญชนะไว้ว่า

"พยัญชนะแปลว่ากระทำเสียงให้ปรากฏชัดเจน ในภาษาพูดหมายถึงสำเนียงชัดเจนที่เกิดจากพยัญชนะประสมกับสระ แต่อาจมีความหมายหรือไม่ก็ได้ ในภาษาหนังสือหมายถึงเครื่องหมายหรือตัวอักษรที่ใช้ประสมกับสระ เพื่อใช้แทนภาษาพูดหรือจารึกคำพูดไว้มิให้สูญตามหลักภาษา พยัญชนะจะออกเสียง

ตามลำพังไม่ได้ จำเป็นต้องมีสระประสมอยู่ด้วยจึงจะออกเสียงได้^๑

ในจารึกหลักที่ ๑ (พ.ศ. ๑๘๓๕) สมัยพ่อขุนรามคำแหง พยัญชนะเดี่ยวมีทั้งหมด ๓๘ ตัวคือ

ก	ข	ช	ค	ฅ	ฉ	ง
จ	ฉ	ช	ซ	-	ญ	
ณ	ณ	ล	-	-	ณ	
ด	ต	ถ	ท	ธ	น	
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ
ย	ร	ล	ว	ศ	ษ	ส
						ห
						-
						อ
						-

พยัญชนะที่ไม่ปรากฏคือ ณ ท ฌ พ ฮ

ในจารึกหลักที่ ๑ พยัญชนะทั้งหมดจะเห็นชัดเจนยกเว้น ฆ ซึ่งจะเห็นที่ส่วนปลายเท่านั้น ต่อมาตัว ณ จะพบในจารึกหลักที่ ๒ (ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๒๐) และตัว พ จะพบในจารึกหลักที่ ๓๘ (ประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐) และจารึกหลักที่ ๕๓ (พ.ศ. ๑๙๕๒) ตัว ท ฌ และ ฮ จะพบในหนังสือบันทึกฉบับโทปนีนทูลตราหลวง (พ.ศ. ๒๒๗๙)

การใช้พยัญชนะต้นนี้มีที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ท และ ฮ จะไม่มีจารึกหรือเอกสารใดที่มีพยัญชนะครบทุกตัว ยกเว้นในหนังสือบันทึกฉบับโทปนีนทูลตราหลวงเท่านั้น ที่จะมีพยัญชนะครบทุกตัว ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ (พ.ศ. ๑๘๓๕) เป็นต้นมาถึงปัจจุบันพยัญชนะทุกตัวอาจจะใช้เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งสิ้น พยัญชนะที่พบใช้น้อยคือ ณ ท ฌ และ ฮ การที่จะใช้พยัญชนะตัวใดมากน้อยขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละสมัยเท่าที่สังเกตจะพบว่าการใช้พยัญชนะใด ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว มักจะใช้ให้อ่านออกเสียงได้เป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสมัยก่อนยังไม่มีการกำหนดตายตัวว่า

^๑ กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๙), หน้า ๘๐.

คำนั้นจะต้องใช้พยัญชนะตัวนั้นตัวนี้ และการศึกษายังไม่เจริญเท่าปัจจุบัน ยังไม่มีโรงเรียนหรือตำราต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การศึกษาจึงมุ่งที่ให้อ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ นักเรียนคนใดเรียนกับครูคนใดก็จะใช้ระบบของท่านผู้นั้น การใช้พยัญชนะจึงไม่ปึกฎเกณฑ์ตายตัว จึงอาจใช้พยัญชนะต้นต่าง ๆ กันไปได้ดังนี้

-สร-นทรา-ทตย	-	-ศร-นทรา-ทตย	-	-ชร-นทรา-ทตย
-ขรลชชนนาไล	-	-ศรลชชนนาไล	-	-สริเสชนนาไล
กลศตตราอิราช	-	กรษัตตราอิราช		
ง	-	ดั่ง		
แฏ	-	แต		
ฎี	-	อี		
ฎิน	-	อปีน - ยิน		
ภอร	-	พอร - พร		
ศี	-	สี่		
อยา	-	ญา		
ฤติ	-	ฤฎี		
ญอม	-	ย่อม		
ภิกษุ	-	ภิกสุ		
ชาลา	-	ศาลา - สาลา	เป็นต้น	

บางครั้งสมัยก่อนจะใช้อักษรเดียว แต่ปัจจุบันจะใช้อักษรควบหรืออักษรนำ

เช่น

กท่า	(กระทำ)	จารึกหลักที่ ๑	พ.ศ. ๑๘๓๕
สร้าง	(สร้าง)	จารึกหลักที่ ๑	พ.ศ. ๑๘๓๕
ไล	(ไซร์)	จารึกหลักที่ ๑๐๒	พ.ศ. ๑๙๒๒
ญา	(อย่า)	จารึกหลักที่ ๑๐๒	พ.ศ. ๑๙๒๒
อยู่	(อยู่)	จารึกหลักที่ ๑๐๒	พ.ศ. ๑๙๒๒
ครั้ง	(ครั้ง)	จารึกหลักที่ ๑๐๒	พ.ศ. ๑๙๒๒

คนน	(ครั้น)	จารึกหลักที่ ๖๒	พ.ศ. ๑๙๑๓
สาบ	(สร้าง)	จารึกหลักที่ ๑๐๖	พ.ศ. ๑๙๒๗

จะเห็นได้ว่า ไส, สาบ นั้น แต่เดิมมาคงออกเสียง ส อย่างเดียว จึงนิยมเขียนด้วยอักษรเดียวมาตั้งแต่สมัยแรก ๆ มาสมัยหลังจึงใส่ ร เข้าไป เป็น ไสร้ สร้าง

ตำแหน่งของพยัญชนะต้น อาจจะอยู่ต่าง ๆ กันไปได้ดังนี้

อาจจะอยู่ต้นคำ	เช่น	กิน	ดาว	ฯลฯ
อาจจะอยู่หลังสระ	เช่น	โบราณ	เกษตร	ฯลฯ
อาจจะอยู่ระหว่างสระ	เช่น	เข้า	เรา	ฯลฯ

ในการเขียนรูปพยัญชนะบางตัวคือ ช ซ ศ ส ษ เมื่อเขียนประสมกับสระอา ฮิตที่เป็นส่วนหางจะเขียนต่างออกไปจากรูปเดิม คือแทนที่จะเขียนซึ่งเฉียงขึ้นข้างบนจะ เขียนซึ่งออกด้านข้างดังตัวอย่าง

พ.ศ. ๑๙๑๖	สนสนา ฮา	(ศาสนา ชาว)
พ.ศ. ๒๒๒๓	สาม สามารถ	(สาม สามารถ)
	ราชา ช้าง	(ราชา ช้าง)
	ชาย	(ชาย)
	ศรี	(ศรี)
พ.ศ. ๒๓๑๗-๘	ราชา ช้าง	(ราชา ช้าง)
	ช้าง	(ช้าง)
	พฤษษา	(พฤษษา)
พ.ศ. ๒๓๔๘	ประชา ช้าง ชาติ	(ประชา ช้าง ชาติ)
	ชาย	(ชาย)
	ศก ศัก	(ศก ศัก)

พยัญชนะบางตัวคือ ป ฟ พ เมื่อประสมกับสระอา อี อี อี มักจะเขียนรูปต่างออกไปจากรูปปกติคือจะเขียน **ชี ฌัก ฌีย ฌัก** เป็นต้น การเขียนทางของพยัญชนะที่ต่างไปจากรูปปกตินี้มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นอกจากนี้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีการเขียนตัวพยัญชนะ เชื่อมต่อกับสระ โดยเขียนสระอาต่อกับส่วนเชิงหรือส่วนล่างของพยัญชนะดังนี้

ปราบฎาภิเษก (ปราบดาภิเษก) - สำเนาปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์และประเทศราช
จ.ศ. ๑๑๔๑
(พ.ศ. ๒๓๒๕)

พั้วรฎา (ภรรยา)
ปี่ญจ (ปัญญา) - เอกสารเรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลาเริ่มตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้าตาก ถึงรัชกาลที่ ๓
จ.ศ. ๑๒๑๑
(พ.ศ. ๒๓๙๒)

ฎิ (ฎีกา) - ว่าด้วยพิธีพิรุณศาสตร์
จ.ศ. ๑๑๕๘
(พ.ศ. ๒๓๒๙)

ลักษณะการเขียนแบบนี้จะต่างไปจากคำ **เป็ฎิ** ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ เพราะคำ **เป็ฎิ** นี้ถึงแม้จะเขียนสระอาต่อกับเชิงของอักษร แต่จะเท่ากับการซ้อนตัวอักษรคือ **ฎิ** จะเท่ากับ **ฎิ** แต่ในสมัย

รัตนโกสินทร์ตอนต้นคำว่า ปรากฏวิเศษ พัชญ์ ปู้ญ จะเท่ากับรูปสระอา เขียนต่อกับ เชิงของอักษรธรรมตามี่ใช่เป็นการเขียนตัวซ้อน

รูป ฏ จะเป็นรูปที่แปลกเพราะจะเท่ากับ เขียนพยัญชนะ ๒ ตัวซ้อนบน บรรทัดเดียวกันคือ ฎ กับ ก เขียนซ้อนกันแล้วมีสระอีกับสระอามาประสม จึง เขียนรูปอย่างประหัดเป็น ฏ (ฎีกา)

บางครั้งจะมีการเขียนพยัญชนะต้นกับพยัญชนะสะกดติดกันเป็นรูป ก
(ศก) ลักษณะนี้จะนิยมมากในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

นอกจากการเขียนสระต่อกับ เชิงของพยัญชนะแล้ว ในสมัยรัตนโกสินทร์-ตอนต้นอาจจะใช้รูปพยัญชนะรูปเดียวแต่ใช้สระ ๒ รูปได้เช่น

ใ้ (ใ้นี้) - ตำรายุทธศาสตร์ รัชกาลที่ ๓ ชื่อปืนใหญ่

๒๓๗ กระทบอก จ.ศ. ๑๑๘๑ (พ.ศ. ๒๓๖๘)

จ. พยัญชนะประสม

พยัญชนะประสมอาจแบ่งออกได้เป็นอักษรควบและอักษรนำ

อักษรควบ

กำชัย ทองหล่อ ได้พูดถึงอักษรควบไว้ว่า

"อักษรควบแท้คืออักษรควบที่เกิดจากพยัญชนะ ๒ ตัวควบหรือกล้ำ อยู่ในสระเดียวกัน ได้แก่พยัญชนะที่ควบหรือกล้ำกับตัว ร ล ว เมื่อควบหรือกล้ำกันแล้วจะต้องออกเสียงพร้อมกันเป็นตัวสะกดหรือภาชนะตั้งก็ต้องเป็นด้วยกัน

อักษรควบไม่แท้คืออักษรควบที่เกิดจากพยัญชนะ ๒ ตัวควบหรือกล้ำ อยู่ในสระเดียวกัน ได้แก่พยัญชนะที่ควบกับตัว ร และออกเสียงเฉพาะพยัญชนะตัวหน้าตัว ร ไม่ออกเสียง"

กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาสน์, ๒๕๑๔)

อักษรควบในสมัยพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕) มีทั้งที่
ควบกับ ร ล และ ว ดังนี้คือ

กร	ในคำว่า	กราน	คราน
ปร	ในคำว่า	ปราชญ	ครชญ
ตร	ในคำว่า	ตรพงง	ครพงง
พร	ในคำว่า	ไพร่	ครไ
คร	ในคำว่า	คร	คร
ทร	ในคำว่า	ศนตรา=ทตย	ครนตราทตย
ปล	ในคำว่า	ปลก	ครปลก
กล	ในคำว่า	กลาง	ครลาง
พล	ในคำว่า	พลว	ครลว
กว	ในคำว่า	กว่า	ครว
ขว	ในคำว่า	แขวน	ครแขวน
คว	ในคำว่า	ควม	ครควม

อักษรควบเหล่านี้จะมีใช้เรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงปัจจุบันแต่ ขว
และ คว ไม่มีใช้ ปัจจุบันจะใช้ ขว และ คว แทน

ลักษณะที่น่าสังเกตในการเขียนตัวควบเหล่านี้คือ จะเขียนตัวอักษรติดกัน
เป็น คร ปร ตร พร คร ปล กล พล กว ขว คว

ลักษณะนี้จะมีใช้เฉพาะสมัยพ่อขุนรามคำแหง (จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕)
เท่านั้น หลังจากสมัยนี้มาการเขียนตัวอักษรก็จะเขียนเรียงกันเป็น กร ปร
ตร ฯลฯ เหมือนปัจจุบัน

ในการเขียนอักษรควบนี้ถึงแม้ตามปกติจะเขียนเรียงกัน ๒ ตัว แต่จะพบ
ลักษณะการเขียนแบบตัวควบของเขมรบ้างในจารึกต่าง ๆ ดังนี้คือ

จารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ จะพบในคำต่าง ๆ เช่น

พระ	พระ	(พระ)	บรรทัดที่ ๑	ด้านที่ ๑
ร	ร			
เครื่อง	เครื่อง	(เครื่อง)	บรรทัดที่ ๕	ด้านที่ ๑
ร	ร			

จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๔๒ จะพบในคำต่าง ๆ เช่น

พระ	พระ	(พระ)	บรรทัดที่ ๖	ด้านที่ ๑
ร	ร			
ศรี	ศรี	(ศรี)	บรรทัดที่ ๒๒	ด้านที่ ๒
ร	ร			
ประการ	ประการ	(ประการ)	บรรทัดที่ ๒๗	ด้านที่ ๑
ร	ร			

จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ จะพบในคำ

ศรี	ศรี	(ศรี)	บรรทัดที่ ๓	ด้านที่ ๑
ร	ร			

ลักษณะการเขียนแบบนี้ถ้าจารึกด้วยภาษาไทยแล้วจะไม่นิยมใช้ ถ้าจารึก
ด้วยอักษรทางเหนือจะนิยมใช้มากกว่า

การเขียนตัวควบเขียนได้อีกลักษณะหนึ่งคือ ในพงศาวดารฉบับหลวงประ-
เสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะเขียนตัวอักษรติดต่อกันไปดังนี้

พร	พร	(พระ)
พญา	พญา	(พระยา)

การเขียนในลักษณะนี้จะนิยมต่อมาจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การใช้อักษรควบนี้นอกจากจะมีการใช้อักษรควบแท้แล้ว ในสมัยพ่อขุนราม
คำแหงมหาราช (จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕) จะมีการใช้อักษรควบไม่แท้ดังนี้คือ

ทร	-	ในคำว่า	ทรง	๒๕๖
ศร	-	ในคำว่า	ศร-นทรา-ทตย	๐๒๕๐๒๖๓๐๒๗๐๒๘
ชร	-	ในคำว่า	ชร-นทรา-ทตย	๐๒๕๐๒๖๓๐๒๗๐๒๘
สร	-	ในคำว่า	สร-นทรา-ทตย	๐๒๕๐๒๖๓๐๒๗๐๒๘

อักษรควบไม่แท้เหล่านี้จะมีใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ยกเว้น ชร และการเขียนอักษรควบไม่แท้^๑ ก็จะเขียนตัวอักษรติดกันดังนี้ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ แต่หลังจากสมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาแล้วลักษณะนี้ก็ไม่นิยมใช้

อักษรนำ

กำชัย ทองหล่อ ได้พูดถึงอักษรนำไว้ดังนี้

"อักษรนำคือพยัญชนะ ๒ ตัวร่วมอยู่ในสระเดียวกัน บางคำก็ออกเสียงร่วมกันสนิท เช่น หนู นอน หมอ หมี่ อยู่ อย่า หยาก บางคำก็ออกเสียงคล้ายกับเป็น ๒ พยางค์ เนื่องจากต้องออกเสียงพยัญชนะตัวหน้าประสมกับพยัญชนะตัวหลัง แต่พยัญชนะทั้ง ๒ นั้นประสมกันไม่สนิทกลมกลืนเหมือนอักษรควบแท้ จึงฟังดูคล้ายกับมีเสียงสระอะดังออกมาแล้ว ๆ แต่อย่างไรก็ตาม เสียงของคำย่อมบ่งชี้ตัวว่าเป็นพยัญชนะประสมกันเป็นตัวเดียวกัน และเป็นพยางค์เดียว เช่น กนก ขนม จรัส ฯลฯ"^๑

อักษรนำในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช^๒ (จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕) มีดังนี้คือ

^๑ กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๔) หน้า ๑๐๒

^๒ อักษรนำส่วนใหญ่จะเขียนติดกัน แต่มีบางตัวที่เขียนไม่ติดกันคือ ๒๖ และ ๒๗

ชด	ในคำว่า	ชดาร์	ဆာဇ
จก	ในคำว่า	จกอบ	ဆဂဗ
ชล	ในคำว่า	ชलयง	ဆလ ွ
ชว	ในคำว่า	ชวา	ဆဘ
ดล	ในคำว่า	ดลาด	သလဝ
ดว	ในคำว่า	ดวณน	သဝ န
พน	ในคำว่า	พนม	ပာမ်
ปต	ในคำว่า	ปต	ပတီ
ปส	ในคำว่า	ปसान [*]	
มน	ในคำว่า	มนงง- [*] ชลาบาตร [*]	
มห	ในคำว่า	มหา	မာ
สค	ในคำว่า	สคา	ဆာ
สธ	ในคำว่า	สถาบก	ဆာပဝ
สม	ในคำว่า	สมุทธร	ဆမာ
หญ	ในคำว่า	ใหญ่	ဥာမ်
หม	ในคำว่า	หมาก	မာမာဝ
หน	ในคำว่า	หน ^๑	ဝာမ

* ในจารึกเขียนแยกกันคนละบรรทัดจึงไม่ทราบว่าจะเขียนอักษรติดกันหรือไม่

๑ คำนี้อ่านว่า หนึ ถ้าคำว่า หิน (หิน) จะเขียนต่างออกไปเป็น ๐๒๒๖
คือตัว น ซึ่งเป็นตัวสะกดจะอยู่ห่างออกมา

หล	ในคำว่า	หลาย	หลาย
หว	ในคำว่า	หวาน	หวาน
ลย	ในคำว่า	लयาง	ลย
อร	ในคำว่า	อร่อย	อร่อย
อย	ในคำว่า	อย่า	อย่า

อักษรนำเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเข้ามาจนถึงปัจจุบัน มีบางตัวที่ไม่ปรากฏใช้คือ
ชด จก ปต ปส ลย สด

การใช้อักษรนำนี้ สมัยก่อนอาจจะใช้ต่างจากปัจจุบันบ้าง คือสมัยก่อนอาจจะใช้อักษรนำ แต่ปัจจุบันจะใช้อักษรเดี่ยว เช่น

เหล็น	(เล่น)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
อยา	(ยา)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐
กลับคินหมา	(กลับคินมา)	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
หมีโตย	(มิได้)	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าว เมืองอังวะรบอังกฤษ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๕)

นอกจากนี้การใช้อักษรนำ อย สมัยก่อนจะใช้ต่างไปจากปัจจุบัน คือสมัย
ก่อนจะใช้ อย ในคำต่าง ๆ ดังนี้

ออย	(อยู่)	ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
อย่าว	(เหี้ย)	ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
อย่าเกรง	(อย่าเกรง)	ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐
อย่า	(อย่า)	ในจารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
อยุก	(หยุก)	ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐

มาตราแม่	กก	สะกดด้วย	ก ข ค ฉ
มาตราแม่	กต	สะกดด้วย	ด จ ช ซ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ต ถ ท ธ ศ ษ ส
มาตราแม่	กบ	สะกดด้วย	บ ป ฟ พ ภ
มาตราแม่	กง	สะกดด้วย	ง และนิคหิต (°)
มาตราแม่	กน	สะกดด้วย	น ญ ณ ร ล พ
มาตราแม่	กม	สะกดด้วย	ม และนิคหิต (°)
มาตราแม่	เกอย	สะกดด้วย	ย
มาตราแม่	เกอว	สะกดด้วย	ว

สรุปได้ว่าปัจจุบันนี้พยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกดได้มี ๓๔ ตัว อีก ๔ ตัว จะ
ไม่ใช้เป็นตัวสะกดคือ ข ต ฉ ฒ ผ ฝ อ ห ย

ลักษณะของการใช้ตัวสะกดตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก็
จะเป็นเช่นเดียวกับปัจจุบัน คือจะใช้พยัญชนะ ๓๔ ตัวคือ ก ข ค ฉ ง จ
ช ซ ญ ฎ ฏ ฐ ท ฒ ณ ต ต ถ ท ธ น บ ป ฟ พ ภ
ม ย ร ล ว ศ ษ ส พ เป็นตัวสะกดได้ แต่พยัญชนะอีก ๔ ตัวคือ ข
ต ฉ ฒ ผ ฝ อ ห ย จะไม่ใช้เป็นตัวสะกด

การใช้ตัวสะกดต่าง ๆ นี้ ผู้เขียนได้สังเกตเห็นว่าตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น จะมีการใช้ตัวสะกดการันต์ต่าง ๆ กันไป โดยไม่มีกฎเกณฑ์
ตายตัว เพียงแต่ให้อ่านออกเสียงได้ และการสะกดการันต์อาจจะต่างไปจาก
ปัจจุบันบ้างดังนี้

- สมัยก่อนใช้ตัวสะกดตัวหนึ่งปัจจุบันใช้ตัวสะกดอีกตัวหนึ่ง เช่น

นุร	(นุณ)	จารึกหลักที่ ๘	พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑
ชนม	(ชรรค์)	จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ	พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
โปรส	(โปรด)	จารึกหลักที่ ๕	พ.ศ. ๑๘๐๔

๒. สมัยก่อนคำ ๆ หนึ่งอาจจะใช้ตัวสะกดได้ต่าง ๆ กันไป ปัจจุบันจะใช้ตัวสะกดคงที่แบบเดียว เช่น

รดตน]	จารึกหลักที่ ๓	พ.ศ. ๑๙๐๐
รตน		จารึกหลักที่ ๕	พ.ศ. ๑๙๐๔
รตน		จารึกหลักที่ ๕๖	พ.ศ. ๑๙๔๐
นกษตร]	จารึกหลักที่ ๕	พ.ศ. ๑๙๐๔
นกกสตร		นิกษตร	จารึกลานทองคำมหาเถรจุฬามณี พ.ศ. ๑๙๑๙
นกกสตร		จารึกหลักที่ ๕๖	พ.ศ. ๑๙๔๐
นกัษตร		จารึกหลักที่ ๑๓	พ.ศ. ๒๐๕๓
บุญ]	จารึกหลักที่ ๔๔	พ.ศ. ๑๙๑๖
บุญย		บุญ	พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๙๑๑
บุญ		จารึกหลักที่ ๔๔	พ.ศ. ๑๙๑๖
บุญ		จารึกหลักที่ ๖๓	พ.ศ. ๑๙๑๓

การใช้ตัวสะกดการันต์ต่างกันนี้ แม้ในจารึกหรือเอกสารเดียวกันก็อาจจะสะกดแตกต่างกันได้ เช่น ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะมีการสะกดต่าง ๆ กันดังนี้

ทับ - ทัพ (ทัฬ)
พระณะครร - พระณะคอร (พระนทร) เป็นต้น

๓. สมัยก่อนใช้ตัวสะกดสองตัว ปัจจุบันใช้ตัวสะกดตัวเดียว เช่น

พิดล (พิศ)	จารึกหลักที่ ๒	ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๘๒๐
อริยาบคณ (อิริยาบณ)	จารึกหลักที่ ๖๒	พ.ศ. ๑๙๑๓
กุศล (กุศล)	จารึกหลักที่ ๔๙	พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐
เสรดจ (เสริจ)	จารึกหลักที่ ๔๙	พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

ลักษณะ เช่นนี้จะพบมากในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

ลักษณะนี้มีใช้ไม่นานนัก การใช้ตัวสะกด ๒ ตัวนี้อาจจะเป็นเพราะผู้จารึกพยายามที่จะรักษารูปแบบของคำเดิม และต้องการเขียนให้อ่านออกว่า อ่านว่าอย่างไร

๔. สมัยก่อนใช้ตัวสะกดและพยัญชนะต้นเป็นตัวเดียวกัน เช่น
ปัญญา (ปัญญา)	-	สมณสาสน์ระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๗ (พ.ศ. ๒๓๑๘)
คล (คนละ)	-	พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕ (พ.ศ. ๒๓๔๘)
พูจา (พุดจา)	-	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวเมืองฮังวะรบกับอังกฤษ เลขที่ ๑๔ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๔๕)

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า การใช้ตัวสะกดแตกต่างกันไปนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละสมัย แต่มุ่งจะให้อ่านออกเสียงได้เป็นสำคัญ แม้คำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศจะมีทั้งที่พยายามรักษารูปตัวสะกดแบบเดิม เช่น ราช เถร นคร ญาณ พรรณนา สวรรค จันทร อัศจรรย ผลาญ อักษร ฯลฯ หรือเขียนให้อ่านออกเสียงได้ตรงตามเสียงตัวสะกด เช่น รูป (รูป) ทับหลวง (ทัพลวง) พาด (พาทย) ชาติ (ชาติ) อิด (อิฐ) ผหนด (ผนวช) อุบตติ (อุบัติ) เป็นต้น

การใช้เขียนตัวสะกดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕) จะต่างออกไปจากสมัยหลังเล็กน้อยคือ เขียนตัวสะกดห่างออกมาจากพยัญชนะหรือสระ เพื่อให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด เช่น

กิน	𑄎 𑄓
พมาก	𑄓𑄎𑄎 𑄎
กลิน	𑄎𑄎 𑄓

สมณสาส์นระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๗ (พ.ศ. ๒๓๑๘) เลขที่ ๒ จะมีใช้ในคำว่า

ปราช ปราช (ปราชญ)
ญ

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวเมืองอังวะรบกับอังกฤษจะมีใช้ในคำว่า

กำแพงเพชู่ กำแพงเพช (กำแพงเพชร)
ญ

ประโยชู่ ประโยช (ประโยชน์)
ญ

จะเห็นได้ว่าการเขียนตัวอักษรซ้อนกันนี้ นอกจากจะใช้ในตัวสะกด ฃญ แล้ว ยังอาจจะใช้ในอีกลักษณะหนึ่งคือตัวสะกดตัวตามที่มีสระ โดยจะเห็นได้จาก จารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ในคำว่า

ปรีช่า ปรีชา (ปรีชญา คือ ปรีชา)
ญ

จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ในคำว่า

ฉัญ ฉัญ (ฉฉฉ)

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ในคำว่า

เชฎา เชฎา (เชษฐา)
ฐ

ลักษณะนี้จะพบน้อย ส่วนใหญ่แล้วตัวพยัญชนะ ๒ ตัวจะเขียนเรียงกัน

การใช้พยัญชนะตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะแตกต่างกันไปโดยจะเขียนให้อ่านออกเสียงได้เป็นสำคัญ และคงจะเป็นระเบียบแน่นอน เมื่อเกิดมีพทานุกรมและพจนานุกรมเป็นหลักในการเขียน เดิมเราเคยใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับ พ.ศ. ๒๔๔๓ เป็นหลักในการสะกดการันต์ แต่ปัจจุบันจะใช้พจนานุกรมฉบับปรับปรุงใหม่ฉบับ พ.ศ. ๒๕๒๕

๓) การใช้อักษรหัน

การใช้อักษรหันมีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕) เมื่อพระองค์ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้ ก็ได้มีการใช้อักษรหันด้วย เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีไม้หันอากาศใช้ ดังนั้นคำใดที่ออกเสียงอะ และมีตัวสะกด ก็มักจะใช้อักษรที่เป็นตัวสะกดนั้น ๆ เขียนเรียงกัน ๒ ตัว เช่น มกก (มัด) กคค (กัด) เป็นต้น อักษรหันนี้จะอยู่หลังพยัญชนะต้น

อักษรหันทั้งหมดจะแบ่งออกเป็น

๑. กก
๒. คค
๓. ตต
๔. ชช
๕. สส
๖. บบ
๗. งง
๘. นน
๙. ณณ
๑๐. ญญ
๑๑. รร
๑๒. ลล
๑๓. มม
๑๔. วว

จะเห็นได้ว่าอักษรหันจะใช้กับคำที่มีเสียง อะ ที่มีตัวสะกดยกเว้นอักษรหัน วว เพราะ วว จะใช้เท่ากับสระอัวที่ไม่มีตัวสะกด การใช้อักษรหันบางตัวมีที่น่าสังเกตคืออักษรหัน กก ปกติจะใช้ในคำที่ออกเสียง อะ ที่มีตัวสะกด เช่น มกก จกก แต่ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๕๐๐ กก จะปรากฏในคำที่ออกเสียงอิตัวย คือในคำว่า จาริกก แต่จะปรากฏเพียงครั้งเดียว และอักษรหัน ญญ จะปรากฏกับรูป - เราจะพบในคำจำ อโร-ญญก และ อระ-ญญก

อักษรหันในสมัยพ่อขุนรามคำแหงส่วนมากจะเขียนติดกันคือ กก คค ชช งง ญญ ส่วนตัว บบ นน ฒฒ มม และ วว จะเขียนไม่ติดกัน (ดูตารางหน้า ๔๗๕) แต่ในสมัยหลังลงมาตัวหันจะเขียนไม่ติดกัน

สิ่งที่น่าสังเกตในการใช้อักษรหันในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช คือมีตัวหันตัวอื่น ๆ แต่จะยังไม่มี รร ใช้ในสมัยนั้น คำว่า "ธรรม" ในจารึกหลักที่ ๑ จึงใช้ ธรรมม คือจะใช้ มม แทน รร

อักษรหันอื่น ๆ ที่มีใช้เพิ่มขึ้นมาในสมัยหลังคือ

- คค จะเริ่มปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๕๕๐ ในคำว่า ลคคณา
 สส จะเริ่มปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๕๕๐-๑๕๖๐
 ในคำว่า รสสณี
 รร จะเริ่มปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๕๘๒ ในคำว่า ธรรม
 ลล จะเริ่มปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑๑ (ด้านที่ ๑) พ.ศ. ๑๕๐๕
 ในคำว่า กลลปนว

อักษรหันทั้ง ๑๕ ตัวนี้จะเป็นที่นิยมใช้กันมากก่อนที่จะมีไม้หันอากาศ เมื่อเริ่มมีไม้หันอากาศใช้ในจารึกหลักที่ ๘ (จารึกเขาสุนทรภู) พ.ศ. ๑๕๐๒-๑๑ และจารึกหลักที่ ๕ (จารึกวัดป่ามะม่วง) พ.ศ. ๑๕๐๕ แล้ว ความนิยมอักษรหันก็จะลดน้อยลงตามลำดับ ดูตารางประกอบหน้า ๔๗๗-๔๗๘

เมื่อเริ่มมีไม้หันอากาศใช้แล้ว จารึกบางหลัก เช่น จารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๕๒๒ จะใช้ทั้งรูปที่มีอักษรหันและรูปไม่มีหันอากาศด้วย เช่น

ทง - ทัง
 จงหนึ - จงหนึ
 วนน - วนึ

ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๗๐ เป็นต้นมาอักษรหันคงมีเหลือใช้บ้างเล็กน้อยในคำบางคำเท่านั้น อักษรหันที่ยังคงใช้อยู่ก็คือ งง, นน แต่ก็ใช้น้อยมาก เช่นในคำว่า ทง ทัง ดัง นั้น เป็นต้น ส่วน รร นั้นหลังจากที่ได้มีการใช้เป็นครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒ แล้ว ก็ยังคงใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

การใช้อักษรหันจะมีในจารึกและเอกสารต่าง ๆ ตามตารางดังนี้

ศูนย์วิจัยโบราณคดี
 สถาบันวิจัยโบราณคดี
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓.๑.๒ การใช้สระ

สระในภาษาไทยมีทั้งสระลอยและสระจม

๑) สระลอย คือสระที่ใช้ขึ้นต้นคำได้โดยไม่ต้องประสม

กับพยัญชนะ มีสระอี อี

สระอี จะมีใช้ใน พ.ศ. ๑๘๓๕-๑๙๒๒ เช่น

อนทร๑๑๑๑
อนทรีย

จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓

สระอี มีใช้ในคำเดียวคือคำว่า อี (อื่น) ในจารึก

หลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐

๒) สระจม คือสระที่ต้องใช้ประสมกับพยัญชนะ สระของ

ไทยจะมีลักษณะ เช่นนี้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงปัจจุบัน เช่น

พระ

มา

กิน

ศรี

ชื่อ เป็นต้น

สระจะปรากฏในตำแหน่งต่าง ๆ กันไป จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

การวางตำแหน่งของสระจะอยู่หน้าหรือหลังพยัญชนะ (ยกเว้น ะ, ำ) จะอยู่

บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะและมีขนาด เท่ากับพยัญชนะ ตำแหน่งต่าง ๆ ของสระ

ในจารึกหลักที่ ๑ เป็นดังนี้

๑. อยู่หลังพยัญชนะ ได้แก่สระอะ อา ออ อัว ตัวอย่าง

ะ ในคำว่า ๒๒๑๑ พระ

า ในคำว่า ๒๒ ๒๒

อ ในคำว่า ๒๒๒๒ ร้อย

ว ในคำว่า ๒๒๒๒ ๒๒

๒. อยู่หน้าพยัญชนะ ได้แก่สระอิ อี อี อุ อู แอ โอ เออ ไอ โอ

ตัวอย่าง

ิ	ในคำว่า	อิน	อิน (กิน)
ี	ในคำว่า	อิน	อิน (กิน)
ุ	ในคำว่า	อุ	อุ (ช่อ)
ู	ในคำว่า	อุ	อุ (ลูก)
แ	ในคำว่า	อุ	อุ (ลูก)
อ	ในคำว่า	อิน	อิน (เป็น)
เ	ในคำว่า	เอ	เอ
โ	ในคำว่า	อิน	อิน (ถึง)
อ	ในคำว่า	อิน	อิน
อ	ในคำว่า	อิน	อิน

๓. อยู่หน้า-หลังพยัญชนะ ได้แก่สระอะ แอะ เอีย เอือ เออ เอา

ตัวอย่าง

แ-ะ	ในคำว่า	แอะ	แอะ
แ-ย	ในคำว่า	แอะ	แอะ (เมีย)
แ-อ	ในคำว่า	แอะ	แอะ (เมือง)
เ-อ	ในคำว่า	เอะ	เอะ (บ้ำเรอ)
เ-า	ในคำว่า	เอะ	เอะ (เข้า)

๔. อยู่บนพยัญชนะ ได้แก่สระอำ ตัวอย่าง

• ในคำว่า **ถึ๑๑๑๑** คัมแหง (คำแหง)

๕. อยู่บน-หลังพยัญชนะ ได้แก่สระอำ ตัวอย่าง

-ำ ในคำว่า **น้ำ** น้ำ (น้ำ)

หลังจาก พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน ขนาดของอักษรจะต่างออกไปคือจะมีสระบางตัวสูงขึ้นเช่น ไ โ โ เป็นต้น และการวางตำแหน่งของสระจะต่างออกไปคือจะวางสระได้ทั้งหน้า หลัง บน และ ล่างของพยัญชนะ ตำแหน่งของสระจะเป็นดังนี้

๑. อยู่หลังพยัญชนะ ได้แก่สระอะ อา ออ อัว ฤ ฎ ฏ ตัวอย่าง พระ มา ขอ ช่าง หฤทัย หฤๆ

๒. อยู่หน้าพยัญชนะ ได้แก่สระเอ แอ โอ โอ โอ ตัวอย่าง เวณ แล โขง ไคร ไป

๓. อยู่บนพยัญชนะ ได้แก่สระอิ อี อี อี ตัวอย่าง กิน มี ขึ้น ถือ

๔. อยู่ใต้พยัญชนะ ได้แก่สระอุ อุ ตัวอย่าง ลุก จุง

๕. อยู่หน้า-หลังพยัญชนะ ได้แก่สระแอะ โอะ เออะ เออ เอา ตัวอย่าง แพะ นพโคระห เาะะ เอะ เจ้า

๖. อยู่หน้า-บน-หลังพยัญชนะ ได้แก่สระเอ็ย เอือ ตัวอย่าง เม็ย เล็ก

พระยาอุปทิศศิลปสารไต่กล่าวไว้ในหนังสือหลักภาษาไทยหน้า ๔ ว่า ฤ ฎา ฏ ฎา ๔ ตัวนี้เป็นสระมาจากภาษาสันสกฤตจะเขียนโดด ๆ ก็ได้ประสมกับพยัญชนะก็ได้ แต่ใช้เขียนข้างหลังพยัญชนะ จากข้อมูลสมัยสุโขทัย-รัตนโกสินทร์ตอนต้น ฤ ฎา ฏ จะปรากฏตามลำพังก็ได้หรือปรากฏหลังพยัญชนะก็ได้ แต่ ฎา จะปรากฏตามลำพังเท่านั้น จะดูรายละเอียดเกี่ยวกับ ฤ ฎา ฏ ฎา ได้ที่หน้า ๕๓๗-๕๔๑

สระที่พบใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมี ๒๗ ตัวดังนี้

- ✓ ๑. สระอะ
- ✓ ๒. สระอา
- ✓ ๓. สระอี
- ✓ ๔. สระเอี
- ✓ ๕. สระเอือ
- ✓ ๖. สระเอือ
- ✓ ๗. สระอุ
- ✓ ๘. สระอู
- ✓ ๙. สระเออ ^{๑๐}
- ✓ ๑๐. สระแอะ
- ✓ ๑๑. สระแอา
- ✓ ๑๒. สระโอะ
- ✓ ๑๓. สระโอ
- ✓ ๑๔. สระเอาะ
- ✓ ๑๕. สระออ
- ✓ ๑๖. สระเอียบ ^{๑๗}
- ✓ ๑๗. สระเอือ ^{๑๘}
- ✓ ๑๘. สระยัว ^{๑๙}
- ✓ ๑๙. สระเออ ^{๒๐}
- ๒๐. สระฤ
- ๒๑. สระฤ
- ๒๒. สระฤ
- ๒๓. สระฤ
- ๒๔. สระอำ
- ๒๕. สระไอ

๒๖. สระไอ

๒๗. สระเอา

สระทั้ง ๒๗ ตัวจะมีการใช้ดังนี้

การใช้สระอะ

สระอะมีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน

สระอะที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกดจะใช้ต่างกันเล็กน้อย

สระอะที่ไม่มีตัวสะกด ใช้รูป ะ และจะมีวิธีใช้เหมือนปัจจุบันคืออยู่หลังพยัญชนะ เริ่มปรากฏใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ โดยจะปรากฏใช้ในคำเดียวเท่านั้นคือคำว่า พระ ต่อมาจะใช้มากขึ้นในจารึกหลักที่ ๒๒ พ.ศ. ๑๘๑๓ จะใช้ในคำว่า เศษะบุญ พระทสสบัติ เศษะ ตะบะ การใช้ในลักษณะนี้จะปรากฏต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สระอะที่มีตัวสะกด ใช้รูป ะ มีวิธีใช้เหมือนปัจจุบันคืออยู่บนพยัญชนะ เริ่มปรากฏใช้ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๐๒-๔ และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในการใช้ไม้หันอากาศหน้า ๕๕๗-๕๖๔

นอกจากนี้สระอะยังใช้ประกอบสระอื่นเป็น แอะ โออะ เอาะ

สระอะนอกจากจะใช้ตามลักษณะปกติข้างต้นแล้ว สมัยก่อนสระอะยังอาจใช้ในลักษณะอื่น ๆ ได้คือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ใช้รูป ะ ท้ายพยางค์ที่มีพยัญชนะสะกด เช่น

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ดูจะ	ดูจ	๓๘	ประมาณ ๑๙๔๐
โพธิสัตว์	โพธิสัตว์	๔๙	๑๙๔๕-๖๐
อุดม	อุตม	๙๘	๒๐๕๗
สงข	สงข	๙๘	๒๐๕๗
ทาน	ทาน	๙๘	๒๐๕๗
นักษัตร	นักษัตร	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
นักษัตร	นักษัตร	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
สรรเพชญ	สรรเพชญ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
บพิตร	บพิตร	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
สุกร	สุกร	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
อุโบสถ	อุโบสถ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
เสดจะ	เสด็จ	พงศาวดารฉบับ หลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓

ลักษณะของการใช้รูป ะ ท้ายพยางค์ที่มีพยัญชนะสะกดนี้มิใช่ไม่มากนัก สันนิษฐานว่าเป็นความนิยมเฉพาะสมัย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ในจารึกหลัก เดียวกันคือจารึกหลักที่ ๑๕ อาจจะเขียนว่าสรรเพชญหรือสรรเพชญะ นักษัตร หรือนักษัตรก็ได้ การใช้รูป ะ ท้ายพยางค์ที่มีพยัญชนะสะกดนี้หลังจาก พ.ศ. ๒๒๒๓ ลังมาแล้วจะไม่ปรากฏ

๒. ใช้รูป ะ ห้ายพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกด เช่น

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๑	า ะ	สวาะ	สวะะ	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
๒	า ะ	ติะ	ติ	๔๐	ประมาณ ๑๙๕๐
		คำริะ	คำริ	หนังสือหมื่นศักดิ์พลเสพา	๒๓๕๘
๓	า ะ	หริะรา	หริรา	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
		ตริะ	ตริ	๑๐๒	๑๙๒๓
		สวศัฑีะ	สวสดี	หนังสือออกญาตระนาวศรีฯ	๒๑๖๔
๔	า ะ	พะเล็ง	เพล็ง	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
		ปุจะ	บรจรุ	๔๔	๑๙๑๖
		ปุจะ	บรจรุ	๔๔	๑๙๑๖
		ทะลุะ	ทะล	๑๐๖	๑๙๒๗
		พนนลุะ	พินล	๑๐๖	๑๙๒๗
		ลูะ	ลู	๙๓	๑๙๔๒
		ทะลุะ	ทะล	๑๔	๒๐๕๒-๖๘
		ภาหุะ	พาหุ	หนังสือออกพระจอมเมืองฯ	๒๑๖๔
		ยุะกับัตร	ยกับัตร	หนังสือออกญาตระนาวศรีฯ	๒๑๖๔
		ภาหุะ	พาหุ	สารตราถึงพระยานคร- ศรีธรรมราช จ.ศ. ๑๑๗๓	๒๓๕๒
		อวยุะ	อายุ		
		จังกุะ	จังก		
๕	า ะ	ปุจะ	บรจรุ	๕๐	๑๙๕๖

การใช้รูป ะ ห้ายพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดนี้จะนิยมใช้กันไม่มากนัก หลัง จาก พ.ศ. ๒๒๒๓ แล้ว ปรากฏการใช้รูป ะ ในลักษณะนี้น้อยมาก แต่จะพบ มากในจดหมายเหตุ ร.๑-๒ อีกครั้งหนึ่ง

๓. ใช้ ๖ เมื่อจบบรรทัด

ลักษณะนี้จะพบประมาณ พ.ศ. ๒๒๐๐ ลงมาเช่น จารึกชลอพระพุทธ
ไสยาสน์ พ.ศ. ๒๒๗๑ และจารึกวัดเทพจัน หลักที่ ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ ดังจะ
เห็นได้จากตัวอย่างในจารึกวัด เทพจันดังนี้

๗...พระองค์ แลทองปิดพระประธาน สิ้นทองหมื่นหนึ่ง เป็นเงิน ๑๑ ตำลึง
หน้ามุกขอฟ้าทางะ

๘. หงฝ้าลมิดาว

๑๒. องค์ไว้ตามอันดับอย่าได้สั่งไสสนเท้ในองค์พระกดี ในถานพระกดี
ในท้องพระวิหารกดี ท่านได้ะ

๑๓. บุรณมาเป็นหลายครั้งแล้ว

๑๔. แต่เห็นพื้นของท่านเป็นหลายชั้นอยู่ ท่านก่อขึ้นมาเป็นหลายชั้นอยู่
แต่นี้ไปเมื่อหน้าถ้าบุกะ

๑๕. คลผู้โคอย่าได้สั่งไสสนเท้เลย

เราจะเห็นได้ว่ารูป ๖ ในที่นี้จะใช้ทำหน้าที่เหมือนยัติภังค์สมัยนี้คือ เมื่อ
ข้อความนั้น ๆ เป็นข้อความเดียวกันแต่เขียนไม่จบในบรรทัดเดียวกันก็จะใช้รูป
๖ เพื่อแสดงว่าข้อความที่ต่อไปนั้นเป็นข้อความเดียวกัน ตัวอย่างคือ
ทางะ หง (ทางหงส์) ได้ะบุรณ (ได้บุรณะ) มาเป็นหลายครั้ง บุกะคล
(บุคคล) คำเหล่านี้เป็นข้อความเดียวกันแต่แยกอยู่คนละบรรทัด จึงใช้รูป ๖
ท้ายคำ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอะ คือคำบางคำสมัยก่อนอาจจะใช้รูป ๖
แต่ปัจจุบันจะไม่ปรากฏรูป ๖ เช่นคำว่า

เพยงชนะนะ (พยัญชนะ) จารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๒๐๕๗
ณะ (ณ) พงสวตารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๑๒๓

การใช้สระอา

สระอา มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบันและวิธีการใช้เหมือนปัจจุบัน คืออยู่ข้างหลังพยัญชนะและใช้ประกอบสระหรือเครื่องหมายอื่นเป็น -าะ -เา -ำ

คำที่มีตัวสะกดหรือไม่มีตัวสะกดสระอา จะใช้ในลักษณะเดียวกันคือ ตามหลังพยัญชนะ

ตัวอย่าง ข้าไท

ปาก

การใช้ในลักษณะนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอาคือคำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป ำ, าว ปัจจุบันจะใช้รูป ะ, -เา ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
ำ → ะ	บาญชีย	บัญญัติ	พระราชกำหนดเกล้า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๔	๒๓๔๘
าว → -เา	อัยยาว เรือน จ้าว	เหี้ย เรือน เจ้า	๑ เศกเจ้าประเทศ ราชออกปกครอง เมืองต่าง ๆ	๑๘๓๕ ๒๓๓๔- ๕๓

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ห → ห	ทวีป	ทวีป	๓	๑๙๐๐
	ผาดิน	ผาดิน	๖๒	๑๙๑๓
ห → ห	จารึก	จารึก	๑	๑๘๓๕
	นิง	นึ่ง	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ห → ห	มี	มือ	๑๐๗	๑๘๘๒
	พีช	พีช	๑๓	๒๐๕๓
ห → ห	ปัญญา	ปัญญา	๕	๑๙๐๕
ห → ห	อพิจ	อเวจี	๙๑	๒๒๗๗
ห → ห	โอะลตรูป	รจนา	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
ห → ห	ทิว	ที	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ห → ห	หนังสือ	หนังสือ	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
	ถิว	ถือ	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ห → ห	ผอน	ผิน	๔๔	๑๙๑๖

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๐อิ → ๐ือ	หนังสือ	หนังสือ	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
๐อิ → ๐ือ	ชือ	ชื่อ	๕๐	๑๙๕๐.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้สระอี

สระอี มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีทั้งสระลอยและสระจม

สระลอย มีรูป ๒ ขึ้นต้นคำได้โดยไม่ต้องมี อ เป็นท่อนให้สระเกาะ สระอีลอยนี้เริ่มใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ มาจนถึงจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ในคำต่าง ๆ ดังนี้

คำ	เทียบอักษร	คำอ่านปัจจุบัน	จารึกหลักที่	พ.ศ.	บรรทัด/ด้าน
อนบธา๑บ๑ย	-นทรา-ทตย	อินทราทิตย	๑	๑๘๓๕	๑/๑
๑ง	-ง	อิง	๓	๑๙๐๐	๔๑/๒
อนทรบตี	-นทรบตี	อินทรบตี	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๓๔/๑
๑ก	-ก	อิ๊ก	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๓๔/๑
๑นด	-นด	อินด	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๕๐/๑
๑จัน	-จัน	อิจัน	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๓๘/๑
๑ง	-ง	อิง	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๗/๒ ๑๖/๒
อนทร	-นทร	อินทร	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐	๑๗/๒

* เอกสารอัตถ์สำเนาสรุปการประชุมศิลาจารึกหลักที่ ๒ ที่หอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้กล่าวถึงว่าคำที่อ่านไม่ออกแต่เดิมและเขียนไว้ว่า คน สดตว ได้อ่านใหม่ว่า ๑นดสดตว

คำ	เทียบอักษร	คำอ่าน ปัจจุบัน	จารึก หลักที่	พ.ศ.	บรรทัด/ด้าน
๐๑	๐๑	อิต	๒	๑๘๘๐-๑๘๒๐	๒๔/๒
					๓๔/๒
					๔๑/๒
					๔๖/๒
๐๑	๐๑	อิก	๑๑	๑๘๒๐-๑๑	๒๓/๒
๐๑	๐๑	อิก	๖๒	๑๘๑๓	๑๕/๑
๐๑๐๑	๐๑๐๑	อินทรีย	๖๒	๑๘๑๓	๑๕/๑
๐๑๑	๐๑๑	อินตุ	๑๐๒	๑๘๒๒	๑๐/๑

สระจม มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้มี ๒ ประการ
คือ

๑. อยู่บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะและอยู่หน้าพยัญชนะในคำที่ไม่มีตัวสะกด
และมีตัวสะกด พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เช่น

๐๑ (๐๑)

๐๑ (๐๑)

๒. อยู่บนพยัญชนะ หลังจาก พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบันสระนี้จะ
อยู่บนพยัญชนะ ทั้งในคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด เช่น ที่ ดิน

นอกจากนี้สระนี้อาจจะใช้ประกอบสระอื่นเป็น เฝีย, เฝือ, เฝ็

สระอื่นนี้ตามปกติจะมีรูป ๒ แต่บางครั้งอาจจะมี ฉ, อย, ย, อี ปรากฏ
อยู่ด้วยเป็น ฝิว, ฝือ, ฝ็ย, ฝ็อ ดังตัวอย่าง

ทิว (ที่) ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยา พ.ศ. ๒๓๘๕
เชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔

ฝือ (ฝึ) จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๑๘๑

ทือ (ที่) หนังสือออกพระวิสุตรสุนทร (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑

บาญชัย (บัญญัติ) พระราชกำหนดเก่า พ.ศ. ๒๓๔๘
(ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๔

ชือ (ชื่อ) จารึกหลักที่ ๔๐ พ.ศ. ๑๙๔๐

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอึคือ คำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป ฝึ, ฝือ,
ฝ็ย, ฝ็อ แต่ปัจจุบันจะใช้รูป ฝิ, ฝึ, ฝ็, ฝือ, ฝ็ ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ฝึ → ฝิ	สิน	สิน	๓	๑๙๐๐
	อิด	อิฐ	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ฝึ → ฝิ	ฝุง	จึง	๑	๑๘๓๕
	จึง	จึง	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ฝึ → ฝิ	ลึบ	ลึบ	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๙ → ๙	ชี่	ชื้อ	๓	๑๙๐๐
๙ → ๙	๙	๙	๒	๑๙๙๐-๑๙๒๐
๙ → ๙	หนังสือ	หนังสือ	หนังสือออกพระวิสุตรสุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
	ชื้อ	ชื้อ	จารึกบนแผ่นหินพระราชวัง จันทร์เกษม	๒๒๙๙
๙ → ๙	๙	๙	๔๐	๑๙๕๐
๙ → ๙	๙	๙	พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕	๒๓๕๙

 สถาบันหอสมุดแห่งชาติ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้สระอี

สระอีเป็นสระที่ใช้้น้อยมากในจารึกสมัยแรก ๆ รูปที่สันนิษฐานว่าอาจจะ
เป็นสระอีคือรูป ๐๗ ปรากฏครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ คำ
เดียวคือคำว่า ชิม ส่วนรูป ๒ จะปรากฏใช้ครั้งแรกในพงศาวดารฉบับหลวง
ประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

การใช้สระอี ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๒๗ ลงมาจนถึงปัจจุบันจะวางสระไว้บน
พยัญชนะ^๑ เช่นคำว่า ชิง ชิ่ง

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอี คือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป ๒ แต่
ปัจจุบันใช้ ๒ คือ

ฎี (ฎี) พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

^๑ผู้เขียนได้สังเกตเห็นว่าคำที่ออกเสียงอีนั้นมักจะมีตัวสะกดเป็นส่วนใหญ่

สถาบันวิจัยประชากร

และงานวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา
และวิทยาศาสตร์

การใช้สระอี

สระอี มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีทั้งสระลอยและสระจม

สระลอย ใช้รูป อี ขึ้นต้นคำได้โดยไม่ต้องมี อ เป็นท่อนให้สระเกาะ สระอี ลอยนี้มีใช้เพียงคำเดียวคือคำว่า เอ (๒) อื่น ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐

สระจม มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้มี ๒ ประการ คือ

๑. อยู่บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะและอยู่หน้าพยัญชนะ ในคำที่ไม่มีและมีตัวสะกด พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

ตัวอย่าง เอ (๒) ชื่อ

เอ (๒) ยืน

๒. อยู่บนพยัญชนะ หลังจาก พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน สระอี จะอยู่บนพยัญชนะ ทั้งในคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด

ตัวอย่าง เอ (ชื่อ) คือ ผืน

นอกจากนี้สระอี อาจจะใช้ประกอบสระอื่นเป็น เอ

การใช้สระอี ในคำที่ไม่มีตัวสะกดและคำที่มีตัวสะกดจะต่างกันดังนี้

สระอีที่ไม่มีตัวสะกด ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๓๕ เป็นต้นมาจะไม่มี อ กำกับอยู่ด้วย แต่ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ จะมีต้นเค้าของการใช้ อ กำกับ สระอีคือในคำว่า ผืน (ผืน) บรรทัดที่ ๗ ด้านที่ ๑ และในจารึกหลักที่ ๔๐ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๐ ในคำว่า ชื่อ (ชื่อ) บรรทัดที่ ๑๖ ด้านที่ ๑

มีอด (มีต) บรรทัดที่ ๒๓ ด้านที่ ๑

ชื่อ (ชื่อ) บรรทัดที่ ๔ ด้านที่ ๒

จะสังเกตได้ว่าแม้จะมี อ อยู่ด้วย แต่จะไม่ได้ปรากฏเหมือนปัจจุบันเพราะปัจจุบันคำที่ออกเสียง อี จะมีรูป -อิ เฉพาะในคำที่ไม่มีตัวสะกดเท่านั้น แต่ในคำที่มีตัวสะกดแล้วจะปรากฏแต่รูป -อ เท่านั้น คำว่าผืนและมือน แม้จะมี อ อยู่ด้วยแต่ก็เป็นคำที่มี น และ ต สะกด คำว่า ซื่อ แม้จะมี อ แต่ก็มีรูป - บน อ ด้วย

อย่างไรก็ตามเราก็พอมองเห็นว่าคำที่ออกเสียง อี และมีรูป -อิ ได้มีต้นเค้าระหว่าง พ.ศ. ๑๙๑๖-๑๙๓๔

ต่อมาคำที่ออกเสียง อี ที่ไม่มีตัวสะกดและมี อ เคียงนี้ ผู้เขียนได้พบว่าเริ่มปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ โดยจะปรากฏในคำว่า คือ (คือ) บรรทัดที่ ๑๔ ด้านที่ ๑ ในจารึกหลักนี้แม้จะมีคำว่า คือ หลายครั้ง แต่ที่อื่น ๆ ก็จะใช้ว่า สือ (คือ) จากคำ คือ ในจารึกหลักที่ ๑๔ นี้เอง ทำให้เห็นว่าการใช้สระอี คงจะค่อย ๆ พัฒนาจนมีรูป -อิ เหมือนปัจจุบัน ในหนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔ ในคำว่า ซื่อและหนังสือ และปรากฏในหนังสือออกญาตราบนาศรี พ.ศ. ๒๑๖๔ ในคำว่า ซื่อ หลังจากนั้นมาสระอีที่ไม่มีตัวสะกดจะใช้รูป -อิ นี้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

สระอีที่มีตัวสะกด จะปรากฏแต่รูป -อ เท่านั้น ลักษณะนี้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่าง ผืน สรีย หมื่น ยืน

ปกติสระอี จะมีรูป -อิ หรือ -อิ แต่จะพบว่ามีคำบางคำมีรูป -ีย คือ คำว่า ศรีย (ศรี) ในจารึกหลักที่ ๙๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ และรูป -ิว เช่นคำว่าหนังสือ (หนังสือ) ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอี คือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป เอ , เอ , เอ , เอ , แต่ปัจจุบันจะใช้รูป อี , อี , อี , อี ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
$\text{เอ} \rightarrow \text{อี}$	คิด	คิด	หนังสือออกญาตระนาวศรี	๒๑๖๔
	ดิน	ดิน	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
$\text{เอ} \rightarrow \text{เอ}$	เจติ	เจติย์	๔๔	๑๙๕๕-๖๐
	อีก	อีก	จารึกวัดคันธภูมิ	๒๒๔๒
$\text{เอ} \rightarrow \text{เอ}$	ขึ้น	ขึ้น	๑	๑๘๓๕
	ซึ่ง	ซึ่ง	สำเนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรม วงศานุวงศ์	๒๓๒๕
$\text{เอ} \rightarrow \text{เอ}$	ที่	ที่	หนังสือออกพระวิสุตรสุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
$\text{เอ} \rightarrow \text{เอ}$	หนังสือ	หนังสือ	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	หนังสือ	หนังสือ	ห้องตราถึงพระยาศรีธรรมโศกราช	๒๓๕๗
$\text{เอ} \rightarrow \text{เอ}$	ศรีย	ศรี	๔๑	๒๒๗๗

การใช้สระอู

สระอู มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้มี ๒ ประการ คือ

๑. อยู่บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะและอยู่หน้าพยัญชนะ ในคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ นี้ มีคำหนึ่งที่ใช้สระอุต่างออกไปคือจะมีรูป -อ ในคำว่า จอง

๒. อยู่ใต้พยัญชนะ หลังจาก พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน สระอ จะอยู่ใต้พยัญชนะ ทั้งในคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด

ตัวอย่าง

ผู้
ลูก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระอุคือ คำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป - แต่ ปัจจุบันจะใช้รูป - , โ , ว ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
อ → -	พุง	พุง	๑	๑๘๓๕
	สุดแต่	สุดแต่	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยา เชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
อ → โ	บูรณ	โบราณ	หนังสือออกญาตระนาวศรี	๒๑๖๕
อ → ว	สุด	สวด	๑	๑๘๓๕

การใช้สระเอ

สระเอมีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้เหมือนปัจจุบัน คือ อยู่หน้าพยัญชนะทั้งคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด

ตัวอย่าง

เท เศษบุญ
เถร เทพดา

การใช้ในลักษณะนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเอ คือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป เ แต่ปัจจุบันจะใช้รูป ะ, ะ, ะ ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
เ → ะ	สรีเสขนาไล	ศรีสีขนาไลย	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
เ → ะ	เปรชญา	ปรีชญา (ปรีชา)	๖๘	๑๙๓๕
เ → ะ	เปน	เป็น	๑	๑๘๓๕
	เสต	เสรีจ	๙๑	๒๒๗๗

การใช้สระแอะ

สระแอะ ประกอบด้วย แ และ ะ (แ-ะ)

สระแอะ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้เหมือนปัจจุบัน คือ อยู่หน้า-หลัง พยัญชนะ

การใช้ในลักษณะนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน

คำที่ใช้สระแอะจะมีน้อยมาก จากข้อมูลจะปรากฏในคำว่า

แอะ จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

แพะ จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐

และ ใบยอก เมืองศิโยย เรื่องส่งไม้ขอนแก่น

จ.ศ. ๑๒๐๕ (พ.ศ. ๒๓๖๖)

หลังจาก พ.ศ. ๒๓๙๔ ลงมาแล้ว สระแอะ จะมีใช้ในคำต่าง ๆ มาก
ขึ้น เช่น แอะ แอะ แอะ เป็นต้น

ฝนทองประกอบคำได้ เช่น ตัก ยก เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระโอะ คือคำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป โอะ แต่ปัจจุบันจะใช้รูป เอะ ดังตัวอย่าง

โอะ (เถาะ) จารึกหลักที่ ๑๐๗ พ.ศ. ๑๘๘๒

โพระ (เพราะ) จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๔๒-๖๘

การใช้สระโอ

สระโอมีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้จะเหมือนปัจจุบัน คืออยู่หน้าพยัญชนะทั้งในคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด
ตัวอย่าง สุโขทัย โนม โสภโขทัย

การใช้ในลักษณะนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระโอคือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป โอ ปัจจุบันจะใช้รูป อ, อย, วย ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
โอ → -	โสภโขทัย	สุโขทัย	รายงานเรื่องสร้างวัดพระ- เชตุพน จ.ศ. ๑๑๕๑	๒๓๓๒
โอ → อ	โอก	ออก	๑	๑๘๓๕
	โหนง	หน่อง	๒	๑๘๘๐-๑๘๒๐
โอ → อย	โอย	อวย	๑	๑๘๓๕

ดูรายละเอียดเรื่องการใช้เครื่องหมายนิคหิต, ทินหนู, ฝนทอง ได้ที่หน้า ๕๗๓-๕๘๖

การใช้สระเอาะ

สระเอาะประกอบด้วย , , ๗ และ ๖ (เอาะ) หรือ อ และ ๖ (อะ)

สระเอาะมีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้จะมีดังนี้

๑. อยู่หน้า-หลัง พยัญชนะ (เอาะ) จะปรากฏใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๘๒๒ ในคำว่าไพเราะ (บรรทัดที่ ๓๔ ด้านที่ ๑) และจะใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

๒. อยู่หลังพยัญชนะ (อะ) จะปรากฏใช้ในหนังสือนิพนธ์บทโคลงคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ และจะใช้อีกครั้งหนึ่งคือในอักษรวิธีแบบใหม่ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตัวอย่าง โคพะละ (โคเพละ) หอะ (เหาะ)

การใช้รูป อะ นี้ไม่นิยม ปัจจุบันจะใช้แต่รูป เอาะ เท่านั้น

มีข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือคำว่า ก็ จะไม่ใช้รูปสระเอาะ และวรรณยุกต์โท แต่จะใช้อักษร ก และเครื่องหมาย ๙

การใช้สระออ

สระออ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน และวิธีการใช้จะไม่ต่างจากปัจจุบันคือรูป อ จะอยู่หลังพยัญชนะ การใช้สระออ ในคำที่ไม่มีตัวสะกดและคำที่มีตัวสะกดจะต่างกันเล็กน้อย

สระออ ที่ไม่มีตัวสะกด จะมีลักษณะดังนี้

๑. ไม่มีรูป อ ปรากฏ จะปรากฏเพียงรูปพยัญชนะต้น หรือพยัญชนะต้น และวรรณยุกต์ ลักษณะนี้จะใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๔ จนถึงประมาณ พ.ศ. ๒๒๒๔ ตัวอย่าง

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
พ	พอ	๑	๑๘๓๕
บ	บ	๑	๑๘๓๕
ญ	ยอ	๑๐๗	๑๘๘๒
ช	ชอ	๔๔	๑๙๑๖
พ	พอ	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
พ	พอ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
ณ	ณอ	๑๑๔	๒๒๒๘

๒. มีรูป อ ปรากฏอยู่ด้วย ตัวอย่าง

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
กอ	กอ	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
หนอ	หนอ	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
หลอ	หลอ	๖๒	๑๙๑๓
ชอ	ชอ	๔๒	๑๙๑๗
พอ	พอ	๕๖	๑๙๕๐
ชอ	ชอ	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
ทอ	ทอ	๑๓	๒๐๕๓

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
กอ	ก่อ	๑๔	๒๐๕๒-๖๘
ตอ	ต่อ	๑๔	๒๐๗๘
ขอ	ขอ	หนังสือออกพระจอมเมืองฯ	๒๑๖๔
ขอ	ขอ	๑๑๔	๒๑๘๑
จ้อศึก	จอสัก	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
ข้อ	ขอ	หนังสือออกพระวิสุทรสุนทร(๑๑)	๒๒๓๑
ขอ	ขอ	หนังสือออกพระวิสุทรสุนทร(๑๒)	๒๒๓๑
ดอ	ด้อ	๘๑	๒๒๗๗
ก่อ	ก่อ	๘๑	๒๒๗๗
ด้อ	ด้อ	๘๒	๒๓๐๑
ชัว ^๑	ช้อ	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ท้องตรา ถึงพระยาศรีธรรมโศกราชเมือง นคร จ.ศ. ๑๑๗๖	๒๓๕๗

หลังจากที่ได้เริ่มมีรูป อ ปรากฏในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ แล้วก็จะใช้สระออทั้งที่ไม่ปรากฏรูป อ และปรากฏรูป อ ทั้ง ๒ ลักษณะ

^๑ในสมัยรัตนโกสินทร์ รูป อ บางครั้งจะนิยมเขียนเป็นรูป ว

หลังจาก พ.ศ. ๒๑๖๔ เป็นต้นมา สระออด มักจะมีรูป อ ปรากฏอยู่เสมอ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน แต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอาจจะใช้ตัว ว ได้เช่น มอทวเล (หม่องทอเล)°

สระออดที่มีตัวสะกด

๑. คำที่มีตัวสะกดในมาตราต่าง ๆ เช่น แม่กก กค กบ ฯลฯ จะปรากฏรูป อ อยู่ด้วยเสมอ ลักษณะนี้จะปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมาจนถึงปัจจุบัน เช่น
 อด ออก สอง นอย ซอบ ทอง
๒. คำที่มี ร เป็นตัวสะกดอาจจะปรากฏรูป อ หรือไม่ปรากฏรูป อ ก็ได้ เช่น

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ซีพร	จีวร	๑๐๗	๑๘๘๒
นคร	นคร	๓	๑๔๐๐
นคร	นคร	๘	๑๔๐๒-๑๑
นคร	นคร	๖๒	๑๔๑๓
ซีพร	จีวร	๑๐๒	๑๔๒๒
ปรโลก	ปรโลก	๑๐๖	๑๔๒๖
กิณร	กินนร	๔๕	๑๔๓๕

° จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๐๔ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวเมืองอังวะรบกับอังกฤษ

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
วร	วร	๑๔	๒๐๗๔
ฉัคร	นคร	หนังสือออกพระจอมเมืองฯ	๒๑๖๔
อักษร	อักษร	หนังสือออกญาตระนาวศรีฯ	๒๑๖๔
ฉคร	นคร	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
บวร	บวร	ศุภอักษรระหว่างกรุงธน บุรี-กรุงศรีสัตนาคณหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗	๒๓๑๗-๘
จุทธร	จุนทร	๔๔	๑๙๑๖
นิกอร	นิกร	๔๒	๑๙๑๗-๒๐๐๐
จิพอร	จิวร	๑๐๖	๑๙๒๗
มร	มรณ	๑๐๖	๑๙๒๗
สรขนาด	สรนาถ	๑๐๖	๑๙๒๗
นิกอร	นิกร	๓๘	๑๙๔๐
สาคร	สาคร	๕๓	๑๙๕๒
ปอรปิก	ปรปักษ์	๕๖	๑๙๕๗

คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
อากร	อากร	๔๘	๑๙๕๕-๖๐
เวสน์คอร	เวสสันดร	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
พอร	พร	๑๔	๒๐๗๙
อักขอร	อักขร	หนังสือออกญาตระนาวศรีฯ	๒๑๖๔
พอร	พร	หนังสือออกพระวิสุทรสุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
ปติมากอร	ปฏิมากร	๑๑๕	๒๒๒๘
ภอร	พร	ศุภอักษรระหว่างกรุงธน- บุรี-กรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗	๒๓๑๗-๘

จะสังเกตเห็นได้ว่าแม้ในจารึกหลักเดียวกันคำที่ออกเสียงออ และมี ร สะกดก็อาจจะเขียนต่างกันได้เช่น

จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗ มีคำ ปรโลก และ สอระนาถ

จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙ มีคำ วร และ พอร

หนังสือออกญาตระนาวศรีฯ พ.ศ. ๒๑๖๔ มีคำ อักขร และ อักขอร

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า คำที่สะกดด้วยตัว ร มักจะเป็นคำยืม แต่เดิมมาผู้จารึกคงจะพยายามรักษารูปแบบภาษาเดิม เช่น นคร อักขร ต่อมาก็อาจจะนิยมเติมรูป อ เข้าไป เช่น นคร เป็น นครอ อักขร เป็น อักขอร แต่ปัจจุบันเราพยายามเขียนโดยรักษารูปแบบภาษาเดิม คำที่ออกเสียงออ ที่มี ร สะกด จึงไม่ปรากฏรูป อ อีก

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระออ คือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป อ ปัจจุบัน
จะใช้รูป โ, ว ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
อ → โ	ของ	โขง	๑	๑๘๓๕
อ → ว	ชอย	ชัว	๑	๑๘๓๕
	หลอง ^๑	หลวง	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓

การใช้สระเอีย

สระเอียประกอบด้วย ย, ฌ กับ ย หรือ ยย (ฌ - ย, ฌ - ยย)
- หรือ - กับ ย (-ย, -ยย), เ กับ ฌ, ฌ, หรือ ฌ กับ ย
(เ-ย, เ-ยย, เ-ยย), เ กับ ย (เ-ย)

สระเอียจะเข้ามาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

สระเอียที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกดจะใช้ต่างกันเล็กน้อย

สระเอียที่ไม่มีตัวสะกด มีวิธีใช้ดังนี้

๑. อยู่หน้า-หลัง พยัญชนะ โดยวางสระไว้บนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะ
โดยวางสระอ็ไว้หน้า และ ย, ยย ไว้หลัง ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ.
๑๘๓๕

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าคำที่ออกเสียงฮัว และมีตัวสะกด ในพงศาวดาร
ฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะใช้รูป อ ทั้งสิ้น รูป อ ในเอกสารดัง
กล่าวอาจจะเท่ากับรูป ว นั้นเอง

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๖	เฝีย	เมีย	เมีย	๑๐๖	๑๙๒๗
		มเมีย	มะเมีย	จารึกวัดพญาภู	๑๙๗๐
		เปีย	เปี้ย	๕๙	๑๙๕๕-๖๐
		เมีย	เมีย	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		เลีย	เลี้ย	๕๑	๒๒๗๗
		เลีย	เลี้ย	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ (จ.ศ. ๑๒๐๕)	๒๓๘๕
๗	เฝีย	เยีย	เยี้ย	๕๒	๑๙๑๗
		เลี้ย	เลี้ย	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
	เฝีย	เปีย	เปี้ย	๑๐๒	๑๙๒๒
		เลี้ย	เลี้ย	๑๐๖	๑๙๒๗
		กากเฝีย	กากะเฝีย	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		เมีย	เมีย	๑๔	๒๐๗๙
		เมีย	เมีย	ระฆังเหล็กวังจันทร์เกษม	๒๒๒๐
		ม่เมีย	มะเมีย	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๘	เีย	มะเเมีย	มะเเมีย	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เสีย	เสีย	พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕	๒๓๔๘
	เีย	เสีย	เสีย	เรื่องแต่งตั้งเจ้าเมือง สงขลาเริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดิน พระเจ้าย้ายตั้งราชกาล ที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑	๒๓๙๒

จะเห็นได้ว่าสระเียที่ไม่มีตัวสะกดจะใช้รูป - - ย หรือ - - ยย ก่อน
ต่อมาจะใช้รูป -ีย, -ีย ซึ่งจะใช้บ่อยมาก รูปที่นิยมใช้มากที่สุดคือ เีย และ
เีย โดยบางครั้งสระนี้อาจจะวางอยู่บนตัว ย ดังในคำว่า เยย เป็นต้น

รูป เีย เริ่มมีใช้ครั้งแรกในคำว่า เเลีย ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ
พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐ บรรทัดที่ ๘๒ ด้านที่ ๑ และนิยมมาถึงปัจจุบัน

รูป เีย เริ่มมีใช้ครั้งแรกในคำว่า มะเีย ในจารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ.
๑๘๒๗ บรรทัดที่ ๓๐ ด้านที่ ๒ และจะใช้ตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

รูป เยย มีใช้คำเดียวคือคำว่า เยย (เีย) ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ.

สระ เอียที่มีตัวสะกด มีวิธีการใช้ดังนี้

๑. อยู่หลังพยัญชนะ โดยจะใช้ ย ตัวเดียว ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาจนถึง พ.ศ. ๒๐๗๔^๑

ตัวอย่าง ดยว (เตียว) หยก (เหียก)

๒. อยู่บน-หลัง พยัญชนะ คือ -ีย พบใช้ในจารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ ในคำว่า ลียต (เลียด)

๓. อยู่หน้า-บน-หลัง พยัญชนะ คือ -เีย, เีย, -เีย, -เีย พบใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๑๓ - รัตนโกสินทร์ตอนต้น (รูป เีย จะใช้มาจนปัจจุบัน)

ตัวอย่าง เีย ในคำว่า เคียก (เคียก)
 เีย ในคำว่า เลียง
 -เีย ในคำว่า เขยั้งใหม่ (เขยั้งใหม่)
 -เีย ในคำว่า เขยั้งใหม่ (เขยั้งใหม่)

ตัวอย่างการใช้สระ เอียที่มีตัวสะกด

สระ เอียที่มีตัวสะกด

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๑	ย	ดยว	เตียว	๑	๑๘๓๕
		หยก	เหียก	๑๐๗	๑๘๘๒
		ดยว	เตียว	๓	๑๙๐๐

^๑ หลัง พ.ศ. ๒๐๗๔ ลงมาแล้ว อาจจะมีมาใช้ในวรรณคดีสมัยอยุธยาได้

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
		คยด	เคียด	๕	๑๙๐๔
		จยง	เจียง	๖๒	๑๙๑๓
		ขยน	เขียน	๑๐๒	๑๙๒๒
		พयर	เพียร	๑๐๖	๑๙๒๗
		ขยว	เขียว	๔๕	๑๙๓๕
		รยน	เรียน	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
		ชยงใหม่	เขียงใหม่	๑๐	๑๙๔๗
		คยว	เคียว	๑๓	๒๐๕๓
		หมยง	เมียง	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		พयर	เพียร	๑๔	๒๐๗๙
๒	เีย	ลียด	เลียด	๖๒	๑๙๑๓
๓	เียม	เทยม	เทียม	๔๑	๑๙๑๗
		เขยง	เขียน	๔๒	๑๙๑๗
		เลียง	เลียง	๑๓	๒๐๕๓
		เพยงชนะ	พยัญชนะ	๙๘	๒๐๕๗
		เขलयง	เขลียง	พงศาวดารฉบับ หลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
๔	เีย	เคียก	เคียก	๖๒	๑๙๑๓
		เลียง	เลียง	๓๘	๑๙๔๐

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
		เลียน	เลียน	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		เรียง	เรียง	๔๑	๒๒๗๗
		เชียงใหม่	เชียงใหม่	ศุภอักษรระหว่างกรุง ธนบุรี-กรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗	๒๓๑๗-๑๘
		เรียก	เรียก	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ฯ (จ.ศ. ๑๒๐๔)	๒๓๘๕
๕	เียบ	เลี้ยง	เลี้ยง	หนังสือออกพระจอม- เมืองฯ	๒๑๖๕
		เรียน	เรียน	หนังสือออกญาตระ- นาวาศรีฯ	๒๑๖๔
		เรียก	เรียก	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
		เรียน	เรียน	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๒)	๒๒๓๑
		เปลี่ยน	เปลี่ยน	๔๒	๒๓๐๑
		เชียร	เชียร	พระราชกำหนดแก้ว (ฉบับตราสามดวง) ขอ ๔๕-๖๕	๒๓๔๘
	เียบ	เนียร์พาล	เนียร์พาน (นิพพาน)	๕๐	๑๙๕๖

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
		เชียงใหม่	เชียงใหม่	พงศาวดารฉบับ หลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เกยีน	เกวียน	พงศาวดารฉบับ หลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	เ-ย	เดยัว	เดี้ยว	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เทยิร	เที้ยน	๙๖	๒๒๓๒
		เชียงใหม่	เชียงใหม่	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ (จ.ศ. ๑๒๐๔)	๒๓๘๕
๖	เ-ย	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		ทีเดยิว	ทีเดี้ยว	สารตราถึงพระยาอภัย ราชาว่าด้วยการ พระเมรุฯ	๒๓๕๓

จะเห็นได้ว่าสระเ-ยที่มีตัวสะกดนี้จะนิยมใช้ตัว ย ตัวเดียวมาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และจะใช้กันต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๐๗๔ และหลังจากนั้นจะนิยมใช้รูป เ-ย หรือ เอ-ย เป็นส่วนใหญ่จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รูป เ-ย จะใช้มาจนปัจจุบัน) โดยที่บางครั้งรูป อ อาจจะมาอยู่หน้าตัว ย เป็นรูป เ-ย ได้

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ นั้น ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าสระเอี้ย ที่ไม่มีตัวสะกด รูป \sim จะอยู่บนพยัญชนะ เช่น มะเมีย แต่ถ้าสระเอี้ยที่มีตัวสะกด รูป \sim หรือ \sim จะอยู่บนตัว ย เช่น เขียงใหม่ เกียน เดียว เขียงใหม่ การใช้ \sim อยู่บนตัว ย นี้ได้นิยมใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่นคำว่า เขียงใหม่ เกี้ยว (ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี ถึงพระยาเขียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔) เป็นต้น

การใช้สระเอี้ยนี้ สรุปได้ว่าแต่เดิมมาอาจจะใช้รูปต่างกันคือถ้าไม่มีตัวสะกดจะใช้รูป \sim - ย, \sim - ยย คำที่มีตัวสะกดจะใช้ ย ตัวเดียว ต่อมาคำที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกดจะใช้รูปเดียวกันคือรูป \sim ย, \sim ย, \sim ย, \sim ย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเอี้ยคือ คำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป ย, \sim ย ปัจจุบันจะใช้รูป \sim , \sim ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ย \rightarrow \sim	นยรมิต	เนรมิต	๑๔	๒๐๗๔
\sim ย \rightarrow \sim	เพยงชนะ	พยัญชนะ	๔๘	๒๐๕๗

การใช้สระเอือ

สระเอือ ประกอบด้วย \sim กับ \sim และ \sim หรือ \sim (\sim -เอือ, \sim -เอือ), \sim กับ \sim , \sim , \sim , และ \sim กับ \sim (\sim -เอือ, \sim -เอือ, \sim -เอือ, \sim -เอือ)

สระเอือ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้มี ๒ ประการคือ

๑. อยู่หน้า-หลัง พยัญชนะ คำที่ไม่มีตัวสะกดจะมี \sim สองตัว คำที่มีตัวสะกดจะมีตัว \sim ตัวเดียว พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

ตัวอย่าง ๑๒๖๖ (๙-เผอ) เผื่อ

 ๑๒๖๖ (๙-เสอง) เสื่อง

๒. อยู่หน้า-บน-หลัง พยัญชนะ คำที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกดจะใช้รูปเดียวกันคือ เผื่อ, เสื่อง, เสื่อง, ส่วน เสื่อง จะใช้ในคำที่มีตัวสะกด พบใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๘๒ - รัตนโกสินทร์ตอนต้น (รูป เสื่อง ใช้มาจนถึงปัจจุบัน)

ตัวอย่าง เผื่อ เผื่อ เสื่อง
 เมือง เมือง เรือง

ตัวอย่างการใช้สระเอื้อ

การใช้สระเอื้อ

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๑	๙-เออ	๙-เผอ	เผื่อ	๑	๑๘๓๕
๒	๙-เอ	๙-เสอง	เสื่อง	๑	๑๘๓๕
๓	เอื้อ	เมือง	เมือง	๑๐๗	๑๘๘๒
		เผื่อ	เผื่อ	๓	๑๙๐๐
		เผื่อ	เผื่อ	๕	๑๙๐๕
		เมือง	เมือง	๕	๑๙๐๕
		เผื่อ	เผื่อ	๖๒	๑๙๑๓
		เดือน	เดือน	๖๒	๑๙๑๓
		เปื่อง	เปื่อง	๑๐๒	๑๙๒๒

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
	เนือ	เนือ	๑๐๖	๑๙๒๗
	เดือน	เดือน	๑๐๖	๑๙๒๗
	เมือง	เมือง	๔๕	๑๙๓๕
	เมื่อ	เมื่อ	๔๕	๑๙๕๕-๖๐
	เดือน	เดือน	๔๕	๑๙๕๕-๖๐
	เมื่อ	เมื่อ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เหลือ	เหลือ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เมือง	เมือง	หนังสือออกพระจอม เมืองฯ	๒๑๖๔
	เมื่อ	เมื่อ	๑๑๔	๒๒๒๗
	เมื่อ	เมื่อ	จารึกวัดคันธภูมิ	๒๒๙๒
	เดือน	เดือน	จารึกวัดคันธภูมิ	๒๒๙๒
	เดือน	เดือน	๔๒	๒๓๐๑
	เมือง	เมือง	ร่างสารตราเจ้าพระ ยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
เ-อี	เดือน	เดือน	ร่างสารตราเจ้าพระ ยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๔	เื่อ	เมื่อ	เมื่อ	๓	๑๙๐๐
		เมือง	เมือง	๓	๑๙๐๐
		เมื่อ	เมื่อ	๑๐๖	๑๙๒๗
		ลือ	ลือ	๔๕	๑๙๓๕
		เมือง	เมือง	๔๕	๑๙๓๕
		เรือน	เรือน	๕๓	๑๙๔๒
		เดือน	เดือน	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		เมื่อ	เมื่อ	๑๔	๒๐๗๔
		เมือง	เมือง	หนังสือออกญาตราะ- นาวาศรีฯ	๒๑๖๔
		เดือน	เดือน	ระขังเหล็กวังจันทร์เกษม	๒๒๒๐
		เพ็อง	เพ็อง	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เมื่อ	เมื่อ	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
		เมือง	เมือง	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
		เดือน	เดือน	ระขังเหล็กพิษณุโลก	๒๒๓๐
		เมื่อ	เมื่อ	จารึกที่วังจันทร์เกษม	๒๒๔๘

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๕		เหลื่อมใส	เหลื่อมใส	จารึกที่วังจันทร์เกษม	๒๒๙๘
		เมือง	เมือง	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
	เ-อี	เนื้อ	เนื้อ	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	เ-อี	เผือก	เผือก	๔๘	๑๙๕๕-๖๐
		เมือง	เมือง	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	เ-ือ	เมือง	เมือง	หนังสือออกพระจอมเมืองฯ	๒๑๖๔
		เมือง	เมือง	หนังสือออกญาตระ-นาศรีฯ	๒๑๖๔
		เมือง	เมือง	ระฆังเหล็กอุทอง	๒๑๘๑
		เนื้อความ	เนื้อความ	สนธิสัญญาสยามฝรั่งเศส	๒๒๓๑
		เมื่อ	เมื่อ	๔๑	๒๒๗๗
	เพื่อง	เพื่อง	๔๑	๒๒๗๗	
	เหมือน	เหมือน	พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๕	๒๓๔๘	
๖	เ-ือ	เมือง	เมือง	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓

จะเห็นได้ว่าในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ สระเอือ ที่มีตัวสะกดและไม่
มีตัวสะกด จะมีรูปสระใช้ต่างกัน และจะวางสระบนบรรทัดเดียวกับพยัญชนะ
สมัยต่อมา คำที่ออกเสียงเอือ จะนิยมใช้รูป เอือ และ เอือ มาจนกระทั่ง
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น^๑

รูปสระเอือ ที่เป็นต้นเค้าของสระเอือ ในปัจจุบันคือ สระเอือ ในจารึก
หลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๘๕๕-๖๐ ในคำว่า เอิ๊ก หลังจากนั้นรูป เอือ คงจะค่อย ๆ
พัฒนามาจนเป็นรูป เอือ และวาง ๒ ไว้บนพยัญชนะต้นในปี พ.ศ. ๒๑๖๔

หลังจากที่รูป เอือ ปรากฏใช้ในปี พ.ศ. ๒๑๖๔ ก็จะใช้มาถึงปัจจุบัน
แต่ถึงแม้จะมีรูป เอือ ใช้แล้ว ก็ยังคงนิยมใช้รูป เอือ, เอือ ด้วย บางครั้ง
๒ ๒ ๒ อาจจะมาอยู่บนตัว อ เป็น เอือ, เอือ, และ เอือ ก็ได้^๒

นอกจากรูปต่าง ๆ ในหน้า ๕๑๙-๕๒๒ แล้ว สระเอืออาจมีรูป ๒ ได้อีก
ด้วย จากข้อมูลจะปรากฏคำเดียวคือคำว่า เอิ (เดือน) ในจารึกหลักที่ ๘๖
พ.ศ. ๒๒๓๒

^๑ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตัว อ ที่ปรากฏในรูปเหล่านี้ อาจจะมีรูป ๖

^๒ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถ้ามีตัวสะกด ๒ จะอยู่
บน อ เช่น เมอึง ถ้าไม่มีตัวสะกด ๒ จะอยู่บนพยัญชนะ เช่น เหนือ

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเอือ คือ คำบางคำสมัยก่อนใช้รูป ๒-เอ, เอือ ปัจจุบันจะใช้รูป ๒, เอือ ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๒-เอ → ๒	๒-เสอก	ศึก	๑	๑๘๓๕
เอือ, → เอือ	เอืออง	เอือยง	ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรี-กรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗	๒๓๑๗-๘
เอือ → เอือ	เอืออง	เอือยง	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐

การใช้สระอัว

สระอัว มีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

สระอัว ที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกด มีการใช้ต่างกันเล็กน้อย

สระอัวที่ไม่มีตัวสะกด มีการใช้ดังนี้

๑. อยู่หลังพยัญชนะ โดยจะใช้ าว อยู่หลังพยัญชนะ มีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ถึงประมาณ พ.ศ. ๑๙๖๐ เช่นคำว่า ทาว ทาววาว เป็นต้น

๒. อยู่บน-หลังพยัญชนะ โดยจะใช้ -ว, ัว, -ววิ, -ววิ จะใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๒๒ ถึงปัจจุบัน

-ว ปรากฏใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒ ในคำว่า ชว

ัว ปรากฏใช้ครั้งแรกในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ในคำว่า ตัว

จะเห็นได้ว่าการใช้ ว กับ ัว ในคำที่ออกเสียง อัว นี้ เดิมไม้หันอากาศจะอยู่บนตัว ว ก่อน ต่อมาจึงค่อย ๆ เลื่อนมาอยู่บนพยัญชนะต้นใน พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน

บางครั้งจารึกหลักเดียวกันจะใช้ทั้งรูป วว และ -ววิ เช่น จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕ จะใช้ในคำว่า วว (ววิ) และ พลวิ (พลวิ) เป็นต้น

-ววิ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๔๔-๖๐ ในคำว่า หววิ

-ววิ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓ ในคำว่า หววิ

จะเห็นได้ว่า การที่มี -ววิ, -ววิ ใช้กันเป็นเพราะเดิมเราใช้ วว มาก่อน แล้วภายหลังมีรูป -ววิ ใช้ ทำให้ผู้จารึกเกิดสับสนเพราะอาจจะเคยชินกับระบบเก่าที่ใช้ตัวอักษรหัน วว แต่ระยะที่จารึกนั้นนิยมการใช้ไม้หันอากาศแล้ว จึงนำเอาการเขียนอักษรหันและการใช้ไม้หันอากาศมาใช้ด้วยกัน เป็น หววิ หรือ หววิ

ตัวอย่างการใช้สระอັว ที่ไม่มีตัวสะกด

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๑	ว	ทาว	ตัว	๑	๑๘๓๕
		วาว	ัว	๑๐๗	๑๘๘๒
		ชว	ชั่ว	๓	๑๙๐๐
		วาว	ัว	๔๕	๑๙๓๕
		ชว	ชั่ว	๓๘	๑๙๔๐
		งว	งัว	๕๐	๑๙๕๖
๒	ว	ชว	ชั่ว	๑๐๒	๑๙๒๒
		ชว	ชั่ว	๔๕	๑๙๓๕
		พลว	พลัว	๖๔	๑๙๓๕
		ว	ัว	๓๘	๑๙๔๐
		ชว	ชั่ว	๓๘	๑๙๔๐
		ตว	ตัว	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
		ัว	ตัว	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	ัว	ตัว	สนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส	๒๒๓๑	
	ครว	ครัว	ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรี - กรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗	๒๓๑๓-๘	
	๓	ว	หวัว	หัว	๔๙
ัว		หวัว	หัว	๑๓	๒๐๕๓

๒. อยู่หน้า-บนพยัญชนะ คือรูป เอ พบใช้คำเดียวในคำว่า เลือไทย (เลือไทย) ในจารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕

๓. อยู่หน้า-บน-หลังพยัญชนะ คือรูป เออ พบใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๐๐-๑๙๓๕

ตัวอย่าง	เลือไทย ^๑	(เลือไทย)
	บ้ำเรอ ^๒	(บ้ำเรอ)

ตัวอย่างการใช้สระเออ ที่ไม่มีตัวสะกด

๑ คำนี้ในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ อ่านไว้ว่า เลือไทย แต่ผู้เขียนได้ตรวจสอบกับจารึกดูแล้วเห็นว่าน่าจะเป็นรูป ๒ มิใช่

๒ รูป เอ-อิ จะปรากฏใช้ในคำนี้เท่านั้น

สระเออ ที่ไม่มีตัวสะกด

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
๑	เอ-อ	บ่เรือ	บ้ำเรือ	๑	๑๘๓๕
		เสมือ	เสมอ	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เสมือ	เสมอ	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๒)	๒๒๓๑
		อำเพอ	อำเเออ	พระราชกำหนดเกล้า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕	๒๓๔๘
๒	เอ	เล็ไท	เลอไท	๔๕	๑๘๓๕
		๓	๑๙๐๐		
๓	เอือ	เสมือ	เสมอ	๓	๑๙๐๐
		เลือไทย	เลอไทย	๓	๑๙๐๐
		เสมือ	เสมอ	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
		บ้ำเรือ	บ้ำเรือ	๑๐๖	๑๙๒๓
		เสมือ	เสมอ	๖๔	๑๙๓๕
๑-อี	บ้ำเรืออี	บ้ำเรือ	๖๒	๑๙๑๓	

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/ เอกสาร	พ.ศ.
	เงิน	เงิน	๕	๑๙๐๔
	เล็ก	เล็ก	๑๑	๑๙๐๔
	เงิน	เงิน	๑๐๖	๑๙๒๗
	เรียง	เรียง	๔๕	๑๙๓๕
	เขย	เขย	๕๐	๑๙๕๖
	เกิด	เกิด	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	สรรเสริญ	สรรเสริญ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เจริญยศ	เจริญยศ	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เฉลิม	เฉลิม	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เงิน	เงิน	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
	เงิน	เงิน	๑๑๕	๒๒๒๘
๒	จำเรียง	เจริญ	หนังสือออกพระวิสุตร สมุห (ฉบับที่ ๒)	๒๒๓๑
	เขย	เขย	จารึกวัดคันธภูมิ	๒๒๕๒
	เกิด	เทอด	๙๒	๒๓๐๑
	เงิน	เงิน	ร่างสารตราเจ้าพระยา มาจักรีถึงพระยา เชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
๔	๒	เขย	๑๕	๒๐๕๒-๖๘

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
		เล็ก	เล็ก	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		เกิด	เกิด	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		จำเริญ	เจริญ	หนังสือออกพระวิสูตร สุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
		เกิด	เกิด	๔๖	๒๒๓๒
		จำเริญ	เจริญ	จารึกแผ่นหิน วังจันทร์เกษม	๒๒๔๘
		เงิน	เงิน	ร่างสารตราเจ้าพระ ยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
๕	๒	เล็ก	เล็ก	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓
๖	๒	เกิด	เกิด	๔๔	๑๙๕๕-๖๐
		เป็ญ	เป็ญ	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐ	๒๒๒๓
		เล็ก	เล็ก	พงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ	๒๒๒๓

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
		เพลิง	เพลิง	สารตราถึงพระยา อภัยราชาว่าด้วยการ พระเมรุ	๒๓๕๓
๗	เือ	เลือส	เลิศ	๖๒	๑๔๑๓
		เกือด	เก็ด	๖๒	๑๔๑๓

จะเห็นได้ว่าสระเออที่มีตัวสะกด จะใช้รูป เ-เ ก่อน ต่อมาจะใช้รูป
เือ, เ-อ, เ็, เ็, เ็, เือ รูปอื่น ๆ จะค่อย ๆ เลิกใช้ไปคงเหลือแต่รูป
เ็ ที่จะยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเออ ที่มีตัวสะกดคือ ถ้าหากมีตัวสะกดเป็น
ตัว ย, ญ สระเออจะใช้รูป เ รูปเดียว เช่น

เสวย จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐

เสวย จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๔๒๗

เสวย จารึกวัดพญาภู พ.ศ. ๑๔๗๐

เลย จารึกหลักที่ ๔๒ พ.ศ. ๒๓๐๑

จำเลย พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง)

ข้อ ๔๕-๖๕ พ.ศ. ๒๓๔๘

อญเขมู จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓

การใช้ในลักษณะนี้จะมีใช้มาจนถึงปัจจุบันในคำต่าง ๆ เช่น เคย เคย
เลย

การใช้สระเออนี้ สรุปลงได้ว่าแต่เดิมมาคงจะใช้รูปต่างกันคือ ในจารึก
หลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ คำที่ไม่มีตัวสะกดจะใช้รูป เ-อ คำที่มีตัวสะกดจะใช้
รูป เ-อ- ต่อมาคำที่ไม่มีตัวสะกดและมีตัวสะกดอาจจะใช้รูปเดียวกันได้คือ

เ-อ	บำเรอ	เลอก
เ-	เลโท	เงิน
เ-อ	เลอไทย	เลอส

แต่ต่อมารูป เ-อ จะใช้ในคำที่ไม่มีตัวสะกด และรูป เ- จะใช้ในคำที่มี
ตัวสะกดและจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนรูปอื่น ๆ จะค่อย ๆ เลิกใช้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเออ คือคำบางคำสมัยก่อนจะใช้รูป เ-เ,
เ-เ, เ-เ, เ-เ, เ-เ ปัจจุบันจะใช้รูป เ-, เ-, เ-, เ- ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
เ → ะ	เถง	ถึง	๑	๑๘๓๕
เ → ึ	เถง	ถึง	๑	๑๘๓๕
เ → ึ	เถิง	ถึง	๓	๑๙๐๐
เ → ึ	เหมิน	หมิ่น	๕	๑๙๐๔
เ → ็	เสริต	เสรีจ	๑๑๕	๒๒๒๓
เ → ื่อ	เดิน	เดือน	จารึกลานทองคำของ พระมหาเถรจุฑามณี	๑๙๑๔
เ → ึ	เถิง	ถึง	๒	๑๘๙๐-๑๙๒๐
เ → ึ	เหมิน	หมิ่น	๓	๑๙๐๐
เ → ื่อ	เพิน	เพื่อน	๑๐๖	๑๙๒๓
เ → ึ	เถิง	ถึง	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
เ → ึ	เถิง	ถึง	หนังสือออกพระจอม เมืองฯ	๒๑๖๔

การใช้สระ ฤ

พระยาอุปกิตศิลปสารได้อธิบายถึง ฤ ฎ ฌ ฎ ฎ ไว้ว่า

"ฤ ฎ ฌ ฎ ฎ < ตัวนี้เป็นสระมาจากสันสกฤต จะเขียนโดด ๆ ก็ได้ ประสมกับพยัญชนะก็ได้ แต่ใช้เขียนข้างหลังพยัญชนะ"^๑

ฤ จะมีการใช้เหมือนปัจจุบันคือจะใช้ในคำที่ออกเสียง ริ ริ และ เรอ ฤ จะใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ในคำว่า สฤทธิ ฤ อาจจะใช้ขึ้นต้นพยางค์หรือใช้ประสมกับพยัญชนะอื่นก็ได้ เช่น

ฤกษ (ฤกษ์) จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘

นิฤพาน (นิรพาน) พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

ทฤไทย (ทฤทัย) หนังสือออกพระวิสุตรสุนทร. (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑

กฤตย (กฤตย) จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐

ปฤक्षा (ปรีक्षा) พระราชกำหนดเก่า (ฉบับตราสามดวง)

ชื่อ ๕๕-๖๕ พ.ศ. ๒๓๕๘

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ ฤ คือแต่เดิมมาก็มีการใช้น้อยอยู่แล้ว และ ปัจจุบันอาจจะเปลี่ยนมาใช้รูป ร, ริ ก็ได้ เช่นคำว่า

มฤสม (จตหมายเหตุ ร.๒ ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของใน การพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓) ปัจจุบันจะใช้ว่า มรสม

^๑พระยาอุปกิตศิลปสาร, หลักภาษาไทย (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๔.

นิรพาน (พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓) ปัจจุบันจะใช้ว่า
 นิรพาน (นิพพาน)
 ปฤกษา (พระราชกำหนดเกล้า (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕ พ.ศ.
 ๒๓๔๘) ปัจจุบันจะใช้ว่าปรีกษา เป็นต้น

การใช้สระ ฤ

ฤ จะมีการใช้เหมือนปัจจุบันคือจะใช้ในคำที่ออกเสียง ริ, รือ, เรอ,
 ฤ จะเริ่มใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ ในคำว่า ดงงฤ ฤ
 อาจจะใช้ขึ้นต้นพยางค์หรือใช้ประสมกับพยัญชนะอื่นก็ได้ เช่น

ฤกษ (ฤกษ์)	จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕
ฤไทย (ลือไทย)	จารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕
ฤไชย (ลือชัย)	หนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔
ฤฎการ (นิรพาน)	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
ฤกำแพง (รือกำแพง)	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
ฤกษ (พฤกษ์)	จารึกหลักที่ ๘ พ.ศ. ๑๘๐๒-๑๑
ฤฯ (หรือ)	จดหมายเหตุสมัยกรุงธนบุรี ศุภอักษร ระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๖๖-๗ และจดหมายเหตุ ร.๒ พระลงขี้ปลั่งกา จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙)
ฤไทย (ฤทัย)	

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ ฤ คือแต่เดิมมาก็มีการใช้น้อยอยู่แล้ว และ
ปัจจุบันอาจจะเปลี่ยนมาใช้รูป ฤ, หรือ, ลือ ก็ได้ เช่นคำว่า

พฤกษ (จารึกหลักที่ ๘ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑) ปัจจุบันจะใช้ว่า พฤกษ

ฤกษ (จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕) ปัจจุบันจะใช้ว่า ฤกษ

ฤก้าแพง (พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓)

ปัจจุบันจะใช้ว่า ฤก้าแพง

ฤไทย (จารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕) ปัจจุบันจะใช้ว่า ลือไทย

ฤไชย (หนังสือพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔)

ปัจจุบันจะใช้ว่า ลือชัย เป็นต้น

การใช้ฤ

ฤ จะใช้ในคำที่ออกเสียง ลี ลี ฤ จะใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๖๒
พ.ศ. ๑๘๑๓ ในคำว่า ฤส (ฤธิ) ฤ อาจจะใช้ขึ้นต้นพยางค์หรือใช้ประสมกับ
พยัญชนะอื่นก็ได้ เช่น

ฤก (ลือก) เรื่องทรงพระสุบินนิมิตฯ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕)

พฤทธิภาพ (พฤทธิภาพ) ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต
จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ (พ.ศ. ๒๓๑๗-๘)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ ฤ คือแต่เดิมมาก็มีการใช้น้อยอยู่แล้วและปัจจุบัน
อาจจะเปลี่ยนมาใช้รูป ลี, ฤ ก็ได้ เช่นคำว่า

ฤก (เรื่องทรงพระสุบินนิมิตฯ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕))

ปัจจุบันจะใช้ว่า ลือก

พฤทธิภาพ (ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต

จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ (พ.ศ. ๒๓๑๗-๘) ปัจจุบันจะใช้ว่า

พฤทธิภาพ เป็นต้น

การใช้สระ ฤ

ฤ จะใช้ในคำที่ออกเสียง ลี, ลี ฤ จะใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๔๐๐ ในคำว่า ฤไทย ฤ จะใช้ขึ้นต้นพยางค์เท่านั้น เช่น

บนนฤ (บนลือ) จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓

ฤไชย (ลือชัย) หนังสือนิโฆฏาตระนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔

ฤกา (ลือก) จารึกหลักที่ ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗

ฤชา (ลือชา) ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต

จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ (พ.ศ. ๒๓๑๗-๘)

ฤ (ลือ) พระราชสาส์นถึงญวนว่าด้วยการเมืองเวียงจันทน์

และเรื่ององเชียงลือ จ.ศ. ๑๑๕๖ (พ.ศ. ๒๓๓๗)

ฤ (หรือ) จดหมายเหตุ ร.๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรี

ถึงพระยาเชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวศึกเมืองอังวะ

รบกับอังกฤษ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๕)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ ฤ คือแต่เดิมมักมีการใช้น้อยอยู่แล้วและ ปัจจุบันอาจจะเปลี่ยนมาใช้รูป ลือ, ลี, หรือ เช่นคำว่า

ฤไชย (หนังสือนิโฆฏาตระนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔) ปัจจุบันจะใช้ว่า

ลือชัย

ภาก (จารึกหลักที่ ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗) ปัจจุบันจะใช้ว่า ลึก
 ภา (จดหมายเหตุ ร.๓ ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยา
 เชียงใหม่ เรื่องบอกข่าวศึกเมืองอังวะรบอังกฤษ จ.ศ. ๑๒๐๔
 (พ.ศ. ๒๓๘๕) ปัจจุบันจะใช้ว่า หรือ

การใช้สระอำ

สระอำ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีการใช้ดังนี้

๑. อยู่บนพยัญชนะ คือรูป . พบใช้ในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. ๒๒๗๘ โดยจะพบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

บ่เรือ (บ้ำเรือ)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
อ้นาจ (อำนาจ)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐
น้ฎ (นាំฎ)	จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
ล้ริต (ลាំริต)	จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๘๐๔
จันง (จำนง)	จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕
บ่เนจ (บ้ำเน็จ)	จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐
กัมแพง (ก้ำแพง)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
ล้เภา (ลាំเภา)	นันทโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๘

๒. อยู่บน-หลังพยัญชนะ คือรูป -ำ, -ำม
 รูป -ำ ใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงปัจจุบัน

เช่น นำ คำ เป็นต้น

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ -ำ คือคำบางคำสมัยก่อนใช้รูป -ำ

ปัจจุบันจะใช้รูป ำม หรือไม่มีรูป เช่น คำกัร (คัมกัร) พิธีว่าด้วยพิรุณ

ศาสตร จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๔) ข้าณะ (ชนะ) พระราชกำหนดเกล้า
เล่ม ๕ (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๕ พ.ศ. ๒๓๔๔

รูป -ำ ใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๙๕๖ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตัวอย่าง คำม (คำ) จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖

สำมเรศ (สำเริง) หนังสือออกพระจอมเมืองฯ พ.ศ. ๒๑๖๔

กำมล้าง (กำล้าง) ร่างสารตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่ง
ของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓

(พ.ศ. ๒๓๕๔)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ -ำ คือคำต่าง ๆ ข้างต้น ปัจจุบันจะใช้
รูป -ำ เท่านั้น คือจะใช้ว่า คำ, สำเริง, กำล้าง

การใช้สระโอ

สระโอ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการใช้ดังนี้

๑. อยู่หน้าพยัญชนะ คือรูป โ- มีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ จนถึง
ปัจจุบัน เช่น โคร ไค

๒. อยู่หน้า-หลังพยัญชนะ คือรูป โอ-ย เริ่มใช้ในพงศาวดารฉบับ
หลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น

เขียงไม้ย (เขียงใหม่) พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

ไนโยบาย (นโยบาย) จารึกบามแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษม พ.ศ. ๒๒๔๔

ผู้ไคย (ผู้ไค) ท้องตรา (จดหมายเหตุ ร.๒ เลขที่ ๑๗

จ.ศ. ๑๑๗๔ (พ.ศ. ๒๓๕๖)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระโ คือคำบางคำสมัยก่อนใช้รูป โ โ-ย ปัจจุบันจะใช้รูป ไ, ใ, ๕ย ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
โ → ไ	ไว้	ไว้	๑	๑๘๓๕
	ไรรำ	ไรรำ	ร่างสารตราถึงพระยาไตรपुरี เรื่องถวายสิ่งของในการ บรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓	๒๓๕๔
โ-ย → ไ	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	ผู้ไคย	ผู้ไค	ท้องตรา (จดหมายเหตุ ร.๒ เลขที่ ๑๗ จ.ศ. ๑๑๗๕)	๒๓๕๖
โ-ย → ไ	ไคย	ไค	๕๑	๑๙๕๑
	ไควย	ไคว	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
โ-ย → ๕ย	สุโขทัย	สุโขทัย	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
	ไชยราชา	ชัยราชา	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓

การใช้สระโอ

สระโอ มีใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิธีการใช้ดังนี้

๑. อยู่หน้าพยัญชนะ คือรูป โ- ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ มาจนถึงปัจจุบัน เช่น โป โว
๒. อยู่หน้า-หลังพยัญชนะ คือรูป โอ-ย ใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงปัจจุบัน เช่น

ฤไทย (ลือไทย)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐
สุโขไทย (สุโขทัย)	จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓
โดย (ไต่)	ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๕)
๓. อยู่ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำ ลักษณะนี้จะพบเพียง ๒ คำ เท่านั้นคือคำว่า

ตโรย (ตริย)	จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓
โพโร (โพร์)	จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗

สถาบันวิทย์ขบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระไอ คือคำบางคำสมัยก่อนใช้รูป ไ, ไ-ย ปัจจุบันจะใช้รูป ไ, ไ, -ย ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
ไ → ไ	ไต	ใต้	๑๐๗	๑๘๘๒
	ใจ	ใจ	ร่างสารตราถึงพระยา ไทรบุรี เรื่องถวายสิ่ง ของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓	๒๓๕๔
ไ-ย → ไ	ไย	ใจ	หนังสือออกพระวิสุตร สุนทร (ฉบับที่ ๑)	๒๒๓๑
	ไย	ใน	ร่างสารตราถึงพระยา ไทรบุรี เรื่องถวายสิ่ง ของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓	๒๓๕๔
ไ-ย → ไ	ไคลย	ไคล	๑๐๖	๑๘๒๗
	ไคย	ไค้	ร่างสารตราเจ้าพระยา จักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔	๒๓๘๕
ไ-ย → -ย	นสไลย มต	นสิยมุตติ	๑	๑๘๓๕
	ไทรย	ตริย	๓	๑๙๐๐

การใช้ ใ และ ไ นี้จะสับสน และอาจจะมีรูปอื่น ๆ แทนเช่น ใ-ย, ไ-ย
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความนิยมของแต่ละสมัยด้วย เช่น

จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐ จารึกหลักที่ ๑๐ พ.ศ. ๑๙๔๗ และจารึก
หลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖ จะนิยมใช้รูป ไ-ย มาก คำต่าง ๆ ก็จะใช้รูปนี้ เช่น
ไทวย ไกลย ไผย นครไทย สุโขทัย ไจย ไตย อาไสรย ไหมย เป็นต้น

จารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ จะมีแต่รูป ใ ใช้รูปเดียวคำที่ออกเสียง
ไอ จึงต้องใช้รูป ใ นี้รูปเดียว

จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ จะนิยมใช้รูป ไ รูปเดียว

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ นิยมใช้รูป ใ, ไ-ย มาก

นอกจากนี้คำที่ปัจจุบันใช้รูป ใ^๑ สมัยก่อนยังไม่มีรูปนี้ใช้ จึงใช้รูป ไ-ย
เป็นส่วนใหญ่ เช่นคำว่า ไผย สุโขทัย ฯลฯ ลักษณะนี้เป็นที่นิยมใช้กันต่อมา
จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การใช้ ใ, ไ, ใ-ย จะเป็นระเบียบมากขึ้นในสมัยหลัง หลังจากที่มีการ
กำหนดว่าคำใดควรจะใช้อะไร

พบใช้น้อยมาก จะพบในจารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ ในคำว่า
อทยาสราย

กำชัย ทองหล่อ ได้พูดถึงการใช้ ใ, ไ, ัย ไว้ดังนี้

สระโอ (ไม่มีวรรณ) ใช้ในคำไทยแท้ ๒๐ คำคือ

ไกล ไคร ไคร่ ใจ ไข่ ไข่ โค ใต้ ใน ใบ

บัว ใฝ่ ใย สะเก็ด ใส ไล่ ให้ ใหญ่ ใหม่ ไหล

สระโอไม่มีวรรณ

นอกจากคำที่ข้างค้ำใช้ไม่มีวรรณแล้ว คำไทยที่ออกเสียง โอ ให้ใช้สระโอไม่มีวรรณทั้งสิ้น แม้แต่คำที่มาจากภาษาอื่นด้วย คำที่มาจากบาลีสันสกฤตจะใช้รูปต่าง ๆ คือ

โอ (ไม่มีวรรณ) ๑. ใช้เขียนคำที่มาจากสันสกฤต ซึ่งเดิมเป็นสระโออยู่แล้ว เช่น โอศวรรย์ ไพรี ไพโรจน์ เป็นต้น

๒. ใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งคำเดิมเป็นสระอิ อี เอ แล้วแผลงมาเป็นโอ เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยเช่น ไพจิตร ไกรสร เป็นต้น

โอย ใช้เขียนคำที่มาจากภาษาบาลีหรือสันสกฤต เดิมเป็นรูป เอยฺย มาแผลง เป็น เอ เป็น โอ แล้วตัด ย ออกตัวหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ไชย โทโคย เป็นต้น

อัย ใช้เขียนคำที่มาจากภาษานาลีและสันสกฤต ซึ่งเดิมออกเสียงเป็น
๒ พยางค์ คือ "อัย" อ่านว่า อะยะ เมื่อมาใช้ในภาษาไทยเราจะให้อัย
เป็นตัวสะกด ชัย ชัย หทัย เป็นต้น^๑

การใช้สระเอา

สระเอา ใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน วิธีการใช้เหมือนปัจจุบันคือ
จะอยู่หน้า-หลังพยัญชนะ

ตัวอย่าง เจ้า เกา เอา เข้า

การใช้ในลักษณะนี้จะไม่เปลี่ยนแปลงตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
ลงมาถึงปัจจุบัน

^๑ กำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น ๒๕๑๔),
หน้า ๗๔-๗๘.

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้สระเอา คือคำบางคำสมัยก่อนใช้รูป -า, -าว ปัจจุบันจะใช้รูป อ, -าะ, โ, -าว ดังตัวอย่าง

รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
-า → อ	เกาปร	กอปร	๔๓	๑๙๔๒
-า → -าะ	เพร้าว้า	เพราะว่า	๑๑๕	๒๒๒๘
-า → โ	อุกเบาสด	อุโบสด	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
-า → าว	เขา	ข้าว	๑๐๗	๑๘๘๒

การใช้สระทั้ง ๒๗ ตัวนี้ จะเห็นได้ว่ามีทั้งที่ใช้เหมือนและใช้ต่างกับปัจจุบัน นอกจากสระที่ปรากฏรูปดังกล่าวแล้ว ผู้เขียนสังเกตเห็นว่ามีความบางคำสมัยก่อนจะไม่ปรากฏรูปสระ แต่ปัจจุบันจะใช้สระต่าง ๆ เช่น ะ, า, ็ ดังตัวอย่าง

ทเล (ทะเล) จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕

ชน (ชนะ) จารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐

จ (จะ) จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๑๖

พรพุทธ (พระพุท) จารึกหลักที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘

มเสง (มะเส็ง) จารึกวัดคันธกุฎี พ.ศ. ๒๒๙๒

ปรการ (ประการ) ราชสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่

พ.ศ. ๑๒๐๔ พ.ศ. ๒๓๘๔

พยุหะ (พายุ) เรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่
 ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓
 จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๕๒)
 บัญจรงค (เบ็ญจรงค) จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔

๓.๑.๓ การใช้วรรณยุกต์ การใช้วรรณยุกต์จะแบ่งออกเป็น

- ๑) การใช้วรรณยุกต์เอก
- ๒) การใช้วรรณยุกต์โท
- ๓) การใช้วรรณยุกต์ตรี
- ๔) การใช้วรรณยุกต์จัตวา

แต่เดิมมาการเขียนคำต่าง ๆ จะไม่ค่อยนิยมใช้วรรณยุกต์ จะมีจารึกหลัก
 ที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ เท่านั้นที่จะมีการใช้วรรณยุกต์ทั้งเอกและโทมากกว่าจารึก
 หลักอื่น ๆ หลังจากจารึกหลักที่ ๑ ลงมาแล้ว จารึกส่วนใหญ่จะไม่นิยมใส่วรรณ
 ยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะ
 ใช้ไม่เป็นระเบียบแน่นอนเหมือนปัจจุบัน อาจจะมีการใช้สลับกันได้ คำบาง
 คำที่ไม่มีวรรณยุกต์ในปัจจุบัน สมัยก่อนก็อาจจะมิใช่ หรือบางคำปัจจุบันใช้วรรณ
 ยุกต์รูปหนึ่งสมัยก่อนนิยมใช้อีกรูปหนึ่ง เป็นต้น

การใช้วรรณยุกต์ที่ใช้กับพยัญชนะเดี่ยว จะวางวรรณยุกต์ไว้บนพยัญชนะต้น ถ้าเป็นพยัญชนะควบหรืออักษรนำ วรรณยุกต์จะวางตำแหน่งไม่คงที่ บางครั้งจะวางบนพยัญชนะตัวแรกบางครั้งจะวางบนพยัญชนะตัวที่ ๒ ในจารึกหลักที่ ๑ จะนิยมวางไว้บนพยัญชนะตัวแรก เช่น ใหญ่ ไคร่ ไพร์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะวางวรรณยุกต์ไว้บนพยัญชนะตัวที่ ๒ เท่านั้น

การใช้วรรณยุกต์มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑) การใช้วรรณยุกต์เอก

วรรณยุกต์เอกมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จน

ถึงปัจจุบัน อาจจะใช้ในลักษณะต่าง ๆ คือ

๑. ใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้วรรณยุกต์เอก

ตัวอย่าง	แก่	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
	ก่อน	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐
	เล่า	หนังสือออกญาตระนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔
	ท่าทาง	หนังสือราชทูต (น๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
	ว่า	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ รำงตราถึงพระยาไทรบุรี
		เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓

การใช้วรรณยุกต์เอกในลักษณะนี้จะมิตั้งแต่สุโขทัยถึงปัจจุบัน

๒. ใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์โท

ตัวอย่าง	คว่า (คว่ำ)	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ รำงตราถึงพระยาไทรบุรี
		เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓

ขึ้น (ขึ้น) จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี
ถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓

๓. ใช้ในคำที่ปัจจุบันไม่มีรูปวรรณยุกต์

ตัวอย่าง	ทัน (คน)	จารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
	ตำบล (ตำบล)	จารึกหลักที่ ๒ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
	ตระเนาวศรี (ตระเนาวศรี)	หนังสือออกญาตระเนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔
	เรา (เรา)	หนังสือออกญาตระเนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔
	ขอ (ขอ)	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
	เสนา (เสนา)	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึง พระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของ ในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)

นอกจากนี้มีข้อน่าสังเกตคือคำบางคำสมัยก่อนจะไม่ใช้วรรณยุกต์ในคำที่

ปัจจุบันมีรูปวรรณยุกต์เอก

ตัวอย่าง	แต่ (แต่)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
	แก่ (แก่)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐

รูป ๑ นี้ อาจจะเป็นได้ทั้งรูปวรรณยุกต์เอกหรือเครื่องหมายผันทอง

ยอม (ยอม)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
กอ (ก้อ)	จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔
ต่าง (ต่าง)	หนังสือออกญาตระนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔
เปล้าอยู่ (เปล้าอยู่)	หนังสือราชทูต. (๑๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
ผู้ใหญ่ (ผู้ใหญ่)	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ว่างตราถึง พระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของในการ พระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)

๒) การใช้วรรณยุกต์โท

วรรณยุกต์โทมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จน

ถึงปัจจุบัน เดิมจะใช้รูป • ต่อมาจะใช้รูป - อาจจะใช้ในลักษณะต่าง ๆ คือ

๑. ใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์โท

ตัวอย่างข	ตั้ง (ตั้ง)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
	แล้ว (แล้ว)	จารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒
	ผู้	จารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕
	ห้ำหั่น (ห้ำหั่น)	จารึกหลักที่ ๙๓ พ.ศ. ๑๙๔๓
	ทั้ง (ทั้ง)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
	เจ้า	จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔
	ด้วย	หนังสือออกญาตระนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔

นั้น	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
แล้ว	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึง พระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของในการ พระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)
๒. ใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์เอก	
ตัวอย่าง	
ขำ (ข่า)	จารึกหลักที่ ๔ พ.ศ. ๑๔๐๔
ง่า (งั่ว)	จารึกหลักที่ ๑๐๒ พ.ศ. ๑๙๒๒
ล้อม (ล่อม)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
แผ่นดิน (แผ่นดิน)	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
โพร์ (โพร์)	จดหมายเหตุกรุงธนบุรี เรื่องการแต่ง ตั้งเจ้าเมืองสงขลาเริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดิน พระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓
หมั้น (หมั้น)	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึง พระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของในการ พระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)
ช่วย (ช่วย)	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึง พระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของในการ พระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔)

๓. ใช้ในคำที่ปัจจุบันไม่มีรูปวรรณยุกต์

ตัวอย่าง	อุณถ่าน (ถิ่นฐาน)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
	พีช (พืช)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
	ประเวณี (ประเพณี)	หนังสือออกญาตระนาวาศรี พ.ศ. ๒๑๖๔
	สบาย (สบาย)	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
	ห้าย (หาย)	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
	ปรารถหน้า (ปรารถนา)	หนังสือราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑
	ไม้ตรี (ไมตรี)	ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ (พ.ศ. ๒๓๑๗-๘)

ลักษณะนี้จะพบได้มากระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๔๕

๓) การใช้วรรณยุกต์ตรี

ผู้เขียนพบคำเดียวในคำว่า พระเจ้าน้ำกึก ในหนังสือจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ หนังสือพระยามหาโยธาถึงอุบากองผู้หลานว่าด้วยการส่วนตัวและเบ็ดเตล็ด จ.ศ. ๑๑๖๔ (พ.ศ. ๒๓๔๖) (ในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ พระราชสาส์นถึงญวนเรื่องถวายเครื่องบรรณาการ จ.ศ. ๑๑๖๔ (พ.ศ. ๒๓๔๕) พระเจ้าน้ำกึก จะใช้ว่า พระเจ้าน้ำกึก)

๔) การใช้วรรณยุกต์จัตวา

ผู้เขียนพบว่าใช้น้อยมาก จะใช้ในคำว่า ดังเก็ย จิวแก้ว และจิวถิก ในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ พระราชสาส์นถึงญวนว่าด้วยการเมือง

เวียงจันทน์และเรื่ององเชียงสือ จ.ศ. ๑๑๕๖ (พ.ศ. ๒๓๓๗) และในคำว่า หัวเข่า (หัวเขา) เผ่า (เข้าเผ่า) เผ่า (เผา) ในจดหมายเหตุกรุงธนบุรี เรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากถึงรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๓๑ (พ.ศ. ๒๓๑๒)

การที่เครื่องหมายวรรณยุกต์ตรีและจัตวามีใช้น้อยมาก และจะปรากฏใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาจเป็นได้ว่าคำที่จะมีวรรณยุกต์ทั้งสองนี้จะเป็นคำที่มาจากต่างประเทศคือภาษาจีน เช่นคำว่า โต๊ะ ตั้งโต๊ะ อ่อง ก๊ก เลี้ยว ฯลฯ หรือเป็นคำที่เป็นเสียงอุทาน เช่น อ๊วย อ้อย ญ๊วย วิว๊วย ฯลฯ คำที่เป็นเสียงอุทานจึงไม่มีบันทึกไว้ในเอกสารราชการหรือในจารึกซึ่งจะจารึกเกี่ยวกับศาสนา คำที่ยืมมาจากภาษาจีนก็จะปรากฏใช้ในภาษาพูดเป็นส่วนมาก คำต่าง ๆ เหล่านี้จึงมิได้ถูกบันทึกไว้ เรามีวรรณคดีที่มาจากจีนเช่นเรื่อง สามก๊ก ซึ่งได้แปลขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ คำในเรื่องสามก๊กจะเป็นชื่อจีนเป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนได้ติดตามไปค้นต้นฉบับแต่ไม่พบต้นฉบับตัวเขียนที่เก่าขนาดสมัยรัชกาลที่ ๑ คงพบแต่ฉบับคัดลอกซึ่งคงจะมีอายุในราชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ผู้เขียนจึงมีใต้นำมากล่าวถึง แต่สันนิษฐานว่าการใช้วรรณยุกต์ตรีและจัตวา คงจะใช้น้อยมาก เมื่อเรานำวรรณคดีจากจีนมาแปลเป็นภาษาไทย และถึงแม้ในปัจจุบันคำที่มีรูปวรรณยุกต์ตรีและจัตวา ก็จะน้อย เมื่อเทียบกับการใช้วรรณยุกต์เอกและโท

๓.๑.๔ การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็น

๑) การใช้เครื่องหมายแทนสระ

๒) การใช้เครื่องหมายประกอบการเขียน

๑) การใช้เครื่องหมายแทนสระ หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับพยางค์ เพื่อแทนสระ มีเครื่องหมายเดียวคือ เครื่องหมายไม้หันอากาศ

เครื่องหมายไม้หันอากาศ (๖)

เครื่องหมายไม้หันอากาศใช้ในคำที่มีสระอะและมีตัวสะกด^๑ จะปรากฏใช้เมื่อใดยังไม่เป็นที่แน่ชัด แต่สันนิษฐานว่าคงจะมีใช้ในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๐๒-๔ เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏ เครื่องหมายไม้หันอากาศปรากฏใช้ในจารึกต่าง ๆ ในระยะแรกดังนี้

จารึกหลักที่ ๒	ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐	ปรากฏในคำว่า
วังข้าง	บรรทัดที่ ๑๖	ตำแหน่งที่ ๑
ยง	บรรทัดที่ ๒๔	ตำแหน่งที่ ๑
ทง	บรรทัดที่ ๓๒	ตำแหน่งที่ ๑ ฯลฯ

^๑แต่เดิมมาคำที่มีสระอะและมีตัวสะกดจะใช้อักษรหัน (ดูรายละเอียดได้ในเรื่องอักษรหันหน้า ๔๓๓-๔) ต่อมาจะเริ่มใช้ไม้หันอากาศในภายหลัง

จารึกหลักที่ ๘	ประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑	ปรากฏในคำว่า
ทงหลาย	บรรทัดที่ ๗	ด้านที่ ๓
ยง	บรรทัดที่ ๑๐	ด้านที่ ๓
ทง	บรรทัดที่ ๖	ด้านที่ ๔ ฯลฯ
จารึกหลักที่ ๕	พ.ศ. ๑๙๐๔	ปรากฏในคำว่า
ดง	บรรทัดที่ ๒๖	ด้านที่ ๒
ทงหลาย	บรรทัดที่ ๑๘	ด้านที่ ๓
อน	บรรทัดที่ ๓๓	ด้านที่ ๓
น	บรรทัดที่ ๓๔	ด้านที่ ๓ ฯลฯ

จากการปรากฏของไม้หันอากาศในจารึกดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้สันนิษฐานในขั้นต้นได้ว่าน่าจะมีการใช้ไม้หันอากาศประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๘๒๐ แต่เมื่อได้ศึกษาดูจากจารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐ จะเห็นได้ว่ายังไม่มีการใช้ไม้หันอากาศ ยังคงนิยมใช้ตัวหันอยู่ ดังนั้นไม้หันอากาศน่าจะปรากฏใช้หลังจาก พ.ศ. ๑๙๐๐ ลงมาแล้ว จึงน่าจะปรากฏการใช้ครั้งแรกในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๐๒-๔ คือในจารึกหลักที่ ๘ และหลักที่ ๕

ไม้หันอากาศนี้จะปรากฏใช้ในคำที่ไม่มีสระอะและมีตัวสะกด รูป ะ จะลดรูปลงใช้เป็นเครื่องหมายไม้หันอากาศ (~) และครั้งแรกจะปรากฏใช้ในคำที่มีแม่กงสะกดก่อน เช่นคำว่า ทง ยง แล้วจึงมีใช้ในคำที่มีแม่ กน สะกด เช่น อน น

ต่อมาใน พ.ศ. ๑๙๑๖ ในจารึกหลักที่ ๔๔ การใช้ไม้หันอากาศในคำที่มีตัวสะกดในมาตราอื่น ๆ จะเพิ่มขึ้นคือ

คำที่มีแม่กก สะกด ในคำว่า ตก นก

คำที่มีแม่กต สะกด ในคำว่า ตัด รัต โพิทิสัตต

คำที่มีแม่เกอว สะกด ในคำว่า มวี

ใน พ.ศ. ๑๙๒๒ ในจารึกหลักที่ ๑๐๒ จะมีการใช้ไม้หันอากาศในคำที่มีแม่กบ สะกด ในคำว่า สดบ

ใน พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐ ในจารึกหลักที่ ๔๒ จะมีการใช้ไม้หันอากาศในคำที่มีแม่กม สะกด ในคำว่า ธรรม

ไม้หันอากาศจะมีการใช้ในจารึกหลักต่าง ๆ ตามตารางดังนี้

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางการแสดงการใช้ไม้หันอากาศสรุปได้ว่า

๑. ไม้หันอากาศได้มีใช้ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๒-๔ และได้ใช้เรื่อยมาจนปัจจุบันนี้

๒. คำที่ใช้ไม้หันอากาศจะเป็นคำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่กง, กน ก่อน ต่อมาจึงมีคำที่มีตัวสะกดในแม่ กก กค กบ กม และเกอว

๓. รูป ัย จะปรากฏใช้น้อยมาก เท่าที่พบมีเพียงคำเดียวเท่านั้น คือคำว่า อัยยาสรย์ ในจารึกหลักที่ ๑๕ บรรทัดที่ ๖ ด้านที่ ๑ การที่มีรูป ัย ใช้น้อย อาจจะเป็นเพราะว่าคำที่ออกเสียง "ไอ" จะมีรูป ไ, ไ-ย, ไ และ ไ-ย ให้เลือกใช้ได้หลายรูป รูป ัย จึงไม่เป็นที่นิยม

๔. รูป ิม จะปรากฏใช้น้อยมาก และจะใช้ในคำไม่กี่คำเท่านั้น ตั้งแต่สมัยสุโขทัย-สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น^๑ คือ

ธรม จารึกหลักที่ ๕๒ พ.ศ. ๑๙๑๗-๒๐๐๐

ธรม จารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐

กรัม] พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓
กรัม]

สอม จารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๒๒๓๒

พญาศรีธรมโศกราช จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของ ในกาพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๓๑ (พ.ศ. ๒๓๑๘)

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ ิม คือคำบางคำสมัยก่อนใช้รูป ิม ปัจจุบันใช้ รร เช่น

กรัม (กรรม) พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

๕. บางครั้งไม้หันอากาศจะใช้ร่วมกับอักษรหัน ลักษณะ เช่นนี้มีไม่มากนัก ดังนี้

^๑รูป ิม หลังจาก พ.ศ. ๒๒๓๒ ลงมาแล้วจะปรากฏที่ใช้น้อยมาก

	รูป	คำ	คำปัจจุบัน	จารึกหลักที่/เอกสาร	พ.ศ.
๑	~ + งง	สังสอน	สังสอน	จารึกบนแผ่นหินที่พระราชวังจันทร์เกษม	๒๒๔๘
	~ + นน	อรหัดหันัน	อรหัดหันันต์	๔๒	๑๙๑๗-๒๐๐๐
๓	~ + วว	หวั	หัว	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
		ตวั	ตัว	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
๔	~ + รร	ธรัม	ธรรม	๔๙	๑๙๕๕-๖๐
		ธรัม	ธรรม	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		กรัม	กรรรม	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		ธรัมมา	ธรรมา	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		ธรัมบุต	ธรรมบุต	๑๕	๒๐๕๒-๖๘
		สรรัค	สรรรค	๑๔	๒๐๗๙
		ธรัม	ธรรม	พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ	๒๒๒๓
		สรรั เพช	สรรร เพชญ	จารึกวัดคันธกฐี	๒๒๕๒
		ธรัม	ธรรม	จารึกวัดคันธกฐี	๒๒๙๒
		ธรัมมาต	ธรรมาสน์	จารึกวัดคันธกฐี	๒๒๙๒
		พรั	พัน	จารึกวัดคันธกฐี	๒๒๙๒

การที่คำต่าง ๆ เหล่านี้ใส่ทั้งไม้หันอากาศและอักษรหัน เป็นไปได้ว่าความนิยมในการใช้อักษรหันในจารึกนั้น ๆ ได้หมดไป (ยกเว้น รร) และได้นิยมใช้ไม้หันอากาศแทนเกือบหมด ดังนั้นในการเขียนคำบางคำจึงเกิดความสับสนทำให้ต้องใส่ทั้งไม้หันอากาศและอักษรหัน

๖. ตำแหน่งของไม้หันอากาศ แต่เดิมมาตำแหน่งของไม้หันอากาศ อยู่บนพylonขณะตัวสะกด เช่น จกั วดี ต่อมาในหนังสือออกพระจอมเมืองศรีราชโกษา พ.ศ. ๒๑๖๔ ไม้หันอากาศจะมีทั้งที่อยู่บนพylonขณะตัวสะกด อยู่ตรงกลาง ๆ และอยู่บนพylonขณะต้น (ในคำว่า หังปวง จังกอบ) ดังนั้นจึงอาจจะถือได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๖๔ เป็นต้น ไม้หันอากาศจะค่อย ๆ เลื่อนมาอยู่ที่ตำแหน่งพylonขณะต้น และในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ การใช้ไม้หันอากาศจะอยู่ที่บนพylonขณะต้นเป็นส่วนใหญ่ และจะใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

๒) การใช้เครื่องหมายประกอบการเขียน หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้กำกับพylon เพื่อให้บ่งให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด เป็นตัวที่ไม่ออกเสียง หรือใช้กำกับพยางค์เพื่อให้รู้ว่าพยางค์นั้นเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น หรือเป็นพยางค์หรือความที่มีการซ้ำ หรืออาจจะใช้ประกอบพยางค์บางพยางค์ โดยแบ่งออกเป็น ๖ เครื่องหมายคือ

- ก. เครื่องหมายทัณฑ์มาต (-)
- ข. เครื่องหมายไม้ไต่คู้ (๘)
- ค. เครื่องหมายไม้ยมก (ๆ)
- ง. เครื่องหมายฝนทอง (๐)
- จ. เครื่องหมายพันหู (")

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฉ. เครื่องหมายนิคหิต (.)

ก. เครื่องหมายทัณฑฆาต (-)

สมัยสุโขทัยยังไม่มีเครื่องหมายทัณฑฆาตใช้ คำที่ปัจจุบันใช้เครื่องหมาย
ทัณฑฆาต สมัยสุโขทัยก็จะเขียนธรรมดา เช่น คำว่า

พงศ อานิสงส สงข เป็นต้น

เครื่องหมายทัณฑฆาตจะปรากฏใช้ในหนังสือนโพนันทสูตรคำหลวง ใน
สมัยสมเด็จพระเจ้าพระบรมโกศ พ.ศ. ๒๒๗๔ และจะใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

เครื่องหมายทัณฑฆาตจะมีการใช้ดังนี้คือ

๑. ใช้กำกับตัวสะกด เพื่อเป็นเครื่องบ่งว่า พยางค์นั้นข้างล่างเป็นตัว
สะกด ถ้าตัวสะกดมีตัวเดียว เครื่องหมาย - จะอยู่บนตัวสะกดนั้น ถ้าตัวสะกดมี
๒ ตัว เครื่องหมาย - จะอยู่บนตัวสะกดตัวที่สอง ตัวอักษรที่มีเครื่องหมายนี้
กำกับอยู่ยังคงออกเสียงเป็นตัวสะกด อักษรที่เป็นตัวสะกดนี้ จะอยู่ในมาตราใด
ก็ได้ ลักษณะนี้จะพบในหนังสือนโพนันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ในคำ
ต่าง ๆ เช่น

การที่ผู้เขียนจัดให้เครื่องหมายแผ่นทอง เครื่องหมายทับทิม และเครื่อง
หมายนิคหิตเป็นแต่เพียงเครื่องหมายประกอบการเขียนเท่านั้น เพราะเห็นว่า
ในคำต่าง ๆ เช่น จั กัท่า จะ บัศตร ปุระมาณ กระสุน สัมเดจ ฝน
อาราม ฯลฯ ถึงจะมีเครื่องหมาย " . " กำกับอยู่ แต่ก็มิได้ทำให้ความ
หมายต่างออกไปจากรูปที่ไม่มีเครื่องหมายกำกับ หรือมิได้ช่วยในการออกเสียง
แต่อย่างใด จึงเป็นแต่เพียงเครื่องหมายที่มาประกอบการเขียนที่นิยมกันในบาง
สมัย โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และจะสังเกตเห็นได้ว่า
เครื่องหมายเหล่านี้จะใช้กำกับพยางค์ที่มีสระอะ ออ เออ โอะลดรูป หรือ
ใช้กำกับตัวสะกดเท่านั้น และหลังจากสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นลงมาจะไม่นิยม
ใช้อีก

อุปัชฌาจารย์	บิลสันนาการ
วิญญาน	ธรรมุตตะโรวาท
ประจักษ์	สรรมโกตคัม
เสด็จ	เพ็ญ

ลักษณะ เช่นนี้จะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยจะปรากฏในคำต่าง ๆ เช่น

สนธิ์	จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๑ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕) เรื่องตั้งกรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ เป็นต้นไป
องอาจ	พระราชกำหนดเล่ม ๕ (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๕ จ.ศ. ๑๑๖๗ (พ.ศ. ๒๓๔๘)
กำหนด	เรื่องแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒)

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าคำที่มีสระเอ และมี จ ญ สะกดจะมีรูป ๘ และ - ปรากฏร่วมกัน เช่น เสด็จ เบ็ญจ เพ็ญ โดย - จะกำกับตัวอักษรเพื่อบ่งให้รู้ว่าเป็นตัวสะกด ส่วน ๘ จะบ่งว่าพยางค์นั้นเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น ลักษณะนี้จะปรากฏต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยจะพบในคำว่า

บำเหน็จ } สำนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์
 เสรีจ } และข้าราชการ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕)

การใช้เครื่องหมาย - กำกับพยางค์เพื่อบ่งว่าเป็นตัวสะกดนี้ ผู้เขียนสันนิษฐานว่าน่าจะดัดแปลงมาจากรูป - ที่กำกับพยางค์ที่เป็นตัวสะกด คือแต่เดิมมาในจารึกหลักที่ ๔๐ พิเศษ ประมาณ พ.ศ. ๑๔๕๐ จะมีคำว่า สงฆราช เครื่องหมาย - จะกำกับบนตัว ข เพื่อบ่งว่า ข เป็นตัวสะกด การใช้ในลักษณะนี้จะนิยมเรื่อยมาจนถึงปลายสมัยอยุธยา แต่รูป - ที่กำกับตัวสะกดนี้ จะเริ่มใช้ประมาณ พ.ศ. ๒๒๗๔ ลงมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงเป็นไปได้ว่าเครื่องหมายกำกับตัวอักษรเพื่อบ่งว่าเป็นตัวสะกดนี้เริ่มจากรูป - แล้วค่อย ๆ ดัดแปลงมาจนเป็นรูป -

๒. ใช้เท่ากับเครื่องหมายไม้ไต่คู้ พบใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเช่น
บำเหน็จ สมเด็จ

เดิมคำที่มีสระเอ และมี จ สะกด จะปรากฏรูป ๘ และ ๙ ร่วมกัน
(ดูรายละเอียดในข้อ ๑) ต่อมาการใช้รูป ๘ และ ๙ ร่วมกันจะหายไป จะนิยม
ใช้แต่รูปเครื่องหมายไม้ไต่คู้อย่างเดียว (เช่นคำ เสด็จ) หรือเครื่องหมาย
ทัณฑฆาตอย่างเดียว (เช่นคำ เสจ) เมื่อไม่ปรากฏรูป ๘ ร่วมกับ ๙ เครื่อง
หมาย ๙ จึงเปลี่ยนมาทำหน้าที่เท่ากับ ๘ ในคำที่มีสระเอ และมี จ สะกด โดย
จะพบในเอกสารต่าง ๆ เช่น

กฎหมายพระราชกำหนดเล่ม ๕ (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๔-๖๕ จ.ศ.
๑๑๖๗ (พ.ศ. ๒๓๔๘) จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

สมเด็จ

บำเหน็จ

สำเร็จ

เอาเท็จเป็นจริงเอาจริงเป็นเท็จ

๓. ใช้กำกับพยัญชนะเพื่อบ่งให้รู้ว่าไม่ออกเสียง ลักษณะนี้จะพบครั้งแรก
ในเอกสารสมัยธนบุรีและจะมีใช้ต่อมาในสมัยหลัง ๆ จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น
ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ (พ.ศ.
๒๓๑๗-๘) จะมีใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ราชศรีห์

ราชสาส์น

จดหมายเทศรัชกาลที่ ๑ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕) ตั้งกรมสมัยกรุง
รัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ เป็นต้นไปจะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

อำมาตย์

พระไชยบุรินทร์

พิศมูโลกย์

สถิตย

เทเวศร์

พิไชยรมฤทธิ

วิษิตณรงค์

จดหมายเทศรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึงพระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของใน
การพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔) จะใช้ในคำว่า

ก้าม

ข. เครื่องหมายไม่ได้คู่ (๔)

แต่เดิมมาเครื่องหมายไม่ได้คู่ยังไม่ใช้ ดังนั้นพยางค์ที่มีเสียงสั้น และใช้ไม่ได้คู่กำกับในปัจจุบัน สมัยก่อนก็อาจจะใช้เครื่องหมายฝนทองกำกับ เช่น คำว่า ก่ (กั) หรืออาจจะไม่ใช้อะไรกำกับเลย เช่น ก เปน เจต เอยน เป็นต้น

เครื่องหมายไม่ได้คู่ปรากฏใช้ครั้งแรกในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือจะปรากฏใช้ในคำว่า กั เป็นครั้งแรก ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ในข้อความดังนี้

"วัน ๕ ๕ ๗ คำเอาเป็นใหญ่หลังสำเภาจีนไปยิงเอาตายพระเจ้าทรงษา ฤๅ ตานหมิไคย์ กั เล็กทัพไปยงฉะปาโม๊กใหญ่"

"แลพระเจ้าทรงษา กั เล็กทัพคืนไป"

ในพงศาวดารฉบับนี้คำว่า กั จะมีไม่ได้คู่เพียง ๒ แห่งเท่านั้น ส่วนคำว่า กั ในที่อื่น ฤๅ จะใช้คำว่า ก

จากข้อมูลสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้เขียนพบว่าเครื่องหมายไม่ได้คู่นี้จะใช้กำกับพยางค์เพื่อช่วยบ่งว่าพยางค์นั้นเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น โดยจะพบใช้กำกับคำที่มีสระอออก คือ ก เป็น ก^๒ จะพบใช้กำกับคำที่มีสระเอ คือ เจต เป็น เจิต เปน เป็น เป็น เป็นต้น

ผู้เขียนได้สังเกตเห็นว่าในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ คำที่ออกเสียงอออก จะปรากฏแต่รูปพยัญชนะต้นเท่านั้น จะไม่มีรูปสระปรากฏคือ

พ = พ่อ ข = ขอ ก = ก่อ ดังนั้น ก จึงน่าจะเท่ากับ กอ ด้วย แต่เดิมมา คำว่า กั จะใช้ว่า ก ต่อมาจะมีเครื่องหมายฝนทองกำกับเป็น กั และผู้เขียน

^๑ จากข้อมูลสมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จะพบ ๔ กำกับคำที่มีสระอออก, เอ เท่านั้น แต่ในปัจจุบันจะใช้กำกับคำที่มีสระแอด้วย คือ แข็ง

^๒ ลักษณะนี้ เป็นลักษณะพิเศษมีใช้คำเดียวเท่านั้น และจะมีเสียงโทด้วย

สันนิษฐานว่ารูปเครื่องหมาย . ที่กำกับคำ ก ก็นี้จะค่อย ๆ พัฒนา มา จนมาเป็น
รูป ๘ และใช้ในคำว่า ก ดังที่ปรากฏในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ.
๒๒๒๓ คำว่า ก นี้จะใช้มาถึงปัจจุบัน

หลังจากที่ปรากฏการใช้เครื่องหมาย ๘ ในคำว่า ก แล้ว ผู้เขียนพบการ
ใช้ไม้ไต่คู้ในพยางค์ที่มีสระ เอ และมีตัวสะกด เพื่อช่วยบ่งว่าเป็นพยางค์ที่มีเสียง
สั้น โดยจะพบใช้ในหนังสือโน้ตไทยโน้ตสุตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔ ในคำต่าง ๆ
เช่น

สมเด็จ	เสรี	บำเพ็ญ
เสด็จ	เชิงข่า	เพ็ง เป็นต้น

การใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้ในหนังสือโน้ตไทยโน้ตสุตรคำหลวงนี้ มีข้อนำ
สังเกตคือ

๑. ถ้าเป็นคำที่มีสระเอ และมีตัวสะกดในมาตราอื่น ๆ ไม้ไต่คู้จะช่วย
บ่งว่าเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น เช่น เชิงข่า เพ็ง เจ็ด เร็ว
๒. ถ้าเป็นคำที่มีสระเอ และมี จ สะกด จะใช้ทั้งเครื่องหมายไม้ไต่คู้
และเครื่องหมายทัณฑฆาต โดย ๘ จะช่วยบ่งว่าเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น และ
ใช้กำกับตัวสะกด จ แต่ก็ยังคงออกเสียงตัวสะกดนั้นอยู่ เช่น เสรีจ เสด็จ
สมเด็จ

การใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้ในพยางค์ที่มีสระเอ และมีตัวสะกด เพื่อช่วย
บ่งว่าเป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้นนี้ จะมีใช้ต่อมาในสมัยธนบุรีโดยจะปรากฏในเอกสาร
ต่าง ๆ เช่น

สมณสาส์นระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคนหุต จ.ศ. ๑๑๓๗ (พ.ศ.
๒๓๑๘) จะพบในคำว่า เอ้า เช็ด เอียน ดังนี้

"รดปศุตยวนใหม่คาคเอ้วสาย ๑ ... หัวขาวเช็ดมือ ๑"

"มันคงด้วยวัคมีฮันเอียนระงับร้อนตามกุศลแห่งอาจารย์"

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้ในลักษณะนี้ จะ
ใช้บ้างไม่ใช้บ้าง เช่น ในสำเนาคำปรึกษาเรื่องตั้งพระบรมวงศานุวงศ์ และ

ข้าราชการ จ.ศ. ๑๑๔๔ (พ.ศ. ๒๓๒๕) จะปรากฏเครื่องหมายไม้ไต่คู้ ในคำว่า บำเหน็จ แต่คำว่า สมเด็จ ยังไม่ใส่ไม้ไต่คู้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายไม้ไต่คู้คือ จากข้อมูล ผู้เขียนพบว่า ยังมีการใช้เครื่องหมาย ๘ ซึ่งต่างไปจากเกณฑ์การใช้ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในคำว่า จี และ จ

จี] พบในเอกสารเรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่ต้น
 จ] แผ่นดินพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒)

"จีขอเป็นใหญ่น้อยยกสูนดินคำ" (จะ)

"ปีจ้สำฤทธิคัก" (จอ)

การที่ผู้เขียนรวมรูป ๘ ในคำว่า จี ไว้ในเครื่องหมายไม้ไต่คู้ (๘) เพราะในเอกสารเรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลาเริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒) ผู้เขียนพบว่ามีการใช้รูป ๘ และ ๘ แทนกันได้ดังตัวอย่าง

จีขอเป็นใหญ่น้อยยกสูนดินคำ (จะ)

จัดแจงราชการเมืองตาหนิเสจ้แล้ว (เสรีจ)

จัหามปรามกัใหม่หัน (จะ) (กั)

จัดแจงราชการเสจ้แล้ว (เสรีจ)

ยกทัพมาตีเมืองสงขลาที่ทังปลักแรก (กั)

คำว่า จะ จะใช้ ๘ (จ้) หรือ ๘ (จี) ก็ได้

เสรีจ จะใช้ ๘ (เสจ้) หรือ ๘ (เสจ้) ก็ได้

กั จะใช้ ๘ (กั) หรือ ๘ (กั) ก็ได้

ผู้เขียนจึงถือว่ารูป ๘ ในคำเหล่านี้ก็คือ ๘ นั่นเอง คำว่า จี ซึ่งพบในคำว่า ปีจ้ ก็น่าจะเป็น จี นั่นเอง

การใช้เครื่องหมาย ๘ ในคำว่า จี นี้มีใช้เฉพาะในเอกสารฉบับเดียวเท่านั้น จึงอาจจะจัดเป็นข้อยกเว้นที่เป็นการใช้เฉพาะบางคำบางสมัยเท่านั้นก็ได้

ค. เครื่องหมายไม้ยมก (๑)

เครื่องหมายไม้ยมก จะใช้กำกับพยางค์เพื่อบอกคำหรือความซ้ำ แต่เดิมมา เมื่อต้องการจะซ้ำคำหรือความก็จะเขียนข้อความนั้น ๆ ลงไป เช่น จารึกหลักที่ ๑๑ พ.ศ. ๑๙๐๔-๑๙๑๒ บรรทัดที่ ๒๖ ด้านที่ ๒ จะใช้ว่า

"ปลูกพระโพพนิทนแทนบูชาดอกไม้ตรงตางสิง"

จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ บรรทัดที่ ๓๔ ด้านที่ ๒ จะใช้ว่า

"รงงสิรสสมือออกตางตางฉน"

ต่อมาในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖ บรรทัดที่ ๑ ด้านที่ ๑ จะมีการใช้ไม้ยมกในคำว่า

"พนั ๙ รอย ๑๖ ปีเดือนนิงยี่ ๑๐ วัน ๆ นีแล"

หลังจาก พ.ศ. ๑๙๑๖ ลงมาแล้ว ไม้ยมกก็ยังไม่เป็นที่นิยม เมื่อมีการซ้ำก็จะใช้คำนั้น ๆ ซ้ำเหมือนเดิม จนกระทั่งในจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๙ จึงพบการใช้ไม้ยมกอีกครั้งหนึ่งในบรรทัดที่ ๑๒ ด้านที่ ๒ ดังข้อความว่า

"ภูเก็คมาชาติโต ๆ กัตติขุมมีปรีชญาและสมบัตติ"

หลังจาก พ.ศ. ๒๐๗๙ ลงมาแล้ว ไม้ยมกก็จะมิได้มีมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างในจารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะใช้ในข้อความว่า

"แลชาวพระนครศรีอยุธยาซึ่งไวย้อริบด้วยชาวตาทหนี ๆ นั้นตายหมาก"

"ไปยั้งเอาคายนพระเจาหงษา ๆ ตานหมี่ไคยก็เล็กทัพไปยั้งณะป่าไม้กใหญ่"

สนธิสัญญาระหว่างสยาม-ฝรั่งเศสปี พ.ศ. ๒๒๓๑ มีความว่า

"แลชาติโต ๆ ซึ่งมีไค้อยู่ในบังคับภูมิตัน....."

จารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ มีความว่า
"เกิดมาในภพใด ๆ โหเกิดในตระกูลทั้ง ๓"

ศุภอักษรระหว่างกรุงธนบุรีกับกรุงศรีสัตนาคณหุต จ.ศ. ๑๑๓๖-๗ มีความว่า

"เชิญสมณสารไปถวายเต้สมเด็จพระสงฆราชาคณะ ๆ เข้ามาถวายพระ
ภอรตามลมณกิจ"

พระราชกำหนดเกล้าเล่ม ๕ (ฉบับตราสามดวง) ข้อ ๔๕-๖๕ จ.ศ. ๑๑๖๘ มีความว่า

"ถ้าแลเนื้อความเหตุอันเดียวกันก็ให้ การเถิด"

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างตราถึงพระยาไทรบุรีเรื่องถวายสิ่งของ
ในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ มีความว่า

"เพราะกำลังพระบารมีหากให้รีบัดต่าง ๆ "

จากตัวอย่างการใช้ไม้มกตั้งแต่สมัยอยุธยาลงมาจนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์
นั้นจะเห็นได้ว่า จะใช้เมื่อต้องการซ้ำคำหรือความนั้น ๆ โดยไม่คำนึงว่าจะ
เป็นคำหรือความต่างชนิดกัน เช่นคำว่า ให้ ๆ (คำช่วยกริยากับคำกริยา) ชาว
ตาทนี ๆ (กรรมและประธาน) เป็นต้น

ปัจจุบันการใช้ไม้มกจะมีกฎเกณฑ์การใช้แน่นอนคือ

"๑ เรียกว่าไม้มก หรือมก ใช้เขียนไว้ข้างหลังคำหรือความเพื่อ
ให้อ่านคำหรือความนั้นซ้ำกันสองหน แต่ต้องเป็นคำหรือความชนิดเดียวกัน ถ้า
เป็นคำหรือความต่างชนิดกันแม้จะมีรูปเหมือนกันก็ใช้มกไม่ได้ ต้องเขียนด้วยตัว
อักษร เช่น

เขาชอบที่บ้าน (ถูก)

เขาชอบที่ ๆ บ้าน (ผิด)"

ก้ำชัย ทองหล่อ, หลักภาษาไทย (พระนคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๙) หน้า

เราจะเห็นได้ว่าการใช้ไม้ยมก แต่เดิมนั้นมุ่งที่การซ้ำเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นคำต่างชนิดกัน เพิ่งจะมามีกฎเกณฑ์ตายตัวในภายหลัง

ง. เครื่องหมายฝนทอง (◡)

เครื่องหมายฝนทองนี้มีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ในคำต่าง ๆ เช่น กั (กั) กัทำ (กระทำ) และจะมีใช้มาเป็นระยะ ๆ ตลอดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยจะมีการใช้ต่าง ๆ ดังนี้

๑. ใช้ในคำที่มีเสียงอะ ออ โอะ ในปัจจุบัน ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเครื่องหมายฝนทองนี้จะใช้กำกับคำที่มีเสียงอะ ออ โอะ ในปัจจุบัน โดยที่อาจจะไม่มีหรือมีสระนั้น ๆ ปรากฏอยู่ก็ได้ และจะใช้กำกับคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

ก. ใช้ในคำที่มีเสียงอะ เครื่องหมายฝนทองที่ใช้กำกับคำที่มีเสียงอะ อาจจะแบ่งออกเป็น

๑) ใช้ในคำที่มีเสียงอะแต่ไม่ปรากฏรูป ะ เครื่องหมายฝนทองจะใช้กำกับพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดที่ออกเสียงอะ แต่ไม่ปรากฏรูป ะ อาจจะใช้ในคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

ในหนังสือ หลักภาษา ของพระยาอุปกิตศิลปสาร หน้า ๓ ได้กล่าวถึงรูปฝนทอง (◡) ฝนหนู (◡) และนิคหิต (◡) ว่าเป็นรูปสระแต่ผู้เขียนเห็นว่ารูปต่าง ๆ เหล่านี้น่าจะจัดให้เป็น เครื่องหมายต่าง ๆ เพราะรูปเหล่านี้ อาจจะปรากฏร่วมกับรูปอื่น ๆ คือ ◡ ปรากฏร่วมกับ ◡ เป็น ◡ ◡ ปรากฏร่วมกับ ◡ เป็น ◡ ◡ ปรากฏร่วมกับ ◡ เป็น ◡ ◡ และปรากฏร่วมกับ ◡ เป็น ◡ ก็ได้ หรืออาจจะปรากฏตามลำพังเป็นรูป ◡ ◡ โดยใช้กำกับพยัญชนะหรือพยางค์โดยจะมีการใช้ต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการใช้เครื่องหมายฝนทอง เครื่องหมายฝนหนูและ เครื่องหมายนิคหิต เครื่องหมายฝนทองในจารึกและเอกสารบางฉบับอาจมีรูป '

คำพยางค์เดี่ยว

พบใช้มากในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ ในคำต่าง ๆ เช่นคำว่า

ที (ธ)

จ้ (จะ)

ล้ (ละ)

และปรากฏใช้ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่นคำว่า

จ้ (จะ) หนังสือออกญาตะนาวศรี พ.ศ. ๒๑๖๔

จ้ (จะ) จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๑๘๑

จ้ (จะ) จารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒

จ้ (จะ) จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘

การใช้ในลักษณะนี้มีต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยปรากฏในเอกสารต่าง ๆ เช่น ราชสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๕) ในคำว่า จ้ (จะ) ฌ้ (ฌ)

จะสังเกตเห็นได้ว่าการใช้รูปฝนทองในพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดที่มีเสียงอะ นี้ ปรากฏน้อยคำมากและหลังจาก พ.ศ. ๒๑๖๔ ลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะมีใช้ในคำว่า จ้ (จะ) ฌ้ (ฌ) เท่านั้น

คำหลายพยางค์

เครื่องหมายฝนทองจะอยู่บนพยัญชนะตัวแรกที่มีเสียงอะ พบใช้ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

กัทำ (กระทำ)

อ้นียดอ้นาด (อเน็จอนาด)

จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

อ้เขญ (อัญเชิญ)

ช้ห่ง (กระทรวง)

เอกสารบางฉบับอาจมีรูป '

จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐ จะใช้ในคำว่า

คโมย (ขโมย)

จารึกหลักที่ ๔๙ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ลุ่มมั่งตุ (ลุ่มมั่งตุ)

ขัน (ขณะ)

ในจารึกหลักที่ ๔๙ นี้มีการใช้เครื่องหมายฝนทองในคำหลายพยางค์มากที่สุด

จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๑๘๑ จะใช้คำว่า

ล่าศัหนา (ศาสนา)

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ม่เมีย (มะเมีย)

เล็ดจ้ (เสด็จ)

จารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

อนาคตถัการ (อนาคตกาล)

ตฺรฎล (ตระกูล)

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างสารตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของในการ

พระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔) จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ณัคร (นคร)

ลัมก (ลัมคร)

จะเห็นได้ว่าการใช้เครื่องหมายฝนทองในคำหลายพยางค์นี้ จะมีใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยและจะใช้เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒) ใช้ในคำที่มีเสียงอะ โดยปรากฏร่วมกับรูป ะ การใช้เครื่องหมายฝนทองร่วมกับสระอะนี้จะพบใช้ในคำที่ไม่มีตัวสะกดในสมัยอยุธยาคือในจารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ ในคำว่า อะ และจะนิยมใช้มากขึ้น ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ เช่น ท้องตราถึงหัวเมืองเรื่องปิดตราราชสีห์ซึ่งแกะใหม่ออกใช้ในราชการ จ.ศ. ๑๑๗๘ (พ.ศ. ๒๓๕๙) จะมีใช้ในคำว่า อะ

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าการใช้เครื่องหมายฝนทองร่วมกับสระอะนี้ ปรากฏใช้ในคำไม่กี่คำคือคำว่า ณะ และจະ การที่ใช้ทั้งรูปเครื่องหมายฝนทอง และรูป ะ อาจจะเป็นเพราะว่า แต่เดิมใช้รูปเครื่องหมายฝนทองกำกับพยัญชนะเดี่ยวในคำที่ออกเสียงอะ คือ จ เป็น จั กำกับ ฌ เป็น ฌั แต่ต่อมาจะนิยมใช้สระอะประสมพยัญชนะเพื่อให้ออกเสียงอะ อาลักษณ์ และผู้เขียนสารต่าง ๆ อาจสับสนจึงใช้ทั้งรูปเครื่องหมายฝนทองและรูป ะ ในคำเดียวกัน

ข. ใช้ในคำที่มีเสียงออ เครื่องหมายฝนทองจะใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงออโดยปรากฏร่วมกับรูป อ และจะพบใช้ในคำที่ไม่มีตัวสะกด ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะพบในคำว่า

ม่อรลัฬ (มทรลฬ)

จ้อตัก (จอตก)

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะพบการใช้เครื่องหมายฝนทองร่วมกับรูป อ ในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ร่างสารตราถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ. ๒๓๕๔) ในคำว่า

น้อตัก (นอตก)

ค. ใช้ในคำที่มีเสียงโอะ เครื่องหมายฝนทองจะใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงโอะ โดยที่ไม่ปรากฏรูปสระ และจะพบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า เครื่องหมายนี้จะใช้กำกับพยางค์ที่มีสระโอะลดรูปที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กข กบ กก กน กม ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ จะพบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ยัก คัก

ขับด ขับท

อพยัพ ม่อรลัฬ

อ๋องค	สังข์
คำบ๋ล	ปล่น
ลุ่มเคัจ	บรัม

จดหมายเหตุรชกาลที่ ๑ บัญชีจ่ายเงินเบียดหวัด จ.ศ. ๑๑๖๘ (พ.ศ. ๒๓๔๘)
จะพบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

กรม
ค่น
พระอ๋องเจา

๒. ใช้กำกับตัวสะกด เพื่อเป็นเครื่องบ่งว่าพยัญชนะข้างล่างเป็นตัว
สะกด ถ้ามีพยัญชนะสะกดตัวเดียวเครื่องหมายนี้จะอยู่บนพยัญชนะสะกดนั้น ถ้า
พยัญชนะสะกดมี ๒ ตัวเครื่องหมายนี้จะอยู่บนพยัญชนะตัวที่สอง ลักษณะนี้จะพบ
ใช้ครั้งแรกในจารึกหลักที่ ๔๐ พิเศษ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๐ ในคำว่า สังฆราช
และจะพบใช้ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

จารึกหลักที่ ๔๘ พ.ศ. ๑๘๔๕-๖๐ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

สักราช (ศักราช)
ราดช (ราช)
อ๋นุยาต (อนุญาต)
ด่าบถล (คำบถล)
นบพ (นพ)

จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๑๘๑ จะใช้ในคำว่า

สักราช (ศักราช)
หายก (หายก)

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๓๒๓ จะใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

โอรส์ (โอรส)
เสด็จ (เสด็จ)
สังข์ (สงฆ์)

ตรีศ (ตรีส)

สิกราช (ศักราช)

จารึกหลักที่ ๑๑๔ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้ในคำว่า

สิกราช (ศักราช)

สับบุรุษ (สับบุรุษ)

ทรพี (ทรพี)

ปราภูंना (ปรารธนา)

จารึกหลักที่ ๔๑ พ.ศ. ๒๒๗๗ จะใช้ในคำว่า

มักคทายก (มรรคทายก)

จะเห็นได้ว่าการใช้เครื่องหมายฝนทองกำกับตัวสะกดนี้จะนิยมใช้กันมาก ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๔๐-๒๓๑๐ และจะมีคำบางคำในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่จะใช้เครื่องหมายนิคหิตและเครื่องหมายฝนทองด้วยกันเป็น กรม ในจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ ท้องตราถึงพระยาศรียธรรมโสกราชเมืองนคร จ.ศ. ๑๑๗๖ (พ.ศ. ๒๓๕๗)

จ. เครื่องหมายพินทุ (๙)

เครื่องหมายพินทุปรากฏใช้ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยพบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ และจะใช้ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยจะมีการใช้ต่าง ๆ ดังนี้

๑. ใช้ในคำที่มีเสียงอะ ออ เออ โอะ ในปัจจุบัน ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า เครื่องหมายพินทุนี้จะใช้กำกับคำที่มีเสียงอะ ออ โอะ เออ ในปัจจุบัน โดยที่อาจจะไม่มีหรือมีสระนั้น ๆ ปรากฏอยู่ก็ได้ และจะใช้กำกับคำ

คำที่ออกเสียงอะ, ออ จะมีหรือไม่มีรูปสระปรากฏก็ได้

คำที่ออกเสียงเออ จะมีรูปสระปรากฏ

คำที่ออกเสียงโอะ จะไม่มีรูปสระปรากฏ

พยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

ก. ใช้ในคำที่มีเสียงอะ เครื่องหมายพื้นหนูที่ใช้กำกับคำที่มีเสียงอะอาจ
จะแบ่งออกเป็น

๑) ใช้ในคำที่มีเสียงอะ แต่ไม่ปรากฏรูป ะ เครื่องหมายพื้นหนูจะใช้ใน
คำหลายพยางค์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเครื่องหมาย
นี้ใช้กำกับพยางค์ที่มีอักษรควบที่ไม่มีตัวสะกดและออกเสียงอะ แต่ไม่ปรากฏรูป ะ
ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ สารตราถึงพระยานครศรีธรรมราชและสารตรา
ถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ.
๒๓๕๔) มีใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

กรัสน (กระสุน)

กรลาโหม (กระลาโหม คือ กลาโหม)

เรื่องแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลาเริ่มตั้งแต่แผ่นดินพระเจ้าตากสินถึงรัชกาลที่ ๓
จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒) จะพบในคำว่า

ปรทมาน (ประมาณ)

๒) ใช้ในคำที่มีเสียงอะ โดยปรากฏร่วมกับรูป ะ การใช้เครื่องหมาย
พื้นหนูร่วมกับสระอะนี้ พบใช้ในคำหลายพยางค์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่
ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเครื่องหมายนี้จะใช้กำกับพยางค์ที่มีอักษรควบ และมีสระอะใน
เอกสารต่าง ๆ เช่น

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ สารตราถึงพระยานครศรีธรรมราชและสารตรา
ถึงพระยาไทรบุรี เรื่องถวายสิ่งของในการพระบรมศพ จ.ศ. ๑๑๗๓ (พ.ศ.
๒๓๕๔) มีใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

กระทง (กระทง)

ลาดกระเวน (ลาดกระเวน คือ ลาดตระเวน)

กระทำ (กระทำ)

กระปือ (กระปือ)^๑

ข. ใช้ในคำที่มีเสียงออ เครื่องหมายพันหนุที่ใช้กำกับคำที่มีเสียง ออ อาจแบ่งออกเป็น

๑) ใช้ในคำที่มีเสียงออแต่ไม่ปรากฏรูป อ เครื่องหมายพันหนุจะใช้ใน คำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ และจะปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้เขียนสังเกตว่าใน คำหลายพยางค์เครื่องหมายนี้จะใช้กำกับพยางค์ที่ออกเสียงออ และไม่ปรากฏ รูป อ ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ พบใช้ในคำว่า
บัพิตร (บพิตร)

เรื่องแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลา เริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสินถึง รัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๙๒) พบใช้ในคำว่า

พื (พื่อ)

บัพลับ (บ่อพลับ)

๒) ใช้ในคำที่มีเสียงออ โดยปรากฏร่วมกับรูป อ การใช้เครื่องหมาย พันหนุกับสระอู่นี้ ส่วนใหญ่จะพบใช้ในคำพยางค์เดียวในพงศาวดารฉบับหลวง ประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

จื่อ ชื่อ ตื่อ หลื่อ ตื่อ

ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ.

^๑จะเห็นได้ว่า การใช้เครื่องหมายพันหนุในคำที่ออกเสียงอะนี้ มีใช้ใน สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเท่านั้น และแม้ในเอกสารฉบับเดียวกันข้างต้น คำที่มี อักษรควบและออกเสียงอะ ก็อาจจะมียุ่ ะ หรือไม่มีก็ได้ คือ กระสุน กระลาโหม กระทำ กระปือ

๒๓๘๕) พบใช้ในคำว่า

คือ ทวีเล

เรื่องการแต่งตั้งเจ้าเมืองสงขลาเริ่มตั้งแต่ต้นแผ่นดินพระเจ้าตากสิน ถึงรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ (พ.ศ. ๒๓๘๒) พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

บ่อฉาง

บัวเตี้ย

ค. ใช้ในคำที่มีเสียงเออ เครื่องหมายพินทุจะใช้กำกับพยัญค์ที่มีเสียงเออ โดยปรากฏร่วมกับรูป เ-อ และจะพบใช้ในคำที่ไม่มีตัวสะกดในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

เสมือ (เสมอ)

พรเจ้าลูกเธอ (พระเจ้าลูกเธอ)

สารตราถึงพระยาอภัยราชาว่าด้วยการพระเมรุและเกณฑ์กองทัพหัวเมือง จ.ศ. ๑๑๗๒ (พ.ศ. ๒๓๔๓) พบใช้ในคำว่า

เธอ (เธอ)

ง. ใช้ในคำที่มีเสียงโอะ เครื่องหมายพินทุจะใช้กำกับพยัญค์ที่มีเสียงโอะ โดยที่ไม่ปรากฏรูปสระ และจะพบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้เขียนสังเกตว่า เครื่องหมายนี้จะใช้กำกับพยัญค์ที่มีสระโอะลดรูป ที่มีตัวสะกดในมาตราแม่กก กค กข กง กน กม ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

คัก คัก

๑) ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นคำที่ออกเสียงออ อาจจะใช้รูป ว ได้

มทรุรลัฟ

ลิ่ง

ทริง

ดำบัล

ฝั้น

บรัม

หลัมพลี

จารึกหลักที่ ๑๑๕ พ.ศ. ๒๒๒๘ จะใช้ในคำว่า

ฉศก

ภับ

ตัก

จารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ จะใช้ในคำว่า

ยัก

ญศ

ภัพ

บุกคินลี

ร่างสารตราเจ้าพระยาจักรีถึงพระยาเชียงใหม่ จ.ศ. ๑๒๐๔ (พ.ศ. ๒๓๘๔) จะใช้ในคำว่า

ศัก

การใช้เครื่องหมายพันหนุในลักษณะนี้ ใช้มาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่เดิมมาจะใช้ในคำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กค กบ กง กน และกม แต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะใช้ในคำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่กก เท่านั้น

๒. ใช้กำกับตัวสะกด เพื่อเป็นเครื่องบ่งว่าพยัญชนะข้างล่าง เป็นตัวสะกด พบใช้คำเดียวในจารึกหลักที่ ๙๖ พ.ศ. ๒๒๓๒ ในคำว่า บุกคินลี

ฉ. เครื่องหมายนิคหิต (.)

เครื่องหมายนิคหิตมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ถึงปัจจุบัน โดยมีการใช้ดังนี้

๑. ใช้ในคำที่มีเสียง อะ อำ ออ โอะ อุ ในปัจจุบัน อาจแบ่งออกเป็น

ก. ใช้ในคำที่มีเสียงอะ เครื่องหมายนิคหิตจะใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงอะ โดยที่ไม่ปรากฏรูปสระ อาจจะใช้ในคำพยางค์เดียวหรือคำหลายพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกด พบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๑๓ ดังนี้

คำพยางค์เดียว :- จิ (จะ) ฉิ (ฉ) เป็นต้น

คำสองพยางค์ :- ริกา (ระกา) มีทา (มหา) เป็นต้น

ข. ใช้ในคำที่มีเสียงอำ โดยจะใช้รูปนิคหิตรูปเดียว^๑ กำกับพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกด พบใช้ตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ จนถึงประมาณ พ.ศ. ๒๒๗๔ เช่นคำว่า

บ้เรอ (บ่าเรอ)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
อ๋นาจ (อ๋านาจ)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๙๐๐
น้ณู (น้าณูม)	จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐
ล้ริค (ล้าริค)	จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔
จ้นง (จ้านง)	จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕
บ้เนจ (บ่าเหน็จ)	จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐
ก้แพง (ก้าแพง)	จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
ล้เกา (ล้าเกา)	ฉันทโศภนินทสุตราคัณหวง พ.ศ. ๒๒๗๔

ค. ใช้ในคำที่มีเสียงออ เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้กำกับพยางค์ที่ไม่มีตัวสะกดที่มีเสียงออและไม่ปรากฏรูปสระ พบใช้ในจารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๙๓๕ ในคำว่า บ้ (บ) ค้ (ค) ^๒

ง. ใช้ในคำที่มีเสียงโอะ เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงโอะโดยที่ไม่ปรากฏรูปสระ พบใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ พ.ศ. ๒๒๒๓ ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยที่ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าเครื่องหมายนี้ จะใช้กำกับพยางค์ที่มีสระโอะลดรูปที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กค กบ กง กน กม ใน

^๑ คำที่ออกเสียงอำอาจจะใช้รูป -ำ ได้ ดูรายละเอียดได้ที่หน้า ๕๔๑

^๒ การใช้นิคหิตในลักษณะนี้บางคนอาจจะเห็นว่าเท่ากับวรรณยุกต์เอกก็ได้

จารึกและเอกสารต่าง ๆ เช่น

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓ พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ยก

ทรง มเหย่ง

ปล้น ตำบล

ลี้ม เดจ บรม

หนังสือออกพระวิสุตรสุนทรราชทูต (ฉ๑) พ.ศ. ๒๒๓๑ พบใช้ในคำว่า
ขึ้นข่ม

จารึกวัดคันธกุฎี พ.ศ. ๒๒๔๘ พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ตรง ปลั่ง

อังก ผัด

จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ สวรรคตถึงพระยาอภัยราชาว่าด้วยการพระเมรุ
และเกณฑ์กองทัพหัวเมือง จ.ศ. ๑๑๓๒ (พ.ศ. ๒๓๕๓) พบใช้ในคำต่าง ๆ เช่น

ดัก ยก

กำหนด กำหนดหมาย

กัฟ หลับ

ลิ่ง ลิ่ง

ผั้น คั้น

กรรมการ

จ. ใช้ในคำที่มีเสียงอ เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงอ
และมี ม หรือ ง สะกด พบใช้ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ ประมาณ พ.ศ.
๑๘๕๐-๒๓๐๐ เช่นคำว่า

ผข่ม (ผข่ม)

ข่ม (ข่ม)

กุ่มปั่น (ก่าปั่น)

กรุ่ง (กรุ่ง)

จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๙๒๐

พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

สนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๒๓๑

จารึกวัดคันธกุฎี พ.ศ. ๒๒๔๘

๒. ใช้เท่ากับพยัญชนะสะกด ม เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้เท่ากับพยัญชนะสะกด ม นี้ จะใช้ในพยางค์ที่มีเสียงโอะ และเสียงอุ เท่านั้น

ก. ใช้ในพยางค์ที่มีเสียงโอะ เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้เท่ากับพยัญชนะสะกด ม นี้ ใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงโอะ แต่ไม่ปรากฏรูปสระ (โอะลครูป) และจะมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ลงมาจนถึง ประมาณ พ.ศ. ๒๐๗๔ เช่นคำว่า

ช (ชม)	}	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
พ (พนม)		
ส (ส้ม)		
ล (ลัม)		
กล (กลม)	}	จารึกหลักที่ ๕ พ.ศ. ๑๙๐๔
ล (ลัม)		จารึกหลักที่ ๖๒ พ.ศ. ๑๙๑๓
สัการ (สมการ)		จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๙๒๗
พ (พนม)		จารึกหลักที่ ๔๕ พ.ศ. ๑๙๓๕
สัเดจ (สมเด็จ)		จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๙๔๐
ปากย (ปากยม)		จารึกหลักที่ ๔๓ พ.ศ. ๑๙๔๒
สัเดจ (สมเด็จ)		จารึกหลักที่ ๔๖ พ.ศ. ๑๙๔๗
สัเดจ (สมเด็จ)		จารึกหลักที่ ๕๐ พ.ศ. ๑๙๕๖
ผ (มผ)		จารึกหลักที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๐๕๓
ถ (ถม)		จารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔
สัเดจ (สมเด็จ)		
สัเดจ (สมเด็จ)		

ข. ใช้ในพยางค์ที่มีเสียงอุ เครื่องหมายนิคหิตที่ใช้เท่ากับพยัญชนะสะกด ม นี้ ใช้กำกับพยางค์ที่มีเสียงอุ โดยจะปรากฏร่วมกันเป็นรูป $\underset{\cdot}{\text{ม}}$ และจะมีใช้มาตั้งแต่จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ และใช้มาจนถึงประมาณ พ.ศ. ๑๙๗๐ เช่นคำว่า

ลูบ่าจาย (ลูมบ่าจาย)	จารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕
นำมู (นำมูม)	จารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๖๐
ซู่ (ซุม)	จารึกหลักที่ ๓ พ.ศ. ๑๘๐๐
ลูบ่าจาย (ลูมบ่าจาย)	จารึกหลักที่ ๑๑ พ.ศ. ๑๘๐๔
ลู้ (ลูม)	จารึกหลักที่ ๑๐๖ พ.ศ. ๑๘๒๗
กู่ (กวม)	จารึกหลักที่ ๓๘ พ.ศ. ๑๘๔๐
ผาลู้ (ผาลูม)	จารึกวัดพญาภู พ.ศ. ๑๘๗๐

๓. ใช้เท่ากับเครื่องหมายไม้ไต่คู้ มีใช้คำเดียวคือคำว่า กั (กั) ในจารึกหลักที่ ๖๔ พ.ศ. ๑๘๓๕

๔. ใช้กำกับตัวสะกด เพื่อเป็นเครื่องบ่งว่าพยัญชนะข้างล่าง เป็นตัวสะกด พบใช้คำเดียวคือคำว่า ลัมเตจ ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

จะสังเกตเห็นได้ว่า แต่เดิมมาเครื่องหมายนิคหิตจะใช้ตามลำพังในคำที่ออกเสียง อำ เช่น บ่เรอ คัมแหง หรือใช้เท่ากับตัว ม สะกด ในคำว่า ช้ พนม ลูบ่าจาย ต่อมาถึงแม้จะมีนิคหิตใช้แต่ก็ยังไม่ปรากฏรูป ม ซึ่งเป็นตัวสะกดด้วยเป็น ผุ้ม กร้มการ เป็นต้น การใช้นิคหิตในคำต่าง ๆ ที่ออกเสียง อำ หรือใช้เท่ากับ ม สะกดนี้จะค่อย ๆ เลิกนิยม แต่ยังคงใช้นิคหิตกำกับคำที่ออกเสียงโอะ ที่มีตัวสะกดมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การใช้นิคหิตในลักษณะต่าง ๆ นี้จะเห็นได้ว่า นอกจากในจารึกหลักที่ ๑ พ.ศ. ๑๘๓๕ ที่จะมีการใช้รูปนิคหิตกับวรรณยุกต์ ในคำว่า ลี้ จี แล้ว ในจารึกและเอกสารสมัยหลังจะไม่ปรากฏการใช้นิคหิตและ เครื่องหมายวรรณยุกต์ร่วมกัน

๓.๒ การประกอบรูปคำ

เมื่อเราได้ทราบถึงวิธีการใช้ส่วนต่าง ๆ ของคำอันประกอบด้วยพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และ เครื่องหมายต่าง ๆ แล้ว ก็จะนำส่วนประกอบแต่ละส่วนนั้นมาประกอบกัน เข้าเป็นคำในภาษาไทย คำที่ใช้มีทั้งคำไทยและคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ในการประกอบรูปคำนี้ ผู้เขียนได้พิจารณาถึงรูปเป็นสำคัญว่า ใน

คำ ๆ หนึ่งนั้นจะมีส่วนประกอบอย่างไรบ้าง โดยแบ่งการประกอบรูปคำออกเป็น การประกอบรูปคำไทย และรูปคำที่มาจากต่างประเทศ

๓.๒.๑ การประกอบรูปคำไทย จะแบ่งออกได้เป็นการประกอบ รูปคำพยางค์เดียวและการประกอบรูปคำหลายพยางค์

๑) การประกอบรูปคำพยางค์เดียว การประกอบรูปคำพยางค์เดียวนี้ อาจจะมีส่วนประกอบต่าง ๆ ดังนี้

ก. ส่วนประกอบส่วนเดียว ลักษณะนี้จะปรากฏแต่รูปพยัญชนะต้นเพียง รูปเดียว การประกอบรูปคำแบบนี้จะพบใช้น้อยมาก

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	จ	ก
	สมัยอยุธยา	จ	ณ
	สมัยธนบุรี	จ	ณ
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	จ	ณ

ข. ส่วนประกอบสองส่วน การประกอบรูปคำลักษณะนี้อาจจะแบ่งออกได้ ดังนี้

(๑) พยัญชนะต้นกับสระ

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	พระ	มี
	สมัยอยุธยา	ศรี	แล
	สมัยธนบุรี	มี	ใน
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	เรา	ขอ

(๒) พยัญชนะต้นกับเครื่องหมายหรือวรรณยุกต์

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	หฺ	ล
	สมัยอยุธยา	จํ	ณํ
	สมัยธนบุรี	กึ	
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	กึ	

(๓) พยัญชนะต้นกับพยัญชนะตัวสะกด

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	ชน	หน
----------	-------------	----	----

สมัยอยุธยา	พบ	ทุก
สมัยธนบุรี	ยก	ชม
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	ชน	คน

ค. ส่วนประกอบ ๓ ส่วน การประกอบรูปคำลักษณะนี้อาจจะแบ่งออกได้ดังนี้

(๑) พยัญชนะต้น สระ และเครื่องหมายหรือวรรณยุกต์

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	แม่	แท้
	สมัยอยุธยา	เล่า	ข้อ
	สมัยธนบุรี	นี้	ใต้
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	เจ้า	นี้

(๒) พยัญชนะต้น เครื่องหมายหรือวรรณยุกต์และตัวสะกด

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	พนี้	ทัง
	สมัยอยุธยา	อนี้	ยัก
	สมัยธนบุรี	จัด	ทังง
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	ผัน	กดับ

(๓) พยัญชนะต้น สระ และตัวสะกด

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	สาม	ชุต
	สมัยอยุธยา	ตาม	ออก
	สมัยธนบุรี	คลอง	หลาย
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	กอง	ทาง

ง. ส่วนประกอบ ๔ ส่วน การประกอบรูปคำลักษณะนี้จะประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระ ตัวสะกด และเครื่องหมาย หรือวรรณยุกต์

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	ร่อย	จุง
	สมัยอยุธยา	เลี้ยง	เจ้า
	สมัยธนบุรี	เช็ด	เอียน
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	แล้ว	ร้าง

๒) การประกอบรูปคำหลายพยางค์ คำไทยที่มีหลายพยางค์ จะมีการประกอบรูปคำโดยการนำรูปคำที่มีพยางค์เดียวมาเขียนเรียงกันดังนี้

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	ลายสี	พายฉุน
	สมัยอยุธยา	หนังสือ	ยินดี
	สมัยธนบุรี	ทังหลาย	นิบหาย
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	ฝีมือ	ตัวนตก

๓.๒.๒ การประกอบรูปคำภาษาต่างประเทศ การประกอบรูปคำภาษาต่างประเทศจะประกอบคำวิธีเดียวกับการประกอบคำไทย บางครั้งการสะกดการันต์อาจจะแตกต่างกันไปจากปัจจุบันบ้าง และจะสังเกตได้ว่า ส่วนใหญ่มักจะเป็นคำที่มีหลายพยางค์

ตัวอย่าง	สมัยสุโขทัย	ชนนไชยสรี (ขรรค์ชัยศรี) รัตนธาตุ (รัตนธาตุ) กสตรธาธิราช (กษัตริธาธิราช)
	สมัยอยุธยา	ผดถิเจ้า (พุทธเจ้า) ปราถหน้า (ปรารณา) พรพหนวด (พระผนวช)
	สมัยธนบุรี	บาทมุสิกากอร (บาทมุสิกากร) ประเสธิฐ (ประเสริฐ)
	สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น	สมวิก (สมรรถ) กัรรณา (กรณา) วิเขตสุนทร (วิเศษสุนทร) อาสัณกะกำ (อัสัญกรรม)

เมื่อประกอบคำต่าง ๆ แล้วก็จะนำมาเขียนเรียงกันเป็นประโยคเป็นข้อความต่าง ๆ การจารึกนั้นสมัยแรก ๆ จะสังเกตเห็นได้ว่าไม่มีการใช้เครื่องหมายวรรคตอน จะเขียนติดต่อกันไปเรื่อย ๆ สมัยก่อนขุนรามคำแหงมหาราชนั้นเมื่อเขียนยังไม่จบคำหรือข้อความก็นำมาเขียนต่ออีกบรรทัดหนึ่งได้ เช่นคำว่า

เอกสารฉบับรัชกาลที่ ๑

๑๖๑๕ ทั่วทุกถิ่นทั่ว ๑๑๕๕ ปีเมื่อปีพุทธศก จนสิ้นพระชนม์
 ทั่วพระชนม์เกิดนตบเทวดาในภพทั่ว ทั่วทุกพระภ
 ทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่นทั่ว เป็นศักราชของพระหรือศักราชทั่วทุก
 ทั่วทุกถิ่นทั่ว ในพระบรมโลก ทั่วทุกถิ่นทั่วไปทั่ว

ทั่วทุกพระภทั่ว ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น

ทั่วทุกพระภทั่ว ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น
 ทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทั่วทุกพระภทั่วทุกถิ่น

บทที่ ๔

อักษรและอักษรวิีเฉพาะแบบ

การเขียนบันทึกข้อความของไทยได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๑๘๓๕ และมีเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วัสดุที่ใช้ในการจารึกอาจจะเป็นแผ่นหิน แผ่นลานเงิน ลานทอง แผ่นดีบุก สมุดข่อย กระดาษฝรั่ง ฯลฯ ตัวอักษรที่ใช้ในการจารึกมีต่ากั ๑ กันไป ขึ้นอยู่กับสมัยและลายมือของผู้จารึกเป็นสำคัญ^๑ การสะกดการันต์ก็ต่างกันไปบ้างในแต่ละสมัย นอกจากจะมีการเขียนด้วยลายมือแล้ว ก็จะมีการพิมพ์ตัวอักษรประเภทต่าง ๆ ขึ้นด้วย

กำธร สกิริกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือลายสือไท ๓๐๐ ปีว่า "การพิมพ์หนังสือในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อ ค.ศ. ๑๖๖๒ (พ.ศ. ๒๒๐๕) โดยมีขียนนารีคาทอลิกฝรั่งเศสที่เข้ามาสอนศาสนาในสมัยนั้น ในจำนวนบาทหลวงที่เข้ามายังประเทศไทย ในระยะนั้นมีสังฆราชองค์หนึ่งชื่อลาโน (Louis Laneau) ได้แปลแต่งและพิมพ์หนังสือคำสอนทางคริสตศาสนาเป็นภาษาไทยจำนวน ๒๖ เล่ม ... การพิมพ์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนี้ คงจะเป็นการพิมพ์โดยใช้ตัวพิมพ์อักษรโรมันเรียงพิมพ์ให้อ่านออกเป็นภาษาไทย ไม่ได้ใช้ตัวพิมพ์เป็นตัวหนังสือไทย"^๒

^๑ ดูตัวอย่างได้จากหน้า ๖๐๖-๖๑๔

^๒ กำธร สกิริกุล, ลายสือไท ๓๐๐ ปี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๖) หน้า ๘๕-๖

เลขานุการย์ ฟ. ฮัลเลอร์ ได้เขียนไว้ในหนังสือตรุษศึกษา เล่ม ๕ เรื่อง การพิมพ์หนังสือในประเทศไทยว่า ขาทหลวงคาทอลิกชื่อการโนลด์ (Garnault) ได้เข้ามาจัดตั้งโรงพิมพ์และพิมพ์หนังสือขึ้นที่วัดซันตาครูส ตำบลกุฎีจีน ใน จังหวัดธนบุรี และได้พิมพ์หนังสือคำสอนคริสตังเป็นอักษรโรมันพิมพ์เป็นภาษาไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๔^๑

พ.ศ. ๒๓๗๑ กัปตัน James Low ได้เขียนหนังสือชื่อ A grammar of the Thai ด้วยตัวอักษรไทยและพิมพ์ที่เมืองกัลกัตตา ในประเทศอินเดีย โดยใช้ตัวอักษรไทยที่หม่อมจัตสันโตสร้างขึ้นที่พม่าแล้วนำไปอินเดีย

การพิมพ์ด้วยตัวอักษรไทยในประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นเมื่อหมอบรัดเลย์ นำเอาตัวพิมพ์ไทยที่ซื้อมาจากโรงพิมพ์ในสิงคโปร์ ซึ่งได้ซื้อมาจาก เมืองกัลกัตตา ในอินเดียอีกต่อหนึ่ง เข้ามากรุงเทพฯ แล้วได้เริ่มกิจการพิมพ์โดยพิมพ์ตัวหนังสือ ไทยออกมาเป็นครั้งแรกในวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๗๔^๒ แต่ตัวอักษรที่พิมพ์ ครั้งแรกในปีนั้นไม่ปรากฏหลักฐาน เหลือมาจนถึงปัจจุบัน ตัวอักษรไทยที่พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ของหมอบรัดเลย์ที่เก่าที่สุดเท่าที่ค้นพบในเวลานี้ คือพิมพ์ประกาศห้าม ลูบหินในรัชกาลที่ ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๒ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า อยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จ้างพิมพ์ถึง ๔,๐๐๐ ฉบับ ส่วนหนังสือที่พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ของหมอบรัดเลย์เล่มที่เก่าที่สุดที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติคือ หนังสือ "คำภีร์ ครรภรักษา, แปลยนความออกจากคำภีร์ครรภรักษาแห่งแพทย์หมออะ เมริกา" พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๓๘๕ และหลังจากนั้นมาการพิมพ์ในประเทศไทยก็เจริญก้าวหน้ามาตามลำดับจนปัจจุบันนี้

^๑ฟ. ฮัลเลอร์ ; ตรุษศึกษา เรื่องประวัติการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒).

^๒กำธร สติรกุล, เรื่องเดิม. หน้า ๑๐๒

สดุดีพระเจ้าอยู่หัว ๓๖๖
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ๓๖๖

๑. ที่พระพุทธรูป... สดุดี...
 มหาเมฆ... พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 ๒. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว...

ลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

10

 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ราชบัณฑิตยสถานชำระคำศัพท์
 ในภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลัก
 ภาษาบาลีและสันสกฤต
 และให้ชำระคำศัพท์
 ในภาษาไทยที่ผิดเพี้ยน
 ไปตามหลักภาษาบาลี
 และสันสกฤต
 ให้เรียบร้อย
 แล้วพิมพ์แจก
 ให้ข้าราชการ
 และประชาชน
 ได้ทราบ
 และปฏิบัติตาม
 ให้เป็น
 ประโยชน์
 แก่บ้าน
 ชาติ
 เป็น
 ชาติ
 เป็น
 ชาติ

โดย
 ราชบัณฑิตยสถาน
 พิมพ์
 และ
 แจก
 ให้
 ข้าราชการ
 และ
 ประชาชน
 ได้
 ทราบ
 และ
 ปฏิบัติ
 ตาม
 หลัก
 ภาษา
 บาลี
 และ
 สันสกฤต
 ให้
 เป็น
 ประโยชน์
 แก่
 บ้าน
 ชาติ
 เป็น
 ชาติ
 เป็น
 ชาติ

ลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระ
วันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๑๒๐๐

ถึง นายพันตรี ตรีเอกได้มาหนังสือของ
โรงเรียนที่ทำได้ของพวกคนรักพวกนี้ ตรีเอก
ก็พอใจที่ได้พบได้ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่งไปอยู่ที่
กระผมไปพบที่ใดที่หนึ่งก็พอใจที่ไปอยู่ที่
กรมพลศึกษาโรงเรียน ปริญญาตรีที่
ศึกษาที่ใดที่หนึ่ง 11 พฤศจิกายน ๑๒๐๐

เห็นแล้วทราบดีว่า กระผมไปอยู่ที่ใดที่
ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็พอใจที่
มาหาที่ใดที่หนึ่ง ของใดก็ตามที่
ถึงแล้วทราบดี

ขอไปศึกษาที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็
พอใจที่ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็
พอใจที่ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็
พอใจที่ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็
พอใจที่ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็
พอใจที่ไปอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ตรีเอกก็

เอกสารสมัยรัชกาลที่ ๕

๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีใหม่
สำหรับสระ และ เจียนหน้าสระ

อักษร

วิธีเขียนหน้าสระไทยเอาตามที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ที่วิธีของ
คนไทยล้าชากวายนอก. ครั้นอยู่กันไทยเราเองไม่ใคร่จะรู้จัก, เกือบ
ครึ่งก็หมกหมิ่นเอง; แต่ขอทำประเทศที่เรียมหน้าสระไทยมาก
สักว่าทุกนาก. ของฉิบจนกดูว่าที่ทุกชั้นมีกษณหน้าสระ, ก็พอได้
แต่อยู่หน้า สระได้สมบูรณ์หรือพอเป็นสัพพัญญูได้มี:-

๑. วิธีเขียนสระของเร, ซึ่งเขียนไว้ใหม่ทีละตัว ๆ กัน, ซบหลวม
ซบ, ซบหน้าซบ, ซบหน้าซบ, ซบหน้าซบ, ซบหน้าซบ, ซบหน้าซบหน้าซบ.

๒. สระผสมของเร ผสมเอาตามใจใคร่จะได้สักหนึ่งตัวสักหนึ่ง
กริ่ง ๆ, เพราะเหตุที่สัพพัญญูต้องสำเนาชื่อ ๆ หนึ่งอย่างจนได้สัพพัญญูแท้
เอง; เป็นศัพท์ว่า "๕" ๗ "๘" ๗ "๙", ถ้าจะออกเสียงกว่ากัน
ดูตามทวิสระแท้ ๆ ก็เหมือน "เวื่อ" ไม่, แต่เราขลุ่ยดูที่เอาไปเป็น
"เวื่อ" จึงเป็น "เวื่อ" อีกประการ ๑ เสียงก็อ่านออกมากเป็นเสียงเดียว
แต่มีสระแยกออกกันอยู่ ซบหน้า, ซบหน้า, และตามสระ "๑" ซึ่ง
ฉิบ: สระไว้ซบหน้าแล้วอีก, ที่ที่ขลุ่ยเสียงต่าง ๆ ซบหน้าได้.

๓. ครั้นพอรู้ซบหน้า เช่น ไม่มีสระที่กษณอยู่เลย เอาที่อันออกแล้ว
ก็พอได้, และถ้าเห็นหรือออกหมิ่นก็ไม่แน่ว่า "๑" ๗ "๑" หรือ
"๑๑"; เช่น "ขลุ่ย" เราอ่านว่า "ขลุ่ย", แต่ที่ "ขลุ่ย" เราอ่านว่า
ว่า "ขลุ่ย" ไม่, พอมีอันว่า "ขลุ่ย", ครั้นมีอันนั้น, บ่อมาทำ
ให้มันซบ หน้าได้ไม่ซบหน้าอันนั้น.

๔. วิธีเขียนพยัญชนะกลา้งของเร ก็ทุกตัว ๆ ไว้เป็นอันอันชาก.
ที่เขียนตามแบบ ๒ ปีนั้น, คือ :-

(๓) ครั้นพอรู้ซบหน้า เช่น ไม่มีสระที่กษณก็ออกเสียงได้, ครั้นพอ
มาแล้วให้ซบ ๓ หน้าเอง, ส่วนหน้าสระไว้ได้ทุกตัวเมื่อใดตามความ
และเมื่อใดจะไม่กลา้ง; เช่น คำว่า "ขลุ่ย" เราอ่านกลา้งเป็น "ขลุ่ย", แต่

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐.
 ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐.
 ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐.
 ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐.
 ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐.

๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐.
 ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐.
 ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐.
 ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐.

๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.
 ๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐.
 ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐.
 ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐.

ลายมือเจ้าพระยาภาณุกรวงษ

(๑)

๐
วงษ
เทศ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้มีพระราชทานแปลจดหมาย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ศิริวงศ์
เดอ, เจ้าเมืองต
ราชทูตของพระ
เจ้าปกเกล้า
ที่ ๑๔ พระเจ้ากรุงฝรั่งเศส

เจ้าเมืองวิญญูของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
คือสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

มาพร้อม
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ตามหมาย
เมื่อวันมีศกฤกษ์ศักราช ๑๖๕๕

A GRAMMAR

OF

THE THAI,

OR

SIAMESE LANGUAGE.

BY

CAPT. JAMES LOW,

OF THE H. E. I. C. MILITARY SERVICE.

Chiang see tean yang ro phiang

Nukpraat yang ro phiang.

Siamese Adage.

Calcutta:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

SOLD BY MESSRS. THACKER AND CO. CALCUTTA, AND MESSRS. PARBURY, ALLEN, AND CO. LONDON.

1828.

4.5. 23.71

4.5. 11.90

ตัวพิมพ์ในหนังสือ A Grammar of The Thai

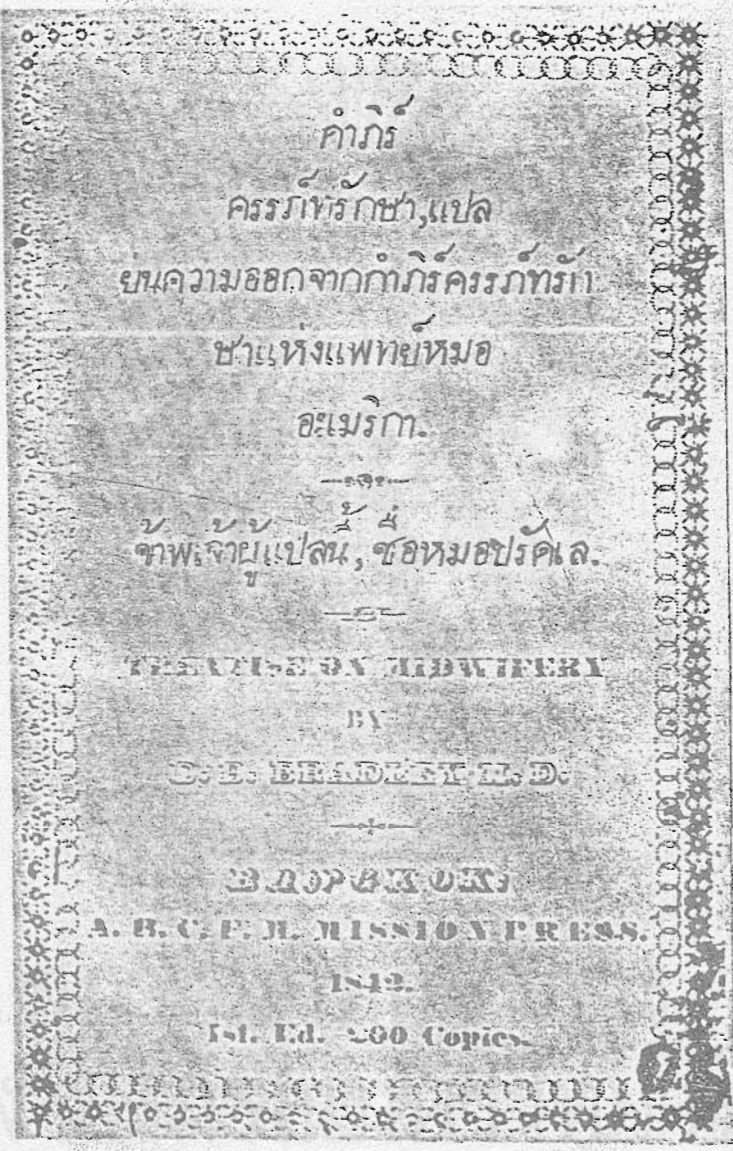
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ บัดนี้การ ขยับไป เจริญรุดรุดไปทั่วทุกฝ่าย อยู่ใต้น้ำอันมีรสขมขื่น ในสวน
 แดงแดง ซึ่งมีสีทิว ภายนี้ฟ้าทวน ธรรมทานที่ระลึกเป็นนกกานะ ขยับปีกทวนด้วยพริ้ว
 เฝยลัดเกิด จึงไปมากทวน เกี่ยวจ้อจ้อในใจ ทนคู้เกี่ยวที่ขานาก้อจ้อพบบ ฤทธรณจันตย์ อยู่มี
 วน ใจจะเสียดใจคนท่อนท่อนในเสียด มีทวนมีเทวดา จมจอนจันตย์ เจริญรุดรุดไป
 ฟ้าทวนแล้ว สัพพะจ้อจ้อทวนไปจันตย์ จักยโสในนระเรวเรว ใญ่ในแคว้นไปเสียดใจ
 ทวนจ้อจ้อกันแต่หน้าหลัง บรมทานเทวดา เหมือนเป็นนระเรวเรว ฟ้าทวนจ้อจ้อทวน
 มทวนนจ อจจ้อทวนจันตย์ทวนใจทวน จันตย์ จอจ้อทวนจันตย์ประจกจกเป็นเสียดใจ
 ดันให้ทวนนจ เสด็จไปแยกทวนจันตย์จกกันทวน จันตย์จกจกจกจกจกจก
 ท จกจกนจไป เจริญรุดรุดไป เจริญรุดรุดไป เจริญรุดรุดไป เจริญรุดรุดไป
 โกลนจ อจจ้อทวนจันตย์ทวนจันตย์ ปรกติทวนในเห็นเจอนจอนจันตย์
 ใจ ใจทวนเพื่อนจ้อจ้อ จันตย์ใจเสียดใจเพื่อนท้อทวนไป เจริญรุดรุดไป
 จันตย์ไปจกจกกันใจ จันตย์จกจกกันจกจกกันใจ จันตย์จกจกกันใจ จันตย์จกจกกันใจ
 ทวนจันตย์จกจกกันใจ จันตย์จกจกกันใจ จันตย์จกจกกันใจ จันตย์จกจกกันใจ

ตัวพิมพ์ในหนังสือ A Grammar of The Thai

The Thai or Siamese Alphabet called Me Kā Kḥā

No.	Character	Name	Power	Remarks on their power and properties.
5.	ก	kā.	k.	As in Kil or C in Cot or Ch in Cook, mock, or K (e mute) in kite, <u>stroke</u> .
	ข	khā.	kh.	As K in King, with an aspirate <u>h</u> .
	ฃ	khā.	kh.	D: . . . D: . . . D:
	ค	khā.	kh.	D: . . . D: . . . D: tone natural.
	ฅ	khā.	kh.	D: . . . D: . . . D: . . . D:
10.	ฉ	khā.	kh.	D: . . . D: . . . D: . . . D:
	ง	ngā.	ng.	Nā, as ng. Finally as in <u>lung</u> , <u>zung</u> tone natural.
	ช	chā.	ch.	As in <u>Church</u> , <u>child</u> , occasionally harder as <u>ch</u> tone natural.
	ฌ	chā.	ch.	As in <u>church</u> .
	ฉ	chā.	ch.	D:
15.	ซ	sā.	s.	As in <u>Sea</u> , <u>Sud</u> , <u>Sombre</u> never final S.
	ฌ	chā.	ch.	As in <u>Church</u> .
	ญ	yā.	y.	As in <u>yonder</u> , <u>you</u> .
	ด	dā.	d.	As in <u>do</u> , <u>dance</u> , never final, D is an addit ^l letter having the same power.
	ต	tā.	t.	D: D: D: as in <u>time</u> , <u>top</u> , finally as in <u>met</u> , <u>font</u> let D is an addit ^l letter having the power of ๓.
20.	ถ	thā.	th.	Like t as above with an aspirated h never finally as th D are addit ^l letters having the same power as ๓ and also ๓ as ๓.
	ฑ	thā.	th.	The same as the foregoing ๓ ๓ have the same power.
	ฒ	thā.	th.	D: D: D: as In ² in <u>not</u> , <u>ugh</u> , <u>fin</u> , <u>sun</u> <u>corn</u> ๓ has the same power.
	บ	bā.	b.	In ² as in <u>bad</u> , <u>bite</u> never final.

คำภีร์
 ครรภทรรักษา, แพลน
 วนความอดจากคำภีร์ ครรภทรรักษา
 แห่งแพทยหมอบ
 อเมริกา.

จากพญ. แพลน, ซอหมอบปรค.ล.

TREATISE ON MIDWIFERY

BY

C. B. BRADLEY M. D.

BROTHERS

A. B. C. F. M. MISSION PRESS.

1842.

1st. Ed. 200 Copies.

ตัวอย่างตำราพิมพ์ไทยจากหนังสือครรภทรรักษาของหมอบรัดเลย์ พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๓๘๕

๑๕

ที่ว่ามานี้แล, เป็นคำที่จำพเจ้าได้ คัดออก
จาก กำภีร์แห่ง พระยะโฮวาเจ้า. ที่นี้ จะอธิบาย
เหตุย่อหนาให้หมอฟัง.

แต่ก่อนเมื่อพระยะโฮวา, ยังไม่ได้สร้างมนุษย์
สอง คน ผัวเมียจีน นน, คน ทง สอง นน, จะได้
เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง, หญา เทวดา, หญา สัตว์อย่าง
ใดอย่างหนึ่ง อยู่ นน, ไม่มีเลย. เขาไม่ได้ อยู่
ที่ จาคีอื่น, แลกลับ มาสู่ใน จาคี มนุษย์ ได้.
พระยะโฮวา ได้ สร้าง กาย, แล จิตร วิชาญ ของ เขา
จีน ใน ประเคยว นน. ใน จณะนั้น, มนุษย์อื่น นอก
จาก คน สอง คน นั้น, ไม่มีเลย. แล สัตว์อื่น ที่ จะ
กลับ จาคี, เข้าสู่ มนุษย์ ก็ ไม่มี. เมื่อ ฮาตาม เกิด
ลูก ด้วย ภรรยา, ทารก ที่ เกิด นั้น, เกิด เพราะ เทพ
พระยะโฮวา เจ้า, หาก บันดาน สร้าง จีน ใน ครรภ
มารดา. ทารก นั้น จะ ได้ มา แต่ ที่ อื่น, สู่ จาคี

จินตามณี (เล่ม ๑)

ว่า พระโหราธิบดี แต่ง

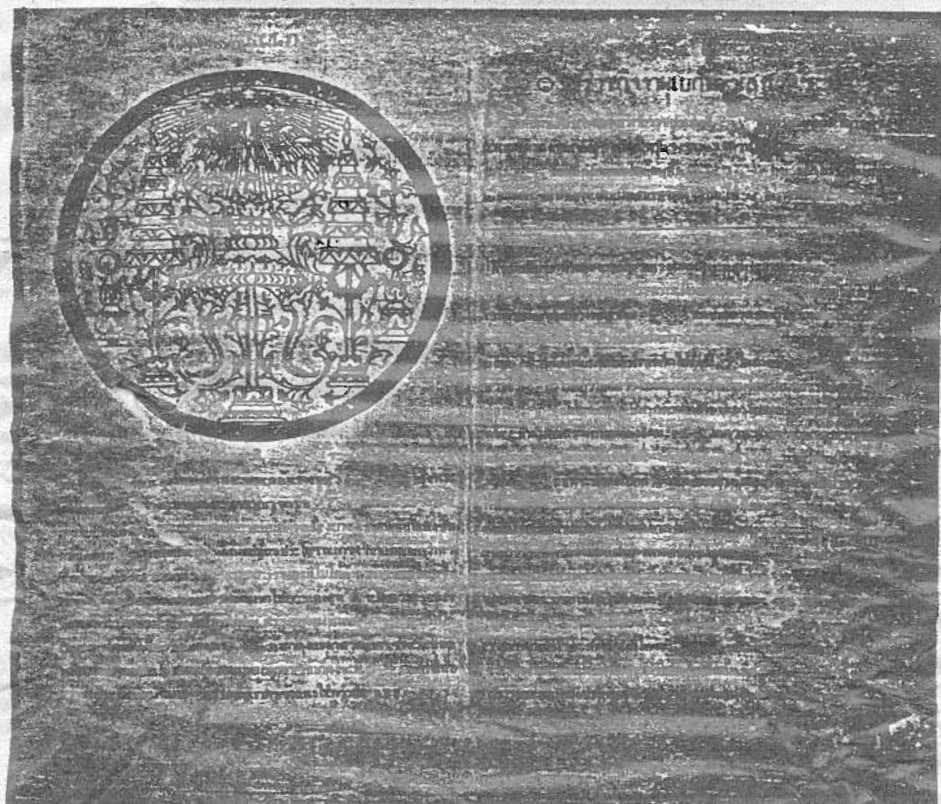
ครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ มหาราช

๑๐ ศรีสิทธิวิจิตรบรรพ การประเนต ทศนัษประเนม บรมโคจร
 โลกยโมลี ศรีบรมไตรรัตน์ ชคตโลกาจารย์ นบมัสการ พระสุรศักดิ์
 คำภีร์ญาณพันล็ก อธิกโชติบัญญัติ ข้อย้ำขอเขียนอาธิ อักษรปราชญ์
 แสงไว้ ให้ขอบตามศัพท์ ไว้แปลฉบับสืบสาย คำว่าโคลลาษาขอโทษ
 โปรดแปลงเอาอย่าเดียน ข้อย้ำเขียนตามฉบับ อาทิสัพทอักษร คังงัน
 อักษรศัพท์

๑ พระบาท บาดรพระสงฆ บาศเชือกคล้อง เงินบาท บาดอาวูช
 อุบาทวะ วิบัติคดี นิยายนิบาต สีนระบาท พระโพธิสัตว์ มหากรรมตรา
 ธิราช กรรมตรีษชาติ ชาตีสรรพสัตว์ สัตตนิกร สัตยสังจาจรจา
 ศรัทธาทำบุญ ขดุมบรรลัษย์ แลพรศไคลลลา ศัพท์ ว่าเสียง สำเนียง
 ศัพท์ราชา พรรค ว่าหมู่ พรรคต่าง ๆ เผ่าพันธุ์พวงวงษา พรรค
 ว่าจำเรอญ พรรษ ว่าฝน พรรษ ว่าปัวอายุสม พรรคักกาด
 หัวพันเกี่ยวพัน กรรม ว่ากทำ กลับประไลย กรรม ว่าหุ กรรม

ตัวอย่างหนึ่งคือจินตามณี ซึ่งพระโหราธิบดีแต่งครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เข้าใจเป็นต้นฉบับ
 หนังสือจินตามณีเล่มแรกซึ่งหมอบรัดเลย์จัดพิมพ์

ตัวอย่างตัวพิมพ์จากหนังสือราชกิจจานุเบกษา พิมพ์ในปี พ.ศ. ๒๔๐๑

จดหมายเหตุของสยาม

จดหมายเหตุของสยาม

หนังสือพิมพ์กรุงเทพ

THE BANGKOK RECORDER.

Vol. 11. No. 1. Published for the Proprietor by the Bangkok Recorder Press, No. 11, Market Street, Bangkok, Siam. March 1st 1866. No. 1.

ประกาศ

๑. ประกาศ
 ๒. ประกาศ
 ๓. ประกาศ
 ๔. ประกาศ
 ๕. ประกาศ
 ๖. ประกาศ
 ๗. ประกาศ
 ๘. ประกาศ
 ๙. ประกาศ
 ๑๐. ประกาศ
 ๑๑. ประกาศ
 ๑๒. ประกาศ
 ๑๓. ประกาศ
 ๑๔. ประกาศ
 ๑๕. ประกาศ
 ๑๖. ประกาศ
 ๑๗. ประกาศ
 ๑๘. ประกาศ
 ๑๙. ประกาศ
 ๒๐. ประกาศ
 ๒๑. ประกาศ
 ๒๒. ประกาศ
 ๒๓. ประกาศ
 ๒๔. ประกาศ
 ๒๕. ประกาศ
 ๒๖. ประกาศ
 ๒๗. ประกาศ
 ๒๘. ประกาศ
 ๒๙. ประกาศ
 ๓๐. ประกาศ
 ๓๑. ประกาศ
 ๓๒. ประกาศ
 ๓๓. ประกาศ
 ๓๔. ประกาศ
 ๓๕. ประกาศ
 ๓๖. ประกาศ
 ๓๗. ประกาศ
 ๓๘. ประกาศ
 ๓๙. ประกาศ
 ๔๐. ประกาศ
 ๔๑. ประกาศ
 ๔๒. ประกาศ
 ๔๓. ประกาศ
 ๔๔. ประกาศ
 ๔๕. ประกาศ
 ๔๖. ประกาศ
 ๔๗. ประกาศ
 ๔๘. ประกาศ
 ๔๙. ประกาศ
 ๕๐. ประกาศ

๑. ประกาศ
 ๒. ประกาศ
 ๓. ประกาศ
 ๔. ประกาศ
 ๕. ประกาศ
 ๖. ประกาศ
 ๗. ประกาศ
 ๘. ประกาศ
 ๙. ประกาศ
 ๑๐. ประกาศ
 ๑๑. ประกาศ
 ๑๒. ประกาศ
 ๑๓. ประกาศ
 ๑๔. ประกาศ
 ๑๕. ประกาศ
 ๑๖. ประกาศ
 ๑๗. ประกาศ
 ๑๘. ประกาศ
 ๑๙. ประกาศ
 ๒๐. ประกาศ
 ๒๑. ประกาศ
 ๒๒. ประกาศ
 ๒๓. ประกาศ
 ๒๔. ประกาศ
 ๒๕. ประกาศ
 ๒๖. ประกาศ
 ๒๗. ประกาศ
 ๒๘. ประกาศ
 ๒๙. ประกาศ
 ๓๐. ประกาศ
 ๓๑. ประกาศ
 ๓๒. ประกาศ
 ๓๓. ประกาศ
 ๓๔. ประกาศ
 ๓๕. ประกาศ
 ๓๖. ประกาศ
 ๓๗. ประกาศ
 ๓๘. ประกาศ
 ๓๙. ประกาศ
 ๔๐. ประกาศ
 ๔๑. ประกาศ
 ๔๒. ประกาศ
 ๔๓. ประกาศ
 ๔๔. ประกาศ
 ๔๕. ประกาศ
 ๔๖. ประกาศ
 ๔๗. ประกาศ
 ๔๘. ประกาศ
 ๔๙. ประกาศ
 ๕๐. ประกาศ

หนังสือ

หม่อม ราชโอรส ราชกุมาร ได้ รับ พระราชทาน

จดหมาย ราชโอรส ราชกุมาร ทั้ง

ที่ ลาก ราชรถ ราชยาน ราชรถ ราชรถ ราชรถ

จาก นคร มหานคร ไป กรุง ลอนดอน

เมื่อ รัชกาล ราชกุมาร ราชกุมาร ราชกุมาร

มี ราชโอรส ราชกุมาร

ที่ กรุง ลอนดอน

A

JOURNAL OF THE TOUR

OF THE

SIAMESE EMBASSY

To & From

LONDON

IN THE YEAR OF OUR LORD

1857 & 1858

By MOM K. RAJODAY R.

BANGKOK

American Missionary Association Press.

1866

ตัวอย่างพิมพ์จากหนังสือของ หม่อมราชโอรส ราชกุมาร พิมพ์

หน้า หน้า
หนังสือ

อักษรวิธานศัพท์
เป็น คำ ไทย อธิบาย ความ ความ ภาษา ไทย

ภาคนี้

ภาค

กา, นก คำ เทียบ กา ก็น อัย รม ยาน. อนึ่ง เป็น ภาษาละ สำหรับ
ใส่ ห้า ห้า น้า บ้าง. อนึ่ง ทำ เป็น สำคัญ อย่าง นี้ * บ้าง.

กาโก : เป็น ศัพท์ แปล ว่า กา.

กาละ : คำ ไท ว่า กา, นก คำ ที่ นั้น เอง.

กาขาว, กา เหลือง, แต่ ทาง ทวีป มณฑล นั้น นก ที่ สี่ ก.

กา ขนขาว, นก คำ ที่ ทำ ขากว ร้อง กอ กแกก ๆ. เหมือน
จะ ออก ขาว ต่าง ๆ.

กาละนา : ชื่อ สัตว์ มี ใน เวียง ลับ สอง เขต นั้น. อนึ่ง ว่า หมู ก.

กาเงิน, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า, ทำ ด้วย เงิน, เหมือน อย่าง
พวก ขน ทอง ใจ นั้น.

กา ตะกั่ว, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า, ทำ ด้วย ตะกั่ว, เหมือน อย่าง
กา ใส่ น้า กาเงิน เช่น นั้น.

กา ห้า, คือ กา เป็น ภาษา ห้า น้า.

กา ของ ขาว, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า, ทำ ด้วย ของ ขาว.

กา ของ ดำ, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า, ทำ ด้วย ของ ดำ, สำหรับ
ทำ แล คน มี วาสนา มาก ใจ.

กา ของ แดง, สำหรับ ใส่ น้า บ้าง, ห้า น้า บ้าง, ทำ ด้วย ของ
แดง.

กา ของ เหลือง, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า, ทำ ด้วย ของ เหลือง.

กา ห้า, ภาษา สำหรับ ใส่ น้า ก็น. เหมือน อย่าง กาเงิน เช่น นั้น.

ก้า, คือ คน เก่ง ไม่ กลัว ใคร, ก็น เช่น มา ก็น ขวี่ อยู่ อ่าง
ถนน เช่น นั้น.

ก้า : ชื่อ สัตว์ ใน เวียง นิทาน แต่ ก่อ, มี หลาย เช่น.

กาแก, นก คำ ที่ เรียก ว่า ก้า, ร้อง เสียง ก๊ กแก ๆ

กาละนิค : คือ ก้า ห้า น้อย ไม่ ถึง เพ็ชร์. เขา เป็น คน ขน มี ทน ห้า
อยู่ ภาษา นี้ ก็น เท้า นั้น.

กาละกั้ง : เป็น ชื่อ คน ไม่ อย่าง คน, กอ มี นก ล่า ๆ ด้วย
กอล ล่าระพี.

กาละเกด : แปล ว่า คั้น กา, เขียน ไว้ อย่าง นี้ * เป็น สำคัญ ว่า
คำ กอ ใน ที่ นั้น. อนึ่ง เรียก ว่า ไม่ จักวา

กา จักไว้, คือ จัก ไว้ อย่าง นี้, เขา จะ จัก ไว้ เป็น สำคัญ เช่น นี้-

กาละ : คำ ไท ว่า กา ขน, คือ ทำ มี ก กา เช่น ไม่ ได้.

กา ล่าก, ก็น ไม่ อย่าง คน, มี นก ขน ก็น อยู่ ก็น ถึง ไม่ กัง ๆ.

กาแม่, ก็น ไม่ อย่าง คน, มา แต่ เมือง นอก, เมื่อ มี นก ห้า น้า
วัน ก็น, ก้าย ก็น ไป ขา.

กาเพ็ชร์, คือ กา น้า ที่ ทำ ด้วย ของ เพ็ชร์ บ้าง เป็น ห้า, ทำ เป็น
เพ็ชร์ ๆ นั้น.

กาละระเว : ชื่อ สวรรค์ ๖ ชั้น, บุคคล กะทำ กอ กุศล มี คิด
แต่ ทน เป็น ห้า, ไท ก็น ว่า ไท ไป ยัง เกิด ใน ชั้น กานละระ
สวรรค์ ชั้น ไท ชั้น นั้น.

กาเมสุ : แปล ว่า ใน ตาม ทั้งหลาย.

กาเมณีมาหาร : ประพฤติ ผิด ใน ความ ปกอด, คือ ล่วง ประ
เวณี ขวี่ เมีย เขา นั้น.

กาโม : ความ ขนกั, คือ ใจ คิด ไท ไท นั้น.

กานะ : ว่า ความ ไท ไท.

กานะคินคา : ใจ ปกอด ขนกั ไท ลี ของ ทั้งวัง, ไท ขนกั ไท.

กานะคินส : คือ ขนกั ไท ใน เวียง ของ ที่ ระกะทำ ไท ไท ไท
ของ นั้น.

กานภาพ : ว่า ขนกั ไป มี เกิด ใน ไท ขวี่ ต่าง ๆ.

กานะพฤษ : ห้า น้อย ไม่ ถึง เพ็ชร์, ไท กอ.

กานะคุณ : ใจ ปกอด ขวี่, เสียง, กอ, ว, ขวี่ ด้วย กอ.

กานะภค : ใจ ขนกั เพ็ชร์ เมก. ระ ไท ไท ความ คำ นก.

ตัวอย่างหน้าหนังสืออักษรวิธานศัพท์ ของ หมอประสิทธิ์ พ.ศ. 24๖๘ ถ่ายลงจากหน้าจริงขนาด 7.5 x 9.5 นิ้ว

พระราชปรารภ

เรื่อง พระพุทธชินราช

พิมพ์ โทษกระเส พระบรมราชโองการ

ครั้งแรก ๕๐๐๐ ฉบับ

ปีที่พิมพ์ ๑๒๐

ราคาเล่มละ ๒ บาท

โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ

มีอำนาจตามพระราชบัญญัติ

เรื่องพระที่นั่งสุวรรณฉัตร.

เดินทางไปกำแพงเพชร.

วันที่ ๑๕ มกราคม รัชกาลที่ ๑๖

ทูล กรมหลวงดำรง ทรงทราบ.

เมื่อวานนี้หม่อมฉันได้ขึ้นไปบ้านโตน เพื่อตรวจดูสภาพเขาเมือง
เพชร ขอทำรายงานดังมาให้ทรงทราบ.

พอขึ้นจากที่จอดเรือขึ้นไปถึงฝั่ง มีศวกขายแกมมาเน็งคอยอยู่เป็น
แถว ทำขายศรีปากชามถือมาทุกคน ต้องการจะสมโภช เคยต้อง
ตกลงให้แตกดำไว้ให้พระตามธรรมเนียม แล้วจึงออกเดินต่อไป ทาง
เขาคัดไปเนี้ย เบี้ยวไม่สู้หนัก ไปได้สักประมาณ ๒๐ เห็นว่า
ถึงคลองแห่หนึ่ง มีน้ำขังเป็นหว่ง เหนือบน แต่แรกเข้าใจว่าเป็น
แห่พระวิเชียรเขายอกว่าไม่ใช่ และว่าให้คอบขุดกั้นจะเหมาะ
คลองนี้แตกดำแน่แล้ว ครั้นข้ามคลองไปแล้วจึงเห็นจริงว่าไม่ใช่
เพราะประการหนึ่งกั้นก็ยาวไปมาก ถ้าหากไม่เปนรอยคนขุด และ
ผูกคอกไม้ถึงราวมี มีเป็นเนินก็ไปอย่างธรรมดา เบี้ยว ๆ
เล็ก ๆ ไม่เปนรูปเขาร่างอะไร จึงต้องตกลงยอมเสียตามทำเขาคัด

หนังสือ

มุลบท บรรพกิจ

จำ ด้วย อักษร ทั้ง ๔๔ อักษร

แบ่ง ออก เป็น ๓ อย่าง

คือ สูง กลาง ต่ำ แล้วย แจก ออก ไป เป็น หมู่ ๆ

ทั้ง แด่ ก กา, กน, กง, กก, กต, กข, กม, เกย.

และ มี สำเนียง ตามไม้ เอก โท ทวี จักวา

ทั้ง กล่าว มา นี้

พระยา ศรีสุนทร โวหาร (น้อย)

เจ้า กรม พระ อา ตักขณิ เวียง เวียง

ราคา ๑ บาท

โรง พิมพ์ พิศาล บรรณ นิต

ร.ศ. ๑๒๗

๑ ศุภมัตถุ สุกักราช ๑๒๓๓๓ เสด็จ กะตั้งวังพระ
มฤคศิระมาศ กภาพิ บัษย์ ทุกย ติติ พุฒวามวิเขต กาด กำหนด
พระบาท สมเด็จ พระ ปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ พระ รุด รอม
เกล้าเจ้า อยู่หัว เสด็จ ณ พระที่นั่ง เก่ง ราชฤทธิ พระบรม
ราชวงษานุวงษ์ และ ข้า ราชการ เฝ้า เบื้อง บาท บงกช มาศ
โดย ลำดับ พระเจ้า ราชวงษ์เฮอ กรมหมื่น อักษร ศาสน
โสภณ ได้นำ ต้น ฌับบิ แบบ สอน หนังสือ ไทย ที่ ๑ ชื่อ มุสบท
บรรพกิจ ที่ ๒ ชื่อ วานิตี นิกร ที่ ๓ ชื่อ อักษร ประโยค
ที่ ๔ ชื่อ สวิโยค พิธาน ที่ ๕ ชื่อ พิศาสตร์ กานันต์ ๕ เรื่อง นี้
ขึ้นทุก เล่า ๆ ถวาย จึง มี พระบรมราช โอง การ โปรดเกล้าฯ
ให้ พระ เจ้า ราชวงษ์เฮอ กรมหมื่น อักษร ศาสน โสภณ
ตั้ง พิมพ์ ที่ โรง พิมพ์ หาดหวง ใน พระ บรม มหาราช วัง ๒๖๖๐
ฉบับ เพื่อ ไว้สำหรับ เป็น แบบ ให้ กุลบุตร ศึกษา เล่า เวียน
หนังสือ ไทย เป็น เครื่อง เรื่อง บัญญา ให้ ได้ ความ ชดาด
รู้ ใช้ อักษร ไม้ เอก โท ให้ ถูก ถ้วน ชำนาญ ชัด เจน กว้างขวาง
เป็น คุณ แก่ ราชการ สืบไป ๖

ตัวอย่างหนังสือมุสบทบรรพกิจ ซึ่งเป็นหนังสือเล่มหนึ่งในชุดตำราเรียนหลวง ๖ เล่มที่พระยาตรีสุนทรโวหาร
(น้อย อาจารย์บางตุลา) เจ้ากรมพระอาลักษณ์ เรียบเรียง ในสมัยรัชกาลที่ ๔

หลังจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เกิดมีการพิมพ์ขึ้นแล้ว ก็ยังมีการเขียนเอกสาร ร่างสารตรา ประกาศ หรือหนังสือราชการอื่น ๆ ด้วยลายมือเขียนอยู่อีก แต่ผู้เขียนเห็นว่าการพิมพ์เป็นต้นเค้าของการทำให้วิธีการเขียน การสะกดการันต์ เป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้น จึงจะไม่ศึกษาเรื่องอักษรและอักษรวิธีที่ใช้กันเป็นปกติ หลังจากรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมา แต่จะศึกษาอักษรและอักษรวิธีเฉพาะแบบที่ต่างออกไปเท่านั้น อักษรและอักษรวิธีเฉพาะแบบนี้อาจจะแบ่งออกได้ดังนี้

๑. อักษรอริยกะ ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๒. อักษรวิธีแบบใหม่ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๓. อักษรวิธีสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

๔.๑ อักษรอริยกะ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๔๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประดิษฐ์อักษรขึ้นมาชุดหนึ่ง เรียกว่าอักษรอริยกะ โดยมีพระราชประสงค์จะให้ใช้เขียนภาษาบาลีและใช้กันในหมู่สงฆ์ธรรมยุต พระองค์ทรงประดิษฐ์พยัญชนะ ๓๓ รูป สระ ๕ รูป เท่าภาษาบาลีดังนี้

พยัญชนะ

ก	ด	ณ	น	ง
ข	จ	ช	ฉ	ญ
ค	ฉ	ซ	ค	ฝ
ข	ค	ท	ต	ณ
ด	ถ	ท	ธ	น
ป	ผ	พ	ภ	ม
ย	ร	ล	ว	ล
				ห
				พ
				.

๑ ชื่อ หนังสือ ๓๓ ธรรมมาภิธาน

๒ ฉบับ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ

๓ ลักษณะ ๑ เล่ม

๔ ประวัติ ของ ร.๕ ทรงโปรดปรานให้
แปลพระไตรปิฎก ๓๓ เล่ม

๕ หมายสำคัญ อักษร ค ที่ ๓๑

๖ ที่ เก็บตู้ ชั้น

Handwritten text in Thai script, likely a royal decree or a letter, written in a cursive style. The text is dense and covers most of the right page.

เจียนอักษรไทย

นโม คตต์ส ภควโต อรหโต สมนาสัมพุทฺธสฺส
 โย จมฺหากํ ตตฺถา
 ยณฺจ มยํ สรณํ กตา
 เยน จ สฺสอุทฺธาโต อयํ ชมฺโม
 ยตฺถสฺส จ อวฺวาทนา กรณียา
 ยมฺหา จ ปญฺโญ อริยญฺจตฺติโก มคฺโค
 ยตฺถสฺส จิตฺตํ พุทฺทมจฺริยํ
 ยตฺถมิตฺตํ มยํ อภิปรปฺสหนฺนา.

สฺสณฺนาตุ เม ภนฺเต สฺสโม
 อชฺชุปฺปสฺสโก ปณฺณวโร ยทิ สํฆสฺส
 ปคฺคกตฺถสฺส สฺสโม อูปสฺสโก
 กเรยฺย ปาญฺโญภนฺโต อุกฺกิสฺสยฺย.

ทิ สํฆสฺส ปุพฺพทิจฺจํ
 ปาวิสฺสทฺธิ อายตฺตมฺนโต อารเภา
 ปาญฺโญภนฺโต อุกฺกิสฺสสฺสทฺถามิ ตํ สฺส

ตัวอย่างอริยกะเขียนบรรจง

ทิวคิกาทูกาขเฒเ

๑. ทิวคิกาทูกาขเฒเ หุทห ขุททจกรรหห หทค.

๑๖๖๖ ๑๗๗๗ ๑๘๘๘ ๑๙๙๙ ๒๐๐๐ ๒๐๐๑ ๒๐๐๒ ๒๐๐๓ ๒๐๐๔ ๒๐๐๕

๒๐๐๖ ๒๐๐๗ ๒๐๐๘ ๒๐๐๙ ๒๐๑๐ ๒๐๑๑ ๒๐๑๒ ๒๐๑๓ ๒๐๑๔ ๒๐๑๕

๒๐๑๖ ๒๐๑๗ ๒๐๑๘ ๒๐๑๙ ๒๐๒๐ ๒๐๒๑ ๒๐๒๒ ๒๐๒๓ ๒๐๒๔ ๒๐๒๕

๒๐๒๖ ๒๐๒๗ ๒๐๒๘ ๒๐๒๙ ๒๐๓๐ ๒๐๓๑ ๒๐๓๒ ๒๐๓๓ ๒๐๓๔ ๒๐๓๕

ตัวอย่างอริยกะเขียนหวัด

๑. ทิวคิกาทูกาขเฒเ หุทห ขุททจกรรหห หทค.

๑๖๖๖ ๑๗๗๗ ๑๘๘๘ ๑๙๙๙ ๒๐๐๐ ๒๐๐๑ ๒๐๐๒ ๒๐๐๓ ๒๐๐๔ ๒๐๐๕

๒๐๐๖ ๒๐๐๗ ๒๐๐๘ ๒๐๐๙ ๒๐๑๐ ๒๐๑๑ ๒๐๑๒ ๒๐๑๓ ๒๐๑๔ ๒๐๑๕

๒๐๑๖ ๒๐๑๗ ๒๐๑๘ ๒๐๑๙ ๒๐๒๐ ๒๐๒๑ ๒๐๒๒ ๒๐๒๓ ๒๐๒๔ ๒๐๒๕

๒๐๒๖ ๒๐๒๗ ๒๐๒๘ ๒๐๒๙ ๒๐๓๐ ๒๐๓๑ ๒๐๓๒ ๒๐๓๓ ๒๐๓๔ ๒๐๓๕

เขียนเป็นอักษรไทย

ปกข์ปกรณ

๑. หิมฉนวนุคปประเทศ เอโก มหานิโครโจ อโหสิ.
 คตฺร อเนกา สกฺฤณา วดีสุ.
 คทา มนุสฺสา ชาติสมุปนฺนํ คุณฉนฺทํ ปฺริตํ
 อตฺตโน ราชานํ กรีสุ.
 สคฺคปฺทามิ สึหิ อตฺตโน ราชานํ กรีสุ.
 มหาสมุทฺเท มจฺฉาปี อานนฺทํ นาม มจฺฉิ
 อตฺตโน ราชานํ กรีสุ.

สถาบันวิทย์บริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแสดงเลขอธิษฐาน

បរិវេណ្ឌ

- ១. ឃ្លាចៅទេសបេនខេត្ត ក្រុងស្រុក រាជធានី ភ្នំពេញ ?
- ២. កាល ទេស កាល កាល កាល ៣
- ៣. ទេស ឃ្លាចៅ កាល ទេស កាល កាល កាល ៣
- ៤. ទេស កាល កាល កាល កាល កាល ៣
- ៥. កាល ទេស កាល កាល កាល កាល ៣
- ៦. ទេស កាល កាល កាល កាល ៣
- ៧. កាល កាល កាល កាល កាល ៣
- ៨. កាល កាល កាល កាល កាល ៣
- ៩. កាល កាល កាល កាល កាល ៣
- ១០. កាល កាល កាល កាល កាល ៣

ស្ថាប័នវិទ្យាល័យប្រឹក្សា
 រាជធានីភ្នំពេញ

เขียนเป็นอักษรไทย

ปจฺจดา

๑. หิมฺวณฺตปฺปเทเส โท นาม รุกฺโข อโหสิ.
๒. กตฺถ อเนกา สกฺกนา วรฺรํ. (ตัวเขียนเป็นวรฺรํ)
๓. ตทา มนุสฺสํ กิ อตฺตโน ราชานํ ภิรฺรํ.
๔. เต สกฺกนา สฺมาคณฺตฺวา กิ ภิรฺรํ.
๕. กถิ เต อณฺณมณฺณํ มนุสฺสํ.
๖. เตสุ โท ปจฺจมาห.
๗. กถิ โส อาน.
๘. กิณฺจปฺปี โภคิอาทิ เกณ วุคฺคํ.
๙. คํ สฺกฺกนา อจฺเจตฺตา กิณฺติ วุคฺคา กิ ภิรฺรํ.
๑๐. เก สฺมฺกฺกมฺชฺฉํ ปกฺขณฺทิตฺตํ.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๕.๒ อักษรวิธีแบบใหม่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าอักษรวิธีที่เคยใช้ ๆ กันมาแต่เดิมนั้นยังไม่ค่อยเป็นระเบียบและชาวต่างประเทศที่มาเรียนหนังสือไทยก็จจะรู้สึกว่ายาก ที่เป็นดังนี้มีสาเหตุหลายประการด้วยกันคือ

๑. วิธีการเขียนสระตามที่เคยใช้กันมา จะวางสระไว้ตามที่ต่าง ๆ คือ ข้างหลัง ข้างหน้า ข้างบน ข้างล่าง ทำให้ผู้เรียนใหม่เกิดสงสัยได้

๒. สระผสมที่ใช้ ๆ กันอยู่มิได้มีรูปตรงตามเสียงที่ออกเพราะฉะนั้นจะต้องใช้วิธีการจำ เช่น สระเอือ จะประกอบด้วยรูป เ, ุ และ อ เมื่อลองออกเสียงก็มีได้ตรงกับเสียงเอือ และการวางรูปสระยังอาจวางไว้ ข้างหน้า ข้างบน และข้างหลัง พยัญชนะทำให้เกิดความยุ่งยากในการจดจำ

๓. พยัญชนะที่ไม่มีสระกำกับอยู่ด้วยอาจออกเสียงได้หลายเสียง เช่น
 ปฐม อ่านว่า ปะณม
 บดี อ่านว่า บอดี

ทำให้เกิดสงสัยได้ว่า พยัญชนะที่ไม่มีสระกำกับจะอ่านออกเสียงอย่างไร

๔. การที่พยัญชนะไม่มีสระกำกับก็อ่านออกเสียงได้ทำให้เกิดความกำกวมได้ว่าเมื่อมีพยัญชนะสองตัวเรียงกันจะเป็นพยัญชนะควบกล้ำหรืออักษรนำ เช่น ปราด กับ ตลาด คำไหนจะอ่านอย่างไร

การที่เขียนสระไว้ข้างหน้าแล้วมีพยัญชนะตามมา ๒-๓ ตัว จะทำให้สงสัยได้ว่าตัวที่ตามมานั้นเป็นตัวกล้ำหรือตัวสะกดกันแน่ดังในคำว่า โสน โคลน เผลว โคลง เป็นต้น

๕. การที่เขียนหนังสือติดต่อกันไปหมดโดยไม่เว้นระยะคำทุก ๆ คำทำให้เกิดสงสัยว่าควรจะหยุด เว้นวรรคข้อความที่คำใด

จากเหตุผลทั้ง ๕ ประการนี้ทำให้พระองค์ทรงประดิษฐ์สระแบบใหม่ขึ้นมาชุดหนึ่ง มี ๑๔ รูปและใช้สระรูปเดิมอีก ๔ รูป คือ อ ฤ ฤๅ ฦ ฎ รวมเป็นสระ ๒๔ รูป แต่ยังใช้รูปพยัญชนะชุดเดิมที่เคยใช้ ๆ กันมาและได้ทรงมีพระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับวิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ รูปสระที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นมีรูปดังนี้

၈၅၃ ဘ.ဂ. ၂၀၁၀

I	၅	၀	၀
၀	၀	၃	၃
	၊		။
	၆	၀	၀
	၀၅		၀၅
	၃၅		၆
၅	၅	၅	၅
၀-၅		၃	၅

สระแบบเดิมสระแบบใหม่
แบบบรรจง แบบหวัด

เอะ

อะ

อะ

ัว

ัว

ัว

สระแบบใหม่ที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นนี้มีลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการคือ

๑. รับหรือดัดแปลงมาจากสระสมัยต่าง ๆ คือ จากสมัยพ่อขุนรามคำแหง เช่น สระอิ อี อี อี ไอ โอ จากอักษรอริยกิจสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือสระอะ และจากอักษรขอมคือสระ อุ ู รูปสระที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้จะมีขนาดความสูงเท่ากันทุกตัวรวมทั้งสระโอและไอ และจะสูงเท่าพยัญชนะ

๒. สระผสมมีรูปตรงตามเสียงของสระนั้น ๆ เช่นสระัว จะมีรูปสระอุกับสระอาผสมกันเป็นรูป ัว เป็นต้น นับได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความ เป็นนักภาษาศาสตร์ที่เข้าใจระบบเสียง และพยายามประดิษฐ์รูปให้ตรงกับเสียง

นอกจากจะทรงประดิษฐ์รูปสระขึ้นใหม่แล้ว พระองค์ยังทรงบัญญัติอักษรวิธีแบบใหม่ขึ้นมาเพื่อ เป็นกฎเกณฑ์ในการเขียนหนังสือแบบใหม่อีกด้วยดังนี้

บัญญัติอักษรวิธีแบบใหม่หมวดที่ ๑ ว่าด้วยวิธีใช้สระ

๑. สระทั้งหมดให้เขียนตามหลังพยัญชนะและให้เขียนในบรรทัดเดียวกันกับพยัญชนะ

ตัวอย่าง

ธ	ศ	จ	ช	ท
ธ	ศ	จ	ช	ท
(สะ	อ	จะ	อ	ไหว)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พจน. ที่ใช้ไม่ได้ไว้หน้าหน้าหน้า
 ๕ เดือน จะ ๕๕๕ X-ROX ๕๕๕๕๕

๒. ถ้ามีพยัญชนะอยู่กว่าหนึ่งตัวหน้าสระใด ให้ออกสำเนียงพยัญชนะ
 นั้น ๆ กล้ากัน ถ้าจะไม่ให้ออกสำเนียงกล้าต้องมีสระแทรกระหว่างพยัญชนะ
 ตัวอย่าง **ป ร ๓ ส ๓ ท** **ป ร ๓ ก อ บ** **ส ๓ ร ๓ ว ๓ ช**

(ปราสาท) (ประกอบ) (สระราวอ)

๓. สระผสมทั้งปวงให้เขียนหลังพยัญชนะดังกล่าวมาแล้วในข้อ ๑ ไม่
 ไขแยกย้ายกันไว้ในที่ต่าง ๆ

ตัวอย่าง **ช อ ๓** **ช ๓ อ ๓**
 (เชื้อ) (เชิญ)

๔. วิสรรชนีย์ (ะ) ไม่ใช่เป็นสระ "อะ" คงใช้แต่สำหรับทำให้สำ-
 เนียงสระอื่นห้วนเข้าเท่านั้น

ตัวอย่าง **จ ๓ พ ๓ อะ** **ท ๓ ม ๓ อะ**
 (จำเพาะ) (เหมาะ)

๕. ไม่หันอากาศ (๖) เลิกใช้เพราะใช้ " ๓ " แทนทั่วไปได้

ตัวอย่าง **ท ๓ ๓** **ส ๓ ๓** **ท ๓ ๓** **ก ๓ ๓**
 (หมา) (สอง) (ตัว) (กัด)
ก ๓ ๓ **ก ๓ ๓** **ข ๓ ๓** **น ๓ ๓**
 (กัน) (ดู) (ขัน) (นิก)

๖. ผิดที่มีที่ใช้ ๒ ประการคือ

ก. ประกอบกับสระ " ๓ " ให้ออกเสียงเป็น "อำ"

ตัวอย่าง **ง ๓ ๓**

ข. เมื่อเขียนภาษาบาลีหรือสันสกฤตออกสำเนียงเป็น "อ้ง"
 และประกอบกับสระอื่น ๆ เป็น "อ้ง", "อุง" ฯลฯ

๗. ยับสระ คือตัวพยัญชนะที่ใช้เป็นสระหรือประกอบสระในบางคราว
 นั้นมีกำหนดใช้ดังต่อไปนี้

ก. ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ คงใช้ตามเดิม

- ข. ย ใช้เป็นตัวสะกดประกอบสระ " ๙ " ออกเสียง "อัย"
 ประกอบสระ " ๗ " ออกเสียง "อาย"
 ประกอบสระ " ๓ " ออกเสียง "อุย"
 ประกอบสระ " ๓ " ออกเสียง "อวย"
 ประกอบสระ " ๕ " ออกเสียง "โอย"
 ประกอบสระ " ๕ " ออกเสียง "เออย"
 ประกอบสระ " ๐ " ออกเสียง "เอ็อย"
 ประกอบสระ " ๐ " ออกเสียง "ออย"

ส่วน "เอ็ย" ไม่ใช่ตัว "ย" ประกอบ

- ค. ว ใช้เป็นตัวสะกดประกอบกับสระ " ๗ " ออกเสียง "อาว"
 ประกอบกับสระ " ๓ " ออกเสียง "อัว"
 ประกอบกับสระ " ๕ " ออกเสียง "โอว"

ส่วน "อัว" ไม่ใช่ตัว "ว" ประกอบ

- ง. อ ใช้เป็นสระ "ออ" ส่วนในหน้าที่พยัญชนะคงใช้แต่สำหรับเขียนมีพยัญชนะอื่นสะกดและออกสำเนียง "โอ" สั้น แต่ส่วนที่เคยใช้เป็นพยัญชนะในที่อื่น ๆ ไม่มี เพราะใช้ตัวสระที่ออกสำเนียงนั้น ๆ แทนที่เดียว

ตัวอย่าง

องค์	อนทร	ปอน	อมร	อิต
(องค์	อินทร์	ป็น	อมร	อิต
อัน	ทณ	ฤทณ	ย	
อัน	ตัน	ฤทัย)		

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยพยัญชนะ

๘. พยัญชนะคงอ่านตามเดิมทุกประการ คือที่มีสระกำกับแล้วเป็นอ่านได้ แต่ถ้าไม่มีสระออกเสียงไม่ได้ (ดูบัญญัติข้อ ๒)

๔. พยัญชนะที่ใช้ประกอบอยู่โดยมิได้ออกเสียง ให้ใช้เครื่องหมายฆ่าเป็นสองอย่างคือ

- ก. ที่เป็นตัวการันต์ ให้ใช้ไม้ทัณฑฆาต " ̣ "
 ข. ที่เป็นตัวนำทำให้เสียงอักษรกลางและอักษรต่ำสูงขึ้นอย่างหนึ่งกับที่มีอยู่ในระหว่างสระกับตัวสะกดแต่มิได้ออกเสียงอีกอย่างหนึ่งให้ใช้เครื่องหมาย ฆาฏะประกาศ (๐) จุดไว้ภายใต้ตัวอักษรแทนไม้ทัณฑฆาต เพื่อมิให้รุงรัง

ตัวอย่าง	พรม	สำมารถ	สำส่น	หญ่/
	(พรม)	(สามารถ)	(สำส่น)	(หญ่)

๑๐. ตัว ณ โดยลัพท์ได้เคยใช้กันมาในที่ต่าง ๆ ออกสำเนียงเป็น "ณะ" ให้คงใช้ไปตามเดิมได้ไม่ต้องเติมสระ " ๐ " เพราะ "ณ" นี้เลื่อนมาจาก "น" เขียนหวัดจึงกลายเป็น "ณ"

๑๑. "บ" ที่มีใช้ในจินตกรนิพนธ์ให้คงใช้ออกสำเนียงได้ตามเดิม และ "ก็" ให้คงใช้ออกสำเนียงได้ตามเดิมเหมือนกัน

๑๒. พยัญชนะบางตัวที่ใช้ประกอบอยู่ในคำที่มาจากภาษาบาลีหรือสันสกฤตและที่ออกสำเนียง "อ" ได้โดยมิได้มีตัว "อ" ประกอบนั้นให้มีเครื่องหมายเรียกว่า "เปี้ยาลย่อ" (คือ apostrophe) ของหนังสือยุโรป เช่นนี้ " ' " ไว้หลังตัวที่จะให้ออกสำเนียงเป็น "อ" ได้นั้น เพื่อแสดงว่าในที่นั้นควรจะมีสระแต่ตักไปจึงเขียนเปี้ยาลย่อไว้แทน

ตัวอย่าง	ท'ร ๑ ม'าน	บ'พ๐ตร	บ'ร๐หาร
	(ทรมาน)	(บพิตร)	(บริหาร)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกเครื่องหมาย (') นี้ว่าเปี้ยาลย่อ แต่ปัจจุบันเปี้ยาลย่อคือรูปนี้ ๑

๑๓. พยัญชนะที่มีตัว "ร" สะกด โดยไม่มีสระให้คงอ่านออกสำเนียง "อน" ได้ตามเดิม ที่พยัญชนะเช่นนี้เพราะใกล้เคียงเดิมมากกว่าที่จะเติมตัว "อ" ลงไปในระหว่างกลาง

ตัวอย่าง	วกร	ขจร	ยจร	นจร
	(อกร)	(เขจร)	(อุจร)	(นจร)

๑๔. พยัญชนะสองตัวติดกันเป็นตัวออกสำเนียงตัวหนึ่งเป็นตัวสะกดตัวหนึ่ง ถ้าใช้สำหรับเขียนคำไทยให้คงออกสำเนียง "โอ" สันได้ตามเดิมถ้าไม่ต้องการออกสำเนียงตัวสะกดอีกด้วย แต่ถ้าจะให้หลีกเลี่ยงพยัญชนะตัวสะกดอีกด้วย ให้มีเครื่องหมายเพี้ยาลย่อไว้ข้างหลังพยัญชนะตัวหน้า

ตัวอย่าง	นจร	ปรุม	ปรุม (จร กอ ย)
	(นคร ปรุม)	(ปรุมเจดีย์)	

๑๕. ตัว "รร" (ร หัน) ให้คงใช้ออกสำเนียง "อัน" ได้ตามเดิม

๑๖. ในเวลาที่จะใช้อักษรไทยเขียนภาษาต่างประเทศทั้งหมด สันสกฤต และภาษายุโรปต่าง ๆ ต้องอาศัยเครื่องหมายอนุสวาระ (.) สำหรับบอกให้ทราบว่าอักษรใดต้องอ่านเสียงกลั้วกับอีกตัวหนึ่ง วิธีใช้อनुสวาระให้ปฏิบัติดังนี้

ก. กลั้วเพียงสองตัวให้วางอนุสวาระเหนือตัวที่หนึ่ง

ตัวอย่าง	มคธ	สวากขา ตธ	(สวากขาโต)
	สันสกฤต	สัว สัต๐	(สริสตี)
	อังกฤษ	คัลล น	club
		ว สัก	ask
		ม ๕ จัซ	match
	ฝรั่งเศส	ฟอรัม	forme
		คัลลาน	klein

	ข. กล้าสามตัว	ให้วางอนุสวาระ	เหนือตัวที่สอง	
ตัวอย่าง	สันสกฤต	ศ ๑ ศ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐	ศ ๑ ศ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐	(ศ ส ต ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐)
	อังกฤษ	ศ ๑ ศ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐	stream	
		ส ๑ ส ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐	splendid	
		ร ๑ ร ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐	restrain	

หมวดที่ ๓ เบ็ดเตล็ด

๑๗. เครื่องหมายผันให้สำเนียงสูงต่ำคือ . ~ ~ ~ คงใช้อย่างเดิม

๑๘. การเขียนหนังสือเพื่อจะให้ไว้ระยะระหว่างทุก ๆ คำแล้วก็ต้องมีเครื่องหมายวรรคตอนตามแบบที่มีปรากฏอยู่ พร้อมด้วยคำอธิบายในหนังสือชื่อ "เครื่องหมายวรรคตอน" ซึ่งเป็นหนังสือแบบเรียนแต่งหนังสือของกรมศึกษาธิการ^๑

๑๙. วิธีเขียนหนังสือร้อยแก้วคงเป็นไปตามเดิม ผิดแต่ไว้ระยะระหว่างคำทุก ๆ คำ และใช้เครื่องหมายวรรคตอนแทนเว้นช่องว่างท้ายวรรคเท่านั้น

๒๐. วิธีเขียนโคลง ฉันท์ กาพย์กลอน ให้เขียนบาทละบรรทัดหรือถ้าไม่จบบาทในบรรทัดเดี๋ยวก็ต่ออีกบรรทัดหนึ่งได้ แต่เมื่อขึ้นบาทใหม่จะต้องขึ้นบรรทัดใหม่ด้วย^๒

๑ เครื่องหมายแบ่งวรรคตอนเหล่านี้ เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.เปีย มาลากุล) ตั้งแต่ยังเป็นพระยารัฐสุริยศักดิ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการ ได้คิดชื่อขึ้นไว้เรียกและได้แต่งคำอธิบายวิธีใช้เครื่องหมายแบ่งวรรคตอนไว้โดยละเอียด

^๒บัญญัติอักษรวิธีใหม่ที่ได้นำมาจากพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ เรื่องวิธีใหม่สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทย โดยได้ใช้ตัวสะกดแบบปัจจุบันและไม่ใช้เครื่องหมายวรรคตอนเหมือนเดิม

อักษรวิธีแบบใหม่ที่ไม่ได้ใช้กันแพร่หลาย เพียงแต่ใช้กันในหมู่ข้าราชการ
บริหารที่ใกล้ชิดสนิทกับพระองค์เท่านั้น จึงเสื่อมความนิยมและไม่มีใครใช้ต่อ
มาหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตแล้ว เนื่องจาก
จาก เป็นอักษรวิธีแบบใหม่ต้องจดจำกันใหม่

ตัวอย่างอักษรวิธีแบบใหม่นี้จะได้เห็นได้จากชื่อหนังสือพระบรมราชาธิบายวิธี
ใหม่ สำหรับใช้สระและเขียนหนังสือไทยซึ่งเขียนเป็นรูปดังนี้

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ပုဂံ ပုဂံ ဝိသုဒ္ဓိဝိမာန်

ပုဂံ ပုဂံ ဝိသုဒ္ဓိဝိမာန် ပုဂံ ဝိသုဒ္ဓိဝိမာန်

၁၀၈၀ ဘီစီ

ပုဂံ ပုဂံ ဝိသုဒ္ဓိဝိမာန် ပုဂံ ဝိသုဒ္ဓိဝိမာန်

လူ့အဖွဲ့အစည်း
အဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်း

ตัวอย่างอักษรวิธีแบบใหม่ พ.ศ. ๒๔๖๐

ร้อยแก้วเก่า (จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี)

กรุงเก่า พม่า ยก มา ๕,๐๐๐ ล้อม ปะชด ตั้ง ค่าย
บ้าน ระจะน, โพ สาม ต้น ค่าย ใหญ่, ล้อม รอบ กอง ม่าง
อยู่ กลาง พล นโ ม่าง ช่น นำ ที่ ประจำ ของ เสมอ ม่าง
ถึง ๗๐๐,๐๐๐, ประจุ ปั้น ทึก นำ ที่, มหิ ยง ข้าศึก

เทียบอักษร

ร้อยแก้วเก่า (จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี)

กรุงเก่า พม่า ยก มา ๕,๐๐๐ ล้อม ประชด ตั้ง ค่าย
บ้าน ระจะน, โพ สาม ต้น ค่าย ใหญ่, ล้อม รอบ กอง ม่าง
อยู่ กลาง พล นโ ม่าง ช่น นำ ที่ ประจำ ของ เสมอ ม่าง
ถึง ๗๐๐,๐๐๐, ประจุ, ปั้น ทึก นำ ที่, มหิ ยง ข้าศึก

คำอ่านปัจจุบัน

กรุงเก่าพม่ายกมา ๕,๐๐๐ ล้อมประชิด ตั้งค่าย
บ้านระจัน, โพสามต้นค่ายใหญ่ล้อมรอบกองเมือง
อยู่กลาง พลในเมืองขึ้นหน้าที่ประจำช่องเสมอเมือง
ถึง ๗๐๐,๐๐๐, ประจุนทุกหน้าที่มีให้ยิงข้าศึก

๔.๓ อักษรวิธีสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

หลังจากที่มีการพิมพ์เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วการศึกษาของไทยเจริญขึ้น
มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้
มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น มีผลบังคับให้ประชาชนทุกคนต้องเรียน
หนังสือ มีการเรียบเรียงตำราไวยากรณ์ขึ้นใช้เป็นแบบเรียนโดยกรมศึกษาธิการ

ตำรานี้เป็นกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ซึ่งอาศัยการเทียบเคียงมาจากภาษาอังกฤษและยุโรปเป็นหลัก ต่อมาพระยาอุปกิตศิลปสาร (นิ่ม กาญจนาชีวะ) ได้แก้ไขปรับปรุงเรียบเรียงตำราไวยากรณ์ของกรมศึกษาธิการเสียใหม่ เพื่อให้สะดวกแก่การศึกษาเล่าเรียนและเรียกว่าวิชาหลักภาษาไทย โดยแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนคือ อักษรวิธี วจวิภาค วากยสัมพันธ์ และฉันทลักษณ์ ตำรานี้ยังใช้ศึกษากันอยู่จนถึงปัจจุบัน

เราจะเห็นได้ว่าตั้งแต่สมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา การใช้ภาษาไทยนับได้ว่ามีระบบระเบียบแบบแผนมากขึ้น เพราะได้มีตำราหลักภาษาไทยขึ้นใช้ ทำให้การเขียนที่ยังลึกลับในสมัยก่อนค่อย ๆ หายไป ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีการเปลี่ยนการใช้ภาษาไทยเสียใหม่ โดยท่านผู้นำในขณะนั้นคือ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่องการปรับปรุงตัวอักษรไทย เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๔๘๕^๑ ให้ตัดสระและพยัญชนะบางตัวออก โดยกำหนดให้มีพยัญชนะ ๓๑ รูป สระ ๒๗ รูป ดังนี้

^๑กรมโคลนาการ, ประมวณวธอนธัมแห่งชาติ (พระนคร : โรงพิมพ์พาณิชย์สุภผล, ๒๔๘๖), หน้า ๖๑-๖๔.

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๔๗๕

ก	ข		ค	
	ง	จ	ฉ	ช
ซ		ญ		
				ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว			ส
ห		อ	ฮ	

ဓာတ် ပ.က. ၂၀၄၈

၃ ၃	၇	၇	၇
၇	၇	၇	၇
၆-၃	၆	၆၆-၃	၆၆
၇-၃	၇	၆-၇	၇
၆-၃	၆-၃	၆-၃	၆-၃
၃-၃	၃-၃	၆-၃	၆-၃
၃-၇		၇	၆-၇

พยัญชนะ	ก	ข	ค	ง				
	จ	ฉ	ช	ซ	ญ			
	ด	ต	ถ	ท	ธ	น		
	บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
	ย	ร	ล	ว	ศ	ห	อ	ฮ

พยัญชนะที่ยกเลิกไปในสมัยนี้มี ๑๓ ตัวคือ

ข ค ฉ ฌ ฉ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ศ ษ พ และ ญ
ให้ตัดเชิงออก

สระ ะ, ั, ำ, ิ, ี, ึ, ุ, ู, ึ-ะ, ุ-ะ, ู-ะ, ึ-ะ, ุ-ะ, ู-ะ
โ-ะ, ใ-ะ, ๊-ะ, ๋-ะ, ์-ะ, ํ-ะ, ๎-ะ, ๏-ะ, ๐-ะ
เ-อ, ใ-อ, ใ-อ, ใ-อ, ำ

สระที่ยกเลิกไปในสมัยนั้นมี ๔ ตัวคือ ใ ฤ ฌ ฎ ฏ

ใน พ.ศ. ๒๔๘๔ นี้ได้มีการวางหลักเกณฑ์การเขียนหนังสือไทยไว้กว้าง ๆ
สรุปได้ดังนี้

๑. การใช้พยัญชนะ เมื่อได้ตัดพยัญชนะบางตัวออกแล้วก็ให้ใช้พยัญชนะ
ตัวอื่นที่มีเสียงเหมือนกันแทนกันคือ

ฆ	ใช้	ค	แทน
ฌ	ใช้	ช	แทน
ฉ	ใช้	ค	แทน
ฎ	ใช้	ด	แทน
ฏ	ใช้	ด	แทน
ฐ	ใช้	ถ	แทน
ฑ	ใช้	ด	แทนถ้าหาก ฑ นั้นออกเสียง ด
ฒ	ใช้	ท	แทนถ้าหาก ฒ นั้นออกเสียง ท
ณ	ใช้	ธ	แทน

ณ ใ ช้ น แทน
พ ใ ช้ ล แทน

๒. ตัว ณ ใ ช้ตัว ย แทน แต่ในกรณีที่ต้องเขียนคำภาษาบาลีหรือ
สันสกฤตให้ใ ช้ตัว ณ ได้ แต่ต้องตัดเชิงออกจากรูป ณ เช่น

ผู้หญิง - ผู้หญิง

วิญญาณ - วิญญาณ

๓. ตัวกล้ำ หร ที่ออกเสียง ช ให้ใ ช้ตัว ช เขียนแทนเช่น ทราบ
เป็น ขาบ หรดโทรม เป็น ชุดโซม

๔. ตัว ย ที่มี อ นำให้เปลี่ยนเป็น ห นำเช่น

อยู่ อย่าง อย่า อยาก เขียนเป็น หู่ หย่าง หย่า หยาก

๕. ใ ช้คำบาลีแทนสันสกฤต เช่น กัม แทน กรรม นิจ แทน นิตย์
ถ้าคำที่ใ ช้รูปบาลีมีความหมายหนึ่ง รูปสันสกฤตมีความหมายหนึ่งให้ใ ช้ทั้ง
สองคำ แต่ให้เปลี่ยนรูปการเขียนตามอักษรที่เหลืออยู่เช่น มายา มารยา
กิติกา กวีลลิตกา

๖. ร หัน ในแม่กก กค กบ กม ยกเลิกใ ช้ไม้หันอากาศแทนเช่น
อุปสัค วิธนา บัพ กัมการ แต่ ร หันในแม่กน ให้คงใ ช้ตามเดิม เช่น
ววรรณคดี บรรพบุรส

๗. คำที่มาจากบาลี ถ้าตัวสะกดมีอักษรซ้ำหรืออักษรซ้อนในกรณีตัวหลัง
ไม่มีสระกำกับให้ตัดตัวสะกดตัวหน้าเสีย เช่น อัธภาพ หัดกัม ทูช แต่ถ้า
ตัวหลังมีสระกำกับไม่ต้องตัดตัวสะกด เช่น อัคคี ลัทธา

๘. ไม้ไต่คู้ ใ ช้เฉพาะกรณีที่ต้องการให้ออกเสียงสั้น ถ้าไม้ใ ช้อาจมี
ความหมายเป็นอย่างอื่นเช่น เม็ด เล็ก เย็บ แต่ เป็น ไม่มีไม้ไต่คู้
เขียน เปน ส่วนคำที่ไม่ได้ออกเสียงสั้นจริง เช่น กะทรมกะแหรม ตะเบง
ไม่มีไม้ไต่คู้ คำที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตก็ไม่ใ ช้ไม้ไต่คู้ เช่น เบญจ เพชร
แต่คำต่างประเทศที่จำเป็นให้คงใ ช้ได้เช่น เซ็ค

๑๐. คำที่ได้มาจากภาษาบาลีสันสกฤตให้เขียนตามระเบียบคำไทย ให้เขียนตามเสียงเป็นหลัก เช่น บรรร เขียน บัน ควร เขียน ควน เสริม เขียน เสิม ทหาร เขียน ททาน

สถาบันวิจัยจักร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง การปรับปรุงตัวอักษรไทย -61

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การปรับปรุงตัวอักษรไทย

ด้วยรักบาทพิจารณาเห็นว่า ภาษไทยย่อมเป็น เครื่องหมายแสดงวัฒนธรรมของชาติไทย สักคนได้รับ การบำรุงส่งเสริมให้แพร่หลายออกไป กว้างขวาง ยิ่งขึ้น ให้สัมพันธ์กับความเจริญก้าวหน้าของชาติ ซึ่งกำลังขยาย ตัวออกไปในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นจึงได้ตั้งกรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยขึ้นคณะหนึ่ง ตั้งมีรายชื่อแจ้งเหตุ ในประกาศตั้งกรมการส่งเสริม วัฒนธรรม ภาษาไทย นั้นแล้ว เพื่อร่วมกันพิจารณาทหาทางปรับปรุงและส่งเสริมภาษาไทย ให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น อนึ่งทั้งภาษาไทยก็เป็น ภาษ่าที่มีค่าแห่งไพเราะสละสลวย และมีความกว้าง ขวางของภาษ่าสัมพันธ์กับเป็นต้นมบค้ของชาติไทยที่มีวัฒนธรรม สูงหุ่แต่ก็ ยังขาดหุ่ก้แต่การส่งเสริมให้แพร่หลาย สักคนแก่ความจำเป็นของภาษ่านน

ก้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยได้มีการประชุมกัน เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2485 มีความ เห็นในชั้นนั้นว่า สักคนจะปรับปรุงตัวอักษรไทยให้

62- ประมวลวิธีนธัมแห่งชาติ

กะทวิต เพื่อให้เดาเรียนกันได้ง่ายยิ่งขึ้น ได้พิจารณาเห็นว่า ศัพท์และพยัญชนะของภาษาไทยมีหย่อนหายคำที่ซ้ำเสียงกันโดยไม่จำเป็น ถ้าได้งัดใช้เสียบ้าง ก็จะเป็นความสะดวกในการตั้งสำเนาเรียนภาษาไทยให้เป็นที่ยอมรับกัน ศัพท์ที่ควรที่จะใช้คือ

สระ

สระ ใ, ฤ, ฤา, ฎ, ฎา รวม 5 คำ

พยัญชนะ

พยัญชนะ ข, ค, ฉ, ฌ, ญ, ฎ, ฐ, ท, ฒ, ณ, ศ, ษ, พ รวม 13 คำ ส่วน ญ (ญ หญิง) ให้คงไว้ แต่ให้ตัดเสียงออกเสีย คงเป็นรูป ญ (ไม่มีเสียง) ดังนั้น อักษรที่จะใช้ในภาษาไทยจะมีดังต่อไปนี้

สระ

ะ (อะ) ั (อิ) ำ (อา) ิ (อี) ุ (อุ) ู (อู)
 ึ (อิ) ุ (อุ) ู (อู) ะ (เอะ) ะ (เอ) ะ (เอะ)
 แ (แอ) ัว (โอะ) ัว (โอะ) ัว (เออะ) ื่อ (อื่อ)
 ัว (อัว) ัว (อัว) ัว (เอัว) ัว (เอัว)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่อง การปรับปรุงตัวอักษรไทย -63

เ-อะ (เอ๊ะอะ) เ-อ (เอ้อ) เ-อะ (เออะ) เ-อ (เออ)
เ- (เอ-) ไ (ไอ) เ-า (เอา) ำ (อำ)

พยัญชนะ

ก	ข	ค	ง				
จ	ฉ	ช	ซ	ญ			
ด	ต	ถ	ท	ธ	น		
บ	ป	ผ	ฝ	พ	ฟ	ภ	ม
ย	ร	ล	ว	ศ	ห	อ	ฮ

เมื่อได้จัดใช้พยัญชนะแต่ละสระบางตัวดังนี้แล้ว คณะ
กัมการ จึงได้วาง หลักการ เขียนหนังสือไทยไว้ ๖ อย่าง
กว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

คำที่เคยใช้ ไ (ไม้้วน) ให้ใช้ ไ (ไม้ตาย)

แทน

คำที่เคยใช้สระ ฤ ฤา ให้ใช้ รั (เรือ) ประกอบ
สระคามกรณที่ออกเสียงภาษาไทย เช่น

ฤ	ใน	พฤกส์	ใช้	รั	เปน	พรักส์
ฤ	ใน	ฤกส์	ใช้	เร	เปน	เรกส์
ฤ	ใน	ฤทธี	ใช้	ริ	เปน	ริทธี

64- ประมวลวิธีนักษัตรแห่งชาติ

ฤา ไร่ หรือ

คำที่เคยใช้สระ ฤ ฎา ให้ใช้ ต (ถึง) ประกอบ
สระตามกรณที่ออกเสียงภาษาไทย เช่น ฤา ไร่ คือ
เป็นต้น

คำที่เคยใช้พยัญชนะ ฆ (ระกั) ใช้ ศ (ควาย)
แทน เช่น เขียน ช้อง ไร่ เคียน ค้อง เป็นต้น

คำที่เคยใช้ ฌ (กระเฉด) ใช้ ช (ช้าง) แทน

คำที่เคยใช้พยัญชนะวิภ ฐ (ชดา) ให้ใช้พยัญ
ชนะวิภ ค (เด็ก) แทนโดยลำดับ คือ

ฐ (ชดา) ให้ใช้ ค (เด็ก) เช่น ชดา

ฐ (ประทัก) ให้ใช้ ต (เต่า) เช่น ประตัก

ฐ (ฐาน) ให้ใช้ ถ (ถุง) เช่น ฐาน ให้ใช้ ถาน
ฐ ให้ใช้ วัถ

ท (มณฑ) ในกรณที่อ่านเป็นเสียง ค. ให้ใช้ ค.
(เด็ก) เช่น มณฑิต ในกรณที่อ่านเป็นเสียง ท ให้ใช้ ท
(ททาน) เช่น ไพทฤษฎ์

ฒ (ผู้เฒ่า) ให้ใช้ ฐ (ชง) เช่น เฒ่า ให้ใช้ ฐ่า
ฉฉฉฉ ให้ใช้ ฉฉฉฉ

สงครณมหาวิทยาลัย

เรื่อง การปรับปรุงตัวอักษรไทย -65

ณ (ณฺร) ให้ใช้น (นุ) เช่น ขวนี้ เปนต้น
 คำที่เคยใช้พยัญชนะ ศ ษ ให้ใช้ ส แทน
 คำที่เคยใช้ พ (จุตา) ให้ใช้ ต (ติง) แทน
 อนึ่ง คำที่มีได้มาจาก บาด-ต้นตกริต ให้เขียน
 ตามระเบียบคำไทย เช่น บวร (ร.หั้น) ให้เขียน บัน
ควร ให้เขียน ควน เสริม ให้เขียน เสิม เจรียงให้เขียน
จเริน ลำคัม ให้เขียน ลัคัน ทหาร ให้เขียน ททาน
 กระทรง ให้เขียน กระชวง ฯลฯ ดังจะประกาศหลัก
 เกณฑ์ละเอียดต่อไป

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาหลักที่ คณะกรรมการ ส่งเสริม
 วัฒนธรรมภาษาไทยเด่นออกมาข้างต้นนั้นมีความเห็นชอบ ด้วย
 จึงลงมติเป็น เอกฉันทให้ใช้สระ และ พยัญชนะใน ภาษา
 ไทยดังกล่าวนี้ ตั้งแต่วันที่ประกาศนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 29 พฤศจิกายน 2485

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

จากประกาศฉบับนี้ทำให้เราเห็นได้ว่า รัฐบาลในสมัยนั้นพยายามที่จะปรับปรุงภาษาไทยให้กะทัดรัดขึ้น โดยตัดพยัญชนะที่มีเสียงซ้ำกัน ดัดสระที่ใช้บ่อย ๆ ออก และได้พยายามที่จะกำหนดการใช้ภาษาอย่างกว้าง ๆ เอาไว้ให้ประชาชนสมัยนั้นปฏิบัติตาม แต่อักษรวิธีแบบนี้ไม่เป็นที่ยอมรับกันเพราะเมื่อจอมพล ป.พิบูลสงครามหมดอำนาจลงใน พ.ศ. ๒๔๘๗ อักษรวิธีแบบนี้ก็เลิกใช้ประชาชนได้หันกลับไปใช้อักษรและอักษรวิธีแบบเดิมอีกครั้งหนึ่ง

หลังจาก พ.ศ. ๒๔๘๗ ลงมาแล้ว ตัวอักษรและอักษรวิธีของไทยก็ไม่มี การเปลี่ยนแปลงอีก เพียงแต่ตัว ข และ ศ ซึ่งเคยใช้กันตลอดมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ถูกยกเลิกไปใน พ.ศ. ๒๔๘๕ ไม่เป็นที่นิยมใช้อีก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ ก็ไม่ได้กล่าวถึงอักษร ๒ ตัวนี้ ปัจจุบันอักษร ข และ ศ ไม่มีที่ใช้อีก นอกจากในงานเขียนของนักเขียนบางคนคือ ออบ ไชยวสุ (ฮิวเมอริสต์) และประยูร จรรย์วาทย์ ตัวอักษร ๒ ตัวนี้ ยังคงมีอยู่ในตำราเรียนภาษาไทยปัจจุบันเพื่อให้ครบชุดอักษรไทยที่มี ๔๔ ตัว แต่ไม่มีที่ใช้ในงานเขียนอื่น ๆ

หลังจากมีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๙๓ ออกมาแล้วระบบการเขียนของไทยก็คงที่มากขึ้น ไม่สะกดยกเลิกกันอีกเพราะเราจะถือเอาคำในพจนานุกรม เป็นมาตรฐาน ปัจจุบันได้มีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับปรับปรุงใหม่ขึ้นใช้ใน พ.ศ. ๒๕๒๕

^๑ เพียงแต่บอกว่า เป็นพยัญชนะที่เลิกใช้แล้ว

บทที่ ๕ บทสรุป

อักษรไทยได้มีกำเนิดมาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๖ ถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๗๐๐ ปี นับได้ว่ามีวิวัฒนาการมาเป็นระยะ ๆ

๕.๑ วิวัฒนาการอักษรไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๖ ลงมาถึง พ.ศ. ๒๓๙๔ มีวิวัฒนาการด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกันคือ จำนวนตัวอักษร ขนาดของตัวอักษรและการเปลี่ยนแปลงตัวอักษร

๕.๑.๑ จำนวนตัวอักษร

๑) พยัญชนะ สมัยพ่อขุนรามคำแหงมียัญชนะ ๓๙ ตัว

ก	ข	ค	ฅ	ง
จ	ฉ	ช	-	ญ
ฉ	ฉ	-	-	ณ
ด	ด	ต	ถ	น
บ	ป	พ	ภ	ม
ย	ร	ล	ว	ศ
				ช
				ล
				ห
				-
				อ
				-

ต่อมา ฉ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐

ท ปรากฏใช้ในหนังสือนันทโศภนินทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙

ด ปรากฏใช้ในหนังสือนันทโศภนินทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙

พ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๓๔ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๔๐

ย ปรากฏใช้ในหนังสือนันทโศภนินทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๙

ตัว ฉ ท ฅ พ ฮ นอกจากจะใช้ในจารึกและเอกสารดังกล่าวแล้วก็ใช้ต่อมาเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบัน

๒) สระ สมัยพหุชนรามคำแหงมีสระ ๒๐ ตัวคือ

ะ	า		
อ	า		
-	า		
ั	า		
-	เ		
แ-ะ	แ		
-	โ		
-	อ		
-	เีย		
-	เือ		
-	ัว		
-	เ-อ, เ	(สระตัวนี้มี ๒ รูป)	
-ำ	ใ	ไ	เ-ำ

ต่อมาสระ	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๑๐๖ พ.ศ. ๑๔๒๗
โ-ะ	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๑๐๗ พ.ศ. ๑๔๘๒
เ-าะ	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๑๐๒ พ.ศ. ๑๔๒๒
ฤ	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๔๕ พ.ศ. ๑๔๓๕
ฤา	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๓ พ.ศ. ๑๔๐๐
ฤ	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๖๒ พ.ศ. ๑๔๑๓
ฤา	ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่	๓ พ.ศ. ๑๔๐๐

สระ โ-ะ เ-าะ ฤ ฤา ฤ ฤา นอกจากจะใช้ในจารึกทั้งกล่าวแล้วก็จะใช้ต่อมาเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบัน

ส่วนสระ เ-ะ เียะ เือะ ัวะ เ-อะ นั้นผู้เขียนไม่พบว่ามีการใช้ในจารึกและเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ไมถการค้นคว้า แต่จะมีปรากฏในหนังสือ

สื่อจินตตามณี (เล่ม ๑) ที่พระโหราธิบดีแต่งขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

๓) วรรณยุกต์ สมัยพ่อขุนรามคำแหงมีวรรณยุกต์ ๒ รูป คือ • (เอก) และ ◦ (โท) วรรณยุกต์โทจะมีรูป ◦ ใน พ.ศ. ๑๙๒๒ ต่อมาจะปรากฏการใช้รูปวรรณยุกต์ตรี (◌) ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเอกสาร พ.ศ. ๒๓๔๖ และรูปวรรณยุกต์จัตวา (◌) ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในเอกสาร ๒๓๓๗^๑

๔) เครื่องหมาย สมัยพ่อขุนรามคำแหงมีเครื่องหมายฝนทอง และนิกหิต ต่อมาจะมีเครื่องหมายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นคือ

เครื่องหมายไม้หันอากาศ ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๒ ประมาณ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๐ และจารึกหลักที่ ๕ ประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๔

เครื่องหมายหัดหมาด ปรากฏใช้ในหนังสือนันทปันทสูตรคำหลวง พ.ศ. ๒๒๗๔

เครื่องหมายไม้ไต่คู้ ปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

เครื่องหมายไม้ยมก ปรากฏใช้ในจารึกหลักที่ ๔๔ พ.ศ. ๑๙๑๖

เครื่องหมายฟันหนู ปรากฏใช้ในพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พ.ศ. ๒๒๒๓

^๑รูปวรรณยุกต์ ◌ และ ◌ นี้ได้มีปรากฏในหนังสือจินตตามณี แต่ไม่ปรากฏใช้ทั่วไปเหมือนวรรณยุกต์ ◌ และ ◌

เครื่องหมายดังกล่าวนี้ นอกจากจะใช้ในจารึกและ เอกสารดังกล่าวแล้ว ก็จะใช้ต่อมาเป็นระยะ ๆ เครื่องหมายไม้หันอากาศ เครื่องหมายทศทิศา เครื่องหมายไม้ไต่คู้ และเครื่องหมายไม้ยมก คงใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ส่วน เครื่องหมายฝนทอง เครื่องหมายพันหนุ จะเลิกนิยมใช้หลังจากรัชกาลที่ ๓ ลงมา เครื่องหมายนิกคิตยังคงใช้อยู่บ้างเมื่อนำมาประกอบกับ สระ ๆ เป็น ๆ ๆ หรือใช้ในการเขียนคำบาลี

๕.๑.๒ ขนาดของตัวอักษร

สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตัวอักษรทั้งพยัญชนะและสระมีขนาดความ สูงเท่ากันทุกตัวรวมทั้งสระ โ โ โ ต่อมาใน พ.ศ. ๑๔๘๒ ตัว อักษรจะมีขนาดต่างกันคือสระ โ โ โ จะมีขนาดสูงขึ้น และในสมัยหลัง ๆ ลงมาตัว ฎ ฏ ฤ ฦ ฤ ฦ จะมีส่วนหางยาวลงมามากกว่าอักษร ตัวอื่น ๆ และตัว ป พ ฝ จะมีส่วนหางยาวขึ้นไปกว่าอักษรตัวอื่น ๆ ลักษณะตัวอักษรที่มีขนาดความสูงต่างกันนี้คงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอักษรสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จะมีลักษณะความกว้างกับความ สูงของตัวอักษรใกล้เคียงกัน แต่หลังจากนั้นตัวอักษรจะค่อย ๆ มีขนาดเรียวสูง ขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวตัวอักษรทั้งพยัญชนะ และสระจะกลับมีขนาดเท่ากันอีก ในอักษรวิธีแบบใหม่ที่ทรงประดิษฐ์ขึ้น

๕.๑.๓ การเปลี่ยนแปลงตัวอักษร อาจจะแบ่งออก เป็นการ เปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ

๑) การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ

พยัญชนะทั้ง ๔๔ ตัวนี้อาจจะแบ่งออก เป็น

- ก. พยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงมาก
- ข. พยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงน้อย
- ค. พยัญชนะที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ก. พยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงมาก มี ๑๔ ตัว

ก ง ช ฌ ฉ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ป ฟ ฝ ม อ

ตัวอักษรทั้ง ๑๔ ตัวนี้ จะเปลี่ยนแปลงมากจากสมัยพ่อนขุนรามคำแหงถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ คือ

(๑) เปลี่ยนแปลงจากการลากเส้นติดต่อกันมาเป็นการลากเส้น ๒ เส้นมาต่อกัน และเส้นที่ต่อจะค่อย ๆ เขยิบสูงขึ้นได้แก่อักษร ก^๑

ฌ → ฌ → ก

(๒) เปลี่ยนแปลงจากการลากเส้นหยักมาเป็นเส้นโค้งมน ได้แก่อักษร
ง ช ฌ อ

ง → ง → ก
ช → ช → ช → ช^๒
ฌ → ฌ → ช
อ → อ → อ → อ

(๓) เปลี่ยนแปลงที่การลากเส้นของตัวอักษรต่างออกไป ได้แก่อักษร
ฌ และ ฌ

ฌ → ฌ
ฌ → ฌ

^๑ อาจจะดูรายละเอียดได้จากตารางและคำอธิบายอักษร ก

^๒ อักษร ช นี้ระยะแรก ๆ จะมีลักษณะเหมือนอักษร ช มาก เพราะจะมีหัวหยัก ต่อมาจะค่อย ๆ พัฒนามีหัวกลมมนและตัวจะตั้งตรงขึ้น

(๔) เปลี่ยนแปลงที่ความสูงของตัวอักษรได้แก่อักษร ฎ ฏ

ฎ → ฏ
ฏ → ฎ

(๕) เปลี่ยนแปลงที่ส่วนหางของตัวอักษรได้แก่อักษร ป ฟ ผ

ป → 枇 → 枇 → 枇 → 枇
ฟ → ฝ → ฝ → ฝ → ฝ
ผ → ฝ → ฝ → ฝ → ฝ

(๖) เปลี่ยนแปลงรูปไปจากเดิมได้แก่อักษร ฐ ฑ และ ม

๒ → ๒ → ๒ → ๒ → ๒
๘ → ๘ → ๘ → ๘ → ๘
๖ → ๖ → ๖

ข. พยัญชนะที่เปลี่ยนแปลงน้อย มี ๘ ตัวคือ

ข ช ฉ ญ ถ ภ ร พ

ตัวอักษรเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงที่การขมวดเส้น ที่เชิง ที่รอยหยัก แต่จะเปลี่ยนแปลงน้อย รูปจะใกล้เคียงกับพยัญชนะปัจจุบันมาก^๑

ค. พยัญชนะที่ไม่เปลี่ยนแปลง มี ๒๑ ตัวคือ

ค ต จ ฉ ท ฉ ท ค ข น บ พ

ผ ย ล ว ศ ษ ส ฬ ฮ

^๑ดูรายละเอียดได้จากตารางตัวอักษรแต่ละตัวที่กล่าวมาแล้ว

ตัวอักษรเหล่านี้มีลักษณะเหมือนอักษรปัจจุบันมาตั้งแต่แรก เพียงแต่อาจจะมึมหมหรือมึมมน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความนิยมของแต่ละสมัยหรือเป็นที่ฉายมือของอาลักษณ์ที่แตกต่างกันไป

๒) การเปลี่ยนแปลงรูปสระ สระทั้ง ๒๗ ตัวนี้ อาจแบ่งออกเป็น

- ก. สระที่เปลี่ยนแปลงมาก
- ข. สระที่เปลี่ยนแปลงน้อย
- ค. สระที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ก. สระที่เปลี่ยนแปลงมาก มี ๑๔ ตัวคือ

อ เีย เอือ เอือ โ โ ใ ไ

สระทั้ง ๑๔ ตัวนี้ จะเปลี่ยนแปลงมากจากสมัยพ่อขุนรามคำแหงถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ คือ

(๑) เปลี่ยนแปลงจากการโค้งคว่ำเป็นโค้งหงาย ได้แก่ สระอะ

จ → ๕

(๒) เปลี่ยนแปลงจากรูปค่อนข้างกลมหรือ เหลี่ยมที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ มาเป็นรูปรียาว ได้แก่ สระอิ อี อี อี

๐ → ๑ ๐ → ๒
 ๓ → ๔ ๐ ๕ ๖ → ๗
 ๘ → ๙
 ๑๐ → ๑๑ → ๑๒

ตารางแสดงตัวอักษรที่เปลี่ยนแปลงมาก (สระ)

	๑๘๓๕	๑๘๕๒	๑๘๖๐	๑๘๖๖	๑๘๘๕	๒๑๖๘	๒๒๒๓	๒๒๗๘	๒๓๑๗	๒๓๕๗
๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖	๖
๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐
๓		๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓	๓
๑		๑		๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑
๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗	๗
๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘	๘
๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒	๒
๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๕
๔		๔	๔	๔		๔	๔	๔	๔	๔
๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙	๙
๗	๗	๗	๗		๗	๗	๗	๗	๗	๗

๖
๐
๓
๑
๗
๘
๒
๕
๔
๙
๗

(๓) เปลี่ยนแปลงจากรูปที่มีขนาดใหญ่และมีแนวอนมาเป็นรูปที่มีขนาดเล็กลงและมีแนวตั้ง ได้แก่ สระอุ อุ

๑ → ๑ → ๑
๒ → ๒ → ๒

(๔) เปลี่ยนแปลงที่ความสูงของตัวอักษร ได้แก่ สระโอ โอ โอ

๔ → โอ
๕ → โอ
๖ → โอ

(๕) เปลี่ยนแปลงจากรูปที่มีรอยหยัก และมีขีดที่เส้นหลังมาเป็นรูปค่อนข้างมนและไม่มียึด ได้แก่ สระออ

๘ → ๘ → ๘ → ๘ → ๘

(๖) เปลี่ยนแปลงตามรูปที่มาผสม ได้แก่ สระผสมต่าง ๆ คือสระเอีย เอือ เออ รูป เ, ะ, ั, ็, ุ, ู จะเปลี่ยนไปตามสมัยจากสมัยพ่อขุนรามคำแหง ถึง สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อูรายละเอียดได้จากตารางสระเอีย เอือ เออ

ข. สระที่เปลี่ยนแปลงน้อย มี ๔ ตัวคือ

เ-ะ โ-ะ เ-าะ ั-า ฤ ฦ ฦ ฦ ฦ -า

สระเหล่านี้จะมีรูปใกล้เคียงกับปัจจุบันมาก แต่จะเปลี่ยนแปลงการลากเส้นเล็ก ๆ น้อย ๆ

ค. สระที่ไม่เปลี่ยนแปลง มี ๔ ตัวคือ

า เ แ -า

สระเหล่านี้จะมีลักษณะเหมือนอักษรปัจจุบัน เพียงแต่อาจจะมีความโค้งมากกว่าเล็กน้อย

๓) การเปลี่ยนแปลงรูปวรรณยุกต์

วรรณยุกต์ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมี ๒ รูปคือ • คือวรรณยุกต์เอก คือวรรณยุกต์โท วรรณยุกต์เอกจะคงรูปเดิมมาจนถึงปัจจุบัน แต่วรรณยุกต์โทจะเปลี่ยนมาใช้รูป * ในราว พ.ศ. ๑๙๒๒ ในจารึกหลักที่ ๑๐๒ และจะใช้มาจนถึงปัจจุบัน รูป * คือวรรณยุกต์ตรี และรูป + คือวรรณยุกต์จตุรา ผู้เขียนจะพบใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และใช้รูปนี้มาจนถึงปัจจุบัน

๔) การเปลี่ยนแปลงรูปเครื่องหมายต่าง ๆ

เครื่องหมายต่าง ๆ คือ ~ ˘ ˙ ๑ ๐ ๑ ๑ ๐ เรียกได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เพียงแต่ประดิษฐ์ให้หัวขมาดมากขึ้นหรือลากเส้นให้ยาวขึ้นเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงตัวอักษรนี้ จะเห็นได้ว่าระยะ พ.ศ. ๑๘๓๕ (จารึกหลักที่ ๑) ถึง พ.ศ. ๑๘๗๐ (จารึกวัดพญาภู) ถ้าเป็นจารึกที่ใช้แถบภาคเหนือคือสุโขทัย กำแพงเพชร แพร่ น่าน ตัวอักษรจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือจะเป็นรูปอักษรที่ดัดแปลงมาจากอักษรในจารึกหลักที่ ๑ ตัวอักษรค่อนข้างเป็นเหลี่ยม มีรอยหยัก การหักมุมเส้นจะเป็นมุมเหลี่ยมหรือมุมมน เช่น

ด ๑ อ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
 ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑

เมื่อเราเห็นตัวอักษรพวกนี้ก็พอทราบได้ว่าเป็นอักษรที่ใช้กันในจารึกแถบภาคเหนือจนถึง พ.ศ. ๑๘๗๐

แต่ถ้าเป็นจารึกที่พบแถบภาคกลางคือชัยนาท ใน พ.ศ. ๑๘๑๖ (จารึกหลักที่ ๔๔) พ.ศ. ๑๘๕๐ (จารึกหลักที่ ๕๐) ตัวอักษรจะต่างออกไปคือตัวอักษรจะมีลักษณะมนและเรียวมากขึ้น การหักมุมเส้นจะมีทั้งการหักมุมมนและมุมแหลม เช่น

ก ร ง ด พ ท อ

โดยจะดูรายละเอียดได้จาก การเปรียบเทียบตัวอักษรที่พบแถบภาคเหนือและภาคกลางได้ที่หน้า ๔๒

หลังจาก พ.ศ. ๑๙๗๐ ลงมา จะพบหลักฐานตัวอักษรไทยอีกครั้งหนึ่งในจารึกและเอกสารต่าง ๆ ในราว พ.ศ. ๒๐๕๒ เป็นต้นมา ตัวอักษรในจารึกต่าง ๆ เหล่านี้จะมีรูปคล้ายอักษรที่พบที่ชยันตมาก (ยกเว้นจารึกหลักที่ ๑๔ พ.ศ. ๒๐๗๔ ซึ่งจะมีรูปคล้ายอักษรที่พบแถบภาคเหนือ) และหลังจาก พ.ศ. ๒๑๖๔ (สมัยพระเจ้าทรงธรรม) ลงมาแล้ว ตัวอักษรไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก คืออาจจะเปลี่ยนที่การขมวดหัวเข้า-ออก การลากเส้นบางเส้น แต่ก็ยังคงเค้ารูปเดิมและจะมีการใช้อักษรไทยย่อในสมัยอยุธยาด้วย

อักษรไทยจะมีใช้สลับต่อกันลงมาจนเกิดมีการพิมพ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ตัวอักษรไทยก็จะค่อย ๆ มีความคงที่มากขึ้น หลังจากนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์อักษรเรียกกันขึ้นใช้ในหมู่สงฆ์ธรรมยุต ใน พ.ศ. ๒๓๙๐ แต่จะเลิกนิยมใช้หลังจากนั้นไม่นาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์สระแบบใหม่ และอักษรวิธีแบบใหม่ขึ้นใช้ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๐ แต่จะเลิกใช้หลังจากนั้นไม่นาน ต่อมา สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีการตัดตัวอักษรบางตัวออกใน พ.ศ. ๒๔๘๔ และจะกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. ๒๔๘๗ หลังจากนั้นอักษรไทยก็จะใช้ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

๕.๒ วิวัฒนาการอักษรวิธีไทย ในการพิจารณาถึงอักษรวิธี เราอาจจะพิจารณาด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ตำแหน่งของอักษร การใช้อักษร และการประกอบรูปคำ

๕.๒.๑ ตำแหน่งของอักษร ตำแหน่งของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมาย จะอยู่แตกต่างกันไป ดังนี้

๑) ตำแหน่งของพยัญชนะ พยัญชนะต้นสมัยพ่อขุนรามคำแหงจะอยู่บรรทัดเดียวกับสระ และจะอยู่หน้าหรือหลังสระ เช่น ยัว ๐๖

แต่หลังจากนั้นลงมา ตำแหน่งของพยัญชนะอาจจะอยู่หน้า หลัง บน ล่าง หรือ ระหว่างสระก็ได้ เช่น กา โบราณ สุข ตี เก้า ถ้าเป็นพยัญชนะสะกดก็ จะอยู่หลังพยัญชนะต้นหรือสระ เช่น นบ ชาย แต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมัยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พยัญชนะจะอยู่ หน้าสระ

1.2 ๒) ตำแหน่งของสระ สมัยพ่อขุนรามคำแหงสระจะอยู่บรรทัดเดียวกับพยัญชนะ เช่น ๐๓๒ ๖๓ ๐๗๒๒ หลังจากสมัยพ่อขุนราม คำแหงลงมา สระอาจอยู่ได้รอบพยัญชนะ เช่น เปน มา ตี สุข เมือง เงิน เป็นต้น แต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัย สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สระจะอยู่หลังพยัญชนะ

1.3 ๓) ตำแหน่งของวรรณยุกต์ วรรณยุกต์จะอยู่บนตัวอักษรมาตั้งแต่ สมัยพ่อขุนรามคำแหงจนถึงปัจจุบัน

1.4 ๔) ตำแหน่งของเครื่องหมายต่าง ๆ เครื่องหมายต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่บนตัวอักษร คือ " ๆ " " ๆ " " ๆ " " ๆ " ส่วนเครื่องหมาย " ๆ " จะอยู่หลังตัวอักษร

2 ๕.๒๒ การใช้อักษร แบ่งออกเป็นการใช้พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ

๑) การใช้พยัญชนะ แบ่งออกเป็นการใช้พยัญชนะต้น กรใช้ พยัญชนะสะกด และการใช้อักษรหิน

ก. การใช้พยัญชนะต้น แบ่งออกเป็นการใช้พยัญชนะเดี่ยวและพยัญชนะ ประสม พยัญชนะ เดี่ยวทุกตัวอาจจะใช้ เป็นพยัญชนะต้นได้ทั้งสิ้น พยัญชนะดังที่ ดังแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงอาจจะใช้ต่าง ๆ กันไปได้ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เพราะการสะกดการันต์สมัยก่อนมุ่งที่การออกเสียงได้ เป็นสำคัญ การใช้ พยัญชนะต้นจะมีระ เປียบแบบแผนมากขึ้น หลังจากที่มีบทาณุกรมหรือพจนานุกรม เป็นหลัก พยัญชนะประสม แบ่งออกเป็นอักษรควบ และ อักษรนำ อักษรควบ

มีใช้มาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง และ จะมีใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยพยัญชนะต่าง ๆ จะควบกับ ร ล ว ^{๖๘๖} เป็น กร ปร ทร | พร ทร ปร พล กล พล กว ฆ ฅ^{๖๘๖} ปกติอักษรควบนี้จะเขียนเรียงกันไป แต่จะมีจารึกหรือเอกสารบางฉบับที่เขียนต่างออกไป โดยจะเขียนไว้ข้างใต้บ้างเป็นรูป yy (พระ) หรือเขียนติดต่อกันเป็นตัวเดียว เช่น WV (พระ) อักษรนำมีใช้มาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงและจะมีใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีรูปต่าง ๆ เช่น ฅล ฅว พน มห สธ ฅญ หม หน หล หว เป็นต้น

— ข. การใช้พยัญชนะสะกด ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาจนถึงปัจจุบัน พยัญชนะที่อาจใช้เป็นตัวสะกดได้มี ๓๕ ตัวคือ

มาตราแม่ก	-	ก ข ค ฅ
มาตราแม่ด	-	ด จ ช ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ
		ถ ท ฐ ฅ ฅ ฅ
มาตราแม่บ	-	บ ป ฟ ฝ ภ
มาตราแม่ก	-	ง
มาตราแม่กน	-	น ญ ณ ร ล ฬ
มาตราแม่กม	-	ม
มาตราแม่เกอย	-	ย
มาตราแม่เกอว	-	ว

ตัวที่ไม่ใช่เป็นตัวสะกดคือ ข ฅ ฉ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ ฅ สมัยพ่อขุนรามคำแหงตัวสะกดจะอยู่ห่างออกมาจากตัวอื่น ๆ เช่น กน แต่สมัยหลังจะเขียนเหมือนปัจจุบัน เช่น กน

— ค. ใช้อักษรหัน อักษรหันมีใช้มาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาจนถึงปัจจุบัน สมัยพ่อขุนรามคำแหงมี กก ฅฅ ชช บบ งง นน ฅฅ ฅฅ มม วว ต่อมาสมัยหลังจะมี ฅฅ สส รร และ ลล การใช้อักษรหันจะค่อย ๆ เลิกนิยม เมื่อมีการใช้ไม้หันอากาศ คงใช้ รร อยู่เท่านั้นและใช้มาจนถึงปัจจุบัน

๖๘๖ ขว ฅว นี้สมัยหลัง ๆ จะไม่ค่อยมีใช้ แต่จะใช้ ขว และ ฅว

↑ ความเจตนาที่จะใช้เงินในหลักทรัพย์
— อรรถกถา เศรษฐศาสตร์ พบไว้ในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น ฟ้อนนาค

๒) การใช้วรรณยุกต์ จะแบ่งออกเป็นการใช้วรรณยุกต์เอก
วรรณยุกต์โท วรรณยุกต์ตรี และวรรณยุกต์จัตวา

ก. วรรณยุกต์เอก ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาจนถึงสมัยรัตน
โกสินทร์ตอนต้น พบใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์เอก วรรณยุกต์โท หรือ
ไม่มีรูปวรรณยุกต์

ข. วรรณยุกต์โท ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาจนถึงสมัยรัตน
โกสินทร์ตอนต้น พบใช้ในคำที่ปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์โท วรรณยุกต์เอก หรือ
ไม่มีรูปวรรณยุกต์

ค. วรรณยุกต์ตรี พบใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีใช้น้อยมาก
แต่จะใช้เหมือนปัจจุบัน

ง. วรรณยุกต์จัตวา พบใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีใช้น้อย
มากแต่จะใช้เหมือนปัจจุบันและจะใช้ในคำที่ปัจจุบันไม่ใช้วรรณยุกต์

๓) การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็นการใช้เครื่อง
หมายแทนสระ และเครื่องหมายประกอบการเขียน

ก) เครื่องหมายแทนสระ มีเครื่องหมายไม้หันอากาศ จะใช้เหมือน
ปัจจุบันคือ ใช้ในคำที่ออกเสียงอะ และมีตัวสะกด

ข) เครื่องหมายประกอบการเขียน มีเครื่องหมายทัณฑฆาต เครื่อง
หมายไม้ได้คู่ เครื่องหมายไม้ยมก เครื่องหมายฝนทอง เครื่องหมายพันหนุ
และเครื่องหมายนิคหิต

(๑) เครื่องหมายทัณฑฆาต ใช้กำกับตัวสะกด ใช้เท่ากับ
เครื่องหมายไม้ได้คู่ และใช้กำกับพยัญชนะเพื่อไม่ให้ออกเสียง

(๒) เครื่องหมายไม้ได้คู่ ใช้กำกับพยางค์เพื่อบ่งให้รู้วาพยางค์
นั้น เป็นพยางค์ที่มีเสียงสั้น

(๓) เครื่องหมายไม้ยมก ใช้กำกับพยางค์เพื่อให้รู้ว่าเป็นพยางค์หรือความซ้ำ

(๔) เครื่องหมายฝนทอง ใช้ในคำที่มีเสียงอะ ออ โอะ ในปัจจุบันและใช้กำกับตัวสะกด

(๕) เครื่องหมายหินหนู ใช้ในคำที่มีเสียงอะ ออ เออ โอะ ในปัจจุบันและใช้กำกับตัวสะกด

(๖) เครื่องหมายนิคหิต ใช้ในคำที่มีเสียงอะ อำ ออ โอะ ฉ ในปัจจุบัน ใช้เท่ากับพยัญชนะสะกด ม ใช้เท่ากับเครื่องหมายไม้ไต่คู้และใช้กำกับตัวสะกด

เครื่องหมายเหล่านี้มีการใช้ต่าง ๆ กันไป ไม่เหมือนกันในแต่ละสมัย จึงอาจจะดูรายละเอียดการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ เหล่านี้ได้จากบทที่ ๓

๕.๒.๓ การประกอบรูปคำ จะแบ่งออกเป็นการประกอบรูปคำไทยและการประกอบรูปคำต่างประเทศ

๕.๒.๓.๑) การประกอบรูปคำไทย แบ่งออกเป็นการประกอบรูปคำพยางค์เดียวและคำหลายพยางค์

- การประกอบรูปคำพยางค์เดียว อาจจะประกอบด้วย
- (๑) ส่วนประกอบส่วนเดียว คือ พยัญชนะต้นรูปเดียว
 - (๒) ส่วนประกอบสองส่วน คือ พยัญชนะต้นกับสระ หรือ พยัญชนะต้น กับ เครื่องหมาย หรือวรรณยุกต์
 - (๓) ส่วนประกอบสามส่วน คือ พยัญชนะต้นกับพยัญชนะสะกด หรือ พยัญชนะต้น สระ และ เครื่องหมาย หรือวรรณยุกต์

๔ พยัญชนะต้น เครื่องหมาย หรือ
วรรณยุกต์และตัวสะกด

๓ พยัญชนะต้น สระ และตัวสะกด

๔.๑) ส่วนประกอบสี่ส่วน คือ พยัญชนะต้น สระ ตัวสะกดและ
เครื่องหมายหรือวรรณยุกต์

๒) การประกอบรูปคำหลายพยางค์ จะประกอบรูปคำโดยการนำรูป
คำพยางค์เดี่ยวมาเขียนเรียงกัน

๓.๒) การประกอบรูปคำภาษาต่างประเทศ จะประกอบรูปคำวิธี
เดียวกับภาษาไทย

การประกอบคำเหล่านี้จะมีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงลงมาจนถึงปัจจุบัน

๕.๓ วิวัฒนาการอักษรและอักษรวิธีเฉพาะแบบ หลังจากรัชสมัยพระ
บาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมาแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงด้านอักษรและ
อักษรวิธี ๓ ครั้งคือ

๕.๓.๑ การเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. ๒๓๙๐ พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐ์อักษรขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่าอักษรร้อยกะ
มีพยัญชนะ ๓๓ ตัว สระ ๘ ตัว และมีการประสมอักษรโดยวางสระไว้หลัง
พยัญชนะ อักษรชุดนี้ใช้เขียนภาษาบาลีและใช้กันในหมู่สงฆ์ธรรมยุต อักษร
และอักษรวิธีนี้ไม่ได้รับความนิยม จึงเลิกใช้ไปหลังจากที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นไม่นาน
นัก

๕.๓.๒ การเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. ๒๔๖๐ พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประดิษฐ์สระแบบใหม่ขึ้นมาชุดหนึ่ง ๑๔ ตัว
ใช้สระเดิม ๕ ตัว และใช้พยัญชนะชุดเดิม ๔๔ ตัว มีการประสมอักษรโดย
วางสระไว้หลังพยัญชนะ และมีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนด้วย อักษรและ
อักษรวิธีนี้ไม่ได้รับความนิยม จึงเลิกใช้ไปหลังจากที่ทรงประดิษฐ์ขึ้นไม่นานนัก

๕.๓.๓ การเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. ๒๔๘๕ จอมพล ป.พิบูล
สงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้นได้มีประกาศเลิกใช้พยัญชนะ ๑๑ ตัว และเลิก
ใช้สระ ๕ ตัว มีการวางกฎเกณฑ์การประสมอักษรใหม่และใช้มาจนถึง พ.ศ.
๒๔๘๗

หลังจาก พ.ศ. ๒๔๘๗ ลงมาจนถึงปัจจุบันอักษรไทยจะมีพยัญชนะ ๔๔ ตัว
สระ ๓๒ ตัว วรรณยุกต์ ๔ รูป และเครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ

การจัดเรียงหน้า
ที่ต้นฉบับมีบางหน้า
ขาดหายไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สงวนลิขสิทธิ์
ห้ามทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต

สระ พ.ศ. ๑๙๓๕ (หน้า ๑)

๓	๖	๐	๐
	๐	๖	๘
	๕	๕-๓	๕
	๕		๕
	๕ ๐-๕ ๐-๕๕		๕-๕ ๕-๕๕
	๖๖ ๖		๕-๕
๖	๖	๖	๕-๖

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๘๘๒ (หลักที่ ๑๐๗)

ค ค	ข	ฅ	ด	ต
ฆ	ง ง	จ		ฉ
ช		ฉ ฉ		
				ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ		พ
ฝ		ม	ย	ร
ล	ว			ฬ
ห		ฮ ฮ		

สระ พ.ศ. ๑๘๘๒ (หลักที่ ๑๐๗)

๑	๓	๑ ๑	
		๓	๔
	๕		๕๕
๕ ๕			๕
	๕		๕๕
	๕ ๕		๕๕
๕	๕	๕	๕

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๐๐ (หน้า ๓)

ก ก	ข	ฅ	ด	ต
ฆ	ง	จ	ฉ	ช ช ช
ซ		ญ	บ	ป
ฝ			ล	ล
ต	ด	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ภ	ภ	พ พ	ย	ร
ว	ว	ศ		ส
ห		ฮ		

สระ พ.ศ. ๑๕๐๐ (หลักที่ ๓)

๑๑	๑	๐ ๑ ๑ ๑	๐ ๑ ๑ ๑
	๐	๑	—
	๑		๑๑
๑๑	๑		๑
	๑-๑		๑-๑
	๑๑		๑-๑
	๑๑		๑๑
๑-๑	๑	๑	๑-๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๙๒๐ (หลักที่ ๒)

ก	ข	ฅ ฌ ฉ	ด	ต
ฆ	ง	จ ฌ ฉ	ซ	ซ ฌ
ช	ฌ	ญ		
			ณ น	ด ด
ต	ด	ท	ฐ ฎ	ฬ
บ	ป ฝ	บ ฝ	ฝ	พ
ผ	ภ	บ	ป	ร
ล	ว	ล		ล
ฬ		อ ฤ		

สระ พ.ศ. ๑๘๕๐-๑๘๗๐ (หลักที่ ๒)

๑	๓	๐ ๑	๐๐๐ ๑๐๑
		๓	—
	๔		๔๔
	๕		๕๕ ๕๕
	๖ ๖-๖		๖-๖ ๖-๖
	๗ ๗		๖-๗
๘			
๙	๑	๓	๖-๗

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๐๒-๑๑ (หลักที่ ๗)

ก _๑	ข _๑	ค	ด	ต
	ช	ฉ _๑	ซ	ซ _๑
		ญ	ฎ	ฏ
			ฒ	ณ
ด	ด	ท	ฒ _๑	น
บ	ป			พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ล	ช	ส
ห		ฬ		

สระ พ.ศ. ๑๕๐๒-๑๑ (หลักที่ ๘)

๑๑	๑	๐	๐ ๑๐
		๑	๑
	๑		๑
	๑		๑
	๑		๑
	๑		๑
๑			
๑	๑	๑	๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๕๐๔ (หลักที่ ๑๑)

ก	ข	ฃ	ด	
	๓	๔	ฉ	ช
		ฅ		
			ฌ	ด
๓	๑	๒	๔	๕
๖	๗	๘	๙	๑๐
		๑๑	๑๒	๑๓
๑๔	๑๕		๑๖	๑๗
๑๘		๑๙		

สระ พ.ศ. ๑๕๐๔ (หลักที่ ๑๑)

๑	๒	๓	
	๑	๒	๓
	๔		๕
	๖		๗
	๘		๙
	๑๐		๑๑
	๑๒		
๑๓	๑๔	๑๕	๑๖

พยางค์ พ.ศ. ๑๕๐๔ (หลักที่ ๕)

ก	ข	ฅ	ด	ต
ฌ	จ	ฉ	ฉ	ช
ซ		ซ	ง	
			ล	ด
ต	ด	ท	ด	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ		บ	บ	ร
ล	ว	ด	ช	น
ท		ช		

สระ พ.ศ. ๑๕๐๔ (หลักที่ ๕)

๑๑	๑	๑ ๑ ๑ ๑ ๑	๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑ ๑
	๑ ๑ ๑ ๑ ๑	๑	๑ ๑ ๑ ๑
	๑		๑ ๑
	๑		๑
	๑ ๑ ๑ ๑ ๑		๑ ๑ ๑
	๑ ๑ ๑		๑ ๑
๑ ๑	๑	๑	๑ ๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๐๔ (พฉัที่ ๑)

ก	ข		ค	
ฆ	ฅ	ฉ	ช	ซ
		ญ		ด
			ณ	ต
ถ	ท	ฑ	ฒ	ณ
บ	ป	ผ	ฝ	ภ
		พ	ย	ร
ล	ว	ศ		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๑๙๐๔ (พยางค์ที่ ๓)

๓	๓	๓	๓
		๓	๓
	๓		๓
๓	๓		๓
	๓		๓
	๓		๓
๓	๓	๓	๓

พยางค์ ๗.ศ. ๑๕๑๓ (พยางค์ที่ ๒๒)

ก ๑	ข		ค	๓
ฆ	ง	จ	ฉ	๓ ๓
		๓		
			๓	๑
๓	๑ ๑	๓ ๓	๓	๓ ๓
๓	๓	๓	๓	๓
๓	๓ ๓	๓	๓ ๓	๓ ๓
๓	๓			๓
๓		๓		

สระ พ.ศ. ๑๙๑๓ (หลักที่ ๒๒)

๑	า ๒	๑๑๐	๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑ ๑๑๑
	๑	๑	๑
	๑		๑๑
	๑		๑
	๑-๑ ๑-๑ ๑-๑		๑-๑ ๑-๑
	๑๑ ๑		๑-๑ ๑-๑ ๑-๑ ๑-๑
		๑	๑
๑	๑	๑	๑-๑ ๑-๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๘๑๖ (หน้า ๔๔)

ก ก	ข ข		ค	
	ง	จ	ฉ	ช
		ฎ		
				ต ด
ต	ด	ท	ฐ	ฑ
ฒ	ฬ	ฬ		พ พ
		ผ	ฝ	ภ
ล	ว ว			ศ
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๑๕๑๖ (หลัก ๔๔)

๑	๗	๑ ๑ ๑	๑ ๑
		๑	๑
	๑		๑๑
	๑		๑ ๑
	๑-๑		๑-๑ ๑-๑
	๑		๑-๑
๑	๑	๑	๑-๑

พยางค์نامه พ.ศ. ๑๘๑๗ (หลักที่ ๔๒)

ก ก	ข ข		ค	
	ง	ช จ	ฉ	ซ ซ
		ญ		
				ด ด
ต ต	ถ	ท	ธ ธ	ฒ ฒ
ป	ฝ	ผ ผ		พ พ
ฟ	ภ	บ บ	ป	ร
ล	ว	ศ		ส
ห ห		อ		

ตาราง พ.พ. ๑๕๑๑ (พยางค์ที่ ๔๒)

๓	๓	๐	
		๓	๒
	๓		๓
	๓		๓
	๓		๓
	๓-๐ ๓-๐		๓-๐ ๓-๐
	๓ ๓		๓-๐ ๓-๐
๓	๓	๓	๓-๐

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๕๑๘ (จารึกพระมहाเดระจกามณี)

ก				ค
	ง	จ		ช
			ณ	ด
	น	ท	ธ	น
บ	ป			พ
		ม	ย	ร
ล	ว	ว		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๑๘๑๘ (จารึกพระมหาเวรจขามณี)

๑	๖	๐	
		๖	
	๖		๖๖
	๖		๖
	๖		๖๖๖
	๖		๖๖
๖		๖	

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๒๒ (พยางค์ที่ ๑๐๒)

ก	ข		ค	ด
ฆ	จ ฎ	ฉ	ช	ซ ฌ
ฐ		ฎ ฏ		
				ด
ต	ถ	ท	ธ	ด
บ	ป	ผ		ภ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๕๒๒ (หลักที่ ๑๐๒)

๓	๓	๐	๐ ๐ ๐
		๓	๓
	๓		๓๓
	๓	๓-๓	๓
	๓ ๓-๓		๓-๓ ๓-๓
	๓ ๓-๓		๓-
๓	๓	๓	๓-๓

ប្រឡងរាង ព.ស. ១៩២៧ (អត្ថកថា ១០៦)

ក ក	ខ	គ	ឃ	
ង	ច	ឃ ង	ដ	ឆ ដ
ជ		ច ជ		
			ណ	ត
ត	ត	ហ	ឌ	ឍ
ប	ប	ឈ	ជ	ហ
ហ	ណ	ឃ ង	ប	ត
ន	ច	ត		ន
ហ		ថ		

สระ พ.ศ. ๑๙๒๗ (หลักที่ ๑๐๖)

๑	๑	๐	๐๐
๑	๑	๑	๑๑
	๑		๑๑
๑	๑		๑
	๑		๑
	๑		๑
	๑		๑
๑	๑	๑	๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๓๕ (พดด้วง ๔๕)

ก ก	ข ข	ฃ ฃ	ค ค	ฅ ฅ
ฆ ฆ	ง ง	จ จ		ฉ ฉ
ช ช		ญ ญ		
ฐ ฐ			ฒ ฒ	ณ ณ
ด ด	ด	ต ต	ฒ ฒ	ฒ
บ บ	ป ป	ฝ ฝ	ผ ผ	ภ ภ
พ พ	ภ ภ	ผ ผ	ย ย	ร ร
ล ล	ว ว	ศ ศ	ซ ซ	ฌ ฌ
ฬ ฬ	อ อ			

ဓာတ် ပ.က. ဝေဓာတ် (ပထမီ ၄၄)

◦◦ ၁၁	၂	၃ ၄	၅ ၆ ၇ ၈
	၉	၁၀	၁၁
	၁၂		၁၃
၁၄ ၁၅	၁၆		၁၇ ၁၈
	၁၉		၂၀ ၂၁ ၂၂
	၂၃		၂၄ ၂၅
၂၆ ၂၇	၂၈		
၂၉	၃၀	၃၁	၃၂

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๓๔ (หน้าที ๖๔)

ค ก	ข		ค	ก
ฆ	ง	จ		ช ซ
		ญ		
			ฉ	ด
ต	ด	ท	ธ	ฒ ณ
ป	พ	ย	ฝ	พ ภ
	ภ	ม	บ	ร
ล	ว			ศ
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๑๕๓๕ (หลักที่ ๖๔)

๑	๒	๓	๔
		๑	๒
	๓		๔
	๑		๒
	๓		๔
	๑		๒
	๓		๔
๑	๒	๓	๔

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๔๐ (หลักที่ ๓๘)

ก	ข	ฅ	ด	ต
	ง	จ	ฉ	ช
ฎ		ฏ		
				ด
ต	ด	ท	ธ	ฒ
ป	พ	บ	ผ	ภ
	ภ	พ	ผ	ร
ล	ว	ล	ฬ	ฬ
ห	หย	อ		

สระ พ.ศ. ๑๙๔๐ (หลักที่ ๓๘)

ั	็	อ	๓
		ุ	๔
	เ		๕
	๖		๖
			๗
			๘
	๙		๙
๑			๑๐
	๑๑		๑๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๑๐ (พดด้วง ๔๐)

ก ก	ข		ค	
ฆ	ง ง	จ จ		ช ช
ซ		ญ		
			ด ด	
ต ต	ถ	ท	ธ ธ	ฒ
ป	พ พ	ฝ		ภ
	ภ	บ บ	ป ป	ร
ล	ว	ล	ฬ	ฬ ฬ
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๔๔๐ (พฉักที่ ๔๐)

◦◦ จ	จ	จ จ จ จ	จ จ จ จ
		จ	จ
	จ		จ
	จ		จ จ
	จ		จ-จ จ จ-จ
	จ		
จ	จ จ	จ	จ-จ

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๔๒ (หน้าที ๕๓)

ก	ข	ฅ		ด	
	จ	ฉ	ช	ซ	ฌ
ฐ		ฎ			ฏ
ฏ			ณ	ด	
ต	ถ	ท	ธ	ฒ	
บ	ป	ผ		ภ	
	ภ	พ	ย	ร	
ล	ว	ศ	ษ	ส	
ห	ฬ	อ			

สระ พ.ศ. ๑๘๔๒ (พยัที่ ๓๓)

๖๖	๖๗	๖๘	๖๙
		๖๙	๖๙
	๖๙		๖๙
๖๙	๖๙		๖๙
	๖๙		๖๙
	๖๙		
	๖๙		
๖๙	๖๙	๖๙	๖๙

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๔๗ (หลักที่ ๑๐)

ก	ข		ค	ด
	จ ฎ	ฉ		ช
		ฐ		
				ด
ต	ถ	ท	ธ	ฒ
บ	ป	ผ	ฝ	ภ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว			ศ
ซ		อ		

สระ พ.ศ. ๑๒๔๗ (หลักที่ ๑๐)

๑	๒	๑๐	๓
		๒	๒
	๑		๑๑
	๒		๓
	๒		๑๑-๓
	๑		๑-๑
๑-๑	๑	๑ ๑	๑-๑

พยางค์ พ.ศ. ๑๙๔๗ (หลักที่ ๔๖)

กา	ก		ค	
	ข	ฃ	ฅ	จ
		ฉ		
			ช	ด
ต	ด	ท	ฑ	ฒ
บ	ป	ผ	ฝ	ภ
		พ	ฟ	ภ
ล	ว	ล		ล
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๑๙๔๑ (พยางค์ที่ ๔๖)

๑	๓	๑	๑
	๑	๓	๒
	๑		๑
	๑		๒
			๑-๒
	๑		
๑			
๑	๑	๑	๑-๑

พจนานุกรม พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ (หลักที่ ๔๘)

ก ก	ข ข	ช ช	ด	ด
	ง	จ จ	น	ช ช
ซ				
				ด
ต	ถ	ท	ด	น
บ	ป	ผ		บ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ		ร
ห		อ อ		

สระ พ.ศ. ๑๙๕๕-๖๐ (หลักที่ ๔๘)

๐๐	๗	๐	๐๐ ๐๐
	๐๐ ๐๐	,	๐ ๐
	๐		๐๐
๐๐	๐		๐ ๐
	๐ ๐-๐		๐๐ ๐๐
	๐๐ ๐-๐๐		๐-๐ ๐
๐-๐	๐		๐-๐

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๕๖ (หลักที่ ๕๐)

ก ก	ข	ฅ	ด	
	จ จ	ฉ ฉ		ช
				ค
ต	ท	ฑ	ฐ	ฒ
ป	พ	ผ		ภ
		ฝ	ฝ	ร
ล	ว			ศ
ห		อ		
ฮ		อ		

สระ พ.ศ. ๑๘๕๖ (หลักที่ ๕๐)

ว	ว	ว	
			ว
	ว		ว
			ว
	ว-ย		ว-ย
	ว		ว
ว	ว	ว	ว

พยัญชนะ พ.ศ. ๑๙๗๐ (จารึกวัดพญาภู)

ก			ค	
	ง	จ		ฉ
		ช		
			ด	ต
ด	ด	ท	ธ	น
บ	ป	ย		พ
		ม	ย	ร
ล	ว	ด		ส
ท		ล		

สระ พ.ศ. ๑๕๓๐ (จารึกวัดพญาภู)

ิ	๓	๑	
		๓	๒
	๕		
ไ-ิ			
	๕-ิ		๕-ิ
	๓	๓	๕-๓

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๐๕๓ (หลักที่ ๓๓)

ก ก	ข ข	ฅ	ด	ต
	ง	จ		ช ฌ
		ฎ		
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	ฒ
บ	ป		ฝ	พ
พ		ม	ย	ร
ล	ว	อ	ฮ	ฬ
ฮ		อ		

สระ พ.ศ. ๒๐๕๓ (หลักที่ ๓๓)

ิ	ำ	อ โ	อ โ	อ โ
		ำ	ำ	
	เ		เเ	
	เ		เ	
	ย เ-ย เ-ย		เ-อ เ-อ	
	ว-ว -ว		เ-อ เ	
อ				
เ-อ	เ	เ	เ-อ	

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ (พดักที่ ๑๕)

ก ก	ข		ค	
ช	ง	จ	ฉ	ซ
ซ		ญ		ฎ
ต	ถ	ท	ธ	ฒ
บ	ป			
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	
ฬ		อ		

ตาราง พ.ศ. ๒๐๕๒-๖๘ (หลักที่ ๑๕)

๐	๗	๐ ๐ ๐	๐ ๐ ๐
		๗	๗
	๐		๐๐
	๗		๐
	๐-๗		๐-๐ ๐-๐
	๐ -๐		๐-๐ ๐-๐
๐			
๐	๐	๗	๐-๗

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๐๐๖ (หลักที่ ๑๔)

ก	ข	ฃ	ด	ต
ฅ	ฉ	ช	ฉ	ซ
ฐ		ฎ		
				ด
ต	ถ	ท	ธ	ฒ
ป	พ	ผ	ฝ	ภ
		บ	ป	ร
ล	ว	ศ		ษ
ฬ		อ		

สระ พ.ศ. ๒๐๓๕ (หลักที่ ๑๔)

๓	๗	๙	๙ ๙ ๙ ๙ ๙
		๓	๙
	๕		๕๕
๕-๓	๕		๓
	๕ ๕-๕ ๕-๕		๕-๓ ๕-๓
	๓		๕-๓ ๕-๕ ๕-๕
๕-๓	๕ ๕	๕	๕-๓

พยัญชนะ ท.ศ. ๒๑๑๔ (ฉบับที่ ๒)

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ฌ		ฎ	ฏ	
			ณ น	น
ต	ถ	ท		ฑ
ฒ	ฬ	ผ	ฝ	พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๕๖๔ (ฉบับที่ ๒)

๑	๒	๐	๒
	๕	๑	๖
	๖		๖๖
			๐
	๖-๐ ๖-๕		๖-๐
	๖-๕ ๖		๖-๕
	๕		
๕	๕	๕	๕-๖

พัญชนะ พ.ศ. ๒๕๒๐ (ระฆังเหล็กที่อยุธยา)

ก ๑	ข		ค	
	ฅ ๑			๗
				๑
		๓		๒๖
๒	๔	๘		๗๗
		๘	๕๕	๕
๖	๖			๗๗
๗		๑		

สระ พ.ศ. ๒๒๒๐ (ระฆังเหล็กที่อยุธยา)

๕	๗		๘
		๗	๖
	๖		๕
	๕-๖		๕-๖
	๖-๕		
		๖	

พัญชนะ พ.ศ. ๒๒๒๓ (พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ)

ก ก	ข	ฃ	ค	
ฅ	ฉ	ช	จ	ซ
ฌ		ญ	ฎ	
			ฏ	ด
ต	ถ	ท	ฑ	ณ
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ด	ษ	ศ
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๒๓ (พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ)

◦ ๕	๗	๘	๙
๑	๒	๓ ๔	๕
	๖		๗
	๘		๙
	๑-๒		๓-๔ ๕-๖
	๗-๘ ๙		๑-๒ ๓
๔	๕		
๖-๗	๘	๙	๑-๒

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๒๘ (หลักที่ ๑๑๕)

ก				
	ง	จ	ฉ	ช
				ฎ
ข			ฌ	ด
ค		ท	ถ	น
ป	ป	ผ	ฝ	พ
	ภ	บ	ย	ร
ล	ว	ศ		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๒๘ (พยางค์ ๑๑๕)

ั	๗	๑๓	
๑	๑๓	๑	๑
	๑		๑๑
			๑
			๑-๑
	๑		๑-
๑	๑ ๑		๑-๑

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉบับที่ ๑)

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ซ		ญ		
			ฉ	ด
ต	ถ	ฑ	ฐ	ฒ
บ	ป	ผ	ฝ	ภ
		ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ซ	ส
ห	ฬ	อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉบับที่ ๑)

๖๖	๖	๖	๖
๖๖	๖	๖	๖
	๖		๖
	๖		๖
			๖-๖
	๖		๖
๖	๖	๖	๖

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๓๑ (ฉบับที่ ๒)

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ฌ		ฉ		
			ญ	ด
ต	ถ	ท	ธ	ฒ
บ	ป			พ
		ม	ย	ร
ล	ว	ศ		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๓๑ (ฉบับที่ ๒)

๖	๗		๘
	๙	๑	๒
	๓		๔
	๕	๖=๗	๘
	๙-๑		๑-๒
	๓		๔
๕			
๖=๗	๘	๙	๑-๒

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๓๑ (สนธิสัญญาฯ)

ก			ค	
	ง	จ		ช
ซ		ญ	ฉ	
			ณ	ด
ต		ท	ธ	ฒ
บ	ป	ผ	ฝ	พ
		ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		ฮ		

สระ พ.ศ. ๒๒๓๑ (สนธิสัญญา)

๑	๒	๓	๔
๕		๖	๗
	๘		๙
	๑๐		๑๑
			๑๒
	๑๓		
	๑๔	๑๕	๑๖

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๓๒ (หลักที่ ๘๖)

ก	ข		ค	
	ง	จ		ช
ซ		ญ		
			ฌ	ด
ต	ถ	ท		ณ
บ	ป	ผ		พ ภ
	ภ	ม	ย	ร
ล	อ	ศ		ส
ห ท		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๓๒ (หลักที่ ๘๖)

◌	๗		๖๒
		๖	๖
	๑		๖๖
	๖		๐
	๖-๖		๖๖๖๖
	๖		๖๖๖๖
◌		๖	(-)

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๕๖๐ (ระฆังเหล็กที่พิษณุโลก)

ก			ค	
ก				ช
				ด
ต		ท ท	ฑ	ฒ
บ	ป			พ
	ภ	ม		ร
	ว	ล ล		ร
		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๑๐ (ระฆังเหล็กที่พิษณุโลก)

	๑	๒	๓
		๑	
	๔		
			๕
			๖
๗			
๘	๑		

พยานะ พ.ศ. ๒๒๗๑ (จารึกวัดป่าโมก)

ก	ข		ค	
ฅ	ง	จ	ฉ	ช
		ญ		
ฎ			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๓๑ (จาร์กวดป่าโมก)

๕	๗	๘	๙
๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
	๑๔		๑๕
	๑๖		๑๗
	๑๘		๑๙
	๒๐-๒๑		๒๒-๒๓
	๒๔		๒๕-๒๖
๒๗			
๒๘	๒๙	๓๐	๓๑-๓๒

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๗๑ (หลักที่ ๖๑)

ก	ข		ค	
ฅ	ฉ	ช	ฌ	ซ
		ญ	ฎ	ฏ
			ฬ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป		ผ	พ
ฝ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ		ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๗๗ (หลักที่ ๕๑)

๕	๗	๘	๙
๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
	๑๔		๑๕
	๑๖		๑๗
	๑๘-๑๙		๑๘-๑๙ ๑๘-๑๙
	๒๐		๒๐
			๒๑
๒๒	๒๓	๒๔	๒๕

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๑๘ (นับโทปเนันทศตคำหลวง)

ก	ข	ฃ	ค	ฅ
ฆ	ง	จ	ฉ	ช
ซ	ฌ	ญ	ฎ	ฏ
ฐ	ฑ	ฒ	ณ	ด
ต	ถ	ฑ	ฐ	ฒ
ด	ต	ถ	ฐ	ฒ
ณ	ด	ต	ถ	ฐ
ด	ต	ถ	ฐ	ฒ
ณ	ด	ต	ถ	ฐ
ด	ต	ถ	ฐ	ฒ

สระ พ.ศ. ๒๒๑๕ (บันทึกป็นทสูตรค่าหลวง)

๕	๖	๗	๘
๙	๑๐	๑๑	๑๒
	๑๓		๑๔
	๑๕	๑๖	๑๗
	๑๘-๑๙		๑๒๐-๑๒๑
	๑๒๒-๑๒๓		๑๒๔-๑๒๕
๑๒๖	๑๒๗		
๑๒๘	๑๒๙	๑๓๐	๑๓๑-๑๓๒

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๘๒ (จารึกวัดกัณฑ์)

ก	ข	ฃ	ค	
ฅ	ง	จ จ	ฉ	ช
ซ		ญ		ฎ
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป ป	ผ	ฝ	พ พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๒๕๒ (จารึกวัดกันทรภักดิ์)

◦◦ ๕	๗	๘	๙
๑	๒	๓	๔
	๖		๖๖
	๗		๑
			๖-๑
	๖		๖-๑ ๖-๑ ๖-๑
๖-๑	๑	๒	๖-๗

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๒๘๘ (จารึกที่พระราชวังจันทร์เกษม)

ก	ข		ค	
ฅ	ง	จ		ช
ซ		ญ	ฎ	
	ท		ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห	ฬ	อ		

สระ ท.ศ. ๒๒๘๘ (จารึกที่พระราชวังจันทร์เกษม)

๕	๗	๘	๙
๑๐	๑๑	๑๒	๑๓
	๑๔		๑๕
	๑๖		๑๗
	๑๘		๑๙
	๒๐		๒๑
๒๒			๒๓
๒๔	๒๕	๒๖	๒๗

พัญชนะ พ.ศ. ๒๓๐๑ (หลักที่ ๕๒)

ก	ข	ฃ	ค	
ฅ	ง	จ	ฉ	ช
ซ		ญ	ฎ	
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ฬ	ษ	ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๓๐๑ (หลักที่ ๘๒)

ะ	า	ำ	ั
เ		เ	ย
	อ		ออ
			อ
	เ-ย		เ-อ
	อ		เ-
ย			
ะ-า	า	ำ	เ-า

พยางค์ภาษาไทย พ.ศ. ๒๓๑๑-๘ (สมัยธนบุรี)

ก ก	ข ข		ค	
ฅ	ง	จ	ฉ	ช
ซ	ฌ	ญ	ฎ ฏ	เอ
จ		ฌ	ฉ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป	ผ	ฝ	พ
ฟ	ภ	ม	ย	ร
ล	ว	ศ	ษ	ส
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๓๑๑-๘ (สมัยธนบุรี)

๕	๗	๘	๙
๑๐	๑๑ ๑๒	๑๓	๑๔
	๑๕		๑๖
	๑๗		๑๘
	๑๙-ย ๒๐-ย		๒๑-อ ๒๒-อ
	๒๓-ว ๒๔		๒๕
๒๖	๒๗		
๒๘	๒๙	๓๐ ๓๑	๓๒-๓

พยัญชนะ พ.ศ. ๒๓๕๓ (สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น)

ก	ข	ฃ	ค	
	ง	จ		ช
ซ			ฎ	
			ณ	ด
ต	ถ	ท	ธ	น
บ	ป			พ
	ภ	ม	ย	ร
ล	ว			ฬ
ห		อ		

สระ พ.ศ. ๒๓๕๗ (สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น)

ะ	า	ำ	ำ
อ	อ	อ	อ
	อ	อ-อ	อ
โ-อ	โ	อ-อ	อ
	อ-อ อ-อ		อ-อ อ-อ อ-อ
	อ-อ อ		อ-อ อ-อ
อ	อ	อ	อ
อ	อ	อ	อ-อ

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

๑. ก่องแก้ว วีระประจักษ์ และเทิม มีเต็ม. คำอ่านจารึกลานทอง สมเด็จพระมหาเถรเจดีย์. (เอกสารจัดสำเนา)
๒. กำชัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์- บำรุงสาส์น, ๒๕๑๔.
๓. กำธร สติรกุล. ลายสือไทย ๗๐๐ ปี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๒๖.
๔. _____ . หนังสือและการพิมพ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๑๕.
๕. คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.
๖. _____ . ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓. พระนคร : สำนัก- นายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘.
๗. _____ . ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๔. กรุงเทพฯ : สำนัก- นายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๓.
๘. _____ . ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๖. กรุงเทพฯ : สำนัก- นายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๑.
๙. _____ . ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยาภาค ๑. พระนคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐.
๑๐. ฉ่ำ ทองคำวรรณ. สันนิษฐานเทียบการเขียนอักษรไทยกับขอมในสมัย พุทธนารามคำแหง. พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่นกรมการ ปกครอง. ๒๕๐๘.

๑๑. เซเดิ้ล, ยอร์ช. ตำนานอักษรไทย. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, ๒๕๐๗.
๑๒. ปลัดเล, แคนเป็ช. หนังสืออักษรวิธานศรียต์. พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๔.
๑๓. พิชัย สันตภิรมย์. แผนภูมิศิลปะจากรีกพู่ขนารามคำแหง. กรุงเทพฯ :
พิมพ์ชัยศึกษากรณ์. ๒๕๒๑.
๑๔. ฟ. ฮีแลร์. ครูศึกษาเรื่องประวัติการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๑๒.
๑๕. มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระบรมราชาธิบาย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วิธีใหม่สำหรับใช้สระและ
เขียนหนังสือไทย ม.ป.ท. ม.ป.ป.
๑๖. ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓.
พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๕.
๑๗. วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา. คาถาชาดกแล
แบบอักษรอริยกะ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย. ๒๕๑๔.
๑๘. ศิลปากร, กรม. การวิจัยเอกสารโบราณเบื้องต้น โดยคงเดช ประ-
พัฒน์ทอง. หอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๐.
๑๙. ศิลปากร, กรม. แบบเรียนหนังสือภาษาโบราณ. กรุงเทพฯ : ๒๕๒๕.
๒๐. ศิลปากร, กรม. ศิลปวัฒนธรรมไทยเล่มที่ ๒ ภาษาและวรรณคดีกรุง-
รัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เขต. ๒๕๒๕.
๒๑. ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ ๑ จารึกพู่ขนารามคำแหง; อ่านและจัดทำโดยที่
ประชุมสัมมนาเรื่องศิลาจารึกพู่ขนารามคำแหง. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์การเวก. ๒๕๒๐.

๒๒. สวัสดิ์ วิเศษวงษ์. ตำราเรียนอักษรโบราณ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พงษ์สว่าง. ๒๕๑๘.
๒๓. ลินชัย กระบวนแสง และจินตนา ตริสุวรรณ. อักษรไทยภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๗.
๒๔. อุปกิตศิลปสาร, พระยา. หลักภาษาไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๑.

บทความ

๑. ขจร สุขพานิช. "ลายสีไทย." สยามสมัย ๑๕ (ธันวาคม ๒๕๐๔) : ๑-๒๓.
๒. ขจร สุขพานิช. "ลายสีไท," ใน ขจร สุขพานิช (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีอนันต์, ๒๕๑๑).
๓. จิรายุ นพวงศ์, ม.ล. "ทัณฑฆาต." ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.จรรยาทัศน์ พุกกะมาน ทช. ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘, หน้า ๓-๖.
๔. นันทนา ด้านวิวัฒน์. "อักษรและอักษรวิธีไทย" วารสารศิลปวัฒนธรรม, ๓ (สิงหาคม ๒๕๒๕).
๕. ประเสริฐ ญ นคร. "สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร." วารสารศิลปวัฒนธรรม ๓ (สิงหาคม ๒๕๒๕).
๖. ไรท์, ไมเคิล. "ลายสีไหนี่ลายสีที่ไหนกัน" วารสารศิลปวัฒนธรรม, ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๒๔).
๗. ไรท์ ไมเคิล. "ลายสีไทย (อีกแล้ว)," วารสารศิลปวัฒนธรรม, ๓ (มิถุนายน ๒๕๒๕).

วิทยานิพนธ์

๑. กรรณิการ วัฒนเกษม. อักษรฝักขามที่พบในศิลาจารึกภาคเหนือ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔.
๒. ธวัช ปุณโณทก. อักษรไทยน้อย : การศึกษาในด้านอักษรวิทยา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๐.
๓. นลินี เหมนิธิ. อักษรไทยในจารึกสมัยอยุธยาที่พบในประเทศไทย :
วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๒.
๔. เพ็ญศรี บัณฑิตกรทอง. วิวัฒนาการอักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงและ
พญาภักโศก พ.ศ. ๑๙๐๐. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปบัณฑิต, ภาควิชา
ภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๑๑.
๕. ยุกติ ทองคำวรรณ. อักษรวิธีของพ่อขุนรามคำแหง. วิทยานิพนธ์
ศิลปบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ๒๕๑๐.
๖. อนันต์ ทรงวิทยา. ลักษณะอักษรและอักษรวิธีไทยในจารึกสมัยสุโขทัย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๔.
๗. อภิวัน เชื้อไทย. อักษรวิธีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.
๘. อำไพ จันทร์ศิริระ. ประวัติและวิวัฒนาการการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

หนังสือภาษาอังกฤษ

1. Griswold A.B. and Prasert Na Nagara. "Epigraphic and Historical Studies No. 13, The Inscription of Wat Pra Yuan" *Journal of the Siam Society*, January, 1974.
2. Nantana Danvivathana. "The Thai Writing System." Unpublished Ph.D. Thesis, University of Edinburgh, 1981.